નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

સંયુત્તનિકાયો

સગાથાવગ્ગો

૧. દેવતાસંયુત્તં

૧. નળવગ્ગો

૧. ઓઘતરણસુત્તં

૧. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો અઞ્ઞતરા દેવતા અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણા કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતા ખો સા દેવતા ભગવન્તં એતદવોચ – '''કથં નુ ત્વં, મારિસ, ઓઘમતરી'તિ? 'અપ્પતિટ્ઠં ખ્વાહં, આવુસો, અનાયૂહં ઓઘમતરિ'ન્તિ. 'યથા કથં પન ત્વં, મારિસ, અપ્પતિટ્ઠં અનાયૂહં ઓઘમતરી'તિ? 'યદાખ્વાહં, આવુસો, સન્તિટ્ઠામિ તદાસ્સુ સંસીદામિ ; યદાખ્વાહં, આવુસો, આયૂહામિ તદાસ્સુ નિબ્બુય્હામિ [નિવુય્હામિ (સ્યા॰ કં॰ ક॰)]. એવં ખ્વાહં, આવુસો, અપ્પતિટ્ઠં અનાયૂહં ઓઘમતરિ'''ન્તિ.

''ચિરસ્સં વત પસ્સામિ, બ્રાહ્મણં પરિનિબ્બુતં;
અપ્પતિટ્ઠં અનાયૂહં, તિણ્ણં લોકે વિસત્તિક''ન્તિ. –

ઇદમવોચ સા દેવતા. સમનુઞ્ઞો સત્થા અહોસિ. અથ ખો સા દેવતા – ''સમનુઞ્ઞો મે સત્થા''તિ ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૨. નિમોક્ખસુત્તં

૨. સાવત્થિનિદાનં . અથ ખો અઞ્ઞતરા દેવતા અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણા કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતા ખો સા દેવતા ભગવન્તં એતદવોચ –

''જાનાસિ નો ત્વં, મારિસ, સત્તાનં નિમોક્ખં પમોક્ખં વિવેક''ન્તિ?

''જાનામિ ખ્વાહં, આવુસો, સત્તાનં નિમોક્ખં પમોક્ખં વિવેક''ન્તિ.

''યથા કથં પન ત્વં, મારિસ, જાનાસિ સત્તાનં નિમોક્ખં પમોક્ખં વિવેક''ન્તિ?

‘‘નન્દીભવપરિક્ખયા [નન્દિભવપરિક્ખયા (સ્યા॰ કં॰)], સઞ્ઞાવિઞ્ઞાણસઙ્ખયા, વેદનાનં નિરોધા ઉપસમા – એવં ખ્વાહં, આવુસો, જાનામિ સત્તાનં નિમોક્ખં પમોક્ખં વિવેક’’ન્તિ.

૩. ઉપનીયસુત્તં

૩. સાવત્થિનિદાનં . એકમન્તં ઠિતા ખો સા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘ઉપનીયતિ જીવિતમપ્પમાયુ,
જરૂપનીતસ્સ ન સન્તિ તાણા;
એતં ભયં મરણે પેક્ખમાનો,
પુઞ્ઞાનિ કયિરાથ સુખાવહાની’’તિ.

‘‘ઉપનીયતિ જીવિતમપ્પમાયુ,
જરૂપનીતસ્સ ન સન્તિ તાણા;
એતં ભયં મરણે પેક્ખમાનો,
લોકામિસં પજહે સન્તિપેક્ખો’’તિ.

૪. અચ્ચેન્તિસુત્તં

૪. સાવત્થિનિદાનં . એકમન્તં ઠિતા ખો સા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘અચ્ચેન્તિ કાલા તરયન્તિ રત્તિયો,
વયોગુણા અનુપુબ્બં જહન્તિ;
એતં ભયં મરણે પેક્ખમાનો,
પુઞ્ઞાનિ કયિરાથ સુખાવહાની’’તિ.

‘‘અચ્ચેન્તિ કાલા તરયન્તિ રત્તિયો,
વયોગુણા અનુપુબ્બં જહન્તિ;
એતં ભયં મરણે પેક્ખમાનો,
લોકામિસં પજહે સન્તિપેક્ખો’’તિ.

૫. કતિછિન્દસુત્તં

૫. સાવત્થિનિદાનં . એકમન્તં ઠિતા ખો સા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘કતિ છિન્દે કતિ જહે, કતિ ચુત્તરિ ભાવયે;
કતિ સઙ્ગાતિગો ભિક્ખુ, ઓઘતિણ્ણોતિ વુચ્ચતી’’તિ.

‘‘પઞ્ચ છિન્દે પઞ્ચ જહે, પઞ્ચ ચુત્તરિ ભાવયે;
પઞ્ચ સઙ્ગાતિગો ભિક્ખુ, ઓઘતિણ્ણોતિ વુચ્ચતી’’તિ.

૬. જાગરસુત્તં

૬. સાવત્થિનિદાનં. એકમન્તં ઠિતા ખો સા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘કતિ જાગરતં સુત્તા, કતિ સુત્તેસુ જાગરા;
કતિભિ [કતીહિ (સી॰)] રજમાદેતિ, કતિભિ [કતીહિ (સી॰)] પરિસુજ્ઝતી’’તિ.

‘‘પઞ્ચ જાગરતં સુત્તા, પઞ્ચ સુત્તેસુ જાગરા;
પઞ્ચભિ [પઞ્ચહિ (સી॰)] રજમાદેતિ, પઞ્ચભિ [પઞ્ચહિ (સી॰)] પરિસુજ્ઝતી’’તિ.

૭. અપ્પટિવિદિતસુત્તં

૭. સાવત્થિનિદાનં . એકમન્તં ઠિતા ખો સા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘યેસં ધમ્મા અપ્પટિવિદિતા, પરવાદેસુ નીયરે [નિય્યરે (ક॰)];
સુત્તા તે નપ્પબુજ્ઝન્તિ, કાલો તેસં પબુજ્ઝિતુ’’ન્તિ.

‘‘યેસં ધમ્મા સુપ્પટિવિદિતા, પરવાદેસુ ન નીયરે;
તે સમ્બુદ્ધા સમ્મદઞ્ઞા, ચરન્તિ વિસમે સમ’’ન્તિ.

૮. સુસમ્મુટ્ઠસુત્તં

૮. સાવત્થિનિદાનં. એકમન્તં ઠિતા ખો સા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘યેસં ધમ્મા સુસમ્મુટ્ઠા, પરવાદેસુ નીયરે;
સુત્તા તે નપ્પબુજ્ઝન્તિ, કાલો તેસં પબુજ્ઝિતુ’’ન્તિ.

‘‘યેસં ધમ્મા અસમ્મુટ્ઠા, પરવાદેસુ ન નીયરે;
તે સમ્બુદ્ધા સમ્મદઞ્ઞા, ચરન્તિ વિસમે સમ’’ન્તિ.

૯. માનકામસુત્તં

૯. સાવત્થિનિદાનં. એકમન્તં ઠિતા ખો સા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘ન માનકામસ્સ દમો ઇધત્થિ,
ન મોનમત્થિ અસમાહિતસ્સ;
એકો અરઞ્ઞે વિહરં પમત્તો,
ન મચ્ચુધેય્યસ્સ તરેય્ય પાર’’ન્તિ.

‘‘માનં પહાય સુસમાહિતત્તો,
સુચેતસો સબ્બધિ વિપ્પમુત્તો;
એકો અરઞ્ઞે વિહરં અપ્પમત્તો,

સ મચ્ચુધેય્યસ્સ તરેય્ય પાર’’ન્તિ.

૧૦. અરઞ્ઞસુત્તં

૧૦. સાવત્થિનિદાનં . એકમન્તં ઠિતા ખો સા દેવતા ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘અરઞ્ઞે વિહરન્તાનં, સન્તાનં બ્રહ્મચારિનં;
એકભત્તં ભુઞ્જમાનાનં, કેન વણ્ણો પસીદતી’’તિ.

‘‘અતીતં નાનુસોચન્તિ, નપ્પજપ્પન્તિ નાગતં;
પચ્ચુપ્પન્નેન યાપેન્તિ, તેન વણ્ણો પસીદતિ’’.

‘‘અનાગતપ્પજપ્પાય, અતીતસ્સાનુસોચના;
એતેન બાલા સુસ્સન્તિ, નળોવ હરિતો લુતો’’તિ.

નળવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

ઓઘં નિમોક્ખં ઉપનેય્યં, અચ્ચેન્તિ કતિછિન્દિ ચ;
જાગરં અપ્પટિવિદિતા, સુસમ્મુટ્ઠા માનકામિના;
અરઞ્ઞે દસમો વુત્તો, વગ્ગો તેન પવુચ્ચતિ.

૨. નન્દનવગ્ગો

૧. નન્દનસુત્તં

૧૧. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ભિક્ખવો’’તિ. ‘‘ભદન્તે’’તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘ભૂતપુબ્બં, ભિક્ખવે, અઞ્ઞતરા તાવતિંસકાયિકા દેવતા નન્દને વને અચ્છરાસઙ્ઘપરિવુતા દિબ્બેહિ પઞ્ચહિ કામગુણેહિ સમપ્પિતા સમઙ્ગીભૂતા પરિચારિયમાના [પરિચારિયમાના (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] તાયં વેલાયં ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘ન તે સુખં પજાનન્તિ, યે ન પસ્સન્તિ નન્દનં;
આવાસં નરદેવાનં, તિદસાનં યસસ્સિન’’ન્તિ.

‘‘એવં વુત્તે, ભિક્ખવે, અઞ્ઞતરા દેવતા તં દેવતં ગાથાય પચ્ચભાસિ –

‘‘ન ત્વં બાલે પજાનાસિ, યથા અરહતં વચો;
અનિચ્ચા સબ્બસઙ્ખારા [સબ્બે સઙ્ખારા (સી॰ સ્યા॰ કં॰)], ઉપ્પાદવયધમ્મિનો;

ઉપ્પજ્જિત્વા નિરુજ્ઝન્તિ, તેસં વૂપસમો સુખો''તિ.

૨. નન્દતિસુત્તં

૧૨. સાવત્થિનિદાનં. એકમન્તં ઠિતા ખો સા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

''નન્દતિ પુત્તેહિ પુત્તિમા,
ગોમા [ગોમિકો (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ગોહિ તથેવ નન્દતિ;
ઉપધીહિ નરસ્સ નન્દના,
ન હિ સો નન્દતિ યો નિરૂપધી''તિ.

''સોચતિ પુત્તેહિ પુત્તિમા,
ગોમા ગોહિ તથેવ સોચતિ;
ઉપધીહિ નરસ્સ સોચના,
ન હિ સો સોચતિ યો નિરૂપધી''તિ.

૩. નત્થિપુત્તસમસુત્તં

૧૩. સાવત્થિનિદાનં. એકમન્તં ઠિતા ખો સા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

''નત્થિ પુત્તસમં પેમં, નત્થિ ગોસમિતં ધનં;
નત્થિ સૂરિયસમા [સુરિયસમા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] આભા, સમુદ્દપરમા સરા''તિ.

''નત્થિ અત્તસમં પેમં, નત્થિ ધઞ્ઞસમં ધનં;
નત્થિ પઞ્ઞાસમા આભા, વુટ્ઠિ વે પરમા સરા''તિ.

૪. ખત્તિયસુત્તં

૧૪. ''ખત્તિયો દ્વિપદં સેટ્ઠો, બલીબદ્દો [બલિવદ્દો (સી॰ પી॰), બલિબદ્દો (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] ચતુપ્પદં.

કોમારી સેટ્ઠા ભરિયાનં, યો ચ પુત્તાન પુબ્બજો''તિ.

''સમ્બુદ્ધો દ્વિપદં સેટ્ઠો, આજાનીયો ચતુપ્પદં;
સુસ્સૂસા સેટ્ઠા ભરિયાનં, યો ચ પુત્તાનમસ્સવો''તિ.

૫. સણમાનસુત્તં

૧૫. ''ઠિતે મજ્ઝન્હિકે [મજ્ઝન્તિકે (સબ્બત્થ)] કાલે, સન્નિસીવેસુ પક્ખિસુ.

સણતેવ બ્રહારઞ્ઞં [મહારઞ્ઞં (ક॰ સી॰ સ્યા॰ કં॰ ક॰)], તં ભયં પટિભાતિ મ''ન્તિ.

‘‘ઠિતે મજ્ઝન્હિકે કાલે, સન્નિસીવેસુ પક્ખિસુ;
સણતેવ બ્રહારઞ્ઞં, સા રતિ પટિભાતિ મ’’ન્તિ.

૬. નિદ્દાતન્દીસુત્તં

૧૬. ‘‘નિદ્દા તન્દી વિજમ્ભિતા [તન્દિ વિજમ્ભિકા (સી॰ પી॰)], અરતી ભત્તસમ્મદો.

એતેન નપ્પકાસતિ, અરિયમગ્ગો ઇધ પાણિન’’ન્તિ.

‘‘નિદ્દં તન્દિં વિજમ્ભિતં, અરતિં ભત્તસમ્મદં;
વીરિયેન [વિરિયેન (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] નં પણામેત્વા, અરિયમગ્ગો વિસુજ્ઝતી’’તિ.

૭. દુક્કરસુત્તં

૧૭. ‘‘દુક્કરં દુત્તિતિક્ખઞ્ચ, અબ્યત્તેન ચ સામઞ્ઞં.

બહૂહિ તત્થ સમ્બાધા, યત્થ બાલો વિસીદતી’’તિ.

‘‘કતિહં ચરેય્ય સામઞ્ઞં, ચિત્તં ચે ન નિવારયે;
પદે પદે વિસીદેય્ય, સઙ્કપ્પાનં વસાનુગો’’તિ.

‘‘કુમ્મોવ અઙ્ગાનિ સકે કપાલે,
સમોદહં ભિક્ખુ મનોવિતક્કે;
અનિસ્સિતો અઞ્ઞમહેઠયાનો,
પરિનિબ્બુતો નૂપવદેય્ય કઞ્ચી’’તિ.

૮. હિરીસુત્તં

૧૮. ‘‘હિરીનિસેધો પુરિસો, કોચિ લોકસ્મિં વિજ્જતિ.

યો નિન્દં અપબોધતિ [અપબોધેતિ (સ્યા॰ કં॰ ક॰)], અસ્સો ભદ્રો કસામિવા’’તિ.

‘‘હિરીનિસેધા તનુયા, યે ચરન્તિ સદા સતા;
અન્તં દુક્ખસ્સ પપ્પુય્ય, ચરન્તિ વિસમે સમ’’ન્તિ.

૯. કુટિકાસુત્તં

૧૯. ‘‘કચ્ચિ તે કુટિકા નત્થિ, કચ્ચિ નત્થિ કુલાવકા;
કચ્ચિ સન્તાનકા નત્થિ, કચ્ચિ મુત્તોસિ બન્ધના’’તિ.

‘‘તગ્ઘ મે કુટિકા નત્થિ, તગ્ઘ નત્થિ કુલાવકા;

તગ્ઘ સન્તાનકા નત્થિ, તગ્ઘ મુત્તોમ્હિ બન્ધના’’તિ.

‘‘કિન્તાહં કુટિકં બ્રૂમિ, કિં તે બ્રૂમિ કુલાવકં;
કિં તે સન્તાનકં બ્રૂમિ, કિન્તાહં બ્રૂમિ બન્ધન’’ન્તિ.

‘‘માતરં કુટિકં બ્રૂસિ, ભરિયં બ્રૂસિ કુલાવકં;
પુત્તે સન્તાનકે બ્રૂસિ, તણ્હં મે બ્રૂસિ બન્ધન’’ન્તિ.

‘‘સાહુ તે કુટિકા નત્થિ, સાહુ નત્થિ કુલાવકા;
સાહુ સન્તાનકા નત્થિ, સાહુ મુત્તોસિ બન્ધના’’તિ.

૧૦. સમિદ્ધિસુત્તં

૨૦. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ તપોદારામે. અથ ખો આયસ્મા સમિદ્ધિ રત્તિયા પચ્ચૂસસમયં પચ્ચુટ્ઠાય યેન તપોદા તેનુપસઙ્કમિ ગત્તાનિ પરિસિઞ્ચિતું. તપોદે ગત્તાનિ પરિસિઞ્ચિત્વા પચ્ચુત્તરિત્વા એકચીવરો અટ્ઠાસિ ગત્તાનિ પુબ્બાપયમાનો. અથ ખો અઞ્ઞતરા દેવતા અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણા કેવલકપ્પં તપોદં ઓભાસેત્વા યેન આયસ્મા સમિદ્ધિ તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા વેહાસં ઠિતા આયસ્મન્તં સમિદ્ધિં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘અભુત્વા ભિક્ખસિ ભિક્ખુ, ન હિ ભુત્વાન ભિક્ખસિ;
ભુત્વાન ભિક્ખુ ભિક્ખસ્સુ, મા તં કાલો ઉપચ્ચગા’’તિ.

‘‘કાલં વોહં ન જાનામિ, છન્નો કાલો ન દિસ્સતિ;
તસ્મા અભુત્વા ભિક્ખામિ, મા મં કાલો ઉપચ્ચગા’’તિ.

અથ ખો સા દેવતા પથવિયં [પઠવિયં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] પતિટ્ઠહિત્વા આયસ્મન્તં સમિદ્ધિં એતદવોચ – ‘‘દહરો ત્વં ભિક્ખુ, પબ્બજિતો સુસુ કાળકેસો, ભદ્રેન યોબ્બનેન સમન્નાગતો, પઠમેન વયસા, અનિક્કીળિતાવી કામેસુ. ભુઞ્જ, ભિક્ખુ, માનુસકે કામે; મા સન્દિટ્ઠિકં હિત્વા કાલિકં અનુધાવી’’તિ.

‘‘ન ખ્વાહં, આવુસો, સન્દિટ્ઠિકં હિત્વા કાલિકં અનુધાવામિ. કાલિકઞ્ચ ખ્વાહં, આવુસો, હિત્વા સન્દિટ્ઠિકં અનુધાવામિ. કાલિકા હિ, આવુસો, કામા વુત્તા ભગવતા બહુદુક્ખા બહુપાયાસા; આદીનવો એત્થ ભિય્યો. સન્દિટ્ઠિકો અયં ધમ્મો અકાલિકો એહિપસ્સિકો ઓપનેય્યિકો પચ્ચત્તં વેદિતબ્બો વિઞ્ઞૂહી’’તિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખુ, કાલિકા કામા વુત્તા ભગવતા બહુદુક્ખા બહુપાયાસા, આદીનવો એત્થ ભિય્યો? કથં સન્દિટ્ઠિકો અયં ધમ્મો અકાલિકો એહિપસ્સિકો ઓપનેય્યિકો પચ્ચત્તં વેદિતબ્બો વિઞ્ઞૂહી’’તિ?

‘‘અહં ખો, આવુસો, નવો અચિરપબ્બજિતો અધુનાગતો ઇમં ધમ્મવિનયં. ન તાહં [ન ખ્વાહં (સી॰ પી॰)] સક્કોમિ વિત્થારેન આચિક્ખિતું. અયં સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો રાજગહે વિહરતિ તપોદારામે. તં ભગવન્તં ઉપસઙ્કમિત્વા એતમત્થં પુચ્છ. યથા તે ભગવા બ્યાકરોતિ તથા નં ધારેય્યાસી’’તિ.

‘‘ન ખો, ભિક્ખુ, સુકરો સો ભગવા અમ્હેહિ ઉપસઙ્કમિતું , અઞ્ઞાહિ મહેસક્ખાહિ દેવતાહિ પરિવુતો. સચે ખો ત્વં, ભિક્ખુ, તં ભગવન્તં ઉપસઙ્કમિત્વા એતમત્થં પુચ્છેય્યાસિ, મયમ્પિ આગચ્છેય્યામ ધમ્મસ્સવનાયા’’તિ. ‘‘એવમાવુસો’’તિ ખો આયસ્મા સમિદ્ધિ તસ્સા દેવતાય પટિસ્સુત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા સમિદ્ધિ ભગવન્તં એતદવોચ –

‘‘ઇધાહં , ભન્તે, રત્તિયા પચ્ચૂસસમયં પચ્ચુટ્ઠાય યેન તપોદા તેનુપસઙ્કમિં ગત્તાનિ પરિસિઞ્ચિતું. તપોદે ગત્તાનિ પરિસિઞ્ચિત્વા પચ્ચુત્તરિત્વા એકચીવરો અટ્ઠાસિં ગત્તાનિ પુબ્બાપયમાનો. અથ ખો, ભન્તે, અઞ્ઞતરા દેવતા અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણા કેવલકપ્પં તપોદં ઓભાસેત્વા યેનાહં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા વેહાસં ઠિતા ઇમાય ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘અભુત્વા ભિક્ખસિ ભિક્ખુ, ન હિ ભુત્વાન ભિક્ખસિ;
ભુત્વાન ભિક્ખુ ભિક્ખસ્સુ, મા તં કાલો ઉપચ્ચગા’’તિ.

‘‘એવં વુત્તે અહં, ભન્તે, તં દેવતં ગાથાય પચ્ચભાસિં –

‘‘કાલં વોહં ન જાનામિ, છન્નો કાલો ન દિસ્સતિ;
તસ્મા અભુત્વા ભિક્ખામિ, મા મં કાલો ઉપચ્ચગા’’તિ.

‘‘અથ ખો, ભન્તે, સા દેવતા પથવિયં પતિટ્ઠહિત્વા મં એતદવોચ – ‘દહરો ત્વં, ભિક્ખુ, પબ્બજિતો સુસુ કાળકેસો, ભદ્રેન યોબ્બનેન સમન્નાગતો, પઠમેન વયસા, અનિક્કીળિતાવી કામેસુ. ભુઞ્જ, ભિક્ખુ, માનુસકે કામે; મા સન્દિટ્ઠિકં હિત્વા કાલિકં અનુધાવી’’’તિ.

‘‘એવં વુત્તાહં, ભન્તે, તં દેવતં એતદવોચં – ‘ન ખ્વાહં, આવુસો, સન્દિટ્ઠિકં હિત્વા કાલિકં અનુધાવામિ; કાલિકઞ્ચ ખ્વાહં, આવુસો, હિત્વા સન્દિટ્ઠિકં અનુધાવામિ. કાલિકા હિ, આવુસો, કામા વુત્તા ભગવતા બહુદુક્ખા બહુપાયાસા; આદીનવો એત્થ ભિય્યો. સન્દિટ્ઠિકો અયં ધમ્મો અકાલિકો એહિપસ્સિકો ઓપનેય્યિકો પચ્ચત્તં વેદિતબ્બો વિઞ્ઞૂહી’’’તિ.

‘‘એવં વુત્તે, ભન્તે, સા દેવતા મં એતદવોચ – ‘કથઞ્ચ, ભિક્ખુ, કાલિકા કામા વુત્તા ભગવતા બહુદુક્ખા બહુપાયાસા; આદીનવો એત્થ ભિય્યો? કથં સન્દિટ્ઠિકો અયં ધમ્મો અકાલિકો એહિપસ્સિકો ઓપનેય્યિકો પચ્ચત્તં વેદિતબ્બો વિઞ્ઞૂહી’તિ? એવં વુત્તાહં, ભન્તે , તં દેવતં એતદવોચં – ‘અહં ખો, આવુસો, નવો અચિરપબ્બજિતો અધુનાગતો ઇમં ધમ્મવિનયં, ન તાહં સક્કોમિ વિત્થારેન આચિક્ખિતું. અયં સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો રાજગહે વિહરતિ તપોદારામે. તં ભગવન્તં ઉપસઙ્કમિત્વા એતમત્થં પુચ્છ. યથા તે ભગવા બ્યાકરોતિ તથા નં ધારેય્યાસી’’’તિ.

‘‘એવં વુત્તે, ભન્તે, સા દેવતા મં એતદવોચ – ‘ન ખો, ભિક્ખુ, સુકરો સો ભગવા અમ્હેહિ ઉપસઙ્કમિતું, અઞ્ઞાહિ મહેસક્ખાહિ દેવતાહિ પરિવુતો. સચે ખો, ત્વં ભિક્ખુ, તં ભગવન્તં ઉપસઙ્કમિત્વા એતમત્થં પુચ્છેય્યાસિ, મયમ્પિ આગચ્છેય્યામ ધમ્મસ્સવનાયા’તિ. સચે, ભન્તે, તસ્સા દેવતાય સચ્ચં વચનં, ઇધેવ સા દેવતા અવિદૂરે’’તિ.

એવં વુત્તે, સા દેવતા આયસ્મન્તં સમિદ્ધિં એતદવોચ – ‘‘પુચ્છ, ભિક્ખુ, પુચ્છ, ભિક્ખુ, યમહં અનુપ્પત્તા’’તિ.

અથ ખો ભગવા તં દેવતં ગાથાહિ અજ્ઝભાસિ –

‘‘અક્ખેય્યસઞ્ઞિનો સત્તા, અક્ખેય્યસ્મિં પતિટ્ઠિતા;
અક્ખેય્યં અપરિઞ્ઞાય, યોગમાયન્તિ મચ્ચુનો.

‘‘અક્ખેય્યઞ્ચ પરિઞ્ઞાય, અક્ખાતારં ન મઞ્ઞતિ;
તઞ્હિ તસ્સ ન હોતીતિ, યેન નં વજ્જા ન તસ્સ અત્થિ;
સચે વિજાનાસિ વદેહિ યક્ખા’’તિ [યક્ખીતિ (પી॰ ક॰)].

‘‘ન ખ્વાહં, ભન્તે, ઇમસ્સ ભગવતા સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ વિત્થારેન અત્થં આજાનામિ. સાધુ મે, ભન્તે, ભગવા તથા ભાસતુ યથાહં ઇમસ્સ ભગવતા સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ વિત્થારેન અત્થં જાનેય્ય’’ન્તિ.

‘‘સમો વિસેસી ઉદ વા [અથવા (સી॰ પી॰)] નિહીનો,
યો મઞ્ઞતી સો વિવદેથ [સોપિ વદેથ (ક॰)] તેન;
તીસુ વિધાસુ અવિકમ્પમાનો,
સમો વિસેસીતિ ન તસ્સ હોતિ;
સચે વિજાનાસિ વદેહિ યક્ખા’’તિ.

‘‘ઇમસ્સાપિ ખ્વાહં, ભન્તે, ભગવતા સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ ન વિત્થારેન અત્થં આજાનામિ. સાધુ મે, ભન્તે, ભગવા તથા ભાસતુ યથાહં ઇમસ્સ ભગવતા સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ વિત્થારેન અત્થં જાનેય્ય’’ન્તિ.

‘‘પહાસિ સઙ્ખં ન વિમાનમજ્ઝગા, અચ્છેચ્છિ [અચ્છેજ્જિ (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] તણ્હં ઇધ નામરૂપે;
તં છિન્નગન્થં અનિઘં નિરાસં, પરિયેસમાના નાજ્ઝગમું;
દેવા મનુસ્સા ઇધ વા હુરં વા, સગ્ગેસુ વા સબ્બનિવેસનેસુ;
સચે વિજાનાસિ વદેહિ યક્ખા’’તિ.

‘‘ઇમસ્સ ખ્વાહં, ભન્તે, ભગવતા સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ એવં વિત્થારેન અત્થં આજાનામિ –

‘‘પાપં ન કયિરા વચસા મનસા,
કાયેન વા કિઞ્ચન સબ્બલોકે;
કામે પહાય સતિમા સમ્પજાનો,
દુક્ખં ન સેવેથ અનત્થસંહિત’’ન્તિ.

નન્દનવગ્ગો દુતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

નન્દના નન્દતિ ચેવ, નત્થિપુત્તસમેન ચ;

ખત્તિયો સણમાનો ચ, નિદ્દાતન્દી ચ દુક્કરં;
હિરી કુટિકા નવમો, દસમો વુત્તો સમિદ્ધિનાતિ.

૩. સત્તિવગ્ગો

૧. સત્તિસુત્તં

૨૧. સાવત્થિનિદાનં . એકમન્તં ઠિતા ખો સા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

“સત્તિયા વિય ઓમટ્ઠો, ડય્હમાનોવ [ડય્હમાનેવ (સબ્બત્થ)] મત્થકે;
કામરાગપ્પહાનાય, સતો ભિક્ખુ પરિબ્બજે”તિ.

“સત્તિયા વિય ઓમટ્ઠો, ડય્હમાનોવ મત્થકે;
સક્કાયદિટ્ઠિપ્પહાનાય, સતો ભિક્ખુ પરિબ્બજે”તિ.

૨. ફુસતિસુત્તં

૨૨. “નાફુસન્તં ફુસતિ ચ, ફુસન્તઞ્ચ તતો ફુસે;
તસ્મા ફુસન્તં ફુસતિ, અપ્પદુટ્ઠપદોસિન”ન્તિ.

“યો અપ્પદુટ્ઠસ્સ નરસ્સ દુસ્સતિ,
સુદ્ધસ્સ પોસસ્સ અનઙ્ગણસ્સ;
તમેવ બાલં પચ્ચેતિ પાપં,
સુખુમો રજો પટિવાતંવ ખિત્તો”તિ.

૩. જટાસુત્તં

૨૩. “અન્તો જટા બહિ જટા, જટાય જટિતા પજા;
તં તં ગોતમ પુચ્છામિ, કો ઇમં વિજટયે જટ”ન્તિ.

“સીલે પતિટ્ઠાય નરો સપઞ્ઞો, ચિત્તં પઞ્ઞઞ્ચ ભાવયં;
આતાપી નિપકો ભિક્ખુ, સો ઇમં વિજટયે જટં.

“યેસં રાગો ચ દોસો ચ, અવિજ્જા ચ વિરાજિતા;
ખીણાસવા અરહન્તો, તેસં વિજટિતા જટા.

“યત્થ નામઞ્ચ રૂપઞ્ચ, અસેસં ઉપરુજ્ઝતિ;
પટિઘં રૂપસઞ્ઞા ચ, એત્થેસા છિજ્જતે [વિજટે (ક॰)] જટા”તિ.

૪. મનોનિવારણસુત્તં

૨૪. ‘‘યતો યતો મનો નિવારયે,

ન દુક્ખમેતિ નં તતો તતો;
સ સબ્બતો મનો નિવારયે,
સ સબ્બતો દુક્ખા પમુચ્ચતિ’’.

‘‘ન સબ્બતો મનો નિવારયે,
ન મનો સંયતત્તમાગતં;
યતો યતો ચ પાપકં,
તતો તતો મનો નિવારયે’’તિ.

૫. અરહન્તસુત્તં

૨૫. ‘‘યો હોતિ ભિક્ખુ અરહં કતાવી,
ખીણાસવો અન્તિમદેહધારી;
અહં વદામીતિપિ સો વદેય્ય,
મમં વદન્તીતિપિ સો વદેય્યા’’તિ.

‘‘યો હોતિ ભિક્ખુ અરહં કતાવી,
ખીણાસવો અન્તિમદેહધારી;
અહં વદામીતિપિ સો વદેય્ય,
મમં વદન્તીતિપિ સો વદેય્ય;
લોકે સમઞ્ઞં કુસલો વિદિત્વા,
વોહારમત્તેન સો [સ (?)] વોહરેય્યા’’તિ.

‘‘યો હોતિ ભિક્ખુ અરહં કતાવી,
ખીણાસવો અન્તિમદેહધારી;
માનં નુ ખો સો ઉપગમ્મ ભિક્ખુ,
અહં વદામીતિપિ સો વદેય્ય;
મમં વદન્તીતિપિ સો વદેય્યા’’તિ.

‘‘પહીનમાનસ્સ ન સન્તિ ગન્થા,
વિધૂપિતા માનગન્થસ્સ સબ્બે;
સ વીતિવત્તો મઞ્ઞતં [માનનં (સી॰), મઞ્ઞીતં (?)] સુમેધો,
અહં વદામીતિપિ સો વદેય્ય.

‘‘મમં વદન્તીતિપિ સો વદેય્ય;
લોકે સમઞ્ઞં કુસલો વિદિત્વા;

વોહારમત્તેન સો વોહરેય્યા’’તિ.

૬. પજ્જોતસુત્તં

૨૬. ‘‘કતિ લોકસ્મિં પજ્જોતા, યેહિ લોકો પકાસતિ [પભાસતિ (ક॰ સી॰)];
ભગવન્તં [ભવન્તં (ક॰)] પુટ્ઠુમાગમ્મ, કથં જાનેમુ તં મય’’ન્તિ.

‘‘ચત્તારો લોકે પજ્જોતા, પઞ્ચમેત્થ ન વિજ્જતિ;
દિવા તપતિ આદિચ્ચો, રત્તિમાભાતિ ચન્દિમા.

‘‘અથ અગ્ગિ દિવારત્તિં, તત્થ તત્થ પકાસતિ;
સમ્બુદ્ધો તપતં સેટ્ઠો, એસા આભા અનુત્તરા’’તિ.

૭. સરસુત્તં

૨૭. ‘‘કુતો સરા નિવત્તન્તિ, કત્થ વટ્ટં ન વત્તતિ;
કત્થ નામઞ્ચ રૂપઞ્ચ, અસેસં ઉપરુજ્ઝતી’’તિ.

‘‘યત્થ આપો ચ પથવી, તેજો વાયો ન ગાધતિ;
અતો સરા નિવત્તન્તિ, એત્થ વટ્ટં ન વત્તતિ;
એત્થ નામઞ્ચ રૂપઞ્ચ, અસેસં ઉપરુજ્ઝતી’’તિ.

૮. મહદ્ધનસુત્તં

૨૮. ‘‘મહદ્ધના મહાભોગા, રટ્ઠવન્તોપિ ખત્તિયા;
અઞ્ઞમઞ્ઞાભિગિજ્ઝન્તિ, કામેસુ અનલઙ્કતા.

‘‘તેસુ ઉસ્સુક્કજાતેસુ, ભવસોતાનુસારિસુ;
કેધ તણ્હં [રોધતણ્હં (સ્યા॰ કં॰), ગેધતણ્હં (ક॰)] પજહિંસુ [પવાહિંસુ (સ્યા॰ કં॰ ક॰)], કે લોકસ્મિં
અનુસ્સુકા’’તિ.

‘‘હિત્વા અગારં પબ્બજિતા, હિત્વા પુત્તં પસું વિયં;
હિત્વા રાગઞ્ચ દોસઞ્ચ, અવિજ્જઞ્ચ વિરાજિય;
ખીણાસવા અરહન્તો, તે લોકસ્મિં અનુસ્સુકા’’તિ.

૯. ચતુચક્કસુત્તં

૨૯. ‘‘ચતુચક્કં નવદ્વારં, પુણ્ણં લોભેન સંયુતં;
પઙ્કજાતં મહાવીર, કથં યાત્રા ભવિસ્સતી’’તિ.

‘‘છેત્વા નદ્ધિં વરત્તઞ્ચ, ઇચ્છા લોભઞ્ચ પાપકં;
સમૂલં તણ્હમબ્બુય્હ, એવં યાત્રા ભવિસ્સતી’’તિ.

૧૦. એણિજઙ્ઘસુત્તં

૩૦. ‘‘એણિજઙ્ઘં કિસં વીરં, અપ્પાહારં અલોલુપં;
સીહં વેકચરં નાગં, કામેસુ અનપેક્ખિનં;
ઉપસઙ્કમ્મ પુચ્છામ, કથં દુક્ખા પમુચ્ચતી’’તિ.

‘‘પઞ્ચ કામગુણા લોકે, મનોછટ્ઠા પવેદિતા;
એત્થ છન્દં વિરાજેત્વા, એવં દુક્ખા પમુચ્ચતી’’તિ.

સત્તિવગ્ગો તતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

સત્તિયા ફુસતિ ચેવ, જટા મનોનિવારણા;
અરહન્તેન પજ્જોતો, સરા મહદ્ધનેન ચ;
ચતુચક્કેન નવમં, એણિજઙ્ઘેન તે દસાતિ.

૪. સતુલ્લપકાયિકવગ્ગો

૧. સબ્ભિસુત્તં

૩૧. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો સમ્બહુલા સતુલ્લપકાયિકા દેવતાયો અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણા કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠંસુ. એકમન્તં ઠિતા ખો એકા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘સબ્ભિરેવ સમાસેથ, સબ્ભિ કુબ્બેથ [કુબ્બેથ (ક॰)] સન્થવં;
સતં સદ્ધમ્મમઞ્ઞાય, સેય્યો હોતિ ન પાપિયો’’તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘સબ્ભિરેવ સમાસેથ, સબ્ભિ કુબ્બેથ સન્થવં;
સતં સદ્ધમ્મમઞ્ઞાય, પઞ્ઞા લબ્ભતિ [પઞ્ઞં લભતિ (સ્યા॰ કં॰)] નાઞ્ઞતો’’તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘સબ્ભિરેવ સમાસેથ, સબ્ભિ કુબ્બેથ સન્થવં;
સતં સદ્ધમ્મમઞ્ઞાય, સોકમજ્ઝે ન સોચતી’’તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘સબ્ભિરેવ સમાસેથ, સબ્ભિ કુબ્બેથ સન્થવં;
સતં સદ્ધમ્મમઞ્ઞાય, ઞાતિમજ્ઝે વિરોચતી’’તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘સબ્ભિરેવ સમાસેથ, સબ્ભિ કુબ્બેથ સન્થવં;
સતં સદ્ધમ્મમઞ્ઞાય, સત્તા ગચ્છન્તિ સુગ્ગતિ’’ન્તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘સબ્ભિરેવ સમાસેથ, સબ્ભિ કુબ્બેથ સન્થવં;
સતં સદ્ધમ્મમઞ્ઞાય, સત્તા તિટ્ઠન્તિ સાતત’’ન્તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કસ્સ નુ ખો, ભગવા, સુભાસિત’’ન્તિ? સબ્બાસં વો સુભાસિતં પરિયાયેન, અપિ ચ મમપિ સુણાથ –

‘‘સબ્ભિરેવ સમાસેથ, સબ્ભિ કુબ્બેથ સન્થવં;
સતં સદ્ધમ્મમઞ્ઞાય, સબ્બદુક્ખા પમુચ્ચતી’’તિ.

ઇદમવોચ ભગવા. અત્તમના તા દેવતાયો ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા તત્થેવન્તરધાયિંસૂતિ.

૨. મચ્છરિસુત્તં

૩૨. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો સમ્બહુલા સતુલ્લપકાયિકા દેવતાયો અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણા કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠંસુ. એકમન્તં ઠિતા ખો એકા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘મચ્છેરા ચ પમાદા ચ, એવં દાનં ન દીયતિ [दिय्यति (क॰)];
પુઞ્ઞં આકઙ્ખમાનેન, દેય્યં હોતિ વિજાનતા’’તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

‘‘યસ્સેવ ભીતો ન દદાતિ મચ્છરી, તદેવાદદતો ભયં;
જિઘચ્છા ચ પિપાસા ચ, યસ્સ ભાયતિ મચ્છરી;
તમેવ બાલં ફુસતિ, અસ્મિં લોકે પરમ્હિ ચ.

‘‘તસ્મા વિનેય્ય મચ્છેરં, દજ્જા દાનં મલાભિભૂ;

પુઞ્ઞાનિ પરલોકસ્મિં, પતિટ્ઠા હોન્તિ પાણિન’’ન્તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

‘‘તે મતેસુ ન મીયન્તિ, પન્થાનંવ સહબ્બજં;
અપ્પસ્મિં યે પવેચ્છન્તિ, એસ ધમ્મો સનન્તનો.

‘‘અપ્પસ્મેકે પવેચ્છન્તિ, બહુનેકે ન દિચ્છરે;
અપ્પસ્મા દક્ખિણા દિન્ના, સહસ્સેન સમં મિતા’’તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

‘‘દુદ્દદં દદમાનાનં, દુક્કરં કમ્મ કુબ્બતં;
અસન્તો નાનુકુબ્બન્તિ, સતં ધમ્મો દુરન્વયો [દુરન્નયો (સી॰)].

‘‘તસ્મા સતઞ્ચ અસતં [અસતઞ્ચ (સી॰ સ્યા॰ કં॰)], નાના હોતિ ઇતો ગતિ;
અસન્તો નિરયં યન્તિ, સન્તો સગ્ગપરાયના’’તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવતો સન્તિકે એતદવોચ – ‘‘કસ્સ નુ ખો, ભગવા, સુભાસિત’’ન્તિ?

‘‘સબ્બાસં વો સુભાસિતં પરિયાયેન; અપિ ચ મમપિ સુણાથ –

‘‘ધમ્મં ચરે યોપિ સમુઞ્છકં ચરે,
દારઞ્ચ પોસં દદમપ્પકસ્મિં;
સતં સહસ્સાનં સહસ્સયાગિનં,
કલમ્પિ નાગ્ઘન્તિ તથાવિધસ્સ તે’’તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘કેનેસ યઞ્ઞો વિપુલો મહગ્ગતો,
સમેન દિન્નસ્સ ન અગ્ઘમેતિ;
કથં [ઇદં પદં કત્થચિ સીહળપોત્થકે નત્થિ] સતં સહસ્સાનં સહસ્સયાગિનં,
કલમ્પિ નાગ્ઘન્તિ તથાવિધસ્સ તે’’તિ.

‘‘દદન્તિ હેકે વિસમે નિવિટ્ઠા,
છેત્વા વધિત્વા અથ સોચયિત્વા;
સા દક્ખિણા અસ્સુમુખા સદણ્ડા,
સમેન દિન્નસ્સ ન અગ્ઘમેતિ.

‘‘એવં સતં સહસ્સાનં સહસ્સયાગિનં;

કલમ્પિ નાગ્ઘન્તિ તથાવિધસ્સ તે’’તિ.

૩. સાધુસુત્તં

૩૩. સાવત્થિનિદાનં . અથ ખો સમ્બહુલા સતુલ્લપકાયિકા દેવતાયો અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણા કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠંસુ. એકમન્તં ઠિતા ખો એકા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ઉદાનં ઉદાનેસિ –

‘‘સાધુ ખો, મારિસ, દાનં;
મચ્છેરા ચ પમાદા ચ, એવં દાનં ન દીયતિ;
પુઞ્ઞં આકઙ્ખમાનેન, દેય્યં હોતિ વિજાનતા’’તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ઉદાનં ઉદાનેસિ –

‘‘સાધુ ખો, મારિસ, દાનં;
અપિ ચ અપ્પકસ્મિમ્પિ સાહુ દાનં’’.

‘‘અપ્પસ્મેકે પવેચ્છન્તિ, બહુનેકે ન દિચ્છરે;
અપ્પસ્મા દક્ખિણા દિન્ના, સહસ્સેન સમં મિતા’’તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ઉદાનં ઉદાનેસિ –

‘‘સાધુ ખો, મારિસ, દાનં; અપ્પકસ્મિમ્પિ સાહુ દાનં;
અપિ ચ સદ્ધાયપિ સાહુ દાનં’’.

‘‘દાનઞ્ચ યુદ્ધઞ્ચ સમાનમાહુ,
અપ્પાપિ સન્તા બહુકે જિનન્તિ;
અપ્પમ્પિ ચે સદ્દહાનો દદાતિ,
તેનેવ સો હોતિ સુખી પરત્થા’’તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ઉદાનં ઉદાનેસિ –

‘‘સાધુ ખો, મારિસ, દાનં; અપ્પકસ્મિમ્પિ સાહુ દાનં;
સદ્ધાયપિ સાહુ દાનં; અપિ ચ ધમ્મલદ્ધસ્સાપિ સાહુ દાનં’’.

‘‘યો ધમ્મલદ્ધસ્સ દદાતિ દાનં,
ઉટ્ઠાનવીરિયાધિગતસ્સ જન્તુ;
અતિક્કમ્મ સો વેતરણિં યમસ્સ,
દિબ્બાનિ ઠાનાનિ ઉપેતિ મચ્ચો’’તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ઉદાનં ઉદાનેસિ –

‘‘સાધુ ખો, મારિસ, દાનં; અપ્પકસ્મિમ્પિ સાહુ દાનં;
સદ્ધાયપિ સાહુ દાનં; ધમ્મલદ્ધસ્સાપિ સાહુ દાનં;
અપિ ચ વિચેય્ય દાનમ્પિ સાહુ દાનં’’.

‘‘વિચેય્ય દાનં સુગતપ્પસત્થં,
યે દક્ખિણેય્યા ઇધ જીવલોકે;
એતેસુ દિન્નાનિ મહપ્ફલાનિ,
બીજાનિ વુત્તાનિ યથા સુખેત્તે’’તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ઉદાનં ઉદાનેસિ –

‘‘સાધુ ખો, મારિસ, દાનં; અપ્પકસ્મિમ્પિ સાહુ દાનં;
સદ્ધાયપિ સાહુ દાનં; ધમ્મલદ્ધસ્સાપિ સાહુ દાનં;
વિચેય્ય દાનમ્પિ સાહુ દાનં; અપિ ચ પાણેસુપિ સાધુ સંયમો’’.

‘‘યો પાણભૂતાનિ [પાણભૂતેસુ (સી॰ પી॰)] અહેઠયં ચરં,
પરૂપવાદા ન કરોન્તિ પાપં;
ભીરું પસંસન્તિ ન હિ તત્થ સૂરં,
ભયા હિ સન્તો ન કરોન્તિ પાપ’’ન્તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કસ્સ નુ ખો, ભગવા, સુભાસિત’’ન્તિ?

‘‘સબ્બાસં વો સુભાસિતં પરિયાયેન, અપિ ચ મમપિ સુણાથ –

‘‘સદ્ધા હિ દાનં બહુધા પસત્થં,
દાના ચ ખો ધમ્મપદંવ સેય્યો;
પુબ્બે ચ હિ પુબ્બતરે ચ સન્તો,
નિબ્બાનમેવજ્ઝગમું સપઞ્ઞા’’તિ.

૪. નસન્તિસુત્તં

૩૪. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો સમ્બહુલા સતુલ્લપકાયિકા દેવતાયો અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણા કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠંસુ. એકમન્તં ઠિતા ખો એકા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘ન સન્તિ કામા મનુજેસુ નિચ્ચા,

સન્તીધ કમનીયાનિ યેસુ [કામેસુ (ક॰)] બદ્ધો;
યેસુ પમત્તો અપુનાગમનં,
અનાગન્તા પુરિસો મચ્ચુધેય્યા''તિ.

''છન્દજં અઘં છન્દજં દુક્ખં;
છન્દવિનયા અઘવિનયો;
અઘવિનયા દુક્ખવિનયો''તિ.

''ન તે કામા યાનિ ચિત્રાનિ લોકે,
સઙ્કપ્પરાગો પુરિસસ્સ કામો;
તિટ્ઠન્તિ ચિત્રાનિ તથેવ લોકે,
અથેત્થ ધીરા વિનયન્તિ છન્દં.

''કોધં જહે વિપ્પજહેય્ય માનં,
સંયોજનં સબ્બમતિક્કમેય્ય;
તં નામરૂપસ્મિમસજ્જમાનં,
અકિઞ્ચનં નાનુપતન્તિ દુક્ખા.

''પહાસિ સઙ્ખં ન વિમાનમજ્ઝગા [ન ચ માનમજ્ઝગા (ક॰ સી॰), ન વિમાનમાગા (સ્યા॰ કં॰)],
અચ્છેચ્છિ તણ્હં ઇધ નામરૂપે;
તં છિન્નગન્થં અનિઘં નિરાસં,
પરિયેસમાના નાજ્ઝગમું;
દેવા મનુસ્સા ઇધ વા હુરં વા,
સગ્ગેસુ વા સબ્બનિવેસનેસૂ''તિ.

''તં ચે હિ નાદ્દક્ખું તથાવિમુત્તં (ઇચ્ચાયસ્મા મોઘરાજા),
દેવા મનુસ્સા ઇધ વા હુરં વા;
નરુત્તમં અત્થચરં નરાનં,
યે તં નમસ્સન્તિ પસંસિયા તે''તિ.

''પસંસિયા તેપિ ભવન્તિ ભિક્ખૂ (મોઘરાજાતિ ભગવા),
યે તં નમસ્સન્તિ તથાવિમુત્તં;
અઞ્ઞાય ધમ્મં વિચિકિચ્છં પહાય,
સઙ્ગાતિગા તેપિ ભવન્તિ ભિક્ખૂ''તિ.

૫. ઉજ્ઝાનસઞ્ઞિસુત્તં

૩૫. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો સમ્બહુલા ઉજ્ઝાનસઞ્ઞિકા દેવતાયો અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણા કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા વેહાસં અટ્ઠંસુ. વેહાસં ઠિતા ખો એકા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘અઞ્ઞથા સન્તમત્તાનં, અઞ્ઞથા યો પવેદયે;
નિકચ્ચ કિતવસ્સેવ, ભુત્તં થેય્યેન તસ્સ તં.

‘‘યઞ્હિ કયિરા તઞ્હિ વદે, યં ન કયિરા ન તં વદે;
અકરોન્તં ભાસમાનાનં, પરિજાનન્તિ પણ્ડિતા’’તિ.

‘‘ન યિદં ભાસિતમત્તેન, એકન્તસવનેન વા;
અનુક્કમિતવે સક્કા, યાયં પટિપદા દળ્હા;
યાય ધીરા પમુચ્ચન્તિ, ઝાયિનો મારબન્ધના.

‘‘ન વે ધીરા પકુબ્બન્તિ, વિદિત્વા લોકપરિયાયં;
અઞ્ઞાય નિબ્બુતા ધીરા, તિણ્ણા લોકે વિસત્તિક’’ન્તિ.

અથ ખો તા દેવતાયો પથવિયં પતિટ્ઠહિત્વા ભગવતો પાદેસુ સિરસા નિપતિત્વા ભગવન્તં એતદવોચું – ‘‘અચ્ચયો નો, ભન્તે, અચ્ચગમા યથાબાલં યથામૂળ્હં યથાઅકુસલં [યથાબાલા યથામૂળ્હા યથાઅકુસલા (સબ્બત્થ)], યા મયં ભગવન્તં આસાદેતબ્બં અમઞ્ઞિમ્હા. તાસં નો, ભન્તે, ભગવા અચ્ચયં અચ્ચયતો પટિગ્ગણ્હાતુ આયતિં સંવરાયા’’તિ. અથ ખો ભગવા સિતં પાત્વાકાસિ. અથ ખો તા દેવતાયો ભિય્યોસોમત્તાય ઉજ્ઝાયન્તિયો વેહાસં અબ્ભુગ્ગઞ્છું. એકા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘અચ્ચયં દેસયન્તીનં, યો ચે ન પટિગણ્હતિ;
કોપન્તરો દોસગરુ, સ વેરં પટિમુઞ્ચતી’’તિ.

‘‘અચ્ચયો ચે ન વિજ્જેથ, નોચિધાપગતં [નોચીધ અપહતં (સ્યા॰ કં॰), નોચિધાપકતં (?)] સિયા;
વેરાનિ ન ચ સમ્મેય્યું, કેનીધ [વેરાનિ ચ સમ્મેય્યું, તેનિધ (સી॰)] કુસલો સિયા’’તિ.

‘‘કસ્સચ્ચયા ન વિજ્જન્તિ, કસ્સ નત્થિ અપાગતં;
કો ન સમ્મોહમાપાદિ, કો ચ ધીરો [કોધ ધીરો (સ્યા॰ કં॰)] સદા સતો’’તિ.

‘‘તથાગતસ્સ બુદ્ધસ્સ, સબ્બભૂતાનુકમ્પિનો;
તસ્સચ્ચયા ન વિજ્જન્તિ, તસ્સ નત્થિ અપાગતં;
સો ન સમ્મોહમાપાદિ, સોવ [સોધ (સ્યા॰ કં॰)] ધીરો સદા સતો’’તિ.

‘‘અચ્ચયં દેસયન્તીનં, યો ચે ન પટિગણ્હતિ;
કોપન્તરો દોસગરુ, સ વેરં પટિમુઞ્ચતિ;
તં વેરં નાભિનન્દામિ, પટિગ્ગણ્હામિ વોચ્ચય’’ન્તિ.

૬. સદ્ધાસુત્તં

૩૬. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો સમ્બહુલા સતુલ્લપકાયિકા દેવતાયો અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણા કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠંસુ. એકમન્તં ઠિતા ખો એકા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘સદ્ધા દુતિયા પુરિસસ્સ હોતિ,
નો ચે અસ્સદ્ધિયં અવતિટ્ઠતિ;
યસો ચ કિત્તી ચ તત્વસ્સ હોતિ,
સગ્ગઞ્ચ સો ગચ્છતિ સરીરં વિહાયા’’તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

‘‘કોધં જહે વિપ્પજહેય્ય માનં,
સંયોજનં સબ્બમતિક્કમેય્ય;
તં નામરૂપસ્મિમસજ્જમાનં,
અકિઞ્ચનં નાનુપતન્તિ સઙ્ગા’’તિ.

‘‘પમાદમનુયુઞ્જન્તિ , બાલા દુમ્મેધિનો જના;
અપ્પમાદઞ્ચ મેધાવી, ધનં સેટ્ઠંવ રક્ખતિ.

‘‘મા પમાદમનુયુઞ્જેથ, મા કામરતિ સન્થવં;
અપ્પમત્તો હિ ઝાયન્તો, પપ્પોતિ પરમં સુખ’’ન્તિ.

૭. સમયસુત્તં

૩૭. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સક્કેસુ વિહરતિ કપિલવત્થુસ્મિં મહાવને મહતા ભિક્ખુસઙ્ઘેન સદ્ધિં પઞ્ચમત્તેહિ ભિક્ખુસતેહિ સબ્બેહેવ અરહન્તેહિ; દસહિ ચ લોકધાતૂહિ દેવતા યેભુય્યેન સન્નિપતિતા હોન્તિ ભગવન્તં દસ્સનાય ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચ. અથ ખો ચતુન્નં સુદ્ધાવાસકાયિકાનં દેવતાનં એતદહોસિ – ‘‘અયં ખો ભગવા સક્કેસુ વિહરતિ કપિલવત્થુસ્મિં મહાવને મહતા ભિક્ખુસઙ્ઘેન સદ્ધિં પઞ્ચમત્તેહિ ભિક્ખુસતેહિ સબ્બેહેવ અરહન્તેહિ; દસહિ ચ લોકધાતૂહિ દેવતા યેભુય્યેન સન્નિપતિતા હોન્તિ ભગવન્તં દસ્સનાય ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચ. યંનૂન મયમ્પિ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમેય્યામ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતો સન્તિકે પચ્ચેકં ગાથં [પચ્ચેકગાથં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ભાસેય્યામા’’તિ.

અથ ખો તા દેવતા – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં વા બાહં પસારેય્ય પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય. એવમેવ – સુદ્ધાવાસેસુ દેવેસુ અન્તરહિતા ભગવતો પુરતો પાતુરહેસું. અથ ખો તા દેવતા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠંસુ. એકમન્તં ઠિતા ખો એકા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

“મહાસમયો પવનસ્મિં, દેવકાયા સમાગતા;
આગતમ્હ ઇમં ધમ્મસમયં, દક્ખિતાયે અપરાજિતસઙ્ઘ”ન્તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

“તત્ર ભિક્ખવો સમાદહંસુ, ચિત્તમત્તનો ઉજુકં અકંસુ [ઉજુકમકંસુ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)];
સારથીવ નેત્તાનિ ગહેત્વા, ઇન્દ્રિયાનિ રક્ખન્તિ પણ્ડિતા”તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

“છેત્વા ખીલં છેત્વા પલિઘં, ઇન્દખીલં ઊહચ્ચ મનેજા;
તે ચરન્તિ સુદ્ધા વિમલા, ચક્ખુમતા સુદન્તા સુસુનાગા”તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

“યે કેચિ બુદ્ધં સરણં ગતાસે, ન તે ગમિસ્સન્તિ અપાયભૂમિં;
પહાય માનુસં દેહં, દેવકાયં પરિપૂરેસ્સન્તી”તિ.

૮. સકલિકસુત્તં

૩૮. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ મદ્દકુચ્છિસ્મિં મિગદાયે. તેન ખો પન સમયેન ભગવતો પાદો સકલિકાય [સક્ખલિકાય (કં॰)] ખતો હોતિ. ભુસા સુદં ભગવતો વેદના વત્તન્તિ સારીરિકા વેદના દુક્ખા તિબ્બા [તિપ્પા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ખરા કટુકા અસાતા અમનાપા; તા સુદં ભગવા સતો સમ્પજાનો અધિવાસેતિ અવિહઞ્ઞમાનો. અથ ખો ભગવા ચતુગ્ગુણં સઙ્ઘાટિં પઞ્ઞાપેત્વા દક્ખિણેન પસ્સેન સીહસેય્યં કપ્પેતિ પાદે પાદં અચ્ચાધાય સતો સમ્પજાનો.

અથ ખો સત્તસતા સતુલ્લપકાયિકા દેવતાયો અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણા કેવલકપ્પં મદ્દકુચ્છિં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠંસુ. એકમન્તં ઠિતા ખો એકા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ઉદાનં ઉદાનેસિ – “નાગો વત, ભો, સમણો ગોતમો; નાગવતા ચ સમુપ્પન્ના સારીરિકા વેદના દુક્ખા તિબ્બા ખરા કટુકા અસાતા અમનાપા સતો સમ્પજાનો અધિવાસેતિ અવિહઞ્ઞમાનો”તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ઉદાનં ઉદાનેસિ – “સીહો વત, ભો, સમણો ગોતમો; સીહવતા ચ સમુપ્પન્ના સારીરિકા વેદના દુક્ખા તિબ્બા ખરા કટુકા અસાતા અમનાપા સતો સમ્પજાનો અધિવાસેતિ અવિહઞ્ઞમાનો”તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ઉદાનં ઉદાનેસિ – “આજાનીયો વત, ભો, સમણો ગોતમો; આજાનીયવતા ચ સમુપ્પન્ના સારીરિકા વેદના દુક્ખા તિબ્બા ખરા કટુકા અસાતા અમનાપા સતો સમ્પજાનો અધિવાસેતિ અવિહઞ્ઞમાનો”તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ઉદાનં ઉદાનેસિ – ‘‘નિસભો વત, ભો, સમણો ગોતમો; નિસભવતા ચ સમુપ્પન્ના સારીરિકા વેદના દુક્ખા તિબ્બા ખરા કટુકા અસાતા અમનાપા સતો સમ્પજાનો અધિવાસેતિ અવિહઞ્ઞમાનો’’તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ઉદાનં ઉદાનેસિ – ‘‘ધોરય્હો વત, ભો, સમણો ગોતમો; ધોરય્હવતા ચ સમુપ્પન્ના સારીરિકા વેદના દુક્ખા તિબ્બા ખરા કટુકા અસાતા અમનાપા સતો સમ્પજાનો અધિવાસેતિ અવિહઞ્ઞમાનો’’તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ઉદાનં ઉદાનેસિ – ‘‘દન્તો વત, ભો, સમણો ગોતમો; દન્તવતા ચ સમુપ્પન્ના સારીરિકા વેદના દુક્ખા તિબ્બા ખરા કટુકા અસાતા અમનાપા સતો સમ્પજાનો અધિવાસેતિ અવિહઞ્ઞમાનો’’તિ.

અથ ખો અપરા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ઉદાનં ઉદાનેસિ – ‘‘પસ્સ સમાધિં સુભાવિતં ચિત્તઞ્ચ સુવિમુત્તં, ન ચાભિનતં ન ચાપનતં ન ચ સસઙ્ખારનિગ્ગય્હવારિતગતં [સસઙ્ખારનિગ્ગય્હવારિતવતં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰), સસઙ્ખારનિગ્ગય્હવારિવાવતં (ક॰)]. યો એવરૂપં પુરિસનાગં પુરિસસીહં પુરિસઆજાનીયં પુરિસનિસભં પુરિસધોરય્હં પુરિસદન્તં અતિક્કમિતબ્બં મઞ્ઞેય્ય કિમઞ્ઞત્ર અદસ્સના’’તિ.

‘‘પઞ્ચવેદા સતં સમં, તપસ્સી બ્રાહ્મણા ચરં;
ચિત્તઞ્ચ નેસં ન સમ્મા વિમુત્તં, હીનત્થરૂપા ન પારઙ્ગમા તે.

‘‘તણ્હાધિપન્ના વતસીલબદ્ધા, લૂખં તપં વસ્સસતં ચરન્તા;
ચિત્તઞ્ચ નેસં ન સમ્મા વિમુત્તં, હીનત્થરૂપા ન પારઙ્ગમા તે.

‘‘ન માનકામસ્સ દમો ઇધત્થિ, ન મોનમત્થિ અસમાહિતસ્સ;
એકો અરઞ્ઞે વિહરં પમત્તો, ન મચ્ચુધેય્યસ્સ તરેય્ય પાર’’ન્તિ.

‘‘માનં પહાય સુસમાહિતત્તો, સુચેતસો સબ્બધિ વિપ્પમુત્તો;
એકો અરઞ્ઞે વિહરમપ્પમત્તો, સ મચ્ચુધેય્યસ્સ તરેય્ય પાર’’ન્તિ.

૯. પઠમપજ્જુન્નધીતુસુત્તં

૩૯. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ મહાવને કૂટાગારસાલાયં. અથ ખો કોકનદા પજ્જુન્નસ્સ ધીતા અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણા કેવલકપ્પં મહાવનં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતા ખો સા દેવતા કોકનદા પજ્જુન્નસ્સ ધીતા ભગવતો સન્તિકે ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

‘‘વેસાલિયં વને વિહરન્તં, અગ્ગં સત્તસ્સ સમ્બુદ્ધં;
કોકનદાહમસ્મિ અભિવન્દે, કોકનદા પજ્જુન્નસ્સ ધીતા.

“સુતમેવ પુરે આસિ, ધમ્મો ચક્ખુમતાનુબુદ્ધો;
સાહં દાનિ સક્ખિ જાનામિ, મુનિનો દેસયતો સુગતસ્સ.

“યે કેચિ અરિયં ધમ્મં, વિગરહન્તા ચરન્તિ દુમ્મેધા;
ઉપેન્તિ રોરુવં ઘોરં, ચિરરત્તં દુક્ખં અનુભવન્તિ.

“યે ચ ખો અરિયે ધમ્મે, ખન્તિયા ઉપસમેન ઉપેતા;
પહાય માનુસં દેહં, દેવકાય પરિપૂરેસ્સન્તી”તિ.

૧૦. દુતિયપજ્જુન્નધીતુસુત્તં

૪૦. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ મહાવને કૂટાગારસાલાયં. અથ ખો ચૂળકોકનદા [ચુલ્લકોકનદા (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] પજ્જુન્નસ્સ ધીતા અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણા કેવલકપ્પં મહાવનં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતા ખો સા દેવતા ચૂળકોકનદા પજ્જુન્નસ્સ ધીતા ભગવતો સન્તિકે ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

“ઇધાગમા વિજ્જુપભાસવણ્ણા, કોકનદા પજ્જુન્નસ્સ ધીતા;
બુદ્ધઞ્ચ ધમ્મઞ્ચ નમસ્સમાના, ગાથાચિમા અત્થવતી અભાસિ.

“બહુનાપિ ખો તં વિભજેય્યં, પરિયાયેન તાદિસો ધમ્મો;
સંખિત્તમત્થં [સંખિત્તમત્તં (ક॰)] લપયિસ્સામિ, યાવતા મે મનસા પરિયત્તં.

“પાપં ન કયિરા વચસા મનસા,
કાયેન વા કિઞ્ચન સબ્બલોકે;
કામે પહાય સતિમા સમ્પજાનો,
દુક્ખં ન સેવેથ અનત્થસંહિત”ન્તિ.

સતુલ્લપકાયિકવગ્ગો ચતુત્થો.

તસ્સુદ્દાનં –

સબ્ભિમચ્છરિના સાધુ, ન સન્તુજ્ઝાનસઞ્ઞિનો;
સદ્ધા સમયો સકલિકં, ઉભો પજ્જુન્નધીતરોતિ.

૫. આદિત્તવગ્ગો

૧. આદિત્તસુત્તં

૪૧. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો અઞ્ઞતરા દેવતા અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણા કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા

તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતા ખો સા દેવતા ભગવતો સન્તિકે ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

‘‘આદિત્તસ્મિં અગારસ્મિં, યં નીહરતિ ભાજનં;
તં તસ્સ હોતિ અત્થાય, નો ચ યં તત્થ ડય્હતિ.

‘‘એવં આદિત્તકો લોકો, જરાય મરણેન ચ;
નીહરેથેવ દાનેન, દિન્નં હોતિ સુનીહતં.

‘‘દિન્નં સુખફલં હોતિ, નાદિન્નં હોતિ તં તથા;
ચોરા હરન્તિ રાજાનો, અગ્ગિ ડહતિ નસ્સતિ.

‘‘અથ અન્તેન જહતિ, સરીરં સપરિગ્ગહં;
એતદઞ્ઞાય મેધાવી, ભુઞ્જેથ ચ દદેથ ચ;
દત્વા ચ ભુત્વા ચ યથાનુભાવં;
અનિન્દિતો સગ્ગમુપેતિ ઠાન’’ન્તિ.

૨. કિંદદસુત્તં

૪૨. ‘‘કિંદદો બલદો હોતિ, કિંદદો હોતિ વણ્ણદો;
કિંદદો સુખદો હોતિ, કિંદદો હોતિ ચક્ખુદો;
કો ચ સબ્બદદો હોતિ, તં મે અક્ખાહિ પુચ્છિતો’’તિ.

‘‘અન્નદો બલદો હોતિ, વત્થદો હોતિ વણ્ણદો;
યાનદો સુખદો હોતિ, દીપદો હોતિ ચક્ખુદો.

‘‘સો ચ સબ્બદદો હોતિ, યો દદાતિ ઉપસ્સયં;
અમતં દદો ચ સો હોતિ, યો ધમ્મમનુસાસતી’’તિ.

૩. અન્નસુત્તં

૪૩. ‘‘અન્નમેવાભિનન્દન્તિ, ઉભયે દેવમાનુસા;
અથ કો નામ સો યક્ખો, યં અન્નં નાભિનન્દતી’’તિ.

‘‘યે નં દદન્તિ સદ્ધાય, વિપ્પસન્નેન ચેતસા;
તમેવ અન્નં ભજતિ, અસ્મિં લોકે પરમ્હિ ચ.

‘‘તસ્મા વિનેય્ય મચ્છેરં, દજ્જા દાનં મલાભિભૂ;
પુઞ્ઞાનિ પરલોકસ્મિં, પતિટ્ઠા હોન્તિ પાણિન’’ન્તિ.

૪. એકમૂલસુત્તં

૪૪. ‘‘એકમૂલં દ્વિરાવટ્ટં, તિમલં પઞ્ચપત્થરં;
સમુદ્દં દ્વાદસાવટ્ટં, પાતાલં અતરી ઇસી’’તિ.

૫. અનોમસુત્તં

૪૫. ‘‘અનોમનામં નિપુણત્થદસ્સિં, પઞ્ઞાદદં કામાલયે અસત્તં;
તં પસ્સથ સબ્બવિદું સુમેધં, અરિયે પથે કમમાનં મહેસિ’’ન્તિ.

૬. અચ્છરાસુત્તં

૪૬. ‘‘અચ્છરાગણસઙ્ઘુટ્ઠં, પિસાચગણસેવિતં;
વનન્તં મોહનં નામ, કથં યાત્રા ભવિસ્સતી’’તિ.

‘‘ઉજુકો નામ સો મગ્ગો, અભયા નામ સા દિસા;
રથો અકૂજનો નામ, ધમ્મચક્કેહિ સંયુતો.

‘‘હિરી તસ્સ અપાલમ્બો, સત્યસ્સ પરિવારણં;
ધમ્માહં સારથિં બ્રૂમિ, સમ્માદિટ્ઠિપુરેજવં.

‘‘યસ્સ એતાદિસં યાનં, ઇત્થિયા પુરિસસ્સ વા;
સ વે એતેન યાનેન, નિબ્બાનસ્સેવ સન્તિકે’’તિ.

૭. વનરોપસુત્તં

૪૭. ‘‘કેસં દિવા ચ રત્તો ચ, સદા પુઞ્ઞં પવડ્ઢતિ;
ધમ્મટ્ઠા સીલસમ્પન્ના, કે જના સગ્ગગામિનો’’તિ.

‘‘આરામરોપા વનરોપા, યે જના સેતુકારકા;
પપઞ્ચ ઉદપાનઞ્ચ, યે દદન્તિ ઉપસ્સયં.

‘‘તેસં દિવા ચ રત્તો ચ, સદા પુઞ્ઞં પવડ્ઢતિ;
ધમ્મટ્ઠા સીલસમ્પન્ના, તે જના સગ્ગગામિનો’’તિ.

૮. જેતવનસુત્તં

૪૮. ‘‘ઇદઞ્હિ તં જેતવનં, ઇસિસઙ્ઘનિસેવિતં;
આવુત્થં [આવુટ્ઠં (ક॰)] ધમ્મરાજેન, પીતિસઞ્જનનં મમ.

‘‘કમ્મં વિજ્જા ચ ધમ્મો ચ, સીલં જીવિતમુત્તમં;

એતેન મચ્ચા સુજ્ઝન્તિ, ન ગોત્તેન ધનેન વા.

“તસ્મા હિ પણ્ડિતો પોસો, સમ્પસ્સં અત્થમત્તનો;
યોનિસો વિચિને ધમ્મં, એવં તત્થ વિસુજ્ઝતિ.

“સારિપુત્તોવ પઞ્ઞાય, સીલેન ઉપસમેન ચ;
યોપિ પારઙ્ગતો ભિક્ખુ, એતાવપરમો સિયા”તિ.

૯. મચ્છરિસુત્તં

૪૯. “યેધ મચ્છરિનો લોકે, કદરિયા પરિભાસકા;
અઞ્ઞેસં દદમાનાનં, અન્તરાયકરા નરા.

“કીદિસો તેસં વિપાકો, સમ્પરાયો ચ કીદિસો;
ભગવન્તં પુટ્ઠુમાગમ્મ, કથં જાનેમુ તં મય”ન્તિ.

“યેધ મચ્છરિનો લોકે, કદરિયા પરિભાસકા;
અઞ્ઞેસં દદમાનાનં, અન્તરાયકરા નરા.

“નિરયં તિરચ્છાનયોનિં, યમલોકં ઉપપજ્જરે;
સચે એન્તિ મનુસ્સત્તં, દલિદ્દે જાયરે કુલે.

“ચોળં પિણ્ડો રતી ખિડ્ડા, યત્થ કિચ્છેન લબ્ભતિ;
પરતો આસીસરે [આસિંસરે (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] બાલા, તમ્પિ તેસં ન લબ્ભતિ;
દિટ્ઠે ધમ્મેસ વિપાકો, સમ્પરાયે [સમ્પરાયો (સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ચ દુગ્ગતી”તિ.

“ઇતિહેતં વિજાનામ, અઞ્ઞં પુચ્છામ ગોતમ;
યેધ લદ્ધા મનુસ્સત્તં, વદઞ્ઞૂ વીતમચ્છરા.

“બુદ્ધે પસન્ના ધમ્મે ચ, સઙ્ઘે ચ તિબ્બગારવા;
કીદિસો તેસં વિપાકો, સમ્પરાયો ચ કીદિસો;
ભગવન્તં પુટ્ઠુમાગમ્મ, કથં જાનેમુ તં મય”ન્તિ.

“યેધ લદ્ધા મનુસ્સત્તં, વદઞ્ઞૂ વીતમચ્છરા;
બુદ્ધે પસન્ના ધમ્મે ચ, સઙ્ઘે ચ તિબ્બગારવા;
એતે સગ્ગા [સગ્ગે (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] પકાસન્તિ, યત્થ તે ઉપપજ્જરે.

“સચે એન્તિ મનુસ્સત્તં, અડ્ઢે આજાયરે કુલે;
ચોળં પિણ્ડો રતી ખિડ્ડા, યત્થાકિચ્છેન લબ્ભતિ.

‘‘પરસમ્ભતેસુ ભોગેસુ, વસવત્તીવ મોદરે;
દિટ્ઠે ધમ્મેસ વિપાકો, સમ્પરાયે ચ સુગ્ગતી’’તિ.

૧૦. ઘટીકારસુત્તં

૫૦. ‘‘અવિહં ઉપપન્નાસે, વિમુત્તા સત્ત ભિક્ખવો;
રાગદોસપરિક્ખીણા, તિણ્ણા લોકે વિસત્તિક’’ન્તિ.

‘‘કે ચ તે અતરું પઙ્કં [સઙ્ગં (સી॰ સ્યા॰)], મચ્ચુધેય્યં સુદુત્તરં;
કે હિત્વા માનુસં દેહં, દિબ્બયોગં ઉપચ્ચગુ’’ન્તિ.

‘‘ઉપકો પલગણ્ડો ચ, પુક્કુસાતિ ચ તે તયો;
ભદ્દિયો ખણ્ડદેવો ચ, બાહુરગ્ગિ ચ સિઙ્ગિયો [બહુદન્તી ચ પિઙ્ગયો (સી॰)];
તે હિત્વા માનુસં દેહં, દિબ્બયોગં ઉપચ્ચગુ’’ન્તિ.

‘‘કુસલી ભાસસી તેસં, મારપાસપ્પહાયિનં;
કસ્સ તે ધમ્મમઞ્ઞાય, અચ્છિદું ભવબન્ધન’’ન્તિ.

‘‘ન અઞ્ઞત્ર ભગવતા, નાઞ્ઞત્ર તવ સાસના;
યસ્સ તે ધમ્મમઞ્ઞાય, અચ્છિદું ભવબન્ધનં.

‘‘યત્થ નામઞ્ચ રૂપઞ્ચ, અસેસં ઉપરુજ્ઝતિ;
તં તે ધમ્મં ઇધઞ્ઞાય, અચ્છિદું ભવબન્ધન’’ન્તિ.

‘‘ગમ્ભીરં ભાસસી વાચં, દુબ્બિજાનં સુદુબ્બુધં;
કસ્સ ત્વં ધમ્મમઞ્ઞાય, વાચં ભાસસિ ઈદિસ’’ન્તિ.

‘‘કુમ્ભકારો પુરે આસિં, વેકળિઙ્ગે [વેહળિઙ્ગે (સી॰), વેભળિઙ્ગે (સ્યા॰ કં॰)] ઘટીકરો;
માતાપેત્તિભરો આસિં, કસ્સપસ્સ ઉપાસકો.

‘‘વિરતો મેથુના ધમ્મા, બ્રહ્મચારી નિરામિસો;
અહુવા તે સગામેય્યો, અહુવા તે પુરે સખા.

‘‘સોહમેતે પજાનામિ, વિમુત્તે સત્ત ભિક્ખવો;
રાગદોસપરિક્ખીણે, તિણ્ણે લોકે વિસત્તિક’’ન્તિ.

‘‘એવમેતં તદા આસિ, યથા ભાસસિ ભગ્ગવ;
કુમ્ભકારો પુરે આસિ, વેકળિઙ્ગે ઘટીકરો;
માતાપેત્તિભરો આસિ, કસ્સપસ્સ ઉપાસકો.

‘‘વિરતો મેથુના ધમ્મા, બ્રહ્મચારી નિરામિસો;
અહુવા મે સગામેય્યો, અહુવા મે પુરે સખા’’તિ.

‘‘એવમેતં પુરાણાનં, સહાયાનં અહુ સઙ્ગમો;
ઉભિન્નં ભાવિતત્તાનં, સરીરન્તિમધારિન’’ન્તિ.

આદિત્તવગ્ગો પઞ્ચમો.

તસ્સુદ્દાનં –

આદિત્તં કિંદદં અન્નં, એકમૂલઅનોમિયં;
અચ્છરાવનરોપજેતં, મચ્છરેન ઘટીકરોતિ.

૬. જરાવગ્ગો

૧. જરાસુત્તં

૫૧. ‘‘કિંસુ યાવ જરા સાધુ, કિંસુ સાધુ પતિટ્ઠિતં;
કિંસુ નરાનં રતનં, કિંસુ ચોરેહિ દૂહર’’ન્તિ.

‘‘સીલં યાવ જરા સાધુ, સદ્ધા સાધુ પતિટ્ઠિતા;
પઞ્ઞા નરાનં રતનં, પુઞ્ઞં ચોરેહિ દૂહર’’ન્તિ.

૨. અજરસાસુત્તં

૫૨. ‘‘કિંસુ અજરસા સાધુ, કિંસુ સાધુ અધિટ્ઠિતં;
કિંસુ નરાનં રતનં, કિંસુ ચોરેહ્યહારિય’’ન્તિ.

‘‘સીલં અજરસા સાધુ, સદ્ધા સાધુ અધિટ્ઠિતા;
પઞ્ઞા નરાનં રતનં, પુઞ્ઞં ચોરેહ્યહારિય’’ન્તિ.

૩. મિત્તસુત્તં

૫૩. ‘‘કિંસુ પવસતો [પથવતો (પી॰ ક॰)] મિત્તં, કિંસુ મિત્તં સકે ઘરે;
કિં મિત્તં અત્થજાતસ્સ, કિં મિત્તં સમ્પરાયિક’’ન્તિ.

‘‘સત્થો પવસતો મિત્તં, માતા મિત્તં સકે ઘરે;
સહાયો અત્થજાતસ્સ, હોતિ મિત્તં પુનપ્પુનં;
સયંકતાનિ પુઞ્ઞાનિ, તં મિત્તં સમ્પરાયિક’’ન્તિ.

૪. વત્થુસુત્તં

૫૪. ‘‘કિંસુ વત્થુ મનુસ્સાનં, કિંસૂધ પરમો સખા;
કિંસુ ભૂતા ઉપજીવન્તિ, યે પાણા પથવિસ્સિતા’’તિ [પથવિં સિતાતિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)].

‘‘પુત્તા વત્થુ મનુસ્સાનં, ભરિયા ચ [ભરિયાવ (સી॰), ભરિયા (સ્યા॰ કં॰)] પરમો સખા;
વુટ્ઠિં ભૂતા ઉપજીવન્તિ, યે પાણા પથવિસ્સિતા’’તિ.

૫. પઠમજનસુત્તં

૫૫. ‘‘કિંસુ જનેતિ પુરિસં, કિંસુ તસ્સ વિધાવતિ;
કિંસુ સંસારમાપાદિ, કિંસુ તસ્સ મહબ્ભય’’ન્તિ.

‘‘તણ્હા જનેતિ પુરિસં, ચિત્તમસ્સ વિધાવતિ;
સત્તો સંસારમાપાદિ, દુક્ખમસ્સ મહબ્ભય’’ન્તિ.

૬. દુતિયજનસુત્તં

૫૬. ‘‘કિંસુ જનેતિ પુરિસં, કિંસુ તસ્સ વિધાવતિ;
કિંસુ સંસારમાપાદિ, કિસ્મા ન પરિમુચ્ચતી’’તિ.

‘‘તણ્હા જનેતિ પુરિસં, ચિત્તમસ્સ વિધાવતિ;
સત્તો સંસારમાપાદિ, દુક્ખા ન પરિમુચ્ચતી’’તિ.

૭. તતિયજનસુત્તં

૫૭. ‘‘કિંસુ જનેતિ પુરિસં, કિંસુ તસ્સ વિધાવતિ;
કિંસુ સંસારમાપાદિ, કિંસુ તસ્સ પરાયન’’ન્તિ.

‘‘તણ્હા જનેતિ પુરિસં, ચિત્તમસ્સ વિધાવતિ;
સત્તો સંસારમાપાદિ, કમ્મં તસ્સ પરાયન’’ન્તિ.

૮. ઉપ્પથસુત્તં

૫૮. ‘‘કિંસુ ઉપ્પથો અક્ખાતો, કિંસુ રત્તિન્દિવક્ખયો;
કિં મલં બ્રહ્મચરિયસ્સ, કિં સિનાનમનોદક’’ન્તિ.

‘‘રાગો ઉપ્પથો અક્ખાતો, વયો રત્તિન્દિવક્ખયો;
ઇત્થી મલં બ્રહ્મચરિયસ્સ, એત્થાયં સજ્જતે પજા;
તપો ચ બ્રહ્મચરિયઞ્ચ, તં સિનાનમનોદક’’ન્તિ.

૯. દુતિયસુત્તં

૫૯. ‘‘કિંસુ દુતિયા [દુતિયં (સ્યા॰ કં॰ પી॰)] પુરિસસ્સ હોતિ, કિંસુ ચેનં પસાસતિ;
કિસ્સ ચાભિરતો મચ્ચો, સબ્બદુક્ખા પમુચ્ચતી’’તિ.

‘‘સદ્ધા દુતિયા પુરિસસ્સ હોતિ, પઞ્ઞા ચેનં પસાસતિ;
નિબ્બાનાભિરતો મચ્ચો, સબ્બદુક્ખા પમુચ્ચતી’’તિ.

૧૦. કવિસુત્તં

૬૦. ‘‘કિંસુ નિદાનં ગાથાનં, કિંસુ તાસં વિયઞ્જનં;
કિંસુ સન્નિસ્સિતા ગાથા, કિંસુ ગાથાનમાસયો’’તિ.

‘‘છન્દો નિદાનં ગાથાનં, અક્ખરા તાસં વિયઞ્જનં;
નામસન્નિસ્સિતા ગાથા, કવિ ગાથાનમાસયો’’તિ.

જરાવગ્ગો છટ્ઠો.

તસ્સુદ્દાનં –

જરા અજરસા મિત્તં, વત્થુ તીણિ જનાનિ ચ;
ઉપ્પથો ચ દુતિયો ચ, કવિના પૂરિતો વગ્ગોતિ.

૭. અદ્ધવગ્ગો

૧. નામસુત્તં

૬૧. ‘‘કિંસુ સબ્બં અદ્ધભવિ [અન્વભવિ (સી॰)], કિસ્મા ભિય્યો ન વિજ્જતિ;
કિસ્સસ્સુ એકધમ્મસ્સ, સબ્બેવ વસમન્વગૂ’’તિ [વસમદ્ધગૂ (ક॰)].

‘‘નામં સબ્બં અદ્ધભવિ, નામા ભિય્યો ન વિજ્જતિ;
નામસ્સ એકધમ્મસ્સ, સબ્બેવ વસમન્વગૂ’’તિ.

૨. ચિત્તસુત્તં

૬૨. ‘‘કેનસ્સુ નીયતિ લોકો, કેનસ્સુ પરિકસ્સતિ;
કિસ્સસ્સુ એકધમ્મસ્સ, સબ્બેવ વસમન્વગૂ’’તિ.

‘‘ચિત્તેન નીયતિ લોકો, ચિત્તેન પરિકસ્સતિ;
ચિત્તસ્સ એકધમ્મસ્સ, સબ્બેવ વસમન્વગૂ’’તિ.

૩. તણ્હાસુત્તં

૬૩. ‘‘કેનસ્સુ નીયતિ લોકો, કેનસ્સુ પરિકસ્સતિ;
કિસ્સસ્સુ એકધમ્મસ્સ, સબ્બેવ વસમન્વગૂ’’તિ.

‘‘તણ્હાય નીયતિ લોકો, તણ્હાય પરિકસ્સતિ;
તણ્હાય એકધમ્મસ્સ, સબ્બેવ વસમન્વગૂ’’તિ.

૪. સંયોજનસુત્તં

૬૪. ‘‘કિંસુ સંયોજનો લોકો, કિંસુ તસ્સ વિચારણં;
કિસ્સસ્સુ વિપ્પહાનેન, નિબ્બાનં ઇતિ વુચ્ચતી’’તિ.

‘‘નન્દીસંયોજનો [નન્દિસંયોજનો (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] લોકો, વિતક્કસ્સ વિચારણં;
તણ્હાય વિપ્પહાનેન, નિબ્બાનં ઇતિ વુચ્ચતી’’તિ.

૫. બન્ધનસુત્તં

૬૫. ‘‘કિંસુ સમ્બન્ધનો લોકો, કિંસુ તસ્સ વિચારણં;
કિસ્સસ્સુ વિપ્પહાનેન, સબ્બં છિન્દતિ બન્ધન’’ન્તિ.

‘‘નન્દીસમ્બન્ધનો લોકો, વિતક્કસ્સ વિચારણં;
તણ્હાય વિપ્પહાનેન, સબ્બં છિન્દતિ બન્ધન’’ન્તિ.

૬. અત્તહતસુત્તં

૬૬. ‘‘કેનસ્સુબ્ભાહતો લોકો, કેનસ્સુ પરિવારિતો;
કેન સલ્લેન ઓતિણ્ણો, કિસ્સ ધૂપાયિતો સદા’’તિ.

‘‘મચ્ચુનાબ્ભાહતો લોકો, જરાય પરિવારિતો;
તણ્હાસલ્લેન ઓતિણ્ણો, ઇચ્છાધૂપાયિતો સદા’’તિ.

૭. ઉડ્ડિતસુત્તં

૬૭. ‘‘કેનસ્સુ ઉડ્ડિતો લોકો, કેનસ્સુ પરિવારિતો;
કેનસ્સુ પિહિતો લોકો, કિસ્મિં લોકો પતિટ્ઠિતો’’તિ.

‘‘તણ્હાય ઉડ્ડિતો લોકો, જરાય પરિવારિતો;
મચ્ચુના પિહિતો લોકો, દુક્ખે લોકો પતિટ્ઠિતો’’તિ.

૮. પિહિતસુત્તં

૬૮. ‘‘કેનસ્સુ પિહિતો લોકો, કિસ્મિં લોકો પતિટ્ઠિતો;

કેનસ્સુ ઉડ્ડિતો લોકો, કેનસ્સુ પરિવારિતો’’તિ.

‘‘મચ્ચુના પિહિતો લોકો, દુક્ખે લોકો પતિટ્ઠિતો;
તણ્હાય ઉડ્ડિતો લોકો, જરાય પરિવારિતો’’તિ.

૯. ઇચ્છાસુત્તં

૬૯. ‘‘કેનસ્સુ બજ્ઝતી લોકો, કિસ્સ વિનયાય મુચ્ચતિ;
કિસ્સસ્સુ વિપ્પહાનેન, સબ્બં છિન્દતિ બન્ધન’’ન્તિ.

‘‘ઇચ્છાય બજ્ઝતી લોકો, ઇચ્છાવિનયાય મુચ્ચતિ;
ઇચ્છાય વિપ્પહાનેન, સબ્બં છિન્દતિ બન્ધન’’ન્તિ.

૧૦. લોકસુત્તં

૭૦. ‘‘કિસ્મિં લોકો સમુપ્પન્નો, કિસ્મિં કુબ્બતિ સન્થવં;
કિસ્સ લોકો ઉપાદાય, કિસ્મિં લોકો વિહઞ્ઞતી’’તિ.

‘‘છસુ લોકો સમુપ્પન્નો, છસુ કુબ્બતિ સન્થવં;
છન્નમેવ ઉપાદાય, છસુ લોકો વિહઞ્ઞતી’’તિ.

અદ્ધવગ્ગો [અન્વવગ્ગો (સી॰)] સત્તમો.

તસ્સુદ્દાનં –

નામં ચિત્તઞ્ચ તણ્હા ચ, સંયોજનઞ્ચ બન્ધના;
અબ્ભાહતુડ્ડિતો પિહિતો, ઇચ્છા લોકેન તે દસાતિ.

૮. છેત્વાવગ્ગો

૧. છેત્વાસુત્તં

૭૧. સાવત્થિનિદાનં. એકમન્તં ઠિતા ખો સા દેવતા ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘કિંસુ છેત્વા [ઝત્વા (સી॰), ઘત્વા (સ્યા॰ કં॰) એવમુપરિપિ] સુખં સેતિ, કિંસુ છેત્વા ન સોચતિ;
કિસ્સસ્સુ એકધમ્મસ્સ, વધં રોચેસિ ગોતમા’’તિ.

‘‘કોધં છેત્વા સુખં સેતિ, કોધં છેત્વા ન સોચતિ;
કોધસ્સ વિસમૂલસ્સ, મધુરગ્ગસ્સ દેવતે;
વધં અરિયા પસંસન્તિ, તઞ્હિ છેત્વા ન સોચતી’’તિ.

૨. રથસુત્તં

૭૨. ‘‘કિંસુ રથસ્સ પઞ્ઞાણં, કિંસુ પઞ્ઞાણમગ્ગિનો;
કિંસુ રટ્ઠસ્સ પઞ્ઞાણં, કિંસુ પઞ્ઞાણમિત્થિયા’’તિ.

‘‘ધજો રથસ્સ પઞ્ઞાણં, ધૂમો પઞ્ઞાણમગ્ગિનો;
રાજા રટ્ઠસ્સ પઞ્ઞાણં, ભત્તા પઞ્ઞાણમિત્થિયા’’તિ.

૩. વિત્તસુત્તં

૭૩. ‘‘કિંસૂધ વિત્તં પુરિસસ્સ સેટ્ઠં, કિંસુ સુચિણ્ણો સુખમાવહતિ;
કિંસુ હવે સાદુતરં [સાધુતરં (ક॰)] રસાનં, કથંજીવિં [કિંસુજીવિં (ક॰)] જીવિતમાહુ સેટ્ઠ’’ન્તિ.

‘‘સદ્ધીધ વિત્તં પુરિસસ્સ સેટ્ઠં, ધમ્મો સુચિણ્ણો સુખમાવહતિ;
સચ્ચં હવે સાદુતરં રસાનં, પઞ્ઞાજીવિં જીવિતમાહુ સેટ્ઠ’’ન્તિ.

૪. વુટ્ઠિસુત્તં

૭૪. ‘‘કિંસુ ઉપ્પતતં સેટ્ઠં, કિંસુ નિપતતં વરં;
કિંસુ પવજમાનાનં, કિંસુ પવદતં વર’’ન્તિ.

‘‘બીજં ઉપ્પતતં સેટ્ઠં, વુટ્ઠિ નિપતતં વરા;
ગાવો પવજમાનાનં, પુત્તો પવદતં વરોતિ.

‘‘વિજ્જા ઉપ્પતતં સેટ્ઠા, અવિજ્જા નિપતતં વરા;
સઙ્ઘો પવજમાનાનં, બુદ્ધો પવદતં વરો’’તિ.

૫. ભીતાસુત્તં

૭૫. ‘‘કિંસૂધ ભીતા જનતા અનેકા,
મગ્ગો ચનેકાયતનપ્પવુત્તો;
પુચ્છામિ તં ગોતમ ભૂરિપઞ્ઞ,
કિસ્મિં ઠિતો પરલોકં ન ભાયે’’તિ.

‘‘વાચં મનઞ્ચ પણિધાય સમ્મા,
કાયેન પાપાનિ અકુબ્બમાનો;
બવ્હન્નપાનં ઘરમાવસન્તો,
સદ્ધો મુદૂ સંવિભાગી વદઞ્ઞૂ;
એતેસુ ધમ્મેસુ ઠિતો ચતૂસુ,
ધમ્મે ઠિતો પરલોકં ન ભાયે’’તિ.

૬. નજીરતિસુત્તં

૭૬. "કિં જીરતિ કિં ન જીરતિ, કિંસુ ઉપ્પથોતિ વુચ્ચતિ;
કિંસુ ધમ્માનં પરિપન્થો, કિંસુ રત્તિન્દિવક્ખયો;
કિં મલં બ્રહ્મચરિયસ્સ, કિં સિનાનમનોદકં.

"કતિ લોકસ્મિં છિદ્દાનિ, યત્થ વિત્તં [ચિત્તં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ન તિટ્ઠતિ;
ભગવન્તં પુટ્ઠુમાગમ્મ, કથં જાનેમુ તં મય"ન્તિ.

"રૂપં જીરતિ મચ્ચાનં, નામગોત્તં ન જીરતિ;
રાગો ઉપ્પથોતિ વુચ્ચતિ.

"લોભો ધમ્માનં પરિપન્થો, વયો રત્તિન્દિવક્ખયો;
ઇત્થી મલં બ્રહ્મચરિયસ્સ, એત્થાયં સજ્જતે પજા;
તપો ચ બ્રહ્મચરિયઞ્ચ, તં સિનાનમનોદકં.

"છ લોકસ્મિં છિદ્દાનિ, યત્થ વિત્તં ન તિટ્ઠતિ;
આલસ્યઞ્ચ [આલસ્સઞ્ચ (સી॰ પી॰)] પમાદો ચ, અનુટ્ઠાનં અસંયમો;
નિદ્દા તન્દી [તન્દિ (સી॰)] ચ તે છિદ્દે, સબ્બસો તં વિવજ્જયે"તિ.

૭. ઇસ્સરિયસુત્તં

૭૭. "કિંસુ ઇસ્સરિયં લોકે, કિંસુ ભણ્ડાનમુત્તમં;
કિંસુ સત્થમલં લોકે, કિંસુ લોકસ્મિમબ્બુદં.

"કિંસુ હરન્તં વારેન્તિ, હરન્તો પન કો પિયો;
કિંસુ પુનપ્પુનાયન્તં, અભિનન્દન્તિ પણ્ડિતા"તિ.

"વસો ઇસ્સરિયં લોકે, ઇત્થી ભણ્ડાનમુત્તમં;
કોધો સત્થમલં લોકે, ચોરા લોકસ્મિમબ્બુદા.

"ચોરં હરન્તં વારેન્તિ, હરન્તો સમણો પિયો;
સમણં પુનપ્પુનાયન્તં, અભિનન્દન્તિ પણ્ડિતા"તિ.

૮. કામસુત્તં

૭૮. "કિમત્થકામો ન દદે, કિં મચ્ચો ન પરિચ્ચજે;
કિંસુ મુઞ્ચેય્ય કલ્યાણં, પાપિકં ન ચ મોચયે"તિ.

"અત્તાનં ન દદે પોસો, અત્તાનં ન પરિચ્ચજે;

વાચં મુઞ્ચેય્ય કલ્યાણં, પાપિકઞ્ચ ન મોચયે''તિ.

૯. પાથેય્યસુત્તં

૭૯. ''કિંસુ બન્ધતિ પાથેય્યં, કિંસુ ભોગાનમાસયો;
કિંસુ નરં પરિકસ્સતિ, કિંસુ લોકસ્મિ દુજ્જહં;
કિસ્મિં બદ્ધા પુથૂ સત્તા, પાસેન સકુણી યથા''તિ.

''સદ્ધા બન્ધતિ પાથેય્યં, સિરી ભોગાનમાસયો;
ઇચ્છા નરં પરિકસ્સતિ, ઇચ્છા લોકસ્મિ દુજ્જહા;
ઇચ્છાબદ્ધા પુથૂ સત્તા, પાસેન સકુણી યથા''તિ.

૧૦. પજ્જોતસુત્તં

૮૦. ''કિંસુ લોકસ્મિ પજ્જોતો, કિંસુ લોકસ્મિ જાગરો;
કિંસુ કમ્મે સજીવાનં, કિમસ્સ ઇરિયાપથો.

''કિંસુ અલસં અનલસઞ્ચ [કિં આલસ્યાનાલસ્યઞ્ચ (ક॰)], માતા પુત્તંવ પોસતિ;
કિં ભૂતા ઉપજીવન્તિ, યે પાણા પથવિસ્સિતા''તિ.

''પઞ્ઞા લોકસ્મિ પજ્જોતો, સતિ લોકસ્મિ જાગરો;
ગાવો કમ્મે સજીવાનં, સીતસ્સ ઇરિયાપથો.

''વુટ્ઠિ અલસં અનલસઞ્ચ, માતા પુત્તંવ પોસતિ;
વુટ્ઠિં ભૂતા ઉપજીવન્તિ, યે પાણા પથવિસ્સિતા''તિ.

૧૧. અરણસુત્તં

૮૧. ''કેસૂધ અરણા લોકે, કેસં વુસિતં ન નસ્સતિ;
કેધ ઇચ્છં પરિજાનન્તિ, કેસં ભોજિસ્સિયં સદા.

''કિંસુ માતા પિતા ભાતા, વન્દન્તિ નં પતિટ્ઠિતં;
કિંસુ ઇધ જાતિહીનં, અભિવાદેન્તિ ખત્તિયા''તિ.

''સમણીધ અરણા લોકે, સમણાનં વુસિતં ન નસ્સતિ;
સમણા ઇચ્છં પરિજાનન્તિ, સમણાનં ભોજિસ્સિયં સદા.

''સમણં માતા પિતા ભાતા, વન્દન્તિ નં પતિટ્ઠિતં;
સમણીધ જાતિહીનં, અભિવાદેન્તિ ખત્તિયા''તિ.

છેત્વાવગ્ગો અટ્ઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

છેત્વા રથઞ્ચ ચિત્તઞ્ચ, વુટ્ઠિ ભીતા નજીરતિ;
ઇસ્સરં કામં પાથેય્યં, પજ્જોતો અરણેન ચાતિ.

દેવતાસંયુત્તં સમત્તં.

૨. દેવપુત્તસંયુત્તં

૧. પઠમવગ્ગો

૧. પઠમકસ્સપસુત્તં

૮૨. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો કસ્સપો દેવપુત્તો અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણો કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતો ખો કસ્સપો દેવપુત્તો ભગવન્તં એતદવોચ – ''ભિક્ખું ભગવા પકાસેસિ, નો ચ ભિક્ખુનો અનુસાસ''ન્તિ. ''તેન હિ કસ્સપ, તઞ્ઞેવેત્થ પટિભાતૂ''તિ.

''સુભાસિતસ્સ સિક્ખેથ, સમણૂપાસનસ્સ ચ;
એકાસનસ્સ ચ રહો, ચિત્તવૂપસમસ્સ ચા''તિ.

ઇદમવોચ કસ્સપો દેવપુત્તો; સમનુઞ્ઞો સત્થા અહોસિ. અથ ખો કસ્સપો દેવપુત્તો ''સમનુઞ્ઞો મે સત્થા''તિ ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૨. દુતિયકસ્સપસુત્તં

૮૩. સાવત્થિનિદાનં. એકમન્તં ઠિતો ખો કસ્સપો દેવપુત્તો ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

''ભિક્ખુ સિયા ઝાયી વિમુત્તચિત્તો,
આકઙ્ખે ચે હદયસ્સાનુપત્તિં;
લોકસ્સ ઞત્વા ઉદયબ્બયઞ્ચ,
સુચેતસો અનિસ્સિતો તદાનિસંસો''તિ.

૩. માઘસુત્તં

૮૪. સાવત્થિનિદાનં . અથ ખો માઘો દેવપુત્તો અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણો કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ . એકમન્તં ઠિતો ખો માઘો દેવપુત્તો ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''કિંસુ છેત્વા સુખં સેતિ, કિંસુ છેત્વા ન સોચતિ;
કિસ્સસ્સુ એકધમ્મસ્સ, વધં રોચેસિ ગોતમા''તિ.

''કોધં છેત્વા સુખં સેતિ, કોધં છેત્વા ન સોચતિ;
કોધસ્સ વિસમૂલસ્સ, મધુરગ્ગસ્સ વત્રભૂ;
વધં અરિયા પસંસન્તિ, તઞ્હિ છેત્વા ન સોચતી''તિ.

૪. માગધસુત્તં

૮૫. સાવત્થિનિદાનં. એકમન્તં ઠિતો ખો માગધો દેવપુત્તો ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

“કતિ લોકસ્મિં પજ્જોતા, યેહિ લોકો પકાસતિ;
ભવન્તં પુટ્ઠુમાગમ્મ, કથં જાનેમુ તં મય”ન્તિ.

“ચત્તારો લોકે પજ્જોતા, પઞ્ચમેત્થ ન વિજ્જતિ;
દિવા તપતિ આદિચ્ચો, રત્તિમાભાતિ ચન્દિમા.

“અથ અગ્ગિ દિવારત્તિં, તત્થ તત્થ પકાસતિ;
સમ્બુદ્ધો તપતં સેટ્ઠો, એસા આભા અનુત્તરા”તિ.

૫. દામલિસુત્તં

૮૬. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો દામલિ દેવપુત્તો અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણો કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતો ખો દામલિ દેવપુત્તો ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

“કરણીયમેતં બ્રાહ્મણેન, પધાનં અકિલાસુના;
કામાનં વિપ્પહાનેન, ન તેનાસીસતે ભવ”ન્તિ.

“નત્થિ કિચ્ચં બ્રાહ્મણસ્સ (દામલીતિ ભગવા),
કતકિચ્ચો હિ બ્રાહ્મણો.

“યાવ ન ગાધં લભતિ નદીસુ,
આયૂહતિ સબ્બગત્તેભિ જન્તુ;
ગાધઞ્ચ લદ્ધાન થલે ઠિતો યો,
નાયૂહતી પારગતો હિ સોવ [સોતિ (સી॰ પી॰ ક॰), હોતિ (સ્યા॰ કં॰), સો (?)].

“એસૂપમા દામલિ બ્રાહ્મણસ્સ,
ખીણાસવસ્સ નિપકસ્સ ઝાયિનો;
પપ્પુય્ય જાતિમરણસ્સ અન્તં,
નાયૂહતી પારગતો હિ સો”તિ [હોતીતિ (સ્યા॰ કં॰)].

૬. કામદસુત્તં

૮૭. સાવત્થિનિદાનં . એકમન્તં ઠિતો ખો કામદો દેવપુત્તો ભગવન્તં એતદવોચ – “દુક્કરં ભગવા, સુદુક્કરં ભગવા”તિ.

“દુક્કરં વાપિ કરોન્તિ (કામદાતિ ભગવા),
સેખા સીલસમાહિતા;
ઠિતત્તા અનગારિયુપેતસ્સ,
તુટ્ઠિ હોતિ સુખાવહા”તિ.

“દુલ્લભા ભગવા યદિદં તુટ્ઠી”તિ.

“દુલ્લભં વાપિ લભન્તિ (કામદાતિ ભગવા),
ચિત્તવૂપસમે રતા;
યેસં દિવા ચ રત્તો ચ,
ભાવનાય રતો મનો”તિ.

“દુસ્સમાદહં ભગવા યદિદં ચિત્ત”ન્તિ.

“દુસ્સમાદહં વાપિ સમાદહન્તિ (કામદાતિ ભગવા),
ઇન્દ્રિયૂપસમે રતા;
તે છેત્વા મચ્ચુનો જાલં,
અરિયા ગચ્છન્તિ કામદા”તિ.

“દુગ્ગમો ભગવા વિસમો મગ્ગો”તિ.

“દુગ્ગમે વિસમે વાપિ, અરિયા ગચ્છન્તિ કામદ;
અનરિયા વિસમે મગ્ગે, પપતન્તિ અવંસિરા;
અરિયાનં સમો મગ્ગો, અરિયા હિ વિસમે સમા”તિ.

૭. પઞ્ચાલચણ્ડસુત્તં

૮૮. સાવત્થિનિદાનં . એકમન્તં ઠિતો ખો પઞ્ચાલચણ્ડો દેવપુત્તો ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

“સમ્બાધે વત ઓકાસં, અવિન્દિ ભૂરિમેધસો;
યો ઝાનમબુજ્ઝિ [ઝાનમબુધા (ક॰ સી॰), ઝાનમબુદ્ધિ (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰)] બુદ્ધો, પટિલીનનિસભો મુની”તિ.

“સમ્બાધે વાપિ વિન્દન્તિ (પઞ્ચાલચણ્ડાતિ ભગવા),
ધમ્મં નિબ્બાનપત્તિયા;
યે સતિં પચ્ચલત્થંસુ,
સમ્મા તે સુસમાહિતા”તિ.

૮. તાયનસુત્તં

૮૯. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો તાયનો દેવપુત્તો પુરાણતિત્થકરો અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણો કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતો ખો તાયનો દેવપુત્તો ભગવતો સન્તિકે ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

‘‘છિન્દ સોતં પરક્કમ્મ, કામે પનુદ બ્રાહ્મણ;
નપ્પહાય મુની કામે, નેકત્તમુપપજ્જતિ.

‘‘કયિરા ચે કયિરાથેનં, દળ્હમેનં પરક્કમે;
સિથિલો હિ પરિબ્બાજો, ભિય્યો આકિરતે રજં.

‘‘અકતં દુક્કટં [દુક્કતં (સી॰ પી॰)] સેય્યો, પચ્છા તપતિ દુક્કટં;
કતઞ્ચ સુકતં સેય્યો, યં કત્વા નાનુતપ્પતિ.

‘‘કુસો યથા દુગ્ગહિતો, હત્થમેવાનુકન્તતિ;
સામઞ્ઞં દુપ્પરામટ્ઠં, નિરયાયૂપકડ્ઢતિ.

‘‘યં કિઞ્ચિ સિથિલં કમ્મં, સંકિલિટ્ઠઞ્ચ યં વતં;
સઙ્કસ્સરં બ્રહ્મચરિયં, ન તં હોતિ મહપ્ફલ’’ન્તિ.

ઇદમવોચ તાયનો દેવપુત્તો; ઇદં વત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા તત્થેવન્તરધાયીતિ.

અથ ખો ભગવા તસ્સા રત્તિયા અચ્ચયેન ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ઇમં, ભિક્ખવે, રત્તિં તાયનો નામ દેવપુત્તો પુરાણતિત્થકરો અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણો કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેનાહં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા મં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતો ખો, ભિક્ખવે, તાયનો દેવપુત્તો મમ સન્તિકે ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

‘‘છિન્દ સોતં પરક્કમ્મ, કામે પનુદ બ્રાહ્મણ;
નપ્પહાય મુની કામે, નેકત્તમુપપજ્જતિ.

‘‘કયિરા ચે કયિરાથેનં, દળ્હમેનં પરક્કમે;
સિથિલો હિ પરિબ્બાજો, ભિય્યો આકિરતે રજં.

‘‘અકતં દુક્કટં સેય્યો, પચ્છા તપતિ દુક્કટં;
કતઞ્ચ સુકતં સેય્યો, યં કત્વા નાનુતપ્પતિ.

‘‘કુસો યથા દુગ્ગહિતો, હત્થમેવાનુકન્તતિ;
સામઞ્ઞં દુપ્પરામટ્ઠં, નિરયાયૂપકડ્ઢતિ.

‘‘યં કિઞ્ચિ સિથિલં કમ્મં, સંકિલિટ્ઠઞ્ચ યં વતં;
સઙ્કસ્સરં બ્રહ્મચરિયં, ન તં હોતિ મહપ્ફલ’’ન્તિ.

‘‘ઇદમવોચ, ભિક્ખવે, તાયનો દેવપુત્તો, ઇદં વત્વા મં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા તત્થેવન્તરધાયિ. ઉગ્ગણ્હાથ, ભિક્ખવે, તાયનગાથા; પરિયાપુણાથ, ભિક્ખવે, તાયનગાથા; ધારેથ, ભિક્ખવે, તાયનગાથા. અત્થસંહિતા, ભિક્ખવે, તાયનગાથા આદિબ્રહ્મચરિયિકા’’તિ.

૯. ચન્દિમસુત્તં

૯૦. સાવત્થિનિદાનં . તેન ખો પન સમયેન ચન્દિમા દેવપુત્તો રાહુના અસુરિન્દેન ગહિતો હોતિ. અથ ખો ચન્દિમા દેવપુત્તો ભગવન્તં અનુસ્સરમાનો તાયં વેલાયં ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘નમો તે બુદ્ધ વીરત્થુ, વિપ્પમુત્તોસિ સબ્બધિ;
સમ્બાધપટિપન્નોસ્મિ, તસ્સ મે સરણં ભવા’’તિ.

અથ ખો ભગવા ચન્દિમં દેવપુત્તં આરબ્ભ રાહું અસુરિન્દં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘તથાગતં અરહન્તં, ચન્દિમા સરણં ગતો;
રાહુ ચન્દં પમુઞ્ચસ્સુ, બુદ્ધા લોકાનુકમ્પકા’’તિ.

અથ ખો રાહુ અસુરિન્દો ચન્દિમં દેવપુત્તં મુઞ્ચિત્વા તરમાનરૂપો યેન વેપચિત્તિ અસુરિન્દો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા સંવિગ્ગો લોમહટ્ઠજાતો એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતં ખો રાહું અસુરિન્દં વેપચિત્તિ અસુરિન્દો ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘કિં નુ સન્તરમાનોવ, રાહુ ચન્દં પમુઞ્ચસિ;
સંવિગ્ગરૂપો આગમ્મ, કિં નુ ભીતોવ તિટ્ઠસી’’તિ.

‘‘સત્તધા મે ફલે મુદ્ધા, જીવન્તો ન સુખં લભે;
બુદ્ધગાથાભિગીતોમ્હિ, નો ચે મુઞ્ચેય્ય ચન્દિમ’’ન્તિ.

૧૦. સૂરિયસુત્તં

૯૧. સાવત્થિનિદાનં. તેન ખો પન સમયેન સૂરિયો દેવપુત્તો રાહુના અસુરિન્દેન ગહિતો હોતિ. અથ ખો સૂરિયો દેવપુત્તો ભગવન્તં અનુસ્સરમાનો તાયં વેલાયં ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘નમો તે બુદ્ધ વીરત્થુ, વિપ્પમુત્તોસિ સબ્બધિ;
સમ્બાધપટિપન્નોસ્મિ, તસ્સ મે સરણં ભવા’’તિ.

અથ ખો ભગવા સૂરિયં દેવપુત્તં આરબ્ભ રાહું અસુરિન્દં ગાથાહિ અજ્ઝભાસિ –

‘‘તથાગતં અરહન્તં, સૂરિયો સરણં ગતો;
રાહુ સૂરિયં [સુરિયં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] પમુઞ્ચસ્સુ, બુદ્ધા લોકાનુકમ્પકા.

“યો અન્ધકારે તમસિ પભઙ્કરો,
વેરોચનો મણ્ડલી ઉગ્ગતેજો;
મા રાહુ ગિલી ચરમન્તલિક્ખે,
પજં મમં રાહુ પમુઞ્ચ સૂરિય”ન્તિ.

અથ ખો રાહુ અસુરિન્દો સૂરિયં દેવપુત્તં મુઞ્ચિત્વા તરમાનરૂપો યેન વેપચિત્તિ અસુરિન્દો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા સંવિગ્ગો લોમહટ્ઠજાતો એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતં ખો રાહું અસુરિન્દં વેપચિત્તિ અસુરિન્દો ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

“કિં નુ સન્તરમાનોવ, રાહુ સૂરિયં પમુઞ્ચસિ;
સંવિગ્ગરૂપો આગમ્મ, કિં નુ ભીતોવ તિટ્ઠસી”તિ.

“સત્તધા મે ફલે મુદ્ધા, જીવન્તો ન સુખં લભે;
બુદ્ધગાથાભિગીતોમ્હિ, નો ચે મુઞ્ચેય્ય સૂરિય”ન્તિ.

પઠમો વગ્ગો.

તસ્સુદ્દાનં –

દ્વે કસ્સપા ચ માઘો ચ, માગધો દામલિ કામદો;
પઞ્ચાલચણ્ડો તાયનો, ચન્દિમસૂરિયેન તે દસાતિ.

૨. અનાથપિણ્ડિકવગ્ગો

૧. ચન્દિમસસુત્તં

૯૨. સાવત્થિનિદાનં . અથ ખો ચન્દિમસો [ચન્દિમાસો (ક॰)] દેવપુત્તો અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણો કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ . એકમન્તં ઠિતો ખો ચન્દિમસો દેવપુત્તો ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

“તે હિ સોત્થિં ગમિસ્સન્તિ, કચ્છે વામકસે મગા;
ઝાનાનિ ઉપસમ્પજ્જ, એકોદિ નિપકા સતા”તિ.

“તે હિ પારં ગમિસ્સન્તિ, છેત્વા જાલંવ અમ્બુજો;
ઝાનાનિ ઉપસમ્પજ્જ, અપ્પમત્તા રણઞ્જહા”તિ.

૨. વેણ્ડુસુત્તં

૯૩. એકમન્તં ઠિતો ખો વેણ્ડુ [વેણ્હુ (સી॰)] દેવપુત્તો ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

“સુખિતાવ તે [સુખિતા વત તે (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] મનુજા, સુગતં પયિરુપાસિય;
યુઞ્જં [યુજ્જ (સી॰), યુઞ્જ (સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ગોતમસાસને, અપ્પમત્તા નુ સિક્ખરે”તિ.

“યે મે પવુત્તે સિટ્ઠિપદે [સત્થિપદે (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] (વેણ્ડૂતિ ભગવા),
અનુસિક્ખન્તિ ઝાયિનો;
કાલે તે અપ્પમજ્જન્તા,
ન મચ્ચુવસગા સિયુ”ન્તિ.

૩. દીઘલટ્ઠિસુત્તં

૯૪. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ વેળુવને કલન્દકનિવાપે. અથ ખો દીઘલટ્ઠિ દેવપુત્તો અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણો કેવલકપ્પં વેળુવનં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતો ખો દીઘલટ્ઠિ દેવપુત્તો ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

“ભિક્ખુ સિયા ઝાયી વિમુત્તચિત્તો,
આકઙ્ખે ચે હદયસ્સાનુપત્તિં;
લોકસ્સ ઞત્વા ઉદયબ્બયઞ્ચ,
સુચેતસો અનિસ્સિતો તદાનિસંસો”તિ.

૪. નન્દનસુત્તં

૯૫. એકમન્તં ઠિતો ખો નન્દનો દેવપુત્તો ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

“પુચ્છામિ તં ગોતમ ભૂરિપઞ્ઞ,
અનાવટં ભગવતો ઞાણદસ્સનં;
કથંવિધં સીલવન્તં વદન્તિ,
કથંવિધં પઞ્ઞવન્તં વદન્તિ;
કથંવિધો દુક્ખમતિચ્ચ ઇરિયતિ,
કથંવિધં દેવતા પૂજયન્તી”તિ.

“યો સીલવા પઞ્ઞવા ભાવિતત્તો,
સમાહિતો ઝાનરતો સતીમા;
સબ્બસ્સ સોકા વિગતા પહીના,
ખીણાસવો અન્તિમદેહધારી.

“તથાવિધં સીલવન્તં વદન્તિ,
તથાવિધં પઞ્ઞવન્તં વદન્તિ;
તથાવિધો દુક્ખમતિચ્ચ ઇરિયતિ,

તથાવિધં દેવતા પૂજયન્તી’’તિ.

૫. ચન્દનસુત્તં

૯૬. એકમન્તં ઠિતો ખો ચન્દનો દેવપુત્તો ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘કથંસુ [કોસુધ (સી॰)] તરતિ ઓઘં, રત્તિન્દિવમતન્દિતો;
અપ્પતિટ્ઠે અનાલમ્બે, કો ગમ્ભીરે ન સીદતી’’તિ.

‘‘સબ્બદા સીલસમ્પન્નો, પઞ્ઞવા સુસમાહિતો;
આરદ્ધવીરિયો પહિતત્તો, ઓઘં તરતિ દુત્તરં.

‘‘વિરતો કામસઞ્ઞાય, રૂપસંયોજનાતિગો;
નન્દીરાગપરિક્ખીણો, સો ગમ્ભીરે ન સીદતી’’તિ.

૬. વાસુદત્તસુત્તં

૯૭. એકમન્તં ઠિતો ખો વાસુદત્તો દેવપુત્તો ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘સત્તિયા વિય ઓમટ્ઠો, ડય્હમાનોવ [ડય્હમાનેવ (સબ્બત્થ)] મત્થકે;
કામરાગપ્પહાનાય, સતો ભિક્ખુ પરિબ્બજે’’તિ.

‘‘સત્તિયા વિય ઓમટ્ઠો, ડય્હમાનોવ મત્થકે;
સક્કાયદિટ્ઠિપ્પહાનાય, સતો ભિક્ખુ પરિબ્બજે’’તિ.

૭. સુબ્રહ્મસુત્તં

૯૮. એકમન્તં ઠિતો ખો સુબ્રહ્મા દેવપુત્તો ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘નિચ્ચં ઉત્રસ્તમિદં ચિત્તં, નિચ્ચં ઉબ્બિગ્ગમિદં [ઉબ્બિગ્ગિદં (મહાસતિપટ્ઠાનસુત્તવણ્ણનાયં)] મનો;
અનુપ્પન્નેસુ કિચ્છેસુ [કિચ્ચેસુ (બહૂસુ)], અથો ઉપ્પતિતેસુ ચ;
સચે અત્થિ અનુત્રસ્તં, તં મે અક્ખાહિ પુચ્છિતો’’તિ.

‘‘નાઞ્ઞત્ર બોજ્ઝા તપસા [બોજ્ઝઙ્ગતપસા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)], નાઞ્ઞત્રિન્દ્રિયસંવરા;
નાઞ્ઞત્ર સબ્બનિસ્સગ્ગા, સોત્થિં પસ્સામિ પાણિન’’ન્તિ.

‘‘ઇદમવોચ…પે॰… તત્થેવન્તરધાયી’’તિ.

૮. કકુધસુત્તં

૯૯. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાકેતે વિહરતિ અઞ્જનવને મિગદાયે. અથ ખો કકુધો દેવપુત્તો અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણો કેવલકપ્પં અઞ્જનવનં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતો ખો કકુધો દેવપુત્તો ભગવન્તં એતદવોચ – ''નન્દસિ, સમણા''તિ? ''કિં લદ્ધા, આવુસો''તિ? ''તેન હિ, સમણ, સોચસી''તિ? ''કિં જીયિત્થ, આવુસો''તિ? ''તેન હિ, સમણ, નેવ નન્દસિ ન ચ [નેવ (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] સોચસી''તિ? ''એવમાવુસો''તિ.

''કચ્ચિ ત્વં અનઘો [અનિઘો (સબ્બત્થ)] ભિક્ખુ, કચ્ચિ નન્દી [નન્દિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] ન વિજ્જતિ;
કચ્ચિ તં એકમાસીનં, અરતી નાભિકીરતી''તિ.

''અનઘો વે અહં યક્ખ, અથો નન્દી ન વિજ્જતિ;
અથો મં એકમાસીનં, અરતી નાભિકીરતી''તિ.

''કથં ત્વં અનઘો ભિક્ખુ, કથં નન્દી ન વિજ્જતિ;
કથં તં એકમાસીનં, અરતી નાભિકીરતી''તિ.

''અઘજાતસ્સ વે નન્દી, નન્દીજાતસ્સ વે અઘં;
અનન્દી અનઘો ભિક્ખુ, એવં જાનાહિ આવુસો''તિ.

''ચિરસ્સં વત પસ્સામિ, બ્રાહ્મણં પરિનિબ્બુતં;
અનન્દિં અનઘં ભિક્ખું, તિણ્ણં લોકે વિસત્તિક''ન્તિ.

૯. ઉત્તરસુત્તં

૧૦૦. રાજગહનિદાનં . એકમન્તં ઠિતો ખો ઉત્તરો દેવપુત્તો ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

''ઉપનીયતિ જીવિતમપ્પમાયુ,
જરૂપનીતસ્સ ન સન્તિ તાણા;
એતં ભયં મરણે પેક્ખમાનો,
પુઞ્ઞાનિ કયિરાથ સુખાવહાની''તિ.

''ઉપનીયતિ જીવિતમપ્પમાયુ,
જરૂપનીતસ્સ ન સન્તિ તાણા;
એતં ભયં મરણે પેક્ખમાનો,
લોકામિસં પજહે સન્તિપેક્ખો''તિ.

૧૦. અનાથપિણ્ડિકસુત્તં

૧૦૧. એકમન્તં ઠિતો ખો અનાથપિણ્ડિકો દેવપુત્તો ભગવતો સન્તિકે ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

''ઇદઞ્હિ તં જેતવનં, ઇસિસઙ્ઘનિસેવિતં;

આવુત્થં ધમ્મરાજેન, પીતિસઞ્જનનં મમ.

‘‘કમ્મં વિજ્જા ચ ધમ્મો ચ, સીલં જીવિતમુત્તમં;
એતેન મચ્ચા સુજ્ઝન્તિ, ન ગોત્તેન ધનેન વા.

‘‘તસ્મા હિ પણ્ડિતો પોસો, સમ્પસ્સં અત્થમત્તનો;
યોનિસો વિચિને ધમ્મં, એવં તત્થ વિસુજ્ઝતિ.

‘‘સારિપુત્તોવ પઞ્ઞાય, સીલેન ઉપસમેન ચ;
યોપિ પારઙ્ગતો ભિક્ખુ, એતાવપરમો સિયા’’તિ.

ઇદમવોચ અનાથપિણ્ડિકો દેવપુત્તો. ઇદં વત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા તત્થેવન્તરધાયીતિ.

અથ ખો ભગવા તસ્સા રત્તિયા અચ્ચયેન ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ઇમં, ભિક્ખવે, રત્તિં અઞ્ઞતરો દેવપુત્તો અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણો કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેનાહં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા મં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતો ખો, ભિક્ખવે, સો દેવપુત્તો મમ સન્તિકે ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

‘‘ઇદઞ્હિ તં જેતવનં, ઇસિસઙ્ઘનિસેવિતં;
આવુત્થં ધમ્મરાજેન, પીતિસઞ્જનનં મમ.

‘‘કમ્મં વિજ્જા ચ ધમ્મો ચ, સીલં જીવિતમુત્તમં;
એતેન મચ્ચા સુજ્ઝન્તિ, ન ગોત્તેન ધનેન વા.

‘‘તસ્મા હિ પણ્ડિતો પોસો, સમ્પસ્સં અત્થમત્તનો;
યોનિસો વિચિને ધમ્મં, એવં તત્થ વિસુજ્ઝતિ.

‘‘સારિપુત્તોવ પઞ્ઞાય, સીલેન ઉપસમેન ચ;
યોપિ પારઙ્ગતો ભિક્ખુ, એતાવપરમો સિયા’’તિ.

‘‘ઇદમવોચ, ભિક્ખવે, સો દેવપુત્તો. ઇદં વત્વા મં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા તત્થેવન્તરધાયી’’તિ.

એવં વુત્તે, આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘સો હિ નૂન, ભન્તે, અનાથપિણ્ડિકો દેવપુત્તો ભવિસ્સતિ. અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ આયસ્મન્તે સારિપુત્તે અભિપ્પસન્નો અહોસી’’તિ. ‘‘સાધુ સાધુ, આનન્દ, યાવતકં ખો, આનન્દ, તક્કાય પત્તબ્બં અનુપ્પત્તં તં તયા. અનાથપિણ્ડિકો હિ સો, આનન્દ, દેવપુત્તો’’તિ.

અનાથપિણ્ડિકવગ્ગો દુતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

ચન્દિમસો [ચન્દિમાસો (પી॰ ક॰)] ચ વેણ્ડુ [વેણ્હુ (સી॰ ક॰)] ચ, દીઘલટ્ઠિ ચ નન્દનો;

ચન્દનો વાસુદત્તો ચ, સુબ્રહ્મા કકુધેન ચ;
ઉત્તરો નવમો વુત્તો, દસમો અનાથપિણ્ડિકોતિ.

૩. નાનાતિત્થિયવગ્ગો

૧. સિવસુત્તં

૧૦૨. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો સિવો દેવપુત્તો અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણો કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતો ખો સિવો દેવપુત્તો ભગવતો સન્તિકે ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

‘‘સબ્ભિરેવ સમાસેથ, સબ્ભિ કુબ્બેથ સન્થવં;
સતં સદ્ધમ્મમઞ્ઞાય, સેય્યો હોતિ ન પાપિયો.

‘‘સબ્ભિરેવ સમાસેથ, સબ્ભિ કુબ્બેથ સન્થવં;
સતં સદ્ધમ્મમઞ્ઞાય, પઞ્ઞા લબ્ભતિ નાઞ્ઞતો.

‘‘સબ્ભિરેવ સમાસેથ, સબ્ભિ કુબ્બેથ સન્થવં;
સતં સદ્ધમ્મમઞ્ઞાય, સોકમજ્ઝે ન સોચતિ.

‘‘સબ્ભિરેવ સમાસેથ, સબ્ભિ કુબ્બેથ સન્થવં;
સતં સદ્ધમ્મમઞ્ઞાય, ઞાતિમજ્ઝે વિરોચતિ.

‘‘સબ્ભિરેવ સમાસેથ, સબ્ભિ કુબ્બેથ સન્થવં;
સતં સદ્ધમ્મમઞ્ઞાય, સત્તા ગચ્છન્તિ સુગ્ગતિં.

‘‘સબ્ભિરેવ સમાસેથ, સબ્ભિ કુબ્બેથ સન્થવં;
સતં સદ્ધમ્મમઞ્ઞાય, સત્તા તિટ્ઠન્તિ સાતત’’ન્તિ.

અથ ખો ભગવા સિવં દેવપુત્તં ગાથાય પચ્ચભાસિ –

‘‘સબ્ભિરેવ સમાસેથ, સબ્ભિ કુબ્બેથ સન્થવં;
સતં સદ્ધમ્મમઞ્ઞાય, સબ્બદુક્ખા પમુચ્ચતી’’તિ.

૨. ખેમસુત્તં

૧૦૩. એકમન્તં ઠિતો ખો ખેમો દેવપુત્તો ભગવતો સન્તિકે ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

‘‘ચરન્તિ બાલા દુમ્મેધા, અમિત્તેનેવ અત્તના;

કરોન્તા પાપકં કમ્મં, યં હોતિ કટુકપ્ફલં.

‘‘ન તં કમ્મં કતં સાધુ, યં કત્વા અનુતપ્પતિ;
યસ્સ અસ્સુમુખો રોદં, વિપાકં પટિસેવતિ.

‘‘તઞ્ચ કમ્મં કતં સાધુ, યં કત્વા નાનુતપ્પતિ;
યસ્સ પતીતો સુમનો, વિપાકં પટિસેવતિ.

‘‘પટિકચ્ચેવ [પટિગચ્ચેવ (સી॰)] તં કયિરા, યં જઞ્ઞા હિતમત્તનો;
ન સાકટિકચિન્તાય, મન્તા ધીરો પરક્કમે.

‘‘યથા સાકટિકો મટ્ઠં [પન્થં (સી॰), પસત્થં (સ્યા॰ કં॰)], સમં હિત્વા મહાપથં;
વિસમં મગ્ગમારુય્હ, અક્ખચ્છિન્નોવ ઝાયતિ.

‘‘એવં ધમ્મા અપક્કમ્મ, અધમ્મમનુવત્તિય;
મન્દો મચ્ચુમુખં પત્તો, અક્ખચ્છિન્નોવ ઝાયતી’’તિ.

૩. સેરીસુત્તં

૧૦૪. એકમન્તં ઠિતો ખો સેરી દેવપુત્તો ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘અન્નમેવાભિનન્દન્તિ , ઉભયે દેવમાનુસા;
અથ કો નામ સો યક્ખો, યં અન્નં નાભિનન્દતી’’તિ.

‘‘યે નં દદન્તિ સદ્ધાય, વિપ્પસન્નેન ચેતસા;
તમેવ અન્નં ભજતિ, અસ્મિં લોકે પરમ્હિ ચ.

‘‘તસ્મા વિનેય્ય મચ્છેરં, દજ્જા દાનં મલાભિભૂ;
પુઞ્ઞાનિ પરલોકસ્મિં, પતિટ્ઠા હોન્તિ પાણિન’’ન્તિ.

‘‘અચ્છરિયં , ભન્તે, અબ્ભુતં, ભન્તે! યાવસુભાસિતમિદં, ભન્તે, ભગવતા –

‘‘યે નં દદન્તિ સદ્ધાય, વિપ્પસન્નેન ચેતસા;
તમેવ અન્નં ભજતિ, અસ્મિં લોકે પરમ્હિ ચ.

‘‘તસ્મા વિનેય્ય મચ્છેરં, દજ્જા દાનં મલાભિભૂ;
પુઞ્ઞાનિ પરલોકસ્મિં, પતિટ્ઠા હોન્તિ પાણિન’’ન્તિ.

‘‘ભૂતપુબ્બાહં, ભન્તે, સિરી [સેરી (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] નામ રાજા અહોસિં દાયકો દાનપતિ દાનસ્સ વણ્ણવાદી. તસ્સ મય્હં, ભન્તે, ચતૂસુ દ્વારેસુ દાનં દીયિત્થ સમણ-બ્રાહ્મણ-કપણદ્ધિક-વનિબ્બકયાચકાનં. અથ ખો

મં, ભન્તે, ઇત્થાગારં ઉપસઙ્કમિત્વા એતદવોચ [ઇત્થાગારા ઉપસઙ્કમિત્વા એતદવોચું (ક॰)] – ‘દેવસ્સ ખો [દેવસ્સેવ ખો (ક॰ સી॰)] દાનં દીયતિ; અમ્હાકં દાનં ન દીયતિ. સાધુ મયમ્પિ દેવં નિસ્સાય દાનાનિ દદેય્યામ, પુઞ્ઞાનિ કરેય્યામા’તિ. તસ્સ મય્હં, ભન્તે, એતદહોસિ – ‘અહં ખોસ્મિ દાયકો દાનપતિ દાનસ્સ વણ્ણવાદી. દાનં દસ્સામાતિ વદન્તે કિન્તિ વદેય્ય’ન્તિ? સો ખ્વાહં, ભન્તે, પઠમં દ્વારં ઇત્થાગારસ્સ અદાસિં. તત્થ ઇત્થાગારસ્સ દાનં દીયિત્થ; મમ દાનં પટિક્કમિ.

“અથ ખો મં, ભન્તે, ખત્તિયા અનુયન્તા ઉપસઙ્કમિત્વા એતદવોચું – ‘દેવસ્સ ખો દાનં દીયતિ; ઇત્થાગારસ્સ દાનં દીયતિ; અમ્હાકં દાનં ન દીયતિ. સાધુ મયમ્પિ દેવં નિસ્સાય દાનાનિ દદેય્યામ, પુઞ્ઞાનિ કરેય્યામા’તિ . તસ્સ મય્હં, ભન્તે, એતદહોસિ – ‘અહં ખોસ્મિ દાયકો દાનપતિ દાનસ્સ વણ્ણવાદી. દાનં દસ્સામાતિ વદન્તે કિન્તિ વદેય્ય’ન્તિ ? સો ખ્વાહં, ભન્તે, દુતિયં દ્વારં ખત્તિયાનં અનુયન્તાનં અદાસિં. તત્થ ખત્તિયાનં અનુયન્તાનં દાનં દીયિત્થ, મમ દાનં પટિક્કમિ.

“અથ ખો મં, ભન્તે, બલકાયો ઉપસઙ્કમિત્વા એતદવોચ – ‘દેવસ્સ ખો દાનં દીયતિ; ઇત્થાગારસ્સ દાનં દીયતિ; ખત્તિયાનં અનુયન્તાનં દાનં દીયતિ; અમ્હાકં દાનં ન દીયતિ. સાધુ મયમ્પિ દેવં નિસ્સાય દાનાનિ દદેય્યામ, પુઞ્ઞાનિ કરેય્યામા’તિ. તસ્સ મય્હં, ભન્તે, એતદહોસિ – ‘અહં ખોસ્મિ દાયકો દાનપતિ દાનસ્સ વણ્ણવાદી. દાનં દસ્સામાતિ વદન્તે કિન્તિ વદેય્ય’ન્તિ? સો ખ્વાહં ભન્તે, તતિયં દ્વારં બલકાયસ્સ અદાસિં. તત્થ બલકાયસ્સ દાનં દીયિત્થ, મમ દાનં પટિક્કમિ.

“અથ ખો મં, ભન્તે, બ્રાહ્મણગહપતિકા ઉપસઙ્કમિત્વા એતદવોચું – ‘દેવસ્સ ખો દાનં દીયતિ; ઇત્થાગારસ્સ દાનં દીયતિ; ખત્તિયાનં અનુયન્તાનં દાનં દીયતિ; બલકાયસ્સ દાનં દીયતિ; અમ્હાકં દાનં ન દીયતિ. સાધુ મયમ્પિ દેવં નિસ્સાય દાનાનિ દદેય્યામ, પુઞ્ઞાનિ કરેય્યામા’તિ. તસ્સ મય્હં, ભન્તે, એતદહોસિ – ‘અહં ખોસ્મિ દાયકો દાનપતિ દાનસ્સ વણ્ણવાદી. દાનં દસ્સામાતિ વદન્તે કિન્તિ વદેય્ય’ન્તિ? સો ખ્વાહં, ભન્તે, ચતુત્થં દ્વારં બ્રાહ્મણગહપતિકાનં અદાસિં. તત્થ બ્રાહ્મણગહપતિકાનં દાનં દીયિત્થ, મમ દાનં પટિક્કમિ.

“અથ ખો મં, ભન્તે, પુરિસા ઉપસઙ્કમિત્વા એતદવોચું – ‘ન ખો દાનિ દેવસ્સ કોચિ દાનં દીયતી’તિ. એવં વુત્તાહં, ભન્તે, તે પુરિસે એતદવોચં – ‘તેન હિ, ભણે, યો બાહિરેસુ જનપદેસુ આયો સઞ્જાયતિ તતો ઉપડ્ઢં અન્તેપુરે પવેસેથ, ઉપડ્ઢં તત્થેવ દાનં દેથ સમણ-બ્રાહ્મણ-કપણદ્ધિક-વનિબ્બક-યાચકાન’ન્તિ . સો ખ્વાહં, ભન્તે, એવં દીઘરત્તં કતાનં પુઞ્ઞાનં એવં દીઘરત્તં કતાનં કુસલાનં ધમ્માનં પરિયન્તં નાધિગચ્છામિ – એત્તકં પુઞ્ઞન્તિ વા એત્તકો પુઞ્ઞવિપાકોતિ વા એત્તકં સગ્ગે ઠાતબ્બન્તિ વાતિ. અચ્છરિયં, ભન્તે, અબ્ભુતં, ભન્તે! યાવસુભાસિતમિદં, ભન્તે, ભગવતા –

“યે નં દદન્તિ સદ્ધાય, વિપ્પસન્નેન ચેતસા;
તમેવ અન્નં ભજતિ, અસ્મિં લોકે પરમ્હિ ચ.

“તસ્મા વિનેય્ય મચ્છેરં, દજ્જા દાનં મલાભિભૂ;
પુઞ્ઞાનિ પરલોકસ્મિં, પતિટ્ઠા હોન્તિ પાણિન”ન્તિ.

૪. ઘટીકારસુત્તં

૧૦૫. એકમન્તં ઠિતો ખો ઘટીકારો દેવપુત્તો ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘અવિહં ઉપપન્નાસે, વિમુત્તા સત્ત ભિક્ખવો;
રાગદોસપરિક્ખીણા, તિણ્ણા લોકે વિસત્તિક’’ન્તિ.

‘‘કે ચ તે અતરું પઙ્કં, મચ્ચુધેય્યં સુદુત્તરં;
કે હિત્વા માનુસં દેહં, દિબ્બયોગં ઉપચ્ચગુ’’ન્તિ.

‘‘ઉપકો પલગણ્ડો [ફલગણ્ડો (ક॰)] ચ, પુક્કુસાતિ ચ તે તયો;
ભદ્દિયો ખણ્ડદેવો ચ, બાહુરગ્ગિ ચ સઙ્ગિયો [બાહુદન્તી ચ પિઙ્ગિયો (સી॰ સ્યા॰)];
તે હિત્વા માનુસં દેહં, દિબ્બયોગં ઉપચ્ચગુ’’ન્તિ.

‘‘કુસલી ભાસસી તેસં, મારપાસપ્પહાયિનં;
કસ્સ તે ધમ્મમઞ્ઞાય, અચ્છિદું ભવબન્ધન’’ન્તિ.

‘‘ન અઞ્ઞત્ર ભગવતા, નાઞ્ઞત્ર તવ સાસના;
યસ્સ તે ધમ્મમઞ્ઞાય, અચ્છિદું ભવબન્ધનં.

‘‘યત્થ નામઞ્ચ રૂપઞ્ચ, અસેસં ઉપરુજ્ઝતિ;
તં તે ધમ્મં ઇધઞ્ઞાય, અચ્છિદું ભવબન્ધન’’ન્તિ.

‘‘ગમ્ભીરં ભાસસી વાચં, દુબ્બિજાનં સુદુબ્બુધં;
કસ્સ ત્વં ધમ્મમઞ્ઞાય, વાચં ભાસસિ ઈદિસ’’ન્તિ.

‘‘કુમ્ભકારો પુરે આસિં, વેકળિઙ્ગે ઘટીકરો;
માતાપેત્તિભરો આસિં, કસ્સપસ્સ ઉપાસકો.

‘‘વિરતો મેથુના ધમ્મા, બ્રહ્મચારી નિરામિસો;
અહુવા તે સગામેય્યો, અહુવા તે પુરે સખા.

‘‘સોહમેતે પજાનામિ, વિમુત્તે સત્ત ભિક્ખવો;
રાગદોસપરિક્ખીણે, તિણ્ણે લોકે વિસત્તિક’’ન્તિ.

‘‘એવમેતં તદા આસિ, યથા ભાસસિ ભગ્ગવ;
કુમ્ભકારો પુરે આસિ, વેકળિઙ્ગે ઘટીકરો.

‘‘માતાપેત્તિભરો આસિ, કસ્સપસ્સ ઉપાસકો;
વિરતો મેથુના ધમ્મા, બ્રહ્મચારી નિરામિસો;
અહુવા મે સગામેય્યો, અહુવા મે પુરે સખા’’તિ.

“એવમેતં પુરાણાનં, સહાયાનં અહુ સઙ્ગમો;
ઉભિન્નં ભાવિતત્તાનં, સરીરન્તિમધારિન’’ન્તિ.

૫. જન્તુસુત્તં

૧૦૬. એવં મે સુતં – એકં સમયં સમ્બહુલા ભિક્ખૂ કોસલેસુ વિહરન્તિ હિમવન્તપસ્સે અરઞ્ઞકુટિકાય ઉદ્ધતા ઉન્નળા ચપલા મુખરા વિકિણ્ણવાચા મુટ્ઠસ્સતિનો અસમ્પજાના અસમાહિતા વિબ્ભન્તચિત્તા પાકતિન્દ્રિયા.

અથ ખો જન્તુ દેવપુત્તો તદહુપોસથે પન્નરસે યેન તે ભિક્ખૂ તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તે ભિક્ખૂ ગાથાહિ અજ્ઝભાસિ –

“સુખજીવિનો પુરે આસું, ભિક્ખૂ ગોતમસાવકા;
અનિચ્છા પિણ્ડમેસના [પિણ્ડમેસાના (?)], અનિચ્છા સયનાસનં;
લોકે અનિચ્ચતં ઞત્વા, દુક્ખસ્સન્તં અકંસુ તે.

“દુપ્પોસં કત્વા અત્તાનં, ગામે ગામણિકા વિય;
ભુત્વા ભુત્વા નિપજ્જન્તિ, પરાગારેસુ મુચ્છિતા.

“સઙ્ઘસ્સ અઞ્જલિં કત્વા, ઇધેકચ્ચે વદામહં [વન્દામહં (ક॰)];
અપવિદ્ધા અનાથા તે, યથા પેતા તથેવ તે [તથેવ ચ (સી॰)].

“યે ખો પમત્તા વિહરન્તિ, તે મે સન્ધાય ભાસિતં;
યે અપ્પમત્તા વિહરન્તિ, નમો તેસં કરોમહ’’ન્તિ.

૬. રોહિતસ્સસુત્તં

૧૦૭. સાવત્થિનિદાનં. એકમન્તં ઠિતો ખો રોહિતસ્સો દેવપુત્તો ભગવન્તં એતદવોચ – “યત્થ નુ ખો, ભન્તે, ન જાયતિ ન જીયતિ ન મીયતિ [ન જિય્યતિ ન મિય્યતિ (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] ન ચવતિ ન ઉપપજ્જતિ, સક્કા નુ ખો સો, ભન્તે, ગમનેન લોકસ્સ અન્તો ઞાતું વા દટ્ઠું વા પાપુણિતું વા’’તિ? “યત્થ ખો, આવુસો, ન જાયતિ ન જીયતિ ન મીયતિ ન ચવતિ ન ઉપપજ્જતિ, નાહં તં ગમનેન લોકસ્સ અન્તં ઞાતેય્યં દટ્ઠેય્યં પત્તેય્યન્તિ વદામી’’તિ.

“અચ્છરિયં, ભન્તે, અબ્ભુતં, ભન્તે! યાવસુભાસિતમિદં, ભન્તે, ભગવતા – ‘યત્થ ખો, આવુસો, ન જાયતિ ન જીયતિ ન મીયતિ ન ચવતિ ન ઉપપજ્જતિ, નાહં તં ગમનેન લોકસ્સ અન્તં ઞાતેય્યં દટ્ઠેય્યં પત્તેય્યન્તિ વદામી’તિ.

“ભૂતપુબ્બાહં, ભન્તે, રોહિતસ્સો નામ ઇસિ અહોસિં ભોજપુત્તો ઇદ્ધિમા વેહાસઙ્ગમો. તસ્સ મય્હં, ભન્તે, એવરૂપો જવો અહોસિ; સેય્યથાપિ નામ દળ્હધમ્મા [દળ્હધમ્મો (સબ્બત્થ) ટીકા ચ મોગ્ગલ્લાનબ્યાકરણં ચ ઓલોકેતબ્બં] ધનુગ્ગહો સુસિક્ખિતો કતહત્થો કતયોગ્ગો કતૂપાસનો લહુકેન અસનેન અપ્પકસિરેનેવ તિરિયં તાલચ્છાયં અતિપાતેય્ય. તસ્સ મય્હં, ભન્તે, એવરૂપો પદવીતિહારો અહોસિ; સેય્યથાપિ નામ પુરત્થિમા સમુદ્દા પચ્છિમો

સમુદ્દો. તસ્સ મય્હં, ભન્તે, એવરૂપં ઇચ્છાગતં ઉપ્પજ્જિ – ‘અહં ગમનેન લોકસ્સ અન્તં પાપુણિસ્સામી’તિ. સો ખ્વાહં, ભન્તે, એવરૂપેન જવેન સમન્નાગતો એવરૂપેન ચ પદવીતિહારેન અઞ્ઞત્રેવ અસિત-પીત-ખાયિત-સાયિતા અઞ્ઞત્ર ઉચ્ચાર-પસ્સાવકમ્મા અઞ્ઞત્ર નિદ્દાકિલમથપટિવિનોદના વસ્સસતાયુકો વસ્સસતજીવી વસ્સસતં ગન્ત્વા અપ્પત્વાવ લોકસ્સ અન્તં અન્તરાવ કાલઙ્કતો.

‘‘અચ્છરિયં, ભન્તે, અબ્ભુતં, ભન્તે! યાવસુભાસિતમિદં, ભન્તે, ભગવતા – ‘યત્થ ખો, આવુસો, ન જાયતિ ન જીયતિ ન મીયતિ ન ચવતિ ન ઉપપજ્જતિ, નાહં તં ગમનેન લોકસ્સ અન્તં ઞાતેય્યં દટ્ઠેય્યં પત્તેય્યન્તિ વદામી’’’તિ.

‘‘ન ખો પનાહં, આવુસો, અપ્પત્વા લોકસ્સ અન્તં દુક્ખસ્સ અન્તકિરિયં વદામિ. અપિ ચ ખ્વાહં, આવુસો, ઇમસ્મિંયેવ બ્યામમત્તે કળેવરે સસઞ્ઞિમ્હિ સમનકે લોકઞ્ચ પઞ્ઞપેમિ લોકસમુદયઞ્ચ લોકનિરોધઞ્ચ લોકનિરોધગામિનિઞ્ચ પટિપદન્તિ.

‘‘ગમનેન ન પત્તબ્બો, લોકસ્સન્તો કુદાચનં;
ન ચ અપ્પત્વા લોકન્તં, દુક્ખા અત્થિ પમોચનં.

‘‘તસ્મા હવે લોકવિદૂ સુમેધો,
લોકન્તગૂ વુસિતબ્રહ્મચરિયો;
લોકસ્સ અન્તં સમિતાવિ ઞત્વા,
નાસીસતિ લોકમિમં પરઞ્ચા’’તિ.

૭. નન્દસુત્તં

૧૦૮. એકમન્તં ઠિતો ખો નન્દો દેવપુત્તો ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘અચ્ચેન્તિ કાલા તરયન્તિ રત્તિયો,
વયોગુણા અનુપુબ્બં જહન્તિ;
એતં ભયં મરણે પેક્ખમાનો,
પુઞ્ઞાનિ કયિરાથ સુખાવહાની’’તિ.

‘‘અચ્ચેન્તિ કાલા તરયન્તિ રત્તિયો,
વયોગુણા અનુપુબ્બં જહન્તિ;
એતં ભયં મરણે પેક્ખમાનો,
લોકામિસં પજહે સન્તિપેક્ખો’’તિ.

૮. નન્દિવિસાલસુત્તં

૧૦૯. એકમન્તં ઠિતો ખો નન્દિવિસાલો દેવપુત્તો ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘ચતુચક્કં નવદ્વારં, પુણ્ણં લોભેન સંયુતં;
પઙ્કજાતં મહાવીર, કથં યાત્રા ભવિસ્સતી’’તિ.

‘‘છેત્વા નદ્ધિં વરત્તઞ્ચ, ઇચ્છાલોભઞ્ચ પાપકં;
સમૂલં તણ્હમબ્બુય્હ, એવં યાત્રા ભવિસ્સતી’’તિ.

૯. સુસિમસુત્તં

૧૧૦. સાવત્થિનિદાનં . અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો આયસ્મન્તં આનન્દં ભગવા એતદવોચ – ‘‘તુય્હમ્પિ નો, આનન્દ, સારિપુત્તો રુચ્ચતી’’તિ?

‘‘કસ્સ હિ નામ, ભન્તે, અબાલસ્સ અદુટ્ઠસ્સ અમૂળ્હસ્સ અવિપલ્લત્થચિત્તસ્સ આયસ્મા સારિપુત્તો ન રુચ્ચેય્ય? પણ્ડિતો, ભન્તે, આયસ્મા સારિપુત્તો . મહાપઞ્ઞો, ભન્તે, આયસ્મા સારિપુત્તો. પુથુપઞ્ઞો, ભન્તે, આયસ્મા સારિપુત્તો. હાસપઞ્ઞો [હાસુપઞ્ઞો (સી॰)], ભન્તે, આયસ્મા સારિપુત્તો. જવનપઞ્ઞો, ભન્તે, આયસ્મા સારિપુત્તો. તિક્ખપઞ્ઞો, ભન્તે, આયસ્મા સારિપુત્તો. નિબ્બેધિકપઞ્ઞો, ભન્તે, આયસ્મા સારિપુત્તો. અપ્પિચ્છો, ભન્તે, આયસ્મા સારિપુત્તો. સન્તુટ્ઠો, ભન્તે, આયસ્મા સારિપુત્તો. પવિવિત્તો, ભન્તે, આયસ્મા સારિપુત્તો. અસંસટ્ઠો, ભન્તે, આયસ્મા સારિપુત્તો. આરદ્ધવીરિયો, ભન્તે, આયસ્મા સારિપુત્તો. વત્તા, ભન્તે, આયસ્મા સારિપુત્તો. વચનક્ખમો, ભન્તે, આયસ્મા સારિપુત્તો. ચોદકો, ભન્તે, આયસ્મા સારિપુત્તો. પાપગરહી, ભન્તે, આયસ્મા સારિપુત્તો. કસ્સ હિ નામ, ભન્તે, અબાલસ્સ અદુટ્ઠસ્સ અમૂળ્હસ્સ અવિપલ્લત્થચિત્તસ્સ આયસ્મા સારિપુત્તો ન રુચ્ચેય્યા’’તિ?

‘‘એવમેતં , આનન્દ, એવમેતં, આનન્દ! કસ્સ હિ નામ, આનન્દ, અબાલસ્સ અદુટ્ઠસ્સ અમૂળ્હસ્સ અવિપલ્લત્થચિત્તસ્સ સારિપુત્તો ન રુચ્ચેય્ય? પણ્ડિતો, આનન્દ, સારિપુત્તો. મહાપઞ્ઞો, આનન્દ, સારિપુત્તો. પુથુપઞ્ઞો, આનન્દ, સારિપુત્તો. હાસપઞ્ઞો, આનન્દ, સારિપુત્તો. જવનપઞ્ઞો, આનન્દ, સારિપુત્તો. તિક્ખપઞ્ઞો, આનન્દ, સારિપુત્તો. નિબ્બેધિકપઞ્ઞો, આનન્દ, સારિપુત્તો. અપ્પિચ્છો, આનન્દ, સારિપુત્તો. સન્તુટ્ઠો, આનન્દ, સારિપુત્તો. પવિવિત્તો, આનન્દ, સારિપુત્તો. અસંસટ્ઠો, આનન્દ, સારિપુત્તો. આરદ્ધવીરિયો, આનન્દ, સારિપુત્તો. વત્તા, આનન્દ, સારિપુત્તો. વચનક્ખમો, આનન્દ, સારિપુત્તો . ચોદકો, આનન્દ, સારિપુત્તો. પાપગરહી, આનન્દ, સારિપુત્તો. કસ્સ હિ નામ, આનન્દ, અબાલસ્સ અદુટ્ઠસ્સ અમૂળ્હસ્સ અવિપલ્લત્થચિત્તસ્સ સારિપુત્તો ન રુચ્ચેય્યા’’તિ?

અથ ખો સુસિમો [સુસીમો (સી॰)] દેવપુત્તો આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ વણ્ણે ભઞ્ઞમાને મહતિયા દેવપુત્તપરિસાય પરિવુતો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતો ખો સુસિમો દેવપુત્તો ભગવન્તં એતદવોચ –

‘‘એવમેતં , ભગવા, એવમેતં, સુગત. કસ્સ હિ નામ, ભન્તે, અબાલસ્સ અદુટ્ઠસ્સ અમૂળ્હસ્સ અવિપલ્લત્થચિત્તસ્સ આયસ્મા સારિપુત્તો ન રુચ્ચેય્ય? પણ્ડિતો, ભન્તે, આયસ્મા સારિપુત્તો. મહાપઞ્ઞો, ભન્તે, પુથુપઞ્ઞો, ભન્તે, હાસપઞ્ઞો, ભન્તે, જવનપઞ્ઞો, ભન્તે, તિક્ખપઞ્ઞો, ભન્તે, નિબ્બેધિકપઞ્ઞો, ભન્તે, અપ્પિચ્છો,

ભન્તે, સન્તુટ્ઠો, ભન્તે, પવિવિત્તો, ભન્તે, અસંસટ્ઠો, ભન્તે, આરદ્ધવીરિયો, ભન્તે, વત્તા, ભન્તે, વચનક્ખમો, ભન્તે, ચોદકો, ભન્તે, પાપગરહી, ભન્તે, આયસ્મા સારિપુત્તો. કસ્સ હિ નામ, ભન્તે, અબાલસ્સ અદુટ્ઠસ્સ અમૂળ્હસ્સ અવિપલ્લત્થચિત્તસ્સ આયસ્મા સારિપુત્તો ન રુચ્ચેય્ય?

''અહમ્પિ હિ, ભન્તે, યઞ્ઞદેવ દેવપુત્તપરિસં ઉપસઙ્કમિં, એતદેવ બહુલં સદ્દં સુણામિ – 'પણ્ડિતો આયસ્મા સારિપુત્તો; મહાપઞ્ઞો આયસ્મા, પુથુપઞ્ઞો આયસ્મા, હાસપઞ્ઞો આયસ્મા, જવનપઞ્ઞો આયસ્મા, તિક્ખપઞ્ઞો આયસ્મા, નિબ્બેધિકપઞ્ઞો આયસ્મા, અપ્પિચ્છો આયસ્મા, સન્તુટ્ઠો આયસ્મા, પવિવિત્તો આયસ્મા, અસંસટ્ઠો આયસ્મા, આરદ્ધવીરિયો આયસ્મા, વત્તા આયસ્મા, વચનક્ખમો આયસ્મા, ચોદકો આયસ્મા, પાપગરહી આયસ્મા સારિપુત્તો'તિ . કસ્સ હિ નામ, ભન્તે, અબાલસ્સ અદુટ્ઠસ્સ અમૂળ્હસ્સ અવિપલ્લત્થચિત્તસ્સ આયસ્મા સારિપુત્તો ન રુચ્ચેય્યા''તિ?

અથ ખો સુસિમસ્સ દેવપુત્તસ્સ દેવપુત્તપરિસા આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ વણ્ણે ભઞ્ઞમાને અત્તમના પમુદિતા પીતિસોમનસ્સજાતા ઉચ્ચાવચા વણ્ણનિભા ઉપદંસેતિ.

''સેય્યથાપિ નામ મણિ વેળુરિયો સુભો જાતિમા અટ્ઠંસો સુપરિકમ્મકતો પણ્ડુકમ્બલે નિક્ખિત્તો ભાસતે ચ તપતે ચ વિરોચતિ ચ; એવમેવં સુસિમસ્સ દેવપુત્તસ્સ દેવપુત્તપરિસા આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ વણ્ણે ભઞ્ઞમાને અત્તમના પમુદિતા પીતિસોમનસ્સજાતા ઉચ્ચાવચા વણ્ણનિભા ઉપદંસેતિ.

''સેય્યથાપિ નામ નિક્ખં જમ્બોનદં દક્ખકમ્મારપુત્તઉક્કામુખસુકુસલસમ્પહટ્ઠં પણ્ડુકમ્બલે નિક્ખિત્તં ભાસતે ચ તપતે ચ વિરોચતિ ચ; એવમેવં સુસિમસ્સ દેવપુત્તસ્સ દેવપુત્તપરિસા આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ વણ્ણે ભઞ્ઞમાને અત્તમના પમુદિતા પીતિસોમનસ્સજાતા ઉચ્ચાવચા વણ્ણનિભા ઉપદંસેતિ.

''સેય્યથાપિ નામ સરદસમયે વિદ્ધે વિગતવલાહકે દેવે રત્તિયા પચ્ચૂસસમયં ઓસધિતારકા ભાસતે ચ તપતે ચ વિરોચતિ ચ; એવમેવં સુસિમસ્સ દેવપુત્તસ્સ દેવપુત્તપરિસા આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ વણ્ણે ભઞ્ઞમાને અત્તમના પમુદિતા પીતિસોમનસ્સજાતા ઉચ્ચાવચા વણ્ણનિભા ઉપદંસેતિ.

''સેય્યથાપિ નામ સરદસમયે વિદ્ધે વિગતવલાહકે દેવે આદિચ્ચો નભં અબ્ભુસ્સક્કમાનો [અબ્ભુસ્સુક્કમાનો (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰), અબ્ભુગ્ગમમાનો (દી॰ નિ॰ ૨.૨૫૮)] સબ્બં આકાસગતં તમગતં અભિવિહચ્ચ ભાસતે ચ તપતે ચ વિરોચતિ ચ; એવમેવં સુસિમસ્સ દેવપુત્તસ્સ દેવપુત્તપરિસા આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ વણ્ણે ભઞ્ઞમાને અત્તમના પમુદિતા પીતિસોમનસ્સજાતા ઉચ્ચાવચા વણ્ણનિભા ઉપદંસેતિ.

અથ ખો સુસિમો દેવપુત્તો આયસ્મન્તં સારિપુત્તં આરબ્ભ ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

''પણ્ડિતોતિ સમઞ્ઞાતો, સારિપુત્તો અકોધનો;
અપ્પિચ્છો સોરતો દન્તો, સત્થુવણ્ણાભતો ઇસી''તિ.

અથ ખો ભગવા આયસ્મન્તં સારિપુત્તં આરબ્ભ સુસિમં દેવપુત્તં ગાથાય પચ્ચભાસિ –

''પણ્ડિતોતિ સમઞ્ઞાતો, સારિપુત્તો અકોધનો;

अप्पिच्छो सोरतो दन्तो, कालं कप्पति सुदन्तो” [कालं कप्पति भतको सुदन्तो (सी॰), कालं कप्पति भावितो सुदन्तो (स्या॰ कं॰), कालं कप्पति भतिको सुदन्तो (पी॰)] ति.

१०. नानातित्थियसावकसुत्तं

१११. एवं मे सुतं – एकं समयं भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे. अथ खो सम्बहुला नानातित्थियसावका देवपुत्ता असमो च सहलि [सहली (सी॰ स्या॰ कं॰ पी॰)] च नीको [निङ्को (सी॰ पी॰), निको (स्या॰ कं॰)] च आकोटको च वेगब्भरि च [वेटम्बरी च (सी॰ स्या॰ कं॰ पी॰)] माणवगामियो च अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्तवण्णा केवलकप्पं वेळुवनं ओभासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठंसु. एकमन्तं ठितो खो असमो देवपुत्तो पूरणं कस्सपं आरब्भ भगवतो सन्तिके इमं गाथं अभासि –

“इध छिन्दितमारिते, हतजानीसु कस्सपो;
न पापं समनुपस्सति, पुञ्ञं वा पन अत्तनो;
स वे विस्सासमाचिक्खि, सत्था अरहति माननं”न्ति.

अथ खो सहलि देवपुत्तो मक्खलिं गोसालं आरब्भ भगवतो सन्तिके इमं गाथं अभासि –

“तपोजिगुच्छाय सुसंवुतत्तो,
वाचं पहाय कलहं जनेन;
समोसवज्जा विरतो सच्चवादी,
न हि नून तादिसं करोति [न ह नुन तादी पकरोति (सी॰ स्या॰ कं॰)] पाप”न्ति.

अथ खो नीको देवपुत्तो निगण्ठं नाटपुत्तं [नाथपुत्तं (सी॰)] आरब्भ भगवतो सन्तिके इमं गाथं अभासि –

“जेगुच्छी निपको भिक्खु, चातुयामसुसंवुतो;
दिट्ठं सुतञ्च आचिक्खं, न हि नून किब्बिसी सिया”ति.

अथ खो आकोटको देवपुत्तो नानातित्थिये आरब्भ भगवतो सन्तिके इमं गाथं अभासि –

“पकुधको कातियानो निगण्ठो,
ये चापिमे मक्खलिपूरणासे;
गणस्स सत्थारो सामञ्ञप्पत्ता,
न हि नून ते सप्पुरिसेहि दूरे”ति.

अथ खो वेगब्भरि देवपुत्तो आकोटकं देवपुत्तं गाथाय पच्चभासि –

“सहाचरितेन [सहारवेनापि (क॰ सी॰), सगारवेनापि (पी॰)] छवो सिगालो [सिङ्गालो (क॰)],
न कोत्थुको सीहसमो कदाचि;

નગ્ગો મુસાવાદી ગણસ્સ સત્થા,
સઙ્કસ્સરાચારો ન સતં સરિક્ખો''તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા બેગબ્ભરિં દેવપુત્તં અન્વાવિસિત્વા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

''તપોજિગુચ્છાય આયુત્તા, પાલયં પવિવેકિયં;
રૂપે ચ યે નિવિટ્ઠાસે, દેવલોકાભિનન્દિનો;
તે વે સમ્માનુસાસન્તિ, પરલોકાય માતિયા''તિ.

અથ ખો ભગવા, 'મારો અયં પાપિમા' ઇતિ વિદિત્વા, મારં પાપિમન્તં ગાથાય પચ્ચભાસિ –

''યે કેચિ રૂપા ઇધ વા હુરં વા,
યે ચન્તલિક્ખસ્મિં પભાસવણ્ણા;
સબ્બેવ તે તે નમુચિપ્પસત્થા,
આમિસંવ મચ્છાનં વધાય ખિત્તા''તિ.

અથ ખો માણવગામિયો દેવપુત્તો ભગવન્તં આરબ્ભ ભગવતો સન્તિકે ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

''વિપુલો રાજગહીયાનં, ગિરિસેટ્ઠો પવુચ્ચતિ;
સેતો હિમવતં સેટ્ઠો, આદિચ્ચો અઘગામિનં.

''સમુદ્દો ઉદધિનં સેટ્ઠો, નક્ખત્તાનઞ્ચ ચન્દિમા [નક્ખત્તાનંવ ચન્દિમા (ક॰)];
સદેવકસ્સ લોકસ્સ, બુદ્ધો અગ્ગો પવુચ્ચતી''તિ.

નાનાતિત્થિયવગ્ગો તતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

સિવો ખેમો ચ સેરી ચ, ઘટી જન્તુ ચ રોહિતો;
નન્દો નન્દિવિસાલો ચ, સુસિમો નાનાતિત્થિયેન તે દસાતિ.

દેવપુત્તસંયુત્તં સમત્તં.

૩. કોસલસંયુત્તં

૧. પઠમવગ્ગો

૧. દહરસુત્તં

૧૧૨. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો રાજા પસેનદિ કોસલો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘ભવમ્પિ નો ગોતમો અનુત્તરં સમ્માસમ્બોધિં અભિસમ્બુદ્ધોતિ પટિજાનાતી’’તિ? ‘‘યઞ્હિ તં, મહારાજ, સમ્મા વદમાનો વદેય્ય ‘અનુત્તરં સમ્માસમ્બોધિં અભિસમ્બુદ્ધો’તિ, મમેવ [મમં (સબ્બત્થ)] તં સમ્મા વદમાનો વદેય્ય. અહઞ્હિ, મહારાજ, અનુત્તરં સમ્માસમ્બોધિં અભિસમ્બુદ્ધો’’તિ.

‘‘યેપિ તે, ભો ગોતમ, સમણબ્રાહ્મણા સઙ્ઘિનો ગણિનો ગણાચરિયા ઞાતા યસસ્સિનો તિત્થકરા સાધુસમ્મતા બહુજનસ્સ, સેય્યથિદં – પૂરણો કસ્સપો, મક્ખલિ ગોસાલો, નિગણ્ઠો નાટપુત્તો, સઞ્ચયો બેલટ્ઠપુત્તો, પકુધો કચ્ચાયનો, અજિતો કેસકમ્બલો; તેપિ મયા ‘અનુત્તરં સમ્માસમ્બોધિં અભિસમ્બુદ્ધોતિ પટિજાનાથા’તિ પુટ્ઠા સમાના અનુત્તરં સમ્માસમ્બોધિં અભિસમ્બુદ્ધોતિ ન પટિજાનન્તિ. કિં પન ભવં ગોતમો દહરો ચેવ જાતિયા નવો ચ પબ્બજ્જાયા’’તિ?

‘‘ચત્તારો ખો મે, મહારાજ, દહરાતિ ન ઉઞ્ઞાતબ્બા, દહરાતિ ન પરિભોતબ્બા. કતમે ચત્તારો? ખત્તિયો ખો, મહારાજ, દહરોતિ ન ઉઞ્ઞાતબ્બો, દહરોતિ ન પરિભોતબ્બો. ઉરગો ખો, મહારાજ, દહરોતિ ન ઉઞ્ઞાતબ્બો, દહરોતિ ન પરિભોતબ્બો. અગ્ગિ ખો, મહારાજ, દહરોતિ ન ઉઞ્ઞાતબ્બો, દહરોતિ ન પરિભોતબ્બો. ભિક્ખુ, ખો, મહારાજ, દહરોતિ ન ઉઞ્ઞાતબ્બો, દહરોતિ ન પરિભોતબ્બો. ઇમે ખો, મહારાજ, ચત્તારો દહરાતિ ન ઉઞ્ઞાતબ્બા, દહરાતિ ન પરિભોતબ્બા’’તિ.

ઇદમવોચ ભગવા. ઇદં વત્વાન સુગતો અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

‘‘ખત્તિયં જાતિસમ્પન્નં, અભિજાતં યસસ્સિનં;
દહરોતિ નાવજાનેય્ય, ન નં પરિભવે નરો.

‘‘ઠાનઞ્હિ સો મનુજિન્દો, રજ્જં લદ્ધાન ખત્તિયો;
સો કુદ્ધો રાજદણ્ડેન, તસ્મિં પક્કમતે ભુસં;
તસ્મા તં પરિવજ્જેય્ય, રક્ખં જીવિતમત્તનો.

‘‘ગામે વા યદિ વા રઞ્ઞે, યત્થ પસ્સે ભુજઙ્ગમં;
દહરોતિ નાવજાનેય્ય, ન નં પરિભવે નરો.

‘‘ઉચ્ચાવચેહિ વણ્ણેહિ, ઉરગો ચરતિ તેજસી [તેજસા (સી॰ ક॰), તેજસિ (પી॰ ક॰)];

સો આસજ્જ ડંસે બાલં, નરં નારિઞ્ચ એકદા;
તસ્મા તં પરિવજ્જેય્ય, રક્ખં જીવિતમત્તનો.

‘‘પહૂતભક્ખં જાલિનં, પાવકં કણ્હવત્તનિં;
દહરોતિ નાવજાનેય્ય, ન નં પરિભવે નરો.

‘‘લદ્ધા હિ સો ઉપાદાનં, મહા હુત્વાન પાવકો;
સો આસજ્જ ડહે [દહે] બાલં, નરં નારિઞ્ચ એકદા;
તસ્મા તં પરિવજ્જેય્ય, રક્ખં જીવિતમત્તનો.

‘‘વનં યદગ્ગિ ડહતિ [દહતિ (ક॰)], પાવકો કણ્હવત્તની;
જાયન્તિ તત્થ પારોહા, અહોરત્તાનમચ્ચયે.

‘‘યઞ્ચ ખો સીલસમ્પન્નો, ભિક્ખુ ડહતિ તેજસા;
ન તસ્સ પુત્તા પસવો, દાયાદા વિન્દરે ધનં;
અનપચ્ચા અદાયાદા, તાલાવત્થૂ ભવન્તિ તે.

‘‘તસ્મા હિ પણ્ડિતો પોસો, સમ્પસ્સં અત્થમત્તનો;
ભુજઙ્ગમં પાવકઞ્ચ, ખત્તિયઞ્ચ યસસ્સિનં;
ભિક્ખુઞ્ચ સીલસમ્પન્નં, સમ્મદેવ સમાચરે’’તિ.

એવં વુત્તે, રાજા પસેનદિ કોસલો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અભિક્કન્તં, ભન્તે, અભિક્કન્તં, ભન્તે! સેય્યથાપિ ભન્તે, નિક્કુજ્જિતં [નિકુજ્જિતં (?)] વા ઉક્કુજ્જેય્ય , પટિચ્છન્નં વા વિવરેય્ય, મૂળ્હસ્સ વા મગ્ગં આચિક્ખેય્ય , અન્ધકારે વા તેલપજ્જોતં ધારેય્ય – ‘ચક્ખુમન્તો રૂપાનિ દક્ખન્તી’તિ; એવમેવં ભગવતા અનેકપરિયાયેન ધમ્મો પકાસિતો. એસાહં, ભન્તે, ભગવન્તં સરણં ગચ્છામિ ધમ્મઞ્ચ ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચ. ઉપાસકં મં, ભન્તે, ભગવા ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત’’ન્તિ.

૨. પુરિસસુત્તં

૧૧૩. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો રાજા પસેનદિ કોસલો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કતિ નુ ખો, ભન્તે, પુરિસસ્સ ધમ્મા અજ્ઝત્તં ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જન્તિ અહિતાય દુક્ખાય અફાસુવિહારાયા’’તિ?

‘‘તયો ખો, મહારાજ, પુરિસસ્સ ધમ્મા અજ્ઝત્તં ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જન્તિ અહિતાય દુક્ખાય અફાસુવિહારાય. કતમે તયો? લોભો ખો, મહારાજ, પુરિસસ્સ ધમ્મો અજ્ઝત્તં ઉપ્પજ્જમાનો ઉપ્પજ્જતિ અહિતાય દુક્ખાય અફાસુવિહારાય. દોસો ખો, મહારાજ, પુરિસસ્સ ધમ્મો અજ્ઝત્તં ઉપ્પજ્જમાનો ઉપ્પજ્જતિ અહિતાય દુક્ખાય અફાસુવિહારાય. મોહો ખો, મહારાજ, પુરિસસ્સ ધમ્મો અજ્ઝત્તં ઉપ્પજ્જમાનો ઉપ્પજ્જતિ અહિતાય દુક્ખાય અફાસુવિહારાય . ઇમે ખો, મહારાજ, તયો પુરિસસ્સ ધમ્મા અજ્ઝત્તં ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જન્તિ અહિતાય દુક્ખાય અફાસુવિહારાયા’’તિ. ઇદમવોચ…પે॰…

''લોભો દોસો ચ મોહો ચ, પુરિસં પાપચેતસં;
હિંસન્તિ અત્તસમ્ભૂતા, તચસારંવ સમ્ફલ''ન્તિ [સપ્ફલન્તિ (સ્યા॰ કં॰)].

૩. જરામરણસુત્તં

૧૧૪. સાવત્થિનિદાનં . એકમન્તં નિસિન્નો ખો રાજા પસેનદિ કોસલો ભગવન્તં એતદવોચ – ''અત્થિ નુ ખો, ભન્તે, જાતસ્સ અઞ્ઞત્ર જરામરણા''તિ? ''નત્થિ ખો, મહારાજ, જાતસ્સ અઞ્ઞત્ર જરામરણા. યેપિ તે, મહારાજ, ખત્તિયમહાસાલા અડ્ઢા મહદ્ધના મહાભોગા પહૂતજાતરૂપરજતા પહૂતવિત્તૂપકરણા પહૂતધનધઞ્ઞા, તેસમ્પિ જાતાનં નત્થિ અઞ્ઞત્ર જરામરણા. યેપિ તે, મહારાજ, બ્રાહ્મણમહાસાલા…પે॰… ગહપતિમહાસાલા અડ્ઢા મહદ્ધના મહાભોગા પહૂતજાતરૂપરજતા પહૂતવિત્તૂપકરણા પહૂતધનધઞ્ઞા, તેસમ્પિ જાતાનં નત્થિ અઞ્ઞત્ર જરામરણા. યેપિ તે, મહારાજ, ભિક્ખૂ અરહન્તો ખીણાસવા વુસિતવન્તો કતકરણીયા ઓહિતભારા અનુપ્પત્તસદત્થા પરિક્ખીણભવસંયોજના સમ્મદઞ્ઞાવિમુત્તા, તેસં પાયં કાયો ભેદનધમ્મો નિક્ખેપનધમ્મો''તિ. ઇદમવોચ…પે॰…

''જીરન્તિ વે રાજરથા સુચિત્તા,
અથો સરીરમ્પિ જરં ઉપેતિ;
સતઞ્ચ ધમ્મો ન જરં ઉપેતિ,
સન્તો હવે સબ્ભિ પવેદયન્તી''તિ.

૪. પિયસુત્તં

૧૧૫. સાવત્થિનિદાનં . એકમન્તં નિસિન્નો ખો રાજા પસેનદિ કોસલો ભગવન્તં એતદવોચ – ''ઇધ મય્હં, ભન્તે, રહોગતસ્સ પટિસલ્લીનસ્સ એવં ચેતસો પરિવિતક્કો ઉદપાદિ – 'કેસં નુ ખો પિયો અત્તા, કેસં અપ્પિયો અત્તા'તિ? તસ્સ મય્હં, ભન્તે, એતદહોસિ – 'યે ચ ખો કેચિ કાયેન દુચ્ચરિતં ચરન્તિ, વાચાય દુચ્ચરિતં ચરન્તિ, મનસા દુચ્ચરિતં ચરન્તિ; તેસં અપ્પિયો અત્તા'. કિઞ્ચાપિ તે એવં વદેય્યું – 'પિયો નો અત્તા'તિ, અથ ખો તેસં અપ્પિયો અત્તા. તં કિસ્સ હેતુ? યઞ્હિ અપ્પિયો અપ્પિયસ્સ કરેય્ય, તં તે અત્તનાવ અત્તનો કરોન્તિ; તસ્મા તેસં અપ્પિયો અત્તા. યે ચ ખો કેચિ કાયેન સુચરિતં ચરન્તિ, વાચાય સુચરિતં ચરન્તિ, મનસા સુચરિતં ચરન્તિ; તેસં પિયો અત્તા. કિઞ્ચાપિ તે એવં વદેય્યું – 'અપ્પિયો નો અત્તા'તિ; અથ ખો તેસં પિયો અત્તા. તં કિસ્સ હેતુ? યઞ્હિ પિયો પિયસ્સ કરેય્ય, તં તે અત્તનાવ અત્તનો કરોન્તિ; તસ્મા તેસં પિયો અત્તા''તિ.

''એવમેતં, મહારાજ, એવમેતં, મહારાજ! યે હિ કેચિ, મહારાજ, કાયેન દુચ્ચરિતં ચરન્તિ, વાચાય દુચ્ચરિતં ચરન્તિ, મનસા દુચ્ચરિતં ચરન્તિ; તેસં અપ્પિયો અત્તા. કિઞ્ચાપિ તે એવં વદેય્યું – 'પિયો નો અત્તા'તિ, અથ ખો તેસં અપ્પિયો અત્તા. તં કિસ્સ હેતુ? યઞ્હિ, મહારાજ, અપ્પિયો અપ્પિયસ્સ કરેય્ય, તં તે અત્તનાવ અત્તનો કરોન્તિ; તસ્મા તેસં અપ્પિયો અત્તા. યે ચ ખો કેચિ, મહારાજ , કાયેન સુચરિતં ચરન્તિ, વાચાય સુચરિતં ચરન્તિ, મનસા સુચરિતં ચરન્તિ; તેસં પિયો અત્તા. કિઞ્ચાપિ તે એવં વદેય્યું – 'અપ્પિયો નો અત્તા'તિ; અથ ખો તેસં પિયો અત્તા. તં કિસ્સ હેતુ? યઞ્હિ મહારાજ, પિયો પિયસ્સ કરેય્ય, તં તે અત્તનાવ અત્તનો કરોન્તિ; તસ્મા તેસં પિયો અત્તા''તિ. ઇદમવોચ…પે॰…

''અત્તાનઞ્ચે પિયં જઞ્ઞા, ન નં પાપેન સંયુજે;

ન હિ તં સુલભં હોતિ, સુખં દુક્કટકારિના.

‘‘અન્તકેનાધિપન્નસ્સ, જહતો માનુસં ભવં;
કિઞ્હિ તસ્સ સકં હોતિ, કિઞ્ચ આદાય ગચ્છતિ;
કિઞ્ચસ્સ અનુગં હોતિ, છાયાવ અનપાયિની [અનુપાયિની (સ્યા॰ કં॰ ક॰)].

‘‘ઉભો પુઞ્ઞઞ્ચ પાપઞ્ચ, યં મચ્ચો કુરુતે ઇધ;
તઞ્હિ તસ્સ સકં હોતિ, તઞ્ચ [તંવ (?)] આદાય ગચ્છતિ;
તઞ્ચસ્સ [તંવસ્સ (?)] અનુગં હોતિ, છાયાવ અનપાયિની.

‘‘તસ્મા કરેય્ય કલ્યાણં, નિચયં સમ્પરાયિકં;
પુઞ્ઞાનિ પરલોકસ્મિં, પતિટ્ઠા હોન્તિ પાણિન’’ન્તિ.

૫. અત્તરક્ખિતસુત્તં

૧૧૬. સાવત્થિનિદાનં. એકમન્તં નિસિન્નો ખો રાજા પસેનદિ કોસલો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘ઇધ મય્હં, ભન્તે, રહોગતસ્સ પટિસલ્લીનસ્સ એવં ચેતસો પરિવિતક્કો ઉદપાદિ – ‘કેસં નુ ખો રક્ખિતો અત્તા, કેસં અરક્ખિતો અત્તા’તિ? તસ્સ મય્હં, ભન્તે, એતદહોસિ – ‘યે ખો કેચિ કાયેન દુચ્ચરિતં ચરન્તિ, વાચાય દુચ્ચરિતં ચરન્તિ, મનસા દુચ્ચરિતં ચરન્તિ; તેસં અરક્ખિતો અત્તા. કિઞ્ચાપિ તે હત્થિકાયો વા રક્ખેય્ય, અસ્સકાયો વા રક્ખેય્ય, રથકાયો વા રક્ખેય્ય, પત્તિકાયો વા રક્ખેય્ય; અથ ખો તેસં અરક્ખિતો અત્તા. તં કિસ્સ હેતુ? બાહિરા હેસા રક્ખા, નેસા રક્ખા અજ્ઝત્તિકા; તસ્મા તેસં અરક્ખિતો અત્તા. યે ચ ખો કેચિ કાયેન સુચરિતં ચરન્તિ, વાચાય સુચરિતં ચરન્તિ, મનસા સુચરિતં ચરન્તિ; તેસં રક્ખિતો અત્તા. કિઞ્ચાપિ તે નેવ હત્થિકાયો રક્ખેય્ય, ન અસ્સકાયો રક્ખેય્ય, ન રથકાયો રક્ખેય્ય , ન પત્તિકાયો રક્ખેય્ય; અથ ખો તેસં રક્ખિતો અત્તા. તં કિસ્સ હેતુ? અજ્ઝત્તિકા હેસા રક્ખા, નેસા રક્ખા બાહિરા; તસ્મા તેસં રક્ખિતો અત્તા’’’તિ.

‘‘એવમેતં, મહારાજ, એવમેતં, મહારાજ! યે હિ કેચિ, મહારાજ, કાયેન દુચ્ચરિતં ચરન્તિ…પે॰… તેસં અરક્ખિતો અત્તા. તં કિસ્સ હેતુ? બાહિરા હેસા, મહારાજ, રક્ખા, નેસા રક્ખા અજ્ઝત્તિકા; તસ્મા તેસં અરક્ખિતો અત્તા. યે ચ ખો કેચિ, મહારાજ, કાયેન સુચરિતં ચરન્તિ, વાચાય સુચરિતં ચરન્તિ, મનસા સુચરિતં ચરન્તિ; તેસં રક્ખિતો અત્તા. કિઞ્ચાપિ તે નેવ હત્થિકાયો રક્ખેય્ય, ન અસ્સકાયો રક્ખેય્ય, ન રથકાયો રક્ખેય્ય, ન પત્તિકાયો રક્ખેય્ય; અથ ખો તેસં રક્ખિતો અત્તા. તં કિસ્સ હેતુ? અજ્ઝત્તિકા હેસા, મહારાજ, રક્ખા, નેસા રક્ખા બાહિરા; તસ્મા તેસં રક્ખિતો અત્તા’’તિ. ઇદમવોચ…પે॰…

‘‘કાયેન સંવરો સાધુ, સાધુ વાચાય સંવરો;
મનસા સંવરો સાધુ, સાધુ સબ્બત્થ સંવરો;
સબ્બત્થ સંવુતો લજ્જી, રક્ખિતોતિ પવુચ્ચતી’’તિ.

૬. અપ્પકસુત્તં

૧૧૭. સાવત્થિનિદાનં. એકમન્તં નિસિન્નો ખો રાજા પસેનદિ કોસલો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘ઇધ મય્હં, ભન્તે, રહોગતસ્સ પટિસલ્લીનસ્સ એવં ચેતસો પરિવિતક્કો ઉદપાદિ – ‘અપ્પકા તે સત્તા લોકસ્મિં યે ઉળારે ઉળારે ભોગે લભિત્વા ન ચેવ મજ્જન્તિ, ન ચ પમજ્જન્તિ, ન ચ કામેસુ ગેધં આપજ્જન્તિ, ન ચ સત્તેસુ વિપ્પટિપજ્જન્તિ. અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા લોકસ્મિં યે ઉળારે ઉળારે ભોગે લભિત્વા મજ્જન્તિ ચેવ પમજ્જન્તિ , ચ કામેસુ ચ ગેધં આપજ્જન્તિ, સત્તેસુ ચ વિપ્પટિપજ્જન્તી’’’તિ.

‘‘એવમેતં, મહારાજ, એવમેતં, મહારાજ! અપ્પકા તે, મહારાજ, સત્તા લોકસ્મિં, યે ઉળારે ઉળારે ભોગે લભિત્વા ન ચેવ મજ્જન્તિ, ન ચ પમજ્જન્તિ, ન ચ કામેસુ ગેધં આપજ્જન્તિ, ન ચ સત્તેસુ વિપ્પટિપજ્જન્તિ. અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા લોકસ્મિં, યે ઉળારે ઉળારે ભોગે લભિત્વા મજ્જન્તિ ચેવ પમજ્જન્તિ ચ કામેસુ ચ ગેધં આપજ્જન્તિ, સત્તેસુ ચ વિપ્પટિપજ્જન્તી’’તિ. ઇદમવોચ...પે॰...

‘‘સારત્તા કામભોગેસુ, ગિદ્ધા કામેસુ મુચ્છિતા;
અતિસારં ન બુજ્ઝન્તિ, મિગા કૂટંવ ઓડ્ડિતં;
પચ્છાસં કટુકં હોતિ, વિપાકો હિસ્સ પાપકો’’તિ.

૭. અડ્ડકરણસુત્તં

૧૧૮. સાવત્થિનિદાનં . એકમન્તં નિસિન્નો ખો રાજા પસેનદિ કોસલો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘ઇધાહં, ભન્તે, અડ્ડકરણે [અત્થકરણે (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] નિસિન્નો પસ્સામિ ખત્તિયમહાસાલેપિ બ્રાહ્મણમહાસાલેપિ ગહપતિમહાસાલેપિ અડ્ઢે મહદ્ધને મહાભોગે પહૂતજાતરૂપરજતે પહૂતવિત્તૂપકરણે પહૂતધનધઞ્ઞે કામહેતુ કામનિદાનં કામાધિકરણં સમ્પજાનમુસા ભાસન્તે. તસ્સ મય્હં, ભન્તે, એતદહોસિ – ‘અલં દાનિ મે અડ્ડકરણેન, ભદ્રમુખો દાનિ અડ્ડકરણેન પઞ્ઞાયિસ્સતી’’’તિ.

‘‘(એવમેતં, મહારાજ, એવમેતં મહારાજ!) [( ) સી॰ પી॰ પોત્થકેસુ નત્થિ] યેપિ તે, મહારાજ, ખત્તિયમહાસાલા બ્રાહ્મણમહાસાલા ગહપતિમહાસાલા અડ્ઢા મહદ્ધના મહાભોગા પહૂતજાતરૂપરજતા પહૂતવિત્તૂપકરણા પહૂતધનધઞ્ઞા કામહેતુ કામનિદાનં કામાધિકરણં સમ્પજાનમુસા ભાસન્તિ; તેસં તં ભવિસ્સતિ દીઘરત્તં અહિતાય દુક્ખાયા’’તિ. ઇદમવોચ...પે॰...

‘‘સારત્તા કામભોગેસુ, ગિદ્ધા કામેસુ મુચ્છિતા;
અતિસારં ન બુજ્ઝન્તિ, મચ્છા ખિપ્પંવ ઓડ્ડિતં;
પચ્છાસં કટુકં હોતિ, વિપાકો હિસ્સ પાપકો’’તિ.

૮. મલ્લિકાસુત્તં

૧૧૯. સાવત્થિનિદાનં . તેન ખો પન સમયેન રાજા પસેનદિ કોસલો મલ્લિકાય દેવિયા સદ્ધિં ઉપરિપાસાદવરગતો હોતિ. અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો મલ્લિકં દેવિં એતદવોચ – ‘‘અત્થિ નુ ખો તે, મલ્લિકે, કોચઞ્ઞો અત્તના પિયતરો’’તિ? ‘‘નત્થિ ખો મે, મહારાજ, કોચઞ્ઞો અત્તના પિયતરો. તુય્હં પન, મહારાજ, અત્થઞ્ઞો કોચિ અત્તના પિયતરો’’તિ? ‘‘મય્હમ્પિ ખો, મલ્લિકે, નત્થઞ્ઞો કોચિ અત્તના પિયતરો’’તિ.

અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો પાસાદા ઓરોહિત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો રાજા પસેનદિ કોસલો ભગવન્તં એતદવોચ – ''ઇધાહં, ભન્તે, મલ્લિકાય દેવિયા સદ્ધિં ઉપરિપાસાદવરગતો મલ્લિકં દેવિં એતદવોચં – 'અત્થિ નુ ખો તે, મલ્લિકે, કોચઞ્ઞો અત્તના પિયતરો'તિ? એવં વુત્તે, ભન્તે, મલ્લિકા દેવી મં એતદવોચ – 'નત્થિ ખો મે, મહારાજ, કોચઞ્ઞો અત્તના પિયતરો. તુય્હં પન, મહારાજ, અત્થઞ્ઞો કોચિ અત્તના પિયતરો'તિ? એવં વુત્તાહં, ભન્તે, મલ્લિકં દેવિં એતદવોચં – 'મય્હમ્પિ ખો, મલ્લિકે, નત્થઞ્ઞો કોચિ અત્તના પિયતરો''તિ.

અથ ખો ભગવા એતમત્થં વિદિત્વા તાયં વેલાયં ઇમં ગાથં અભાસિ –

''સબ્બા દિસા અનુપરિગમ્મ ચેતસા,
નેવજ્ઝગા પિયતરમત્તના ક્વચિ;
એવં પિયો પુથુ અત્તા પરેસં,
તસ્મા ન હિંસે પરમત્તકામો''તિ.

૯. યઞ્ઞસુત્તં

૧૨૦. સાવત્થિનિદાનં. તેન ખો પન સમયેન રઞ્ઞો પસેનદિસ્સ કોસલસ્સ મહાયઞ્ઞો પચ્ચુપટ્ઠિતો હોતિ, પઞ્ચ ચ ઉસભસતાનિ પઞ્ચ ચ વચ્છતરસતાનિ પઞ્ચ ચ વચ્છતરિસતાનિ પઞ્ચ ચ અજસતાનિ પઞ્ચ ચ ઉરબ્ભસતાનિ થૂણૂપનીતાનિ હોન્તિ યઞ્ઞત્થાય. યેપિસ્સ તે હોન્તિ દાસાતિ વા પેસ્સાતિ વા કમ્મકરાતિ વા, તેપિ દણ્ડતજ્જિતા ભયતજ્જિતા અસ્સુમુખા રુદમાના પરિકમ્માનિ કરોન્તિ.

અથ ખો સમ્બહુલા ભિક્ખૂ પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય સાવત્થિં પિણ્ડાય પવિસિંસુ. સાવત્થિયં પિણ્ડાય ચરિત્વા પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો તે ભિક્ખૂ ભગવન્તં એતદવોચું – ''ઇધ, ભન્તે, રઞ્ઞો પસેનદિસ્સ કોસલસ્સ મહાયઞ્ઞો પચ્ચુપટ્ઠિતો હોતિ, પઞ્ચ ચ ઉસભસતાનિ પઞ્ચ ચ વચ્છતરસતાનિ પઞ્ચ ચ વચ્છતરિસતાનિ પઞ્ચ ચ અજસતાનિ પઞ્ચ ચ ઉરબ્ભસતાનિ થૂણૂપનીતાનિ હોન્તિ યઞ્ઞત્થાય . યેપિસ્સ તે હોન્તિ દાસાતિ વા પેસ્સાતિ વા કમ્મકરાતિ વા, તેપિ દણ્ડતજ્જિતા ભયતજ્જિતા અસ્સુમુખા રુદમાના પરિકમ્માનિ કરોન્તી''તિ.

અથ ખો ભગવા એતમત્થં વિદિત્વા તાયં વેલાયં ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

''અસ્સમેધં પુરિસમેધં, સમ્માપાસં વાજપેય્યં નિરગ્ગળં;
મહાયઞ્ઞા મહારમ્ભા [વાજપેય્યું; નિરગ્ગળં મહારમ્ભા (ક॰)], ન તે હોન્તિ મહપ્ફલા.

''અજેળકા ચ ગાવો ચ, વિવિધા યત્થ હઞ્ઞરે;
ન તં સમ્મગ્ગતા યઞ્ઞં, ઉપયન્તિ મહેસિનો.

''યે ચ યઞ્ઞા નિરારમ્ભા, યજન્તિ અનુકુલં સદા;
અજેળકા ચ ગાવો ચ, વિવિધા નેત્થ હઞ્ઞરે;

એતં સમ્મગ્ગતા યઞ્ઞં, ઉપયન્તિ મહેસિનો.

‘‘એતં યજેથ મેધાવી, એસો યઞ્ઞો મહપ્ફલો;
એતઞ્હિ યજમાનસ્સ, સેય્યો હોતિ ન પાપિયો;
યઞ્ઞો ચ વિપુલો હોતિ, પસીદન્તિ ચ દેવતા’’તિ.

૧૦. બન્ધનસુત્તં

૧૨૧. તેન ખો પન સમયેન રઞ્ઞા પસેનદિના કોસલેન મહાજનકાયો બન્ધાપિતો હોતિ, અપ્પેકચ્ચે રજ્જૂહિ અપ્પેકચ્ચે અન્દૂહિ અપ્પેકચ્ચે સઙ્ખલિકાહિ.

અથ ખો સમ્બહુલા ભિક્ખૂ પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય સાવત્થિં પિણ્ડાય પવિસિંસુ. સાવત્થિયં પિણ્ડાય ચરિત્વા પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો તે ભિક્ખૂ ભગવન્તં એતદવોચું – ‘‘ઇધ, ભન્તે, રઞ્ઞા પસેનદિના કોસલેન મહાજનકાયો બન્ધાપિતો, અપ્પેકચ્ચે રજ્જૂહિ અપ્પેકચ્ચે અન્દૂહિ અપ્પેકચ્ચે સઙ્ખલિકાહી’’તિ.

અથ ખો ભગવા એતમત્થં વિદિત્વા તાયં વેલાયં ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

‘‘ન તં દળ્હં બન્ધનમાહુ ધીરા,
યદાયસં દારુજં પબ્બજઞ્ચ;
સારત્તરત્તા મણિકુણ્ડલેસુ,
પુત્તેસુ દારેસુ ચ યા અપેક્ખા.

‘‘એતં દળ્હં બન્ધનમાહુ ધીરા,
ઓહારિનં સિથિલં દુપ્પમુઞ્ચં;
એતમ્પિ છેત્વાન પરિબ્બજન્તિ,
અનપેક્ખિનો કામસુખં પહાયા’’તિ.

પઠમો વગ્ગો.

તસ્સુદ્દાનં –

દહરો પુરિસો જરા, પિયં અત્તાનરક્ખિતો;
અપ્પકા અડ્ડકરણં, મલ્લિકા યઞ્ઞબન્ધનન્તિ.

૨. દુતિયવગ્ગો

૧. સત્તજટિલસુત્તં

૧૨૨. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ પુબ્બારામે મિગારમાતુપાસાદે. તેન ખો પન સમયેન ભગવા સાયન્હસમયં પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો બહિદ્વારકોટ્ઠકે નિસિન્નો હોતિ. અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો યેન ભગવા

તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ.

તેન ખો પન સમયેન સત્ત ચ જટિલા સત્ત ચ નિગણ્ઠા સત્ત ચ અચેલકા સત્ત ચ એકસાટકા સત્ત ચ પરિબ્બાજકા પરૂળ્હકચ્છનખલોમા ખારિવિવિધમાદાય [ખારિવિધં આદાય (પી॰) દી॰ નિ॰ ૧.૨૮૦ તદટ્ઠકથાપિ ઓલોકેતબ્બા] ભગવતો અવિદૂરે અતિક્કમન્તિ. અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો ઉટ્ઠાયાસના એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા દક્ખિણજાણુમણ્ડલં પથવિયં નિહન્ત્વા યેન તે સત્ત ચ જટિલા સત્ત ચ નિગણ્ઠા સત્ત ચ અચેલકા સત્ત ચ એકસાટકા સત્ત ચ પરિબ્બાજકા તેનઞ્જલિં પણામેત્વા તિક્ખત્તું નામં સાવેસિ – ''રાજાહં, ભન્તે, પસેનદિ કોસલો... પે॰... રાજાહં, ભન્તે, પસેનદિ કોસલો''તિ.

અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો અચિરપક્કન્તેસુ તેસુ સત્તસુ ચ જટિલેસુ સત્તસુ ચ નિગણ્ઠેસુ સત્તસુ ચ અચેલકેસુ સત્તસુ ચ એકસાટકેસુ સત્તસુ ચ પરિબ્બાજકેસુ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો રાજા પસેનદિ કોસલો ભગવન્તં એતદવોચ – ''યે તે, ભન્તે, લોકે અરહન્તો વા અરહત્તમગ્ગં વા સમાપન્ના એતે તેસં અઞ્ઞતરા''તિ.

''દુજ્જાનં ખો એતં, મહારાજ, તયા ગિહિના કામભોગિના પુત્તસમ્બાધસયનં અજ્ઝાવસન્તેન કાસિકચન્દનં પચ્ચનુભોન્તેન માલાગન્ધવિલેપનં ધારયન્તેન જાતરૂપરજતં સાદિયન્તેન – 'ઇમે વા અરહન્તો, ઇમે વા અરહત્તમગ્ગં સમાપન્ના'''તિ.

''સંવાસેન ખો, મહારાજ, સીલં વેદિતબ્બં. તઞ્ચ ખો દીઘેન અદ્ધુના, ન ઇત્તરં; મનસિકરોતા, નો અમનસિકરોતા; પઞ્ઞવતા, નો દુપ્પઞ્ઞેન. સંવોહારેન ખો, મહારાજ, સોચેય્યં વેદિતબ્બં. તઞ્ચ ખો દીઘેન અદ્ધુના, ન ઇત્તરં; મનસિકરોતા, નો અમનસિકરોતા; પઞ્ઞવતા, નો દુપ્પઞ્ઞેન. આપદાસુ ખો, મહારાજ, થામો વેદિતબ્બો. સો ચ ખો દીઘેન અદ્ધુના, ન ઇત્તરં; મનસિકરોતા, નો અમનસિકરોતા; પઞ્ઞવતા, નો દુપ્પઞ્ઞેન. સાકચ્છાય , ખો, મહારાજ, પઞ્ઞા વેદિતબ્બા. સા ચ ખો દીઘેન અદ્ધુના, ન ઇત્તરં; મનસિકરોતા, નો અમનસિકરોતા; પઞ્ઞવતા, નો દુપ્પઞ્ઞેના''તિ.

''અચ્છરિયં , ભન્તે, અબ્ભુતં ભન્તે! યાવ સુભાસિતમિદં, ભન્તે, ભગવતા – 'દુજ્જાનં ખો એતં, મહારાજ, તયા ગિહિના કામભોગિના પુત્તસમ્બાધસયનં અજ્ઝાવસન્તેન કાસિકચન્દનં પચ્ચનુભોન્તેન માલાગન્ધવિલેપનં ધારયન્તેન જાતરૂપરજતં સાદિયન્તેન – ઇમે વા અરહન્તો, ઇમે વા અરહત્તમગ્ગં સમાપન્ના'તિ. સંવાસેન ખો, મહારાજ, સીલં વેદિતબ્બં. તઞ્ચ ખો દીઘેન અદ્ધુના, ન ઇત્તરં; મનસિકરોતા, નો અમનસિકરોતા; પઞ્ઞવતા, નો દુપ્પઞ્ઞેન. સંવોહારેન ખો મહારાજ , સોચેય્યં વેદિતબ્બં. તઞ્ચ ખો દીઘેન અદ્ધુના, ન ઇત્તરં; મનસિકરોતા, નો અમનસિકરોતા; પઞ્ઞવતા, નો દુપ્પઞ્ઞેન. આપદાસુ ખો, મહારાજ, થામો વેદિતબ્બો. સો ચ ખો દીઘેન અદ્ધુના, ન ઇત્તરં; મનસિકરોતા, નો અમનસિકરોતા; પઞ્ઞવતા, નો દુપ્પઞ્ઞેન. સાકચ્છાય ખો, મહારાજ, પઞ્ઞા વેદિતબ્બા. સા ચ ખો દીઘેન અદ્ધુના, ન ઇત્તરં; મનસિકરોતા, નો અમનસિકરોતા; પઞ્ઞવતા, નો દુપ્પઞ્ઞેના''તિ.

''એતે, ભન્તે, મમ પુરિસા ચરા ઓચરકા જનપદં ઓચરિત્વા આગચ્છન્તિ. તેહિ પઠમં ઓચિણ્ણં અહં પચ્છા ઓસાપયિસ્સામિ [ઓયાયિસ્સામિ (સી॰), ઓહયિસ્સામિ (સ્યા॰ કં॰)]. ઇદાનિ તે, ભન્તે, તં રજોજલ્લં પવાહેત્વા

સુન્હાતા સુવિલિત્તા કપ્પિતકેસમસ્સૂ ઓદાતવત્થા [ઓદાતવત્થવસના (સી॰)] પઞ્ચહિ કામગુણેહિ સમપ્પિતા સમઙ્ગીભૂતા પરિચારેસ્સન્તી''તિ.

અથ ખો ભગવા એતમત્થં વિદિત્વા તાયં વેલાયં ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

''ન વણ્ણરૂપેન નરો સુજાનો,
ન વિસ્સસે ઇત્તરદસ્સનેન;
સુસઞ્ઞતાનઞ્હિ વિયઞ્જનેન,
અસઞ્ઞતા લોકમિમં ચરન્તિ.

''પતિરૂપકો મત્તિકાકુણ્ડલોવ,
લોહડ્ઢમાસોવ સુવણ્ણછન્નો;
ચરન્તિ લોકે [એકે (સી॰ પી॰)] પરિવારછન્ના,
અન્તો અસુદ્ધા બહિ સોભમાના''તિ.

૨. પઞ્ચરાજસુત્તં

૧૨૩. સાવત્થિનિદાનં . તેન ખો પન સમયેન પઞ્ચન્નં રાજૂનં પસેનદિપમુખાનં પઞ્ચહિ કામગુણેહિ સમપ્પિતાનં સમઙ્ગીભૂતાનં પરિચારયમાનાનં અયમન્તરાકથા ઉદપાદિ – ''કિં નુ ખો કામાનં અગ્ગ''ન્તિ? તત્રેકચ્ચે [તત્રેકે (સી॰ પી॰)] એવમાહંસુ – ''રૂપા કામાનં અગ્ગ''ન્તિ. એકચ્ચે એવમાહંસુ – ''સદ્દા કામાનં અગ્ગ''ન્તિ. એકચ્ચે એવમાહંસુ – ''ગન્ધા કામાનં અગ્ગ''ન્તિ. એકચ્ચે એવમાહંસુ – ''રસા કામાનં અગ્ગ''ન્તિ. એકચ્ચે એવમાહંસુ – ''ફોટ્ઠબ્બા કામાનં અગ્ગ''ન્તિ. યતો ખો તે રાજાનો નાસક્ખિંસુ અઞ્ઞમઞ્ઞં સઞ્ઞાપેતું.

અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો તે રાજાનો એતદવોચ – ''આયામ, મારિસા, યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિસ્સામ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં એતમત્થં પટિપુચ્છિસ્સામ. યથા નો ભગવા બ્યાકરિસ્સતિ તથા નં ધારેસ્સામા''તિ [ધારેય્યામાતિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)]. ''એવં, મારિસા''તિ ખો તે રાજાનો રઞ્ઞો પસેનદિસ્સ કોસલસ્સ પચ્ચસ્સોસું.

અથ ખો તે પઞ્ચ રાજાનો પસેનદિપમુખા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો રાજા પસેનદિ કોસલો ભગવન્તં એતદવોચ – ''ઇધ, ભન્તે, અમ્હાકં પઞ્ચન્નં રાજૂનં પઞ્ચહિ કામગુણેહિ સમપ્પિતાનં સમઙ્ગીભૂતાનં પરિચારયમાનાનં અયમન્તરાકથા ઉદપાદિ – 'કિં નુ ખો કામાનં અગ્ગ'ન્તિ? એકચ્ચે એવમાહંસુ – 'રૂપા કામાનં અગ્ગ'ન્તિ. એકચ્ચે એવમાહંસુ – 'સદ્દા કામાનં અગ્ગ'ન્તિ. એકચ્ચે એવમાહંસુ – 'ગન્ધા કામાનં અગ્ગ'ન્તિ. એકચ્ચે એવમાહંસુ – 'રસા કામાનં અગ્ગ'ન્તિ. એકચ્ચે એવમાહંસુ – 'ફોટ્ઠબ્બા કામાનં અગ્ગ'ન્તિ. કિં નુ ખો, ભન્તે, કામાનં અગ્ગ''ન્તિ?

''મનાપપરિયન્તં ખ્વાહં, મહારાજ, પઞ્ચસુ કામગુણેસુ અગ્ગન્તિ વદામિ. તેવ [તે ચ (સી॰ પી॰ ક॰), યે ચ (સ્યા॰ કં॰)], મહારાજ, રૂપા એકચ્ચસ્સ મનાપા હોન્તિ, તેવ [તે ચ (સી॰ પી॰ ક॰)] રૂપા એકચ્ચસ્સ અમનાપા હોન્તિ. યેહિ ચ યો રૂપેહિ અત્તમનો હોતિ પરિપુણ્ણસઙ્કપ્પો, સો તેહિ રૂપેહિ અઞ્ઞં રૂપં ઉત્તરિતરં વા પણીતતરં વા ન પત્થેતિ. તે તસ્સ રૂપા પરમા હોન્તિ. તે તસ્સ રૂપા અનુત્તરા હોન્તિ.

‘‘તેવ , મહારાજ, સદ્દા એકચ્ચસ્સ મનાપા હોન્તિ, તેવ સદ્દા એકચ્ચસ્સ અમનાપા હોન્તિ. યેહિ ચ યો સદ્દેહિ અત્તમનો હોતિ પરિપુણ્ણસઙ્કપ્પો, સો તેહિ સદ્દેહિ અઞ્ઞં સદ્દં ઉત્તરિતરં વા પણીતતરં વા ન પત્થેતિ. તે તસ્સ સદ્દા પરમા હોન્તિ. તે તસ્સ સદ્દા અનુત્તરા હોન્તિ.

‘‘તેવ, મહારાજ, ગન્ધા એકચ્ચસ્સ મનાપા હોન્તિ, તેવ ગન્ધા એકચ્ચસ્સ અમનાપા હોન્તિ. યેહિ ચ યો ગન્ધેહિ અત્તમનો હોતિ પરિપુણ્ણસઙ્કપ્પો, સો તેહિ ગન્ધેહિ અઞ્ઞં ગન્ધં ઉત્તરિતરં વા પણીતતરં વા ન પત્થેતિ. તે તસ્સ ગન્ધા પરમા હોન્તિ. તે તસ્સ ગન્ધા અનુત્તરા હોન્તિ.

‘‘તેવ, મહારાજ, રસા એકચ્ચસ્સ મનાપા હોન્તિ, તેવ રસા એકચ્ચસ્સ અમનાપા હોન્તિ. યેહિ ચ યો રસેહિ અત્તમનો હોતિ પરિપુણ્ણસઙ્કપ્પો, સો તેહિ રસેહિ અઞ્ઞં રસં ઉત્તરિતરં વા પણીતતરં વા ન પત્થેતિ. તે તસ્સ રસા પરમા હોન્તિ. તે તસ્સ રસા અનુત્તરા હોન્તિ.

‘‘તેવ, મહારાજ, ફોટ્ઠબ્બા એકચ્ચસ્સ મનાપા હોન્તિ, તેવ ફોટ્ઠબ્બા એકચ્ચસ્સ અમનાપા હોન્તિ. યેહિ ચ યો ફોટ્ઠબ્બેહિ અત્તમનો હોતિ પરિપુણ્ણસઙ્કપ્પો, સો તેહિ ફોટ્ઠબ્બેહિ અઞ્ઞં ફોટ્ઠબ્બં ઉત્તરિતરં વા પણીતતરં વા ન પત્થેતિ. તે તસ્સ ફોટ્ઠબ્બા પરમા હોન્તિ. તે તસ્સ ફોટ્ઠબ્બા અનુત્તરા હોન્તી’’તિ.

તેન ખો પન સમયેન ચન્દનઙ્ગલિકો ઉપાસકો તસ્સં પરિસાયં નિસિન્નો હોતિ. અથ ખો ચન્દનઙ્ગલિકો ઉપાસકો ઉટ્ઠાયાસના એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા યેન ભગવા તેનઞ્જલિં પણામેત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘પટિભાતિ મં ભગવા, પટિભાતિ મં સુગતા’’તિ. ‘‘પટિભાતુ તં ચન્દનઙ્ગલિકા’’તિ ભગવા અવોચ.

અથ ખો ચન્દનઙ્ગલિકો ઉપાસકો ભગવતો સમ્મુખા તદનુરૂપાય ગાથાય અભિત્થવિ –

‘‘પદુમં યથા કોકનદં સુગન્ધં,
પાતો સિયા ફુલ્લમવીતગન્ધં;
અઙ્ગીરસં પસ્સ વિરોચમાનં,
તપન્તમાદિચ્ચમિવન્તલિક્ખે’’તિ.

અથ ખો તે પઞ્ચ રાજાનો ચન્દનઙ્ગલિકં ઉપાસકં પઞ્ચહિ ઉત્તરાસઙ્ગેહિ અચ્છાદેસું. અથ ખો ચન્દનઙ્ગલિકો ઉપાસકો તેહિ પઞ્ચહિ ઉત્તરાસઙ્ગેહિ ભગવન્તં અચ્છાદેસીતિ.

૩. દોણપાકસુત્તં

૧૨૪ . સાવત્થિનિદાનં. તેન ખો પન સમયેન રાજા પસેનદિ કોસલો દોણપાકકુરં [દોણપાકસુદં (સી॰), દોણપાકં સુદં (પી॰)] ભુઞ્જતિ. અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો ભુત્તાવી મહસ્સાસી યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ.

અથ ખો ભગવા રાજાનં પસેનદિં કોસલં ભુત્તાવિં મહસ્સાસિં વિદિત્વા તાયં વેલાયં ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘મનુજસ્સ સદા સતીમતો,

મત્તં જાનતો લદ્ધભોજને;
તનુકસ્સ [તનુ તસ્સ (સી॰ પી॰)] ભવન્તિ વેદના,
સણિકં જીરતિ આયુપાલય''ન્તિ.

તેન ખો પન સમયેન સુદસ્સનો માણવો રઞ્ઞો પસેનદિસ્સ કોસલસ્સ પિટ્ઠિતો ઠિતો હોતિ. અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો સુદસ્સનં માણવં આમન્તેસિ – ''એહિ ત્વં, તાત સુદસ્સન, ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં પરિયાપુણિત્વા મમ ભત્તાભિહારે (ભત્તાભિહારે) [( ) સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰ પોત્થકેસુ નત્થિ] ભાસ. અહઞ્ચ તે દેવસિકં કહાપણસતં (કહાપણસતં) [( ) સી॰ સ્યા॰ કં॰ પોત્થકેસુ નત્થિ] નિચ્ચં ભિક્ખં પવત્તયિસ્સામી''તિ. ''એવં દેવા''તિ ખો સુદસ્સનો માણવો રઞ્ઞો પસેનદિસ્સ કોસલસ્સ પટિસ્સુત્વા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં પરિયાપુણિત્વા રઞ્ઞો પસેનદિસ્સ કોસલસ્સ ભત્તાભિહારે સુદં ભાસતિ –

''મનુજસ્સ સદા સતીમતો,
મત્તં જાનતો લદ્ધભોજને;
તનુકસ્સ ભવન્તિ વેદના,
સણિકં જીરતિ આયુપાલય''ન્તિ.

અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો અનુપુબ્બેન નાળિકોદનપરમતાય [નાળિકોદનમત્તાય (ક॰)] સણ્ઠાસિ. અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો અપરેન સમયેન સુસલ્લિખિતગત્તો પાણિના ગત્તાનિ અનુમજ્જન્તો તાયં વેલાયં ઇમં ઉદાનં ઉદાનેસિ – ''ઉભયેન વત મં સો ભગવા અત્થેન અનુકમ્પિ – દિટ્ઠધમ્મિકેન ચેવ અત્થેન સમ્પરાયિકેન ચા''તિ.

૪. પઠમસઙ્ગામસુત્તં

૧૨૫. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો રાજા માગધો અજાતસત્તુ વેદેહિપુત્તો ચતુરઙ્ગિનિં સેનં સન્નય્હિત્વા રાજાનં પસેનદિં કોસલં અબ્ભુય્યાસિ યેન કાસિ. અસ્સોસિ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો – ''રાજા કિર માગધો અજાતસત્તુ વેદેહિપુત્તો ચતુરઙ્ગિનિં સેનં સન્નય્હિત્વા મમં અબ્ભુય્યાતો યેન કાસી''તિ. અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો ચતુરઙ્ગિનિં સેનં સન્નય્હિત્વા રાજાનં માગધં અજાતસત્તું વેદેહિપુત્તં પચ્ચુય્યાસિ યેન કાસિ. અથ ખો રાજા ચ માગધો અજાતસત્તુ વેદેહિપુત્તો રાજા ચ પસેનદિ કોસલો સઙ્ગામેસું. તસ્મિં ખો પન સઙ્ગામે રાજા માગધો અજાતસત્તુ વેદેહિપુત્તો રાજાનં પસેનદિં કોસલં પરાજેસિ. પરાજિતો ચ રાજા પસેનદિ કોસલો સકમેવ [સઙ્ગામા (ક॰)] રાજધાનિં સાવત્થિં પચ્ચુય્યાસિ [પાયાસિ (સી॰ પી॰)].

અથ ખો સમ્બહુલા ભિક્ખૂ પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય સાવત્થિં પિણ્ડાય પવિસિંસુ. સાવત્થિયં પિણ્ડાય ચરિત્વા પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો તે ભિક્ખૂ ભગવન્તં એતદવોચું –

''ઇધ, ભન્તે, રાજા માગધો અજાતસત્તુ વેદેહિપુત્તો ચતુરઙ્ગિનિં સેનં સન્નય્હિત્વા રાજાનં પસેનદિં કોસલં અબ્ભુય્યાસિ યેન કાસિ. અસ્સોસિ ખો, ભન્તે, રાજા પસેનદિ કોસલો – 'રાજા કિર માગધો અજાતસત્તુ વેદેહિપુત્તો ચતુરઙ્ગિનિં સેનં સન્નય્હિત્વા મમં અબ્ભુય્યાતો યેન કાસી'તિ. અથ ખો, ભન્તે, રાજા પસેનદિ કોસલો ચતુરઙ્ગિનિં

સેનં સન્નય્હિત્વા રાજાનં માગધં અજાતસત્તું વેદેહિપુત્તં પચ્ચુય્યાસિ યેન કાસિ. અથ ખો, ભન્તે, રાજા ચ માગધો અજાતસત્તુ વેદેહિપુત્તો રાજા ચ પસેનદિ કોસલો સઙ્ગામેસું. તસ્મિં ખો પન, ભન્તે, સઙ્ગામે રાજા માગધો અજાતસત્તુ વેદેહિપુત્તો રાજાનં પસેનદિં કોસલં પરાજેસિ. પરાજિતો ચ, ભન્તે, રાજા પસેનદિ કોસલો સકમેવ રાજધાનિં સાવત્થિં પચ્ચુય્યાસી''તિ.

''રાજા, ભિક્ખવે, માગધો અજાતસત્તુ વેદેહિપુત્તો પાપમિત્તો પાપસહાયો પાપસમ્પવઙ્કો; રાજા ચ ખો, ભિક્ખવે, પસેનદિ કોસલો કલ્યાણમિત્તો કલ્યાણસહાયો કલ્યાણસમ્પવઙ્કો. અજ્જેવ [અજ્જતઞ્ચ (સી॰ પી॰), અજ્જેવં (સ્યા॰ કં॰)], ભિક્ખવે , રાજા પસેનદિ કોસલો ઇમં રત્તિં દુક્ખં સેતિ પરાજિતો''તિ. ઇદમવોચ...પે॰...

''જયં વેરં પસવતિ, દુક્ખં સેતિ પરાજિતો;
ઉપસન્તો સુખં સેતિ, હિત્વા જયપરાજય''ન્તિ.

૫. દુતિયસઙ્ગામસુત્તં

૧૨૬. [એત્થ ''અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો ચતુરઙ્ગિનિં સેનં સન્નય્હિત્વા રાજાનં માગધં અજાતસત્તું વેદેહિપુત્તં અબ્ભુય્યાસી''તિ આદિના પાઠેન ભવિતબ્બં. અટ્ઠકથાયં હિ ''અબ્ભુય્યાસીતિ પરાજયે ગરહપ્પત્તો... પે॰... વુત્તજયકારણં સુત્વા અભિઉય્યાસી''તિ વુત્તં] અથ ખો રાજા માગધો અજાતસત્તુ વેદેહિપુત્તો ચતુરઙ્ગિનિં સેનં સન્નય્હિત્વા રાજાનં પસેનદિં કોસલં અબ્ભુય્યાસિ યેન કાસિ. અસ્સોસિ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો – ''રાજા કિર માગધો અજાતસત્તુ વેદેહિપુત્તો ચતુરઙ્ગિનિં સેનં સન્નય્હિત્વા મમં અબ્ભુય્યાતો યેન કાસી''તિ. અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો ચતુરઙ્ગિનિં સેનં સન્નય્હિત્વા રાજાનં માગધં અજાતસત્તું વેદેહિપુત્તં પચ્ચુય્યાસિ યેન કાસિ. અથ ખો રાજા ચ માગધો અજાતસત્તુ વેદેહિપુત્તો રાજા ચ પસેનદિ કોસલો સઙ્ગામેસું. તસ્મિં ખો પન સઙ્ગામે રાજા પસેનદિ કોસલો રાજાનં માગધં અજાતસત્તું વેદેહિપુત્તં પરાજેસિ, જીવગ્ગાહઞ્ચ નં અગ્ગહેસિ. અથ ખો રઞ્ઞો પસેનદિસ્સ કોસલસ્સ એતદહોસિ – ''કિઞ્ચાપિ ખો મ્યાયં રાજા માગધો અજાતસત્તુ વેદેહિપુત્તો અદુબ્ભન્તસ્સ દુબ્ભતિ, અથ ચ પન મે ભાગિનેય્યો હોતિ. યંનૂનાહં રઞ્ઞો માગધસ્સ અજાતસત્તુનો વેદેહિપુત્તસ્સ સબ્બં હત્થિકાયં પરિયાદિયિત્વા સબ્બં અસ્સકાયં પરિયાદિયિત્વા સબ્બં રથકાયં પરિયાદિયિત્વા સબ્બં પત્તિકાયં પરિયાદિયિત્વા જીવન્તમેવ નં ઓસજ્જેય્ય''ન્તિ [ઓસ્સજ્જેય્યન્તિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)].

અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો રઞ્ઞો માગધસ્સ અજાતસત્તુનો વેદેહિપુત્તસ્સ સબ્બં હત્થિકાયં પરિયાદિયિત્વા સબ્બં અસ્સકાયં પરિયાદિયિત્વા સબ્બં રથકાયં પરિયાદિયિત્વા સબ્બં પત્તિકાયં પરિયાદિયિત્વા જીવન્તમેવ નં ઓસજ્જિ [ઓસ્સજિ (સી॰), ઓસ્સજ્જિ (સ્યા॰ કં॰ પી॰)].

અથ ખો સમ્બહુલા ભિક્ખૂ પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય સાવત્થિં પિણ્ડાય પવિસિંસુ. સાવત્થિયં પિણ્ડાય ચરિત્વા પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો તે ભિક્ખૂ ભગવન્તં એતદવોચું –

''ઇધ , ભન્તે, રાજા માગધો અજાતસત્તુ વેદેહિપુત્તો ચતુરઙ્ગિનિં સેનં સન્નય્હિત્વા રાજાનં પસેનદિં કોસલં અબ્ભુય્યાસિ યેન કાસિ. અસ્સોસિ ખો, ભન્તે, રાજા પસેનદિ કોસલો – 'રાજા કિર માગધો અજાતસત્તુ વેદેહિપુત્તો ચતુરઙ્ગિનિં સેનં સન્નય્હિત્વા મમં અબ્ભુય્યાતો યેન કાસી'તિ. અથ ખો, ભન્તે, રાજા પસેનદિ કોસલો ચતુરઙ્ગિનિં

સેનં સન્નય્હિત્વા રાજાનં માગધં અજાતસત્તું વેદેહિપુત્તં પચ્ચુય્યાસિ યેન કાસિ. અથ ખો, ભન્તે, રાજા ચ માગધો અજાતસત્તુ વેદેહિપુત્તો રાજા ચ પસેનદિ કોસલો સઙ્ગામેસું. તસ્મિં ખો પન, ભન્તે, સઙ્ગામે રાજા પસેનદિ કોસલો રાજાનં માગધં અજાતસત્તું વેદેહિપુત્તં પરાજેસિ, જીવગ્ગાહઞ્ચ નં અગ્ગહેસિ. અથ ખો, ભન્તે, રઞ્ઞો પસેનદિસ્સ કોસલસ્સ એતદહોસિ – 'કિઞ્ચાપિ ખો મ્યાયં રાજા માગધો અજાતસત્તુ વેદેહિપુત્તો અદુબ્ભન્તસ્સ દુબ્ભતિ, અથ ચ પન મે ભાગિનેય્યો હોતિ. યંનૂનાહં રઞ્ઞો માગધસ્સ અજાતસત્તુનો વેદેહિપુત્તસ્સ સબ્બં હત્થિકાયં પરિયાદિયિત્વા સબ્બં અસ્સકાયં સબ્બં રથકાયં સબ્બં પત્તિકાયં પરિયાદિયિત્વા જીવન્તમેવ નં ઓસજ્જેય્ય'''ન્તિ.

''અથ ખો, ભન્તે, રાજા પસેનદિ કોસલો રઞ્ઞો માગધસ્સ અજાતસત્તુનો વેદેહિપુત્તસ્સ સબ્બં હત્થિકાયં પરિયાદિયિત્વા સબ્બં અસ્સકાયં પરિયાદિયિત્વા સબ્બં રથકાયં પરિયાદિયિત્વા સબ્બં પત્તિકાયં પરિયાદિયિત્વા જીવન્તમેવ નં ઓસજ્જી''તિ. અથ ખો ભગવા એતમત્થં વિદિત્વા તાયં વેલાયં ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

''વિલુમ્પતેવ પુરિસો, યાવસ્સ ઉપકપ્પતિ;
યદા ચઞ્ઞે વિલુમ્પન્તિ, સો વિલુત્તો વિલુપ્પતિ [વિલુમ્પતિ (સી॰ પી॰ ક॰)].

''ઠાનઞ્હિ મઞ્ઞતિ બાલો, યાવ પાપં ન પચ્ચતિ;
યદા ચ પચ્ચતિ પાપં, અથ દુક્ખં નિગચ્છતિ.

''હન્તા લભતિ [લભતિ હન્તા (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] હન્તારં, જેતારં લભતે જયં;
અક્કોસકો ચ અક્કોસં, રોસેતારઞ્ચ રોસકો;
અથ કમ્મવિવટ્ટેન, સો વિલુત્તો વિલુપ્પતી''તિ.

૬. મલ્લિકાસુત્તં

૧૨૭. સાવત્થિનિદાનં . અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. અથ ખો અઞ્ઞતરો પુરિસો યેન રાજા પસેનદિ કોસલો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા રઞ્ઞો પસેનદિસ્સ કોસલસ્સ ઉપકણ્ણકે આરોચેસિ – ''મલ્લિકા, દેવ, દેવી ધીતરં વિજાતા''તિ. એવં વુત્તે, રાજા પસેનદિ કોસલો અનત્તમનો અહોસિ.

અથ ખો ભગવા રાજાનં પસેનદિં કોસલં અનત્તમનતં વિદિત્વા તાયં વેલાયં ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

''ઇત્થીપિ હિ એકચ્ચિયા, સેય્યા પોસ જનાધિપ;
મેધાવિની સીલવતી, સસ્સુદેવા પતિબ્બતા.

''તસ્સા યો જાયતિ પોસો, સૂરો હોતિ દિસમ્પતિ;
તાદિસા સુભગિયા [સુભરિયાપુત્તો (ક॰)] પુત્તો, રજ્જમ્પિ અનુસાસતી''તિ.

૭. અપ્પમાદસુત્તં

૧૨૮. સાવત્થિનિદાનં . એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો રાજા પસેનદિ કોસલો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અત્થિ નુ ખો, ભન્તે, એકો ધમ્મો યો ઉભો અત્થે સમધિગ્ગય્હ તિટ્ઠતિ – દિટ્ઠધમ્મિકઞ્ચેવ અત્થં સમ્પરાયિકઞ્ચા’’તિ?

‘‘અત્થિ ખો, મહારાજ, એકો ધમ્મો યો ઉભો અત્થે સમધિગ્ગય્હ તિટ્ઠતિ – દિટ્ઠધમ્મિકઞ્ચેવ અત્થં સમ્પરાયિકઞ્ચા’’તિ.

‘‘કતમો પન, ભન્તે, એકો ધમ્મો, યો ઉભો અત્થે સમધિગ્ગય્હ તિટ્ઠતિ – દિટ્ઠધમ્મિકઞ્ચેવ અત્થં સમ્પરાયિકઞ્ચા’’તિ?

‘‘અપ્પમાદો ખો, મહારાજ, એકો ધમ્મો, યો ઉભો અત્થે સમધિગ્ગય્હ તિટ્ઠતિ – દિટ્ઠધમ્મિકઞ્ચેવ અત્થં સમ્પરાયિકઞ્ચાતિ. સેય્યથાપિ, મહારાજ, યાનિ કાનિચિ જઙ્ગલાનં [જઙ્ગમાનં (સી॰ પી॰)] પાણાનં પદજાતાનિ, સબ્બાનિ તાનિ હત્થિપદે સમોધાનં ગચ્છન્તિ, હત્થિપદં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ – યદિદં મહન્તત્તેન; એવમેવ ખો, મહારાજ, અપ્પમાદો એકો ધમ્મો, યો ઉભો અત્થે સમધિગ્ગય્હ તિટ્ઠતિ – દિટ્ઠધમ્મિકઞ્ચેવ અત્થં સમ્પરાયિકઞ્ચા’’તિ. ઇદમવોચ…પે॰…

‘‘આયું અરોગિયં વણ્ણં, સગ્ગં ઉચ્ચાકુલીનતં;
રતિયો પત્થયન્તેન, ઉળારા અપરાપરા.

‘‘અપ્પમાદં પસંસન્તિ, પુઞ્ઞકિરિયાસુ પણ્ડિતા;
અપ્પમત્તો ઉભો અત્થે, અધિગ્ગણ્હાતિ પણ્ડિતો.

‘‘દિટ્ઠે ધમ્મે ચ યો અત્થો, યો ચત્થો સમ્પરાયિકો;
અત્થાભિસમયા ધીરો, પણ્ડિતોતિ પવુચ્ચતી’’તિ.

૮. કલ્યાણમિત્તસુત્તં

૧૨૯. સાવત્થિનિદાનં. એકમન્તં નિસિન્નો ખો રાજા પસેનદિ કોસલો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘ઇધ મય્હં , ભન્તે, રહોગતસ્સ પટિસલ્લીનસ્સ એવં ચેતસો પરિવિતક્કો ઉદપાદિ – ‘સ્વાક્ખાતો ભગવતા ધમ્મો, સો ચ ખો કલ્યાણમિત્તસ્સ કલ્યાણસહાયસ્સ કલ્યાણસમ્પવઙ્કસ્સ, નો પાપમિત્તસ્સ નો પાપસહાયસ્સ નો પાપસમ્પવઙ્કસ્સા’’’તિ.

‘‘એવમેતં, મહારાજ, એવમેતં, મહારાજ! સ્વાક્ખાતો , મહારાજ, મયા ધમ્મો. સો ચ ખો કલ્યાણમિત્તસ્સ કલ્યાણસહાયસ્સ કલ્યાણસમ્પવઙ્કસ્સ, નો પાપમિત્તસ્સ નો પાપસહાયસ્સ નો પાપસમ્પવઙ્કસ્સાતિ.

‘‘એકમિદાહં, મહારાજ, સમયં સક્કેસુ વિહરામિ નગરકં નામ સક્યાનં નિગમો. અથ ખો, મહારાજ, આનન્દો ભિક્ખુ યેનાહં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા મં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો, મહારાજ, આનન્દો ભિક્ખુ મં એતદવોચ – ‘ઉપડ્ઢમિદં, ભન્તે, બ્રહ્મચરિયસ્સ – યદિદં કલ્યાણમિત્તતા કલ્યાણસહાયતા કલ્યાણસમ્પવઙ્કતા’’’તિ.

‘‘એવં વુત્તાહં, મહારાજ, આનન્દં ભિક્ખું એતદવોચં – ‘મા હેવં, આનન્દ, મા હેવં, આનન્દ! સકલમેવ હિદં, આનન્દ, બ્રહ્મચરિયં – યદિદં કલ્યાણમિત્તતા કલ્યાણસહાયતા કલ્યાણસમ્પવઙ્કતા. કલ્યાણમિત્તસ્સેતં, આનન્દ, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં કલ્યાણસહાયસ્સ કલ્યાણસમ્પવઙ્કસ્સ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેસ્સતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરિસ્સતિ’’’.

‘‘કથઞ્ચ, આનન્દ, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો કલ્યાણસહાયો કલ્યાણસમ્પવઙ્કો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ? ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં, સમ્માસઙ્કપ્પં ભાવેતિ…પે॰… સમ્માવાચં ભાવેતિ…પે॰… સમ્માકમ્મન્તં ભાવેતિ…પે॰… સમ્માઆજીવં ભાવેતિ…પે॰… સમ્માવાયામં ભાવેતિ…પે॰… સમ્માસતિં ભાવેતિ…પે॰… સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, આનન્દ, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો કલ્યાણસહાયો કલ્યાણસમ્પવઙ્કો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ. તદમિનાપેતં, આનન્દ, પરિયાયેન વેદિતબ્બં યથા સકલમેવિદં બ્રહ્મચરિયં – યદિદં કલ્યાણમિત્તતા કલ્યાણસહાયતા કલ્યાણસમ્પવઙ્કતા’’તિ.

‘‘મમઞ્હિ, આનન્દ, કલ્યાણમિત્તં આગમ્મ જાતિધમ્મા સત્તા જાતિયા પરિમુચ્ચન્તિ, જરાધમ્મા સત્તા જરાય પરિમુચ્ચન્તિ, બ્યાધિધમ્મા સત્તા બ્યાધિતો પરિમુચ્ચન્તિ, મરણધમ્મા સત્તા મરણેન પરિમુચ્ચન્તિ, સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસધમ્મા સત્તા સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસેહિ પરિમુચ્ચન્તિ. ઇમિના ખો એતં, આનન્દ, પરિયાયેન વેદિતબ્બં યથા સકલમેવિદં બ્રહ્મચરિયં – યદિદં કલ્યાણમિત્તતા કલ્યાણસહાયતા કલ્યાણસમ્પવઙ્કતા’’તિ.

‘‘તસ્માતિહ તે, મહારાજ, એવં સિક્ખિતબ્બં – ‘કલ્યાણમિત્તો ભવિસ્સામિ કલ્યાણસહાયો કલ્યાણસમ્પવઙ્કો’તિ. એવઞ્હિ તે , મહારાજ, સિક્ખિતબ્બં.

‘‘કલ્યાણમિત્તસ્સ તે, મહારાજ, કલ્યાણસહાયસ્સ કલ્યાણસમ્પવઙ્કસ્સ અયં એકો ધમ્મો ઉપનિસ્સાય વિહાતબ્બો – અપ્પમાદો કુસલેસુ ધમ્મેસુ.

‘‘અપ્પમત્તસ્સ તે, મહારાજ, વિહરતો અપ્પમાદં ઉપનિસ્સાય, ઇત્થાગારસ્સ અનુયન્તસ્સ એવં ભવિસ્સતિ – ‘રાજા ખો અપ્પમત્તો વિહરતિ, અપ્પમાદં ઉપનિસ્સાય. હન્દ, મયમ્પિ અપ્પમત્તા વિહરામ, અપ્પમાદં ઉપનિસ્સાયા’’’તિ.

‘‘અપ્પમત્તસ્સ તે, મહારાજ, વિહરતો અપ્પમાદં ઉપનિસ્સાય, ખત્તિયાનમ્પિ અનુયન્તાનં એવં ભવિસ્સતિ – ‘રાજા ખો અપ્પમત્તો વિહરતિ અપ્પમાદં ઉપનિસ્સાય. હન્દ, મયમ્પિ અપ્પમત્તા વિહરામ, અપ્પમાદં ઉપનિસ્સાયા’’’તિ.

‘‘અપ્પમત્તસ્સ તે, મહારાજ, વિહરતો અપ્પમાદં ઉપનિસ્સાય, બલકાયસ્સપિ એવં ભવિસ્સતિ – ‘રાજા ખો અપ્પમત્તો વિહરતિ અપ્પમાદં ઉપનિસ્સાય. હન્દ, મયમ્પિ અપ્પમત્તા વિહરામ, અપ્પમાદં ઉપનિસ્સાયા’’’તિ.

‘‘અપ્પમત્તસ્સ તે, મહારાજ, વિહરતો અપ્પમાદં ઉપનિસ્સાય, નેગમજાનપદસ્સપિ એવં ભવિસ્સતિ – ‘રાજા ખો અપ્પમત્તો વિહરતિ, અપ્પમાદં ઉપનિસ્સાય. હન્દ, મયમ્પિ અપ્પમત્તા વિહરામ, અપ્પમાદં ઉપનિસ્સાયા’’’તિ?

‘‘અપ્પમત્તસ્સ તે, મહારાજ, વિહરતો અપ્પમાદં ઉપનિસ્સાય, અત્તાપિ ગુત્તો રક્ખિતો ભવિસ્સતિ – ઇત્થાગારમ્પિ ગુત્તં રક્ખિતં ભવિસ્સતિ, કોસકોટ્ઠાગારમ્પિ ગુત્તં રક્ખિતં ભવિસ્સતી’’તિ. ઇદમવોચ…પે॰…

‘‘ભોગે પત્થયમાનેન, ઉળારે અપરાપરે;
અપ્પમાદં પસંસન્તિ, પુઞ્ઞકિરિયાસુ પણ્ડિતા.

‘‘અપ્પમત્તો ઉભો અત્થે, અધિગ્ગણ્હાતિ પણ્ડિતો;
દિટ્ઠે ધમ્મે ચ યો અત્થો, યો ચત્થો સમ્પરાયિકો;
અત્થાભિસમયા ધીરો, પણ્ડિતોતિ પવુચ્ચતી’’તિ.

૯. પઠમઅપુત્તકસુત્તં

૧30. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો દિવા દિવસ્સ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો રાજાનં પસેનદિં કોસલં ભગવા એતદવોચ – ‘‘હન્દ, કુતો નુ ત્વં, મહારાજ, આગચ્છસિ દિવા દિવસ્સા’’તિ?

‘‘ઇધ, ભન્તે, સાવત્થિયં સેટ્ઠિ ગહપતિ કાલઙ્કતો. તમહં અપુત્તકં સાપતેય્યં રાજન્તેપુરં અતિહરિત્વા આગચ્છામિ. અસીતિ, ભન્તે, સતસહસ્સાનિ હિરઞ્ઞસ્સેવ, કો પન વાદો રૂપિયસ્સ ! તસ્સ ખો પન, ભન્તે, સેટ્ઠિસ્સ ગહપતિસ્સ એવરૂપો ભત્તભોગો અહોસિ – કણાજકં ભુઞ્જતિ બિલઙ્ગદુતિયં. એવરૂપો વત્થભોગો અહોસિ – સાણં ધારેતિ તિપક્ખવસનં. એવરૂપો યાનભોગો અહોસિ – જજ્જરરથકેન યાતિ પણ્ણછત્તકેન ધારિયમાનેના’’તિ.

‘‘એવમેતં, મહારાજ, એવમેતં, મહારાજ! અસપ્પુરિસો ખો, મહારાજ, ઉળારે ભોગે લભિત્વા નેવત્તાનં સુખેતિ પીણેતિ, ન માતાપિતરો સુખેતિ પીણેતિ, ન પુત્તદારં સુખેતિ પીણેતિ, ન દાસકમ્મકરપોરિસે સુખેતિ પીણેતિ, ન મિત્તામચ્ચે સુખેતિ પીણેતિ, ન સમણબ્રાહ્મણેસુ ઉદ્ધગ્ગિકં દક્ખિણં પતિટ્ઠાપેતિ સોવગ્ગિકં સુખવિપાકં સગ્ગસંવત્તનિકં. તસ્સ તે ભોગે એવં સમ્મા અપરિભુઞ્જિયમાને [અપરિભુઞ્જમાનો (સબ્બત્થ)] રાજાનો વા હરન્તિ ચોરા વા હરન્તિ અગ્ગિ વા ડહતિ ઉદકં વા વહતિ અપ્પિયા વા દાયાદા હરન્તિ. એવંસ તે [એવં સન્તે (સી॰ પી॰)], મહારાજ, ભોગા સમ્મા અપરિભુઞ્જિયમાના પરિક્ખયં ગચ્છન્તિ, નો પરિભોગં.

‘‘સેય્યથાપિ, મહારાજ, અમનુસ્સટ્ઠાને પોક્ખરણી અચ્છોદકા સીતોદકા સાતોદકા સેતોદકા સુપતિત્થા રમણીયા. તં જનો નેવ હરેય્ય ન પિવેય્ય ન નહાયેય્ય ન યથાપચ્ચયં વા કરેય્ય. એવઞ્હિ તં, મહારાજ, ઉદકં સમ્મા અપરિભુઞ્જિયમાનં [અપરિભુઞ્જમાનં (સ્યા॰ કં॰)] પરિક્ખયં ગચ્છેય્ય , નો પરિભોગં. એવમેવ ખો, મહારાજ, અસપ્પુરિસો ઉળારે ભોગે લભિત્વા નેવત્તાનં સુખેતિ પીણેતિ, ન માતાપિતરો સુખેતિ પીણેતિ, ન પુત્તદારં સુખેતિ પીણેતિ, ન દાસકમ્મકરપોરિસે સુખેતિ પીણેતિ, ન મિત્તામચ્ચે સુખેતિ પીણેતિ, ન સમણબ્રાહ્મણેસુ ઉદ્ધગ્ગિકં દક્ખિણં પતિટ્ઠાપેતિ સોવગ્ગિકં સુખવિપાકં સગ્ગસંવત્તનિકં. તસ્સ તે ભોગે એવં સમ્મા અપરિભુઞ્જિયમાને રાજાનો

વા હરન્તિ ચોરા વા હરન્તિ અગ્ગિ વા ડહતિ ઉદકં વા વહતિ અપ્પિયા વા દાયાદા હરન્તિ. એવંસ તે [એવં સન્તે (સી॰ પી॰)], મહારાજ, ભોગા સમ્મા અપરિભુઞ્જિયમાના પરિક્ખયં ગચ્છન્તિ, નો પરિભોગં.

‘‘સપ્પુરિસો ચ ખો, મહારાજ, ઉળારે ભોગે લભિત્વા અત્તાનં સુખેતિ પીણેતિ, માતાપિતરો સુખેતિ પીણેતિ, પુત્તદારં સુખેતિ પીણેતિ, દાસકમ્મકરપોરિસે સુખેતિ પીણેતિ, મિત્તામચ્ચે સુખેતિ પીણેતિ, સમણબ્રાહ્મણેસુ ઉદ્ધગ્ગિકં દક્ખિણં પતિટ્ઠાપેતિ સોવગ્ગિકં સુખવિપાકં સગ્ગસંવત્તનિકં. તસ્સ તે ભોગે એવં સમ્મા પરિભુઞ્જિયમાને નેવ રાજાનો હરન્તિ , ન ચોરા હરન્તિ, ન અગ્ગિ ડહતિ, ન ઉદકં વહતિ, ન અપ્પિયા દાયાદા હરન્તિ. એવંસ તે, મહારાજ, ભોગા સમ્મા પરિભુઞ્જિયમાના પરિભોગં ગચ્છન્તિ, નો પરિક્ખયં.

‘‘સેય્યથાપિ, મહારાજ, ગામસ્સ વા નિગમસ્સ વા અવિદૂરે પોક્ખરણી અચ્છોદકા સીતોદકા સાતોદકા સેતોદકા સુપતિત્થા રમણીયા. તઞ્ચ ઉદકં જનો હરેય્યપિ પિવેય્યપિ નહાયેય્યપિ યથાપચ્ચયમ્પિ કરેય્ય. એવઞ્હિ તં, મહારાજ, ઉદકં સમ્મા પરિભુઞ્જિયમાનં પરિભોગં ગચ્છેય્ય, નો પરિક્ખયં. એવમેવ ખો, મહારાજ, સપ્પુરિસો ઉળારે ભોગે લભિત્વા અત્તાનં સુખેતિ પીણેતિ, માતાપિતરો સુખેતિ પીણેતિ, પુત્તદારં સુખેતિ પીણેતિ, દાસકમ્મકરપોરિસે સુખેતિ પીણેતિ, મિત્તામચ્ચે સુખેતિ પીણેતિ, સમણબ્રાહ્મણેસુ ઉદ્ધગ્ગિકં દક્ખિણં પતિટ્ઠાપેતિ સોવગ્ગિકં સુખવિપાકં સગ્ગસંવત્તનિકં. તસ્સ તે ભોગે એવં સમ્મા પરિભુઞ્જિયમાને નેવ રાજાનો હરન્તિ, ન ચોરા હરન્તિ, ન અગ્ગિ ડહતિ, ન ઉદકં વહતિ, ન અપ્પિયા દાયાદા હરન્તિ. એવંસ તે, મહારાજ, ભોગા સમ્મા પરિભુઞ્જિયમાના પરિભોગં ગચ્છન્તિ, નો પરિક્ખય’’ન્તિ.

‘‘અમનુસ્સટ્ઠાને ઉદકંવ સીતં,
તદપેય્યમાનં પરિસોસમેતિ;
એવં ધનં કાપુરિસો લભિત્વા,
નેવત્તના ભુઞ્જતિ નો દદાતિ.

ધીરો ચ વિઞ્ઞૂ અધિગમ્મ ભોગે,
સો ભુઞ્જતિ કિચ્ચકરો ચ હોતિ;
સો ઞાતિસઙ્ઘં નિસભો ભરિત્વા,
અનિન્દિતો સગ્ગમુપેતિ ઠાન’’ન્તિ.

૧૦. દુતિયઅપુત્તકસુત્તં

૧૩૧. અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો દિવા દિવસ્સ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા એકમન્તં નિસિન્નં ખો રાજાનં પસેનદિં કોસલં ભગવા એતદવોચ – ‘‘હન્દ, કુતો નુ ત્વં, મહારાજ, આગચ્છસિ દિવા દિવસ્સા’’તિ?

‘‘ઇધ, ભન્તે, સાવત્થિયં સેટ્ઠિ ગહપતિ કાલઙ્કતો. તમહં અપુત્તકં સાપતેય્યં રાજન્તેપુરં અતિહરિત્વા આગચ્છામિ. સતં, ભન્તે, સતસહસ્સાનિ હિરઞ્ઞસ્સેવ, કો પન વાદો રૂપિયસ્સ! તસ્સ ખો પન, ભન્તે, સેટ્ઠિસ્સ ગહપતિસ્સ એવરૂપો ભત્તભોગો અહોસિ – કણાજકં ભુઞ્જતિ બિલઙ્ગદુતિયં. એવરૂપો વત્થભોગો અહોસિ – સાણં ધારેતિ તિપક્ખવસનં . એવરૂપો યાનભોગો અહોસિ – જજ્જરરથકેન યાતિ પણ્ણછત્તકેન ધારિયમાનેના’’તિ.

‘‘એવમેતં, મહારાજ, એવમેતં, મહારાજ! ભૂતપુબ્બં સો, મહારાજ, સેટ્ઠિ ગહપતિ તગ્ગરસિખિં નામ પચ્ચેકસમ્બુદ્ધં પિણ્ડપાતેન પટિપાદેસિ. ‘દેથ સમણસ્સ પિણ્ડ’ન્તિ વત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કામિ. દત્વા ચ પન પચ્છા વિપ્પટિસારી અહોસિ – ‘વરમેતં પિણ્ડપાતં દાસા વા કમ્મકરા વા ભુઞ્જેય્યુ’ન્તિ. ભાતુ ચ પન એકપુત્તકં સાપતેય્યસ્સ કારણા જીવિતા વોરોપેસિ.

‘‘યં ખો સો, મહારાજ, સેટ્ઠિ ગહપતિ તગ્ગરસિખિં પચ્ચેકસમ્બુદ્ધં પિણ્ડપાતેન પટિપાદેસિ, તસ્સ કમ્મસ્સ વિપાકેન સત્તક્ખત્તું સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જિ. તસ્સેવ કમ્મસ્સ વિપાકાવસેસેન ઇમિસ્સાયેવ સાવત્થિયા સત્તક્ખત્તું સેટ્ઠિત્તં કારેસિ. યં ખો સો, મહારાજ, સેટ્ઠિ ગહપતિ દત્વા પચ્છા વિપ્પટિસારી અહોસિ – ‘વરમેતં પિણ્ડપાતં દાસા વા કમ્મકરા વા ભુઞ્જેય્યુ’ન્તિ, તસ્સ કમ્મસ્સ વિપાકેન નાસ્સુળારાય ભત્તભોગાય ચિત્તં નમતિ, નાસ્સુળારાય વત્થભોગાય ચિત્તં નમતિ, નાસ્સુળારાય યાનભોગાય ચિત્તં નમતિ, નાસ્સુળારાનં પઞ્ચન્નં કામગુણાનં ભોગાય ચિત્તં નમતિ. યં ખો સો, મહારાજ, સેટ્ઠિ ગહપતિ ભાતુ ચ પન એકપુત્તકં સાપતેય્યસ્સ કારણા જીવિતા વોરોપેસિ, તસ્સ કમ્મસ્સ વિપાકેન બહૂનિ વસ્સાનિ બહૂનિ વસ્સસતાનિ બહૂનિ વસ્સસહસ્સાનિ બહૂનિ વસ્સસતસહસ્સાનિ નિરયે પચ્ચિત્થ. તસ્સેવ કમ્મસ્સ વિપાકાવસેસેન ઇદં સત્તમં અપુત્તકં સાપતેય્યં રાજકોસં પવેસેતિ. તસ્સ ખો, મહારાજ, સેટ્ઠિસ્સ ગહપતિસ્સ પુરાણઞ્ચ પુઞ્ઞં પરિક્ખીણં, નવઞ્ચ પુઞ્ઞં અનુપચિતં. અજ્જ પન, મહારાજ, સેટ્ઠિ ગહપતિ મહારોરુવે નિરયે પચ્ચતી’’તિ . ‘‘એવં, ભન્તે, સેટ્ઠિ ગહપતિ મહારોરુવં નિરયં ઉપપન્નો’’તિ. ‘‘એવં , મહારાજ, સેટ્ઠિ ગહપતિ મહારોરુવં નિરયં ઉપપન્નો’’તિ. ઇદમવોચ…પે॰….

‘‘ધઞ્ઞં ધનં રજતં જાતરૂપં, પરિગ્ગહં વાપિ યદત્થિ કિઞ્ચિ;
દાસા કમ્મકરા પેસ્સા, યે ચસ્સ અનુજીવિનો.

‘‘સબ્બં નાદાય ગન્તબ્બં, સબ્બં નિક્ખિપ્પગામિનં [નિક્ખીપગામિનં (સ્યા॰ કં॰ ક॰)];
યઞ્ચ કરોતિ કાયેન, વાચાય ઉદ ચેતસા.

‘‘તઞ્હિ તસ્સ સકં હોતિ, તઞ્ચ આદાય ગચ્છતિ;
તઞ્ચસ્સ અનુગં હોતિ, છાયાવ અનપાયિની.

‘‘તસ્મા કરેય્ય કલ્યાણં, નિચયં સમ્પરાયિકં;
પુઞ્ઞાનિ પરલોકસ્મિં, પતિટ્ઠા હોન્તિ પાણિન’’ન્તિ.

દુતિયો વગ્ગો.

તસ્સુદ્દાનં –

જટિલા પઞ્ચ રાજાનો, દોણપાકકુરેન ચ;
સઙ્ગામેન દ્વે વુત્તાનિ, મલ્લિકા [ધીતરા (બહૂસુ)] દ્વે અપ્પમાદેન ચ;
અપુત્તકેન દ્વે વુત્તા, વગ્ગો તેન પવુચ્ચતીતિ.

૩. તતિયવગ્ગો

૧. પુગ્ગલસુત્તં

૧૩૨. સાવત્થિનિદાનં . અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો રાજાનં પસેનદિં કોસલં ભગવા એતદવોચ – ''ચત્તારોમે, મહારાજ, પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં. કતમે ચત્તારો? તમોતમપરાયનો, તમોજોતિપરાયનો, જોતિતમપરાયનો, જોતિજોતિપરાયનો''.

''કથઞ્ચ, મહારાજ પુગ્ગલો તમોતમપરાયનો હોતિ? ઇધ, મહારાજ, એકચ્ચો પુગ્ગલો નીચે કુલે પચ્ચાજાતો હોતિ, ચણ્ડાલકુલે વા વેનકુલે [વેણકુલે (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] વા નેસાદકુલે વા રથકારકુલે વા પુક્કુસકુલે વા દલિદ્દે અપ્પન્નપાનભોજને કસિરવુત્તિકે , યત્થ કસિરેન ઘાસચ્છાદો લબ્ભતિ. સો ચ હોતિ દુબ્બણ્ણો દુદ્દસિકો ઓકોટિમકો બવ્હાબાધો [બહ્વાબાધો (ક॰)] કાણો વા કુણી વા ખઞ્જો વા પક્ખહતો વા, ન લાભી અન્નસ્સ પાનસ્સ વત્થસ્સ યાનસ્સ માલાગન્ધવિલેપનસ્સ સેય્યાવસથપદીપેય્યસ્સ. સો કાયેન દુચ્ચરિતં ચરતિ, વાચાય દુચ્ચરિતં ચરતિ, મનસા દુચ્ચરિતં ચરતિ. સો કાયેન દુચ્ચરિતં ચરિત્વા વાચાય દુચ્ચરિતં ચરિત્વા મનસા દુચ્ચરિતં ચરિત્વા, કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ.

''સેય્યથાપિ, મહારાજ , પુરિસો અન્ધકારા વા અન્ધકારં ગચ્છેય્ય, તમા વા તમં ગચ્છેય્ય, લોહિતમલા વા લોહિતમલં ગચ્છેય્ય. તથૂપમાહં, મહારાજ, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ. એવં ખો, મહારાજ, પુગ્ગલો તમોતમપરાયનો હોતિ.

''કથઞ્ચ, મહારાજ, પુગ્ગલો તમોજોતિપરાયનો હોતિ? ઇધ, મહારાજ, એકચ્ચો પુગ્ગલો નીચે કુલે પચ્ચાજાતો હોતિ, ચણ્ડાલકુલે વા વેનકુલે વા નેસાદકુલે વા રથકારકુલે વા પુક્કુસકુલે વા દલિદ્દે અપ્પન્નપાનભોજને કસિરવુત્તિકે, યત્થ કસિરેન ઘાસચ્છાદો લબ્ભતિ. સો ચ ખો હોતિ દુબ્બણ્ણો દુદ્દસિકો ઓકોટિમકો બવ્હાબાધો, કાણો વા કુણી વા ખઞ્જો વા પક્ખહતો વા, ન લાભી અન્નસ્સ પાનસ્સ વત્થસ્સ યાનસ્સ માલાગન્ધવિલેપનસ્સ સેય્યાવસથપદીપેય્યસ્સ. સો કાયેન સુચરિતં ચરતિ, વાચાય સુચરિતં ચરતિ, મનસા સુચરિતં ચરતિ. સો કાયેન સુચરિતં ચરિત્વા વાચાય સુચરિતં ચરિત્વા મનસા સુચરિતં ચરિત્વા, કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ.

''સેય્યથાપિ, મહારાજ, પુરિસો પથવિયા વા પલ્લઙ્કં આરોહેય્ય, પલ્લઙ્કા વા અસ્સપિટ્ઠિં આરોહેય્ય, અસ્સપિટ્ઠિયા વા હત્થિક્ખન્ધં આરોહેય્ય, હત્થિક્ખન્ધા વા પાસાદં આરોહેય્ય. તથૂપમાહં, મહારાજ, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ. એવં ખો, મહારાજ, પુગ્ગલો તમોજોતિપરાયનો હોતિ.

''કથઞ્ચ, મહારાજ, પુગ્ગલો જોતિતમપરાયનો હોતિ? ઇધ , મહારાજ, એકચ્ચો પુગ્ગલો ઉચ્ચે કુલે પચ્ચાજાતો હોતિ, ખત્તિયમહાસાલકુલે વા બ્રાહ્મણમહાસાલકુલે વા ગહપતિમહાસાલકુલે વા, અડ્ઢે મહદ્ધને મહાભોગે પહૂતજાતરૂપરજતે પહૂતવિત્તૂપકરણે પહૂતધનધઞ્ઞે. સો ચ હોતિ અભિરૂપો દસ્સનીયો પાસાદિકો, પરમાય વણ્ણપોક્ખરતાય સમન્નાગતો, લાભી અન્નસ્સ પાનસ્સ વત્થસ્સ યાનસ્સ માલાગન્ધવિલેપનસ્સ સેય્યાવસથપદીપેય્યસ્સ. સો કાયેન દુચ્ચરિતં ચરતિ, વાચાય દુચ્ચરિતં ચરતિ, મનસા દુચ્ચરિતં ચરતિ. સો કાયેન દુચ્ચરિતં ચરિત્વા વાચાય દુચ્ચરિતં ચરિત્વા મનસા દુચ્ચરિતં ચરિત્વા, કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ.

‘‘સેય્યથાપિ, મહારાજ, પુરિસો પાસાદા વા હત્થિક્ખન્ધં ઓરોહેય્ય, હત્થિક્ખન્ધા વા અસ્સપિટ્ઠિં ઓરોહેય્ય, અસ્સપિટ્ઠિયા વા પલ્લઙ્કં ઓરોહેય્ય, પલ્લઙ્કા વા પથવિં ઓરોહેય્ય, પથવિયા વા અન્ધકારં પવિસેય્ય. તથૂપમાહં, મહારાજ, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ. એવં ખો, મહારાજ, પુગ્ગલો જોતિતમપરાયનો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, મહારાજ, પુગ્ગલો જોતિજોતિપરાયનો હોતિ? ઇધ, મહારાજ, એકચ્ચો પુગ્ગલો ઉચ્ચે કુલે પચ્ચાજાતો હોતિ, ખત્તિયમહાસાલકુલે વા બ્રાહ્મણમહાસાલકુલે વા ગહપતિમહાસાલકુલે વા, અડ્ઢે મહદ્ધને મહાભોગે પહૂતજાતરૂપરજતે પહૂતવિત્તૂપકરણે પહૂતધનધઞ્ઞે. સો ચ હોતિ અભિરૂપો દસ્સનીયો પાસાદિકો, પરમાય વણ્ણપોક્ખરતાય સમન્નાગતો , લાભી અન્નસ્સ પાનસ્સ વત્થસ્સ યાનસ્સ માલાગન્ધવિલેપનસ્સ સેય્યાવસથપદીપેય્યસ્સ. સો કાયેન સુચરિતં ચરતિ, વાચાય સુચરિતં ચરતિ, મનસા સુચરિતં ચરતિ. સો કાયેન સુચરિતં ચરિત્વા વાચાય સુચરિતં ચરિત્વા મનસા સુચરિતં ચરિત્વા, કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ.

‘‘સેય્યથાપિ, મહારાજ, પુરિસો પલ્લઙ્કા વા પલ્લઙ્કં સઙ્કમેય્ય, અસ્સપિટ્ઠિયા વા અસ્સપિટ્ઠિં સઙ્કમેય્ય, હત્થિક્ખન્ધા વા હત્થિક્ખન્ધં સઙ્કમેય્ય, પાસાદા વા પાસાદં સઙ્કમેય્ય. તથૂપમાહં, મહારાજ, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ. એવં ખો, મહારાજ, પુગ્ગલો જોતિજોતિપરાયનો હોતિ. ઇમે ખો, મહારાજ, ચત્તારો પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિ’’ન્તિ. ઇદમવોચ…પે॰…

‘‘દલિદ્દો પુરિસો રાજ, અસ્સદ્ધો હોતિ મચ્છરી;
કદરિયો પાપસઙ્કપ્પો, મિચ્છાદિટ્ઠિ અનાદરો.

‘‘સમણે બ્રાહ્મણે વાપિ, અઞ્ઞે વાપિ વનિબ્બકે;
અક્કોસતિ પરિભાસતિ, નત્થિકો હોતિ રોસકો.

‘‘દદમાનં નિવારેતિ, યાચમાનાન ભોજનં;
તાદિસો પુરિસો રાજ, મીયમાનો જનાધિપ;
ઉપેતિ નિરયં ઘોરં, તમોતમપરાયનો.

‘‘દલિદ્દો પુરિસો રાજ, સદ્ધો હોતિ અમચ્છરી;
દદાતિ સેટ્ઠસઙ્કપ્પો, અબ્યગ્ગમનસો નરો.

‘‘સમણે બ્રાહ્મણે વાપિ, અઞ્ઞે વાપિ વનિબ્બકે;
ઉટ્ઠાય અભિવાદેતિ, સમચરિયાય સિક્ખતિ.

‘‘દદમાનં ન વારેતિ [ન નિવારેતિ (સી॰)], યાચમાનાન ભોજનં;
તાદિસો પુરિસો રાજ, મીયમાનો જનાધિપ;
ઉપેતિ તિદિવં ઠાનં, તમોજોતિપરાયનો.

‘‘અડ્ઢો ચે [અડ્ઢો વે (પી॰ ક॰)] પુરિસો રાજ, અસ્સદ્ધો હોતિ મચ્છરી;
કદરિયો પાપસઙ્કપ્પો, મિચ્છાદિટ્ઠિ અનાદરો.

‘‘સમણે બ્રાહ્મણે વાપિ, અઞ્ઞે વાપિ વનિબ્બકે;
અક્કોસતિ પરિભાસતિ, નત્થિકો હોતિ રોસકો.

‘‘દદમાનં નિવારેતિ, યાચમાનાન ભોજનં;
તાદિસો પુરિસો રાજ, મીયમાનો જનાધિપ;
ઉપેતિ નિરયં ઘોરં, જોતિતમપરાયનો.

‘‘અડ્ઢો ચે પુરિસો રાજ, સદ્ધો હોતિ અમચ્છરી;
દદાતિ સેટ્ઠસઙ્કપ્પો, અબ્યગ્ગમનસો નરો.

‘‘સમણે બ્રાહ્મણે વાપિ, અઞ્ઞે વાપિ વનિબ્બકે;
ઉટ્ઠાય અભિવાદેતિ, સમચરિયાય સિક્ખતિ.

‘‘દદમાનં ન વારેતિ, યાચમાનાન ભોજનં;
તાદિસો પુરિસો રાજ, મીયમાનો જનાધિપ;
ઉપેતિ તિદિવં ઠાનં, જોતિજોતિપરાયનો’’તિ.

૨. અય્યિકાસુત્તં

૧૩૩. સાવત્થિનિદાનં . એકમન્તં નિસિન્નં ખો રાજાનં પસેનદિં કોસલં ભગવા એતદવોચ – ‘‘હન્દ, કુતો નુ ત્વં, મહારાજ, આગચ્છસિ દિવાદિવસ્સા’’તિ?

‘‘અય્યિકા મે, ભન્તે, કાલઙ્કતા જિણ્ણા વુડ્ઢા મહલ્લિકા અદ્ધગતા વયોઅનુપ્પત્તા વીસવસ્સસતિકા જાતિયા. અય્યિકા ખો પન મે, ભન્તે, પિયા હોતિ મનાપા. હત્થિરતનેન ચેપાહં, ભન્તે, લભેય્યં ‘મા મે અય્યિકા કાલમકાસી’તિ, હત્થિરતનમ્પાહં દદેય્યં – ‘મા મે અય્યિકા કાલમકાસી’તિ. અસ્સરતનેન ચેપાહં, ભન્તે, લભેય્યં ‘મા મે અય્યિકા કાલમકાસી’તિ, અસ્સરતનમ્પાહં દદેય્યં – ‘મા મે અય્યિકા કાલમકાસી’તિ. ગામવરેન ચેપાહં ભન્તે, લભેય્યં ‘મા મે અય્યિકા કાલમકાસી’તિ, ગામવરમ્પાહં દદેય્યં – ‘મા મે અય્યિકા કાલમકાસી’તિ. જનપદપદેસેન [જનપદેન (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] ચેપાહં, ભન્તે, લભેય્યં ‘મા મે અય્યિકા કાલમકાસી’તિ, જનપદપદેસમ્પાહં દદેય્યં – ‘મા મે અય્યિકા કાલમકાસી’તિ. ‘સબ્બે સત્તા, મહારાજ, મરણધમ્મા મરણપરિયોસાના મરણં અનતીતા’તિ. ‘અચ્છરિયં, ભન્તે, અબ્ભુતં, ભન્તે! યાવસુભાસિતમિદં, ભન્તે, ભગવતા – સબ્બે સત્તા મરણધમ્મા મરણપરિયોસાના મરણં અનતીતા’’’તિ.

‘‘એવમેતં, મહારાજ, એવમેતં, મહારાજ! સબ્બે સત્તા મરણધમ્મા મરણપરિયોસાના મરણં અનતીતા. સેય્યથાપિ, મહારાજ, યાનિ કાનિચિ કુમ્ભકારભાજનાનિ આમકાનિ ચેવ પક્કાનિ ચ સબ્બાનિ તાનિ ભેદનધમ્માનિ ભેદનપરિયોસાનાનિ ભેદનં અનતીતાનિ; એવમેવ ખો, મહારાજ, સબ્બે સત્તા મરણધમ્મા મરણપરિયોસાના મરણં અનતીતા’’તિ. ઇદમવોચ…પે॰…

‘‘સબ્બે સત્તા મરિસ્સન્તિ, મરણન્તઞ્હિ જીવિતં;
યથાકમ્મં ગમિસ્સન્તિ, પુઞ્ઞપાપફલૂપગા;

નિરયં પાપકમ્મન્તા, પુઞ્ઞકમ્મા ચ સુગ્ગતિં.

‘‘તસ્મા કરેય્ય કલ્યાણં, નિચયં સમ્પરાયિકં;
પુઞ્ઞાનિ પરલોકસ્મિં, પતિટ્ઠા હોન્તિ પાણિન’’ન્તિ.

૩. લોકસુત્તં

૧૩૪. સાવત્થિનિદાનં . એકમન્તં નિસિન્નો ખો રાજા પસેનદિ કોસલો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કતિ નુ ખો, ભન્તે, લોકસ્સ ધમ્મા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જન્તિ અહિતાય દુક્ખાય અફાસુવિહારાયા’’તિ? ‘‘તયો ખો, મહારાજ, લોકસ્સ ધમ્મા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જન્તિ અહિતાય દુક્ખાય અફાસુવિહારાય. કતમે તયો? લોભો ખો, મહારાજ, લોકસ્સ ધમ્મો, ઉપ્પજ્જમાનો ઉપ્પજ્જતિ અહિતાય દુક્ખાય અફાસુવિહારાય. દોસો ખો, મહારાજ, લોકસ્સ ધમ્મો, ઉપ્પજ્જમાનો ઉપ્પજ્જતિ અહિતાય દુક્ખાય અફાસુવિહારાય. મોહો ખો, મહારાજ, લોકસ્સ ધમ્મો, ઉપ્પજ્જમાનો ઉપ્પજ્જતિ અહિતાય દુક્ખાય અફાસુવિહારાય. ઇમે ખો, મહારાજ, તયો લોકસ્સ ધમ્મા ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જન્તિ અહિતાય દુક્ખાય અફાસુવિહારાયા’’તિ. ઇદમવોચ…પે॰…

‘‘લોભો દોસો ચ મોહો ચ, પુરિસં પાપચેતસં;
હિંસન્તિ અત્તસમ્ભૂતા, તચસારંવ સમ્ફલ’’ન્તિ.

૪. ઇસ્સત્તસુત્તં

૧૩૫. સાવત્થિનિદાનં. એકમન્તં નિસિન્નો ખો રાજા પસેનદિ કોસલો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કત્થ નુ ખો, ભન્તે, દાનં દાતબ્બ’’ન્તિ? ‘‘યત્થ ખો, મહારાજ, ચિત્તં પસીદતી’’તિ. ‘‘કત્થ પન, ભન્તે, દિન્નં મહપ્ફલ’’ન્તિ? ‘‘અઞ્ઞં ખો એતં, મહારાજ, કત્થ દાનં દાતબ્બં, અઞ્ઞં પનેતં કત્થ દિન્નં મહપ્ફલન્તિ? સીલવતો ખો, મહારાજ, દિન્નં મહપ્ફલં, નો તથા દુસ્સીલે. તેન હિ, મહારાજ, તઞ્ઞેવેત્થ પટિપુચ્છિસ્સામિ. યથા, તે ખમેય્ય, તથા નં બ્યાકરેય્યાસિ. તં કિં મઞ્ઞસિ, મહારાજ, ઇધ ત્યસ્સ યુદ્ધં પચ્ચુપટ્ઠિતં સઙ્ગામો સમુપબ્યૂળ્હો [સમૂપબ્બૂળ્હો (સી॰), સમુપબ્બુળ્હો (પી॰)]. અથ આગચ્છેય્ય ખત્તિયકુમારો અસિક્ખિતો અકતહત્થો અકતયોગ્ગો અકતૂપાસનો ભીરુ છમ્ભી ઉત્રાસી પલાયી. ભરેય્યાસિ તં પુરિસં, અત્થો ચ તે તાદિસેન પુરિસેના’’તિ? ‘‘નાહં, ભન્તે, ભરેય્યં તં પુરિસં, ન ચ મે અત્થો તાદિસેન પુરિસેના’’તિ. ‘‘અથ આગચ્છેય્ય બ્રાહ્મણકુમારો અસિક્ખિતો…પે॰… અથ આગચ્છેય્ય વેસ્સકુમારો અસિક્ખિતો…પે॰… અથ આગચ્છેય્ય સુદ્દકુમારો અસિક્ખિતો…પે॰… ન ચ મે અત્થો તાદિસેન પુરિસેના’’તિ.

‘‘તં કિં મઞ્ઞસિ, મહારાજ, ઇધ ત્યસ્સ યુદ્ધં પચ્ચુપટ્ઠિતં સઙ્ગામો સમુપબ્યૂળ્હો. અથ આગચ્છેય્ય ખત્તિયકુમારો સુસિક્ખિતો કતહત્થો કતયોગ્ગો કતૂપાસનો અભીરુ અચ્છમ્ભી અનુત્રાસી અપલાયી. ભરેય્યાસિ તં પુરિસં, અત્થો ચ તે તાદિસેન પુરિસેના’’તિ? ‘‘ભરેય્યાહં, ભન્તે , તં પુરિસં, અત્થો ચ મે તાદિસેન પુરિસેના’’તિ. ‘‘અથ આગચ્છેય્ય બ્રાહ્મણકુમારો…પે॰… અથ આગચ્છેય્ય વેસ્સકુમારો…પે॰… અથ આગચ્છેય્ય સુદ્દકુમારો સુસિક્ખિતો કતહત્થો કતયોગ્ગો કતૂપાસનો અભીરુ અચ્છમ્ભી અનુત્રાસી અપલાયી. ભરેય્યાસિ તં પુરિસં, અત્થો ચ તે તાદિસેન પુરિસેના’’તિ? ‘‘ભરેય્યાહં, ભન્તે, તં પુરિસં, અત્થો ચ મે તાદિસેન પુરિસેના’’તિ.

“એવમેવ ખો, મહારાજ, યસ્મા કસ્મા ચેપિ [યસ્મા ચેપિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ ક॰)] કુલા અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિતો હોતિ, સો ચ હોતિ પઞ્ચઙ્ગવિપ્પહીનો પઞ્ચઙ્ગસમન્નાગતો, તસ્મિં દિન્નં મહપ્ફલં હોતિ. કતમાનિ પઞ્ચઙ્ગાનિ પહીનાનિ હોન્તિ? કામચ્છન્દો પહીનો હોતિ, બ્યાપાદો પહીનો હોતિ, થિનમિદ્ધં પહીનં હોતિ, ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં પહીનં હોતિ, વિચિકિચ્છા પહીના હોતિ. ઇમાનિ પઞ્ચઙ્ગાનિ પહીનાનિ હોન્તિ. કતમેહિ પઞ્ચહઙ્ગેહિ સમન્નાગતો હોતિ? અસેક્ખેન સીલક્ખન્ધેન સમન્નાગતો હોતિ, અસેક્ખેન સમાધિક્ખન્ધેન સમન્નાગતો હોતિ, અસેક્ખેન પઞ્ઞાક્ખન્ધેન સમન્નાગતો હોતિ, અસેક્ખેન વિમુત્તિક્ખન્ધેન સમન્નાગતો હોતિ, અસેક્ખેન વિમુત્તિઞાણદસ્સનક્ખન્ધેન સમન્નાગતો હોતિ. ઇમેહિ પઞ્ચહઙ્ગેહિ સમન્નાગતો હોતિ. ઇતિ પઞ્ચઙ્ગવિપ્પહીને પઞ્ચઙ્ગસમન્નાગતે દિન્નં મહપ્ફલ’’ન્તિ. ઇદમવોચ ભગવા…પે॰… સત્થા –

“ઇસ્સત્તં [ઇસ્સત્થં (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] બલવીરિયઞ્ચ [બલવિરિયઞ્ચ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)], યસ્મિં વિજ્જેથ માણવે;
તં યુદ્ધત્થો ભરે રાજા, નાસૂરં જાતિપચ્ચયા.

“તથેવ ખન્તિસોરચ્ચં, ધમ્મા યસ્મિં પતિટ્ઠિતા;
અરિયવુત્તિં મેધાવિં, હીનજચ્ચમ્પિ પૂજયે.

“કારયે અસ્સમે રમ્મે, વાસયેત્થ બહુસ્સુતે;
પપઞ્ચ વિવને કયિરા, દુગ્ગે સઙ્કમનાનિ ચ.

“અન્નં પાનં ખાદનીયં, વત્થસેનાસનાનિ ચ;
દદેય્ય ઉજુભૂતેસુ, વિપ્પસન્નેન ચેતસા.

“યથા હિ મેઘો થનયં, વિજ્જુમાલી સતક્કકુ;
થલં નિન્નઞ્ચ પૂરેતિ, અભિવસ્સં વસુન્ધરં.

“તથેવ સદ્ધો સુતવા, અભિસઙ્ખચ્ચ ભોજનં;
વનિબ્બકે તપ્પયતિ, અન્નપાનેન પણ્ડિતો.

“આમોદમાનો પકિરેતિ, દેથ દેથાતિ ભાસતિ;
તં હિસ્સ ગજ્જિતં હોતિ, દેવસ્સેવ પવસ્સતો;
સા પુઞ્ઞધારા વિપુલા, દાતારં અભિવસ્સતી’’તિ.

૫. પબ્બતૂપમસુત્તં

૧૩૬. સાવત્થિનિદાનં . એકમન્તં નિસિન્નં ખો રાજાનં પસેનદિં કોસલં ભગવા એતદવોચ – “હન્દ, કુતો નુ ત્વં, મહારાજ, આગચ્છસિ દિવા દિવસ્સા’’તિ? “યાનિ તાનિ, ભન્તે, રઞ્ઞં ખત્તિયાનં મુદ્ધાવસિત્તાનં ઇસ્સરિયમદમત્તાનં કામગેધપરિયુટ્ઠિતાનં જનપદત્થાવરિયપ્પત્તાનં મહન્તં પથવિમણ્ડલં અભિવિજિય અજ્ઝાવસન્તાનં રાજકરણીયાનિ ભવન્તિ, તેસુ ખ્વાહં, એતરહિ ઉસ્સુક્કમાપન્નો’’તિ.

“તં કિં મઞ્ઞસિ, મહારાજ, ઇધ તે પુરિસો આગચ્છેય્ય પુરત્થિમાય દિસાય સદ્ધાયિકો પચ્ચયિકો. સો તં ઉપસઙ્કમિત્વા એવં વદેય્ય – ‘યગ્ઘે, મહારાજ, જાનેય્યાસિ, અહં આગચ્છામિ પુરત્થિમાય દિસાય. તત્થદ્દસં મહન્તં પબ્બતં અબ્ભસમં સબ્બે પાણે નિપ્પોથેન્તો આગચ્છતિ. યં તે, મહારાજ, કરણીયં, તં કરોહી’તિ. અથ દુતિયો પુરિસો આગચ્છેય્ય પચ્છિમાય દિસાય...પે॰... અથ તતિયો પુરિસો આગચ્છેય્ય ઉત્તરાય દિસાય...પે॰... અથ ચતુત્થો પુરિસો આગચ્છેય્ય દક્ખિણાય દિસાય સદ્ધાયિકો પચ્ચયિકો. સો તં ઉપસઙ્કમિત્વા એવં વદેય્ય – ‘યગ્ઘે મહારાજ, જાનેય્યાસિ, અહં આગચ્છામિ દક્ખિણાય દિસાય. તત્થદ્દસં મહન્તં પબ્બતં અબ્ભસમં સબ્બે પાણે નિપ્પોથેન્તો આગચ્છતિ. યં તે, મહારાજ, કરણીયં તં કરોહી’તિ. એવરૂપે તે, મહારાજ, મહતિ મહબ્ભયે સમુપ્પન્ને દારુણે મનુસ્સક્ખયે [મનુસ્સકાયે (ક॰)] દુલ્લભે મનુસ્સત્તે કિમસ્સ કરણીય’’ન્તિ?

“એવરૂપે મે, ભન્તે, મહતિ મહબ્ભયે સમુપ્પન્ને દારુણે મનુસ્સક્ખયે દુલ્લભે મનુસ્સત્તે કિમસ્સ કરણીયં અઞ્ઞત્ર ધમ્મચરિયાય અઞ્ઞત્ર સમચરિયાય અઞ્ઞત્ર કુસલકિરિયાય અઞ્ઞત્ર પુઞ્ઞકિરિયાયા’’તિ?

“આરોચેમિ ખો તે, મહારાજ, પટિવેદેમિ ખો તે, મહારાજ, અધિવત્તતિ ખો તં, મહારાજ, જરામરણં. અધિવત્તમાને ચે તે, મહારાજ, જરામરણે કિમસ્સ કરણીય’’ન્તિ? “અધિવત્તમાને ચ મે, ભન્તે, જરામરણે કિમસ્સ કરણીયં અઞ્ઞત્ર ધમ્મચરિયાય સમચરિયાય કુસલકિરિયાય પુઞ્ઞકિરિયાય? યાનિ તાનિ, ભન્તે, રઞ્ઞં ખત્તિયાનં મુદ્ધાવસિત્તાનં ઇસ્સરિયમદમત્તાનં કામગેધપરિયુટ્ઠિતાનં જનપદત્થાવરિયપ્પત્તાનં મહન્તં પથવિમણ્ડલં અભિવિજિય અજ્ઝાવસન્તાનં હત્થિયુદ્ધાનિ ભવન્તિ; તેસમ્પિ, ભન્તે, હત્થિયુદ્ધાનં નત્થિ ગતિ નત્થિ વિસયો અધિવત્તમાને જરામરણે. યાનિપિ તાનિ, ભન્તે, રઞ્ઞં ખત્તિયાનં મુદ્ધાવસિત્તાનં...પે॰... અજ્ઝાવસન્તાનં અસ્સયુદ્ધાનિ ભવન્તિ...પે॰... રથયુદ્ધાનિ ભવન્તિ ...પે॰... પત્તિયુદ્ધાનિ ભવન્તિ; તેસમ્પિ , ભન્તે, પત્તિયુદ્ધાનં નત્થિ ગતિ નત્થિ વિસયો અધિવત્તમાને જરામરણે. સન્તિ ખો પન, ભન્તે, ઇમસ્મિં રાજકુલે મન્તિનો મહામત્તા, યે પહોન્તિ [યેસં હોન્તિ (ક॰)] આગતે પચ્ચત્થિકે મન્તેહિ ભેદયિતું. તેસમ્પિ, ભન્તે, મન્તયુદ્ધાનં નત્થિ ગતિ નત્થિ વિસયો અધિવત્તમાને જરામરણે. સંવિજ્જતિ ખો પન, ભન્તે, ઇમસ્મિં રાજકુલે પહૂતં હિરઞ્ઞસુવણ્ણં ભૂમિગતઞ્ચેવ વેહાસટ્ઠઞ્ચ, યેન મયં પહોમ આગતે પચ્ચત્થિકે ધનેન ઉપલાપેતું. તેસમ્પિ, ભન્તે, ધનયુદ્ધાનં નત્થિ ગતિ નત્થિ વિસયો અધિવત્તમાને જરામરણે. અધિવત્તમાને ચ મે, ભન્તે, જરામરણે કિમસ્સ કરણીયં અઞ્ઞત્ર ધમ્મચરિયાય સમચરિયાય કુસલકિરિયાય પુઞ્ઞકિરિયાયા’’તિ?

“એવમેતં, મહારાજ, એવમેતં, મહારાજ! અધિવત્તમાને જરામરણે કિમસ્સ કરણીયં અઞ્ઞત્ર ધમ્મચરિયાય સમચરિયાય કુસલકિરિયાય પુઞ્ઞકિરિયાયા’’તિ? ઇદમવોચ ભગવા...પે॰... સત્થા –

“યથાપિ સેલા વિપુલા, નભં આહચ્ચ પબ્બતા;
સમન્તાનુપરિયાયેય્યું, નિપ્પોથેન્તો ચતુદ્દિસા.

“એવં જરા ચ મચ્ચુ ચ, અધિવત્તન્તિ પાણિને [પાણિનો (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)];
ખત્તિયે બ્રાહ્મણે વેસ્સે, સુદ્દે ચણ્ડાલપુક્કુસે;
ન કિઞ્ચિ [ન કઞ્ચિ (?)] પરિવજ્જેતિ, સબ્બમેવાભિમદ્દતિ.

“ન તત્થ હત્થીનં ભૂમિ, ન રથાનં ન પત્તિયા;
ન ચાપિ મન્તયુદ્ધેન, સક્કા જેતું ધનેન વા.

‘‘તસ્મા હિ પણ્ડિતો પોસો, સમ્પસ્સં અત્થમત્તનો;
બુદ્ધે ધમ્મે ચ સઙ્ઘે ચ, ધીરો સદ્ધં નિવેસયે.

‘‘યો ધમ્મં ચરિ [ધમ્મચારી (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] કાયેન, વાચાય ઉદ ચેતસા;
ઇધેવ નં પસંસન્તિ, પેચ્ચ સગ્ગે પમોદતી’’તિ.

તતિયો વગ્ગો.

તસ્સુદ્દાનં –

પુગ્ગલો અય્યિકા લોકો, ઇસ્સત્તં [ઇસ્સત્થં (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] પબ્બતૂપમા;
દેસિતં બુદ્ધસેટ્ઠેન, ઇમં કોસલપઞ્ચકન્તિ.

કોસલસંયુત્તં સમત્તં.

૪. મારસંયુત્તં

૧. પઠમવગ્ગો

૧. તપોકમ્મસુત્તં

૧૩૭. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા ઉરુવેલાયં વિહરતિ નજ્જા નેરઞ્જરાય તીરે અજપાલનિગ્રોધમૂલે પઠમાભિસમ્બુદ્ધો. અથ ખો ભગવતો રહોગતસ્સ પટિસલ્લીનસ્સ એવં ચેતસો પરિવિતક્કો ઉદપાદિ – ''મુત્તો વતમ્હિ તાય દુક્કરકારિકાય. સાધુ મુત્તો વતમ્હિ તાય અનત્થસંહિતાય દુક્કરકારિકાય. સાધુ વતમ્હિ મુત્તો બોધિં સમજ્ઝગ''ન્તિ [સાધુ ઠિતો સતો બોધિં સમજ્ઝેગન્તિ (સી॰ પી॰), સાધુ વતમ્હિ સત્તો બોધિસમજ્ઝગૂતિ (સ્યા॰ કં॰)].

અથ ખો મારો પાપિમા ભગવતો ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''તપોકમ્મા અપક્કમ્મ, યેન ન સુજ્ઝન્તિ માણવા;
અસુદ્ધો મઞ્ઞસિ સુદ્ધો, સુદ્ધિમગ્ગા અપરદ્ધો'' [સુદ્ધિમગ્ગમપરદ્ધો (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] તિ.

અથ ખો ભગવા ''મારો અયં પાપિમા'' ઇતિ વિદિત્વા મારં પાપિમન્તં ગાથાહિ અજ્ઝભાસિ –

''અનત્થસંહિતં ઞત્વા, યં કિઞ્ચિ અમરં તપં [અપરં તપં (ક॰)];
સબ્બં નત્થાવહં હોતિ, ફિયારિત્તંવ ધમ્મનિ [વમ્મનિ (સી॰), ધમ્મનિં (પી॰), જમ્મનિં (ક॰) એત્થાયં ધમ્મસદ્દો સક્કતે ધન્વનં-સદ્દેન સદિસો મરુવાચકોતિ વેદિતબ્બો, યથા દળ્હધમ્માતિપદં].

''સીલં સમાધિ પઞ્ઞઞ્ચ, મગ્ગં બોધાય ભાવયં;
પત્તોસ્મિ પરમં સુદ્ધિં, નિહતો ત્વમસિ અન્તકા''તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા ''જાનાતિ મં ભગવા, જાનાતિ મં સુગતો''તિ, દુક્ખી દુમ્મનો તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૨. હત્થિરાજવણ્ણસુત્તં

૧૩૮. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા ઉરુવેલાયં વિહરતિ નજ્જા નેરઞ્જરાય તીરે અજપાલનિગ્રોધમૂલે પઠમાભિસમ્બુદ્ધો . તેન ખો પન સમયેન ભગવા રત્તન્ધકારતિમિસાયં અબ્ભોકાસે નિસિન્નો હોતિ, દેવો ચ એકમેકં ફુસાયતિ. અથ ખો મારો પાપિમા ભગવતો ભયં છમ્ભિતત્તં લોમહંસં ઉપ્પાદેતુકામો મહન્તં હત્થિરાજવણ્ણં અભિનિમ્મિનિત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ. સેય્યથાપિ નામ મહાઅરિટ્ઠકો મણિ, એવમસ્સ સીસં હોતિ. સેય્યથાપિ નામ સુદ્ધં રૂપિયં, એવમસ્સ દન્તા હોન્તિ. સેય્યથાપિ નામ મહતી નઙ્ગલીસા [નઙ્ગલસીસા (પી॰ ક॰)], એવમસ્સ સોણ્ડો હોતિ. અથ ખો ભગવા ''મારો અયં પાપિમા'' ઇતિ વિદિત્વા મારં પાપિમન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''સંસરં દીઘમદ્ધાનં, વણ્ણં કત્વા સુભાસુભં;

અલં તે તેન પાપિમ, નિહતો ત્વમસિ અન્તકા’’તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા ‘‘જાનાતિ મં ભગવા, જાનાતિ મં સુગતો’’તિ દુક્ખી દુમ્મનો તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૩. સુભસુત્તં

૧૩૯. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા ઉરુવેલાયં વિહરતિ નજ્જા નેરઞ્જરાય તીરે અજપાલનિગ્રોધમૂલે પઠમાભિસમ્બુદ્ધો. તેન ખો પન સમયેન ભગવા રત્તન્ધકારતિમિસાયં અબ્ભોકાસે નિસિન્નો હોતિ, દેવો ચ એકમેકં ફુસાયતિ. અથ ખો મારો પાપિમા, ભગવતો ભયં છમ્ભિતત્તં લોમહંસં ઉપ્પાદેતુકામો, યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતો અવિદૂરે ઉચ્ચાવચા વણ્ણનિભા ઉપદંસેતિ, સુભા ચેવ અસુભા ચ. અથ ખો ભગવા ‘‘મારો અયં પાપિમા’’ ઇતિ વિદિત્વા મારં પાપિમન્તં ગાથાહિ અજ્ઝભાસિ –

‘‘સંસરં દીઘમદ્ધાનં, વણ્ણં કત્વા સુભાસુભં;
અલં તે તેન પાપિમ, નિહતો ત્વમસિ અન્તક.

‘‘યે ચ કાયેન વાચાય, મનસા ચ સુસંવુતા;
ન તે મારવસાનુગા, ન તે મારસ્સ બદ્ધગૂ’’ [બદ્ધભૂ (ક॰), પચ્ચગૂ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] તિ.

અથ ખો મારો…પે॰… તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૪. પઠમમારપાસસુત્તં

૧૪૦. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા બારાણસિયં વિહરતિ ઇસિપતને મિગદાયે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ભિક્ખવો’’તિ. ‘‘ભદન્તે’’તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘મય્હં ખો, ભિક્ખવે, યોનિસો મનસિકારા યોનિસો સમ્મપ્પધાના અનુત્તરા વિમુત્તિ અનુપ્પત્તા, અનુત્તરા વિમુત્તિ સચ્છિકતા. તુમ્હેપિ, ભિક્ખવે, યોનિસો મનસિકારા યોનિસો સમ્મપ્પધાના અનુત્તરં વિમુત્તિં અનુપાપુણાથ, અનુત્તરં વિમુત્તિં સચ્છિકરોથા’’તિ. અથ ખો મારો પાપિમા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘બદ્ધોસિ મારપાસેન, યે દિબ્બા યે ચ માનુસા;
મારબન્ધનબદ્ધોસિ, ન મે સમણ મોક્ખસી’’તિ.

‘‘મુત્તાહં [મુત્તોહં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] મારપાસેન, યે દિબ્બા યે ચ માનુસા;
મારબન્ધનમુત્તોમ્હિ, નિહતો ત્વમસિ અન્તકા’’તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા…પે॰… તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૫. દુતિયમારપાસસુત્તં

૧૪૧. એકં સમયં ભગવા બારાણસિયં વિહરતિ ઇસિપતને મિગદાયે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''ભિક્ખવો''તિ. ''ભદન્તે''તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

''મુત્તાહં, ભિક્ખવે, સબ્બપાસેહિ યે દિબ્બા યે ચ માનુસા. તુમ્હેપિ, ભિક્ખવે, મુત્તા સબ્બપાસેહિ યે દિબ્બા યે ચ માનુસા. ચરથ, ભિક્ખવે, ચારિકં બહુજનહિતાય બહુજનસુખાય લોકાનુકમ્પાય અત્થાય હિતાય સુખાય દેવમનુસ્સાનં. મા એકેન દ્વે અગમિત્થ. દેસેથ, ભિક્ખવે, ધમ્મં આદિકલ્યાણં મજ્ઝેકલ્યાણં પરિયોસાનકલ્યાણં સાત્થં સબ્યઞ્જનં કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં પકાસેથ. સન્તિ સત્તા અપ્પરજક્ખજાતિકા, અસ્સવનતા ધમ્મસ્સ પરિહાયન્તિ. ભવિસ્સન્તિ ધમ્મસ્સ અઞ્ઞાતારો. અહમ્પિ, ભિક્ખવે, યેન ઉરુવેલા સેનાનિગમો તેનુપસઙ્કમિસ્સામિ ધમ્મદેસનાયા''તિ. અથ ખો મારો પાપિમા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''બદ્ધોસિ સબ્બપાસેહિ, યે દિબ્બા યે ચ માનુસા;
મહાબન્ધનબદ્ધોસિ, ન મે સમણ મોક્ખસી''તિ.

''મુત્તાહં સબ્બપાસેહિ, યે દિબ્બા યે ચ માનુસા;
મહાબન્ધનમુત્તોમ્હિ, નિહતો ત્વમસિ અન્તકા''તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા...પે॰... તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૬. સપ્પસુત્તં

૧૪૨. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ વેળુવને કલન્દકનિવાપે. તેન ખો પન સમયેન ભગવા રત્તન્ધકારતિમિસાયં અબ્ભોકાસે નિસિન્નો હોતિ, દેવો ચ એકમેકં ફુસાયતિ.

અથ ખો મારો પાપિમા ભગવતો ભયં છમ્ભિતત્તં લોમહંસં ઉપ્પાદેતુકામો મહન્તં સપ્પરાજવણ્ણં અભિનિમ્મિનિત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ. સેય્યથાપિ નામ મહતી એકરુક્ખિકા નાવા, એવમસ્સ કાયો હોતિ. સેય્યથાપિ નામ મહન્તં સોણ્ડિકાકિળઞ્જં, એવમસ્સ ફણો હોતિ. સેય્યથાપિ નામ મહતી કોસલિકા કંસપાતિ, એવમસ્સ અક્ખીનિ ભવન્તિ. સેય્યથાપિ નામ દેવે ગળગળાયન્તે વિજ્જુલ્લતા નિચ્છરન્તિ, એવમસ્સ મુખતો જિવ્હા નિચ્છરતિ. સેય્યથાપિ નામ કમ્મારગગ્ગરિયા ધમમાનાય સદ્દો હોતિ, એવમસ્સ અસ્સાસપસ્સાસાનં સદ્દો હોતિ.

અથ ખો ભગવા ''મારો અયં પાપિમા'' ઇતિ વિદિત્વા મારં પાપિમન્તં ગાથાહિ અજ્ઝભાસિ –

''યો સુઞ્ઞગેહાનિ સેવતિ,
સેય્યો સો મુનિ અત્તસઞ્ઞતો;
વોસ્સજ્જ ચરેય્ય તત્થ સો,
પતિરૂપઞ્હિ તથાવિધસ્સ તં.

''ચરકા બહૂ ભેરવા બહૂ,

અથો ડંસસરીસપા [ડંસ સિરિંસપા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] બહૂ;
લોમમ્પિ ન તત્થ ઇઞ્જયે,
સુઞ્ઞાગારગતો મહામુનિ.

‘‘નભં ફલેય્ય પથવી ચલેય્ય,
સબ્બેપિ પાણા ઉદ સન્તસેય્યું;
સલ્લમ્પિ ચે ઉરસિ પકપ્પયેય્યું,
ઉપધીસુ તાણં ન કરોન્તિ બુદ્ધા’’તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા ‘‘જાનાતિ મં ભગવા, જાનાતિ મં સુગતો’’તિ દુક્ખી દુમ્મનો તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૭. સુપતિસુત્તં

૧૪૩. એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ વેળુવને કલન્દકનિવાપે. અથ ખો ભગવા બહુદેવરત્તિં અબ્ભોકાસે ચઙ્કમિત્વા રત્તિયા પચ્ચૂસસમયં પાદે પક્ખાલેત્વા વિહારં પવિસિત્વા દક્ખિણેન પસ્સેન સીહસેય્યં કપ્પેસિ પાદે પાદં અચ્ચાધાય સતો સમ્પજાનો ઉટ્ઠાનસઞ્ઞં મનસિ કરિત્વા. અથ ખો મારો પાપિમા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘કિં સોપ્પસિ કિં નુ સોપ્પસિ,
કિમિદં સોપ્પસિ દુબ્ભગો [દુબ્ભતો (સ્યા॰ કં॰), દુબ્ભયો (પી॰)] વિય;
સુઞ્ઞમગારન્તિ સોપ્પસિ,
કિમિદં સોપ્પસિ સૂરિયે ઉગ્ગતે’’તિ.

‘‘યસ્સ જાલિની વિસત્તિકા,
તણ્હા નત્થિ કુહિઞ્ચિ નેતવે;
સબ્બૂપધિપરિક્ખયા બુદ્ધો,
સોપ્પતિ કિં તવેત્થ મારા’’તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા...પે॰... તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૮. નન્દતિસુત્તં

૧૪૪. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો મારો પાપિમા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘નન્દતિ પુત્તેહિ પુત્તિમા, ગોમા ગોભિ તથેવ નન્દતિ;
ઉપધીહિ નરસ્સ નન્દના, ન હિ સો નન્દતિ યો નિરૂપધી’’તિ.

‘‘સોચતિ પુત્તેહિ પુત્તિમા, ગોમા ગોભિ તથેવ સોચતિ;

ઉપધીહિ નરસ્સ સોચના, ન હિ સો સોચતિ યો નિરૂપધી’’તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા ‘‘જાનાતિ મં ભગવા, જાનાતિ મં સુગતો’’તિ દુક્ખી દુમ્મનો તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૯. પઠમઆયુસુત્તં

૧૪૫. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ વેળુવને કલન્દકનિવાપે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ભિક્ખવો’’તિ. ‘‘ભદન્તે’’તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘અપ્પમિદં, ભિક્ખવે, મનુસ્સાનં આયુ. ગમનીયો સમ્પરાયો, કત્તબ્બં કુસલં, ચરિતબ્બં બ્રહ્મચરિયં. નત્થિ જાતસ્સ અમરણં. યો, ભિક્ખવે, ચિરં જીવતિ, સો વસ્સસતં અપ્પં વા ભિય્યો’’તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘દીઘમાયુ મનુસ્સાનં, ન નં હીળે સુપોરિસો;
ચરેય્ય ખીરમત્તોવ, નત્થિ મચ્ચુસ્સ આગમો’’તિ.

‘‘અપ્પમાયુ મનુસ્સાનં, હીળેય્ય નં સુપોરિસો;
ચરેય્યાદિત્તસીસોવ, નત્થિ મચ્ચુસ્સ નાગમો’’તિ.

અથ ખો મારો...પે॰... તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૧૦. દુતિયઆયુસુત્તં

૧૪૬. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ વેળુવને કલન્દકનિવાપે. તત્ર ખો ભગવા...પે॰... એતદવોચ –

‘‘અપ્પમિદં, ભિક્ખવે, મનુસ્સાનં આયુ. ગમનીયો સમ્પરાયો, કત્તબ્બં કુસલં, ચરિતબ્બં બ્રહ્મચરિયં. નત્થિ જાતસ્સ અમરણં. યો, ભિક્ખવે, ચિરં જીવતિ, સો વસ્સસતં અપ્પં વા ભિય્યો’’તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘નાચ્ચયન્તિ અહોરત્તા, જીવિતં નૂપરુજ્ઝતિ;
આયુ અનુપરિયાયતિ, મચ્ચાનં નેમીવ રથકુબ્બર’’ન્તિ.

‘‘અચ્ચયન્તિ અહોરત્તા, જીવિતં ઉપરુજ્ઝતિ;
આયુ ખીયતિ મચ્ચાનં, કુન્નદીનંવ ઓદક’’ન્તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા ‘‘જાનાતિ મં ભગવા, જાનાતિ મં સુગતો’’તિ દુક્ખી દુમ્મનો તત્થેવન્તરધાયીતિ.

પઠમો વગ્ગો.

તસ્સુદ્દાનં –

> તપોકમ્મઞ્ચ નાગો ચ, સુભં પાસેન તે દુવે;
> સપ્પો સુપતિ નન્દનં, આયુના અપરે દુવેતિ.

૨. દુતિયવગ્ગો

૧. પાસાણસુત્તં

૧૪૭. એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ ગિજ્ઝકૂટે પબ્બતે. તેન ખો પન સમયેન ભગવા રત્તન્ધકારતિમિસાયં અબ્ભોકાસે નિસિન્નો હોતિ, દેવો ચ એકમેકં ફુસાયતિ. અથ ખો મારો પાપિમા ભગવતો ભયં છમ્ભિતત્તં લોમહંસં ઉપ્પાદેતુકામો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતો અવિદૂરે મહન્તે પાસાણે પદાલેસિ.

અથ ખો ભગવા ''મારો અયં પાપિમા'' ઇતિ વિદિત્વા મારં પાપિમન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

> ''સચેપિ કેવલં સબ્બં, ગિજ્ઝકૂટં ચલેસ્સસિ [ગળેય્યસિ (સ્યા॰ કં॰), ચલેય્યાસિ (ક॰)];
> નેવ સમ્માવિમુત્તાનં, બુદ્ધાનં અત્થિ ઇઞ્જિત''ન્તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા ''જાનાતિ મં ભગવા, જાનાતિ મં સુગતો''તિ દુક્ખી દુમ્મનો તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૨. કિન્નુસીહસુત્તં

૧૪૮. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તેન ખો પન સમયેન ભગવા મહતિયા પરિસાય પરિવુતો ધમ્મં દેસેતિ.

અથ ખો મારસ્સ પાપિમતો એતદહોસિ – ''અયં ખો સમણો ગોતમો મહતિયા પરિસાય પરિવુતો ધમ્મં દેસેતિ. યંનૂનાહં યેન સમણો ગોતમો તેનુપસઙ્કમેય્યં વિચક્ખુકમ્માયા''તિ. અથ ખો મારો પાપિમા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

> ''કિન્નુ સીહોવ નદસિ, પરિસાયં વિસારદો;
> પટિમલ્લો હિ તે અત્થિ, વિજિતાવી નુ મઞ્ઞસી''તિ.

> ''નદન્તિ વે મહાવીરા, પરિસાસુ વિસારદા;
> તથાગતા બલપ્પત્તા, તિણ્ણા લોકે વિસત્તિક''ન્તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા ''જાનાતિ મં ભગવા, જાનાતિ મં સુગતો''તિ દુક્ખી દુમ્મનો તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૩. સકલિકસુત્તં

૧૪૯. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ મદ્દકુચ્છિસ્મિં મિગદાયે. તેન ખો પન સમયેન ભગવતો પાદો સકલિકાય ખતો હોતિ, ભુસા સુદં ભગવતો વેદના વત્તન્તિ સારીરિકા દુક્ખા તિબ્બા ખરા કટુકા અસાતા અમનાપા. તા સુદં ભગવા સતો સમ્પજાનો અધિવાસેતિ અવિહઞ્ઞમાનો. અથ ખો ભગવા ચતુગ્ગુણં સઙ્ઘાટિં પઞ્ઞપેત્વા દક્ખિણેન પસ્સેન સીહસેય્યં કપ્પેસિ પાદે પાદં અચ્ચાધાય સતો સમ્પજાનો. અથ ખો મારો પાપિમા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''મન્દિયા નુ ખો સેસિ ઉદાહુ કાવેય્યમત્તો,
અત્થા નુ તે સમ્પચુરા ન સન્તિ;
એકો વિવિત્તે સયનાસનમ્હિ,
નિદ્દામુખો કિમિદં સોપ્પસે વા''તિ.

''ન મન્દિયા સયામિ નાપિ કાવેય્યમત્તો,
અત્થં સમેચ્ચાહમપેતસોકો;
એકો વિવિત્તે સયનાસનમ્હિ,
સયામહં સબ્બભૂતાનુકમ્પી.

''યેસમ્પિ સલ્લં ઉરસિ પવિટ્ઠં,
મુહું મુહું હદયં વેધમાનં;
તેપીધ સોપ્પં લભરે સસલ્લા,
તસ્મા અહં ન સુપે વીતસલ્લો.

''જગ્ગં ન સઙ્કે નપિ ભેમિ સોત્તું,
રત્તિન્દિવા નાનુતપન્તિ મામં;
હાનિં ન પસ્સામિ કુહિઞ્ચિ લોકે,
તસ્મા સુપે સબ્બભૂતાનુકમ્પી''તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા ''જાનાતિ મં ભગવા, જાનાતિ મં સુગતો''તિ દુક્ખી દુમ્મનો તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૪. પતિરૂપસુત્તં

૧૫૦. એકં સમયં ભગવા કોસલેસુ વિહરતિ એકસાલાયં બ્રાહ્મણગામે. તેન ખો પન સમયેન ભગવા મહતિયા ગિહિપરિસાય પરિવુતો ધમ્મં દેસેતિ.

અથ ખો મારસ્સ પાપિમતો એતદહોસિ – ''અયં ખો સમણો ગોતમો મહતિયા ગિહિપરિસાય પરિવુતો ધમ્મં દેસેતિ. યંનૂનાહં યેન સમણો ગોતમો તેનુપસઙ્કમેય્યં વિચક્ખુકમ્માયા''તિ. અથ ખો મારો પાપિમા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''નેતં તવ પતિરૂપં, યદઞ્ઞમનુસાસસિ;
અનુરોધવિરોધેસુ, મા સજ્જિત્થો તદાચર''ન્તિ.

“હિતાનુકમ્પી સમ્બુદ્ધો, યદઞ્ઞમનુસાસતિ;
અનુરોધવિરોધેહિ, વિપ્પમુત્તો તથાગતો”તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા ‘‘જાનાતિ મં ભગવા, જાનાતિ મં સુગતો’’તિ દુક્ખી દુમ્મનો તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૫. માનસસુત્તં

૧૫૧. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો મારો પાપિમા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘અન્તલિક્ખચરો પાસો, ય્વાયં ચરતિ માનસો;
તેન તં બાધયિસ્સામિ, ન મે સમણ મોક્ખસી’’તિ.

‘‘રૂપા સદ્દા રસા ગન્ધા, ફોટ્ઠબ્બા ચ મનોરમા;
એત્થ મે વિગતો છન્દો, નિહતો ત્વમસિ અન્તકા’’તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા ‘‘જાનાતિ મં ભગવા, જાનાતિ મં સુગતો’’તિ દુક્ખી દુમ્મનો તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૬. પત્તસુત્તં

૧૫૨. સાવત્થિનિદાનં . તેન ખો પન સમયેન ભગવા પઞ્ચન્નં ઉપાદાનક્ખન્ધાનં ઉપાદાય ભિક્ખૂનં ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સેતિ સમાદપેતિ [સમાદાપેતિ (?)] સમુત્તેજેતિ સમ્પહંસેતિ. તે ચ ભિક્ખૂ અટ્ઠિં કત્વા [અટ્ઠિકત્વા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] મનસિ કત્વા સબ્બચેતસા [સબ્બચેતસો (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰), સબ્બં ચેતસા (ક॰)] સમન્નાહરિત્વા ઓહિતસોતા ધમ્મં સુણન્તિ.

અથ ખો મારસ્સ પાપિમતો એતદહોસિ – ‘‘અયં ખો સમણો ગોતમો પઞ્ચન્નં ઉપાદાનક્ખન્ધાનં ઉપાદાય ભિક્ખૂનં ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સેતિ સમાદપેતિ સમુત્તેજેતિ સમ્પહંસેતિ. તે ચ ભિક્ખૂ અટ્ઠિં કત્વા મનસિ કત્વા સબ્બચેતસા સમન્નાહરિત્વા ઓહિતસોતા ધમ્મં સુણન્તિ. યંનૂનાહં યેન સમણો ગોતમો તેનુપસઙ્કમેય્યં વિચક્ખુકમ્માયા’’તિ.

તેન ખો પન સમયેન સમ્બહુલા પત્તા અબ્ભોકાસે નિક્ખિત્તા હોન્તિ. અથ ખો મારો પાપિમા બલીબદ્દવણ્ણં અભિનિમ્મિનિત્વા યેન તે પત્તા તેનુપસઙ્કમિ. અથ ખો અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ અઞ્ઞતરં ભિક્ખું એતદવોચ – ‘‘ભિક્ખુ, ભિક્ખુ, એસો બલીબદ્દો પત્તે ભિન્દેય્યા’’તિ. એવં વુત્તે ભગવા તં ભિક્ખું એતદવોચ – ‘‘ન સો, ભિક્ખુ, બલીબદ્દો. મારો એસો પાપિમા તુમ્હાકં વિચક્ખુકમ્માય આગતો’’તિ. અથ ખો ભગવા ‘‘મારો અયં પાપિમા’’ ઇતિ વિદિત્વા મારં પાપિમન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘રૂપં વેદયિતં સઞ્ઞા, વિઞ્ઞાણં યઞ્ચ સઙ્ખતં;
નેસોહમસ્મિ નેતં મે, એવં તત્થ વિરજ્જતિ.

‘‘એવં વિરત્તં ખેમત્તં, સબ્બસંયોજનાતિગં;

অন্বেসং সব্বট্ঠানেসু, মারসেনাপি নাজ্ঝগা''তি.

অথ খো মারো পাপিমা...পে॰... তত্থেবন্তরধাযীতি.

৭. ছফস্সাযতনসুত্তং

১৫৩. একং সমযং ভগবা বেসালিযং বিহরতি মহাবনে কূটাগারসালাযং. তেন খো পন সমযেন ভগবা ছন্নং ফস্সাযতনানং উপাদায ভিক্খূনং ধম্মিযা কথায সন্দস্সেতি সমাদপেতি সমুত্তেজেতি সম্পহংসেতি. তে চ ভিক্খূ অট্ঠিং কত্বা মনসি কত্বা সব্বচেতসা সমন্নাহরিত্বা ওহিতসোতা ধম্মং সুণন্তি.

অথ খো মারস্স পাপিমতো এতদহোসি – ''অযং খো সমণো গোতমো ছন্নং ফস্সাযতনানং উপাদায ভিক্খূনং ধম্মিযা কথায সন্দস্সেতি সমাদপেতি সমুত্তেজেতি সম্পহংসেতি . তে চ ভিক্খূ অট্ঠিং কত্বা মনসি কত্বা সব্বচেতসা সমন্নাহরিত্বা ওহিতসোতা ধম্মং সুণন্তি. যংনূনাহং যেন সমণো গোতমো তেনুপসঙ্কমেয্যং বিচক্খুকম্মাযা''তি. অথ খো মারো পাপিমা যেন ভগবা তেনুপসঙ্কমি; উপসঙ্কমিত্বা ভগবতো অবিদূরে মহন্তং ভযভেরবং সদ্দমকাসি, অপিস্সুদং পথবী মঞ্ঞে উন্দ্রীযতি [উদ্রীযতি (সী॰ স্যা॰ কং॰ পী) উ + দর + য + তি = উদ্রীযতি]. অথ খো অঞ্ঞতরো ভিক্খু অঞ্ঞতরং ভিক্খুং এতদবোচ – ''ভিক্খু, ভিক্খু, এসা পথবী মঞ্ঞে উন্দ্রীযতী''তি. এবং বুত্তে, ভগবা তং ভিক্খুং এতদবোচ – ''নেসা ভিক্খু পথবী উন্দ্রীযতি. মারো এসো পাপিমা তুম্হাকং বিচক্খুকম্মায আগতো''তি. অথ খো ভগবা ''মারো অযং পাপিমা'' ইতি বিদিত্বা মারং পাপিমন্তং গাথায অজ্ঝভাসি –

''রূপা সদ্দা রসা গন্ধা, ফস্সা ধম্মা চ কেবলা;
এতং লোকামিসং ঘোরং, এত্থ লোকো বিমুচ্ছিতো.

''এতঞ্চ সমতিক্কম্ম, সতো বুদ্ধস্স সাবকো;
মারধেয্যং অতিক্কম্ম, আদিচ্চোব বিরোচতী''তি.

অথ খো মারো পাপিমা...পে॰... তত্থেবন্তরধাযীতি.

৮. পিণ্ডসুত্তং

১৫৪. একং সমযং ভগবা মগধেসু বিহরতি পঞ্চসালাযং ব্রাহ্মণগামে. তেন খো পন সমযেন পঞ্চসালাযং ব্রাহ্মণগামে কুমারিকানং পাহুনকানি ভবন্তি. অথ খো ভগবা পুব্বণ্হসমযং নিবাসেত্বা পত্তচীবরমাদায পঞ্চসালং ব্রাহ্মণগামং পিণ্ডায পাবিসি. তেন খো পন সমযেন পঞ্চসালেয্যকা ব্রাহ্মণগহপতিকা মারেন পাপিমতা অন্বাবিট্ঠা ভবন্তি – মা সমণো গোতমো পিণ্ডমলত্থাতি.

অথ খো ভগবা যথাধোতেন পত্তেন পঞ্চসালং ব্রাহ্মণগামং পিণ্ডায পাবিসি তথাধোতেন [যথাধোতেন (?)] পত্তেন পটিক্কমি. অথ খো মারো পাপিমা যেন ভগবা তেনুপসঙ্কমি; উপসঙ্কমিত্বা ভগবন্তং এতদবোচ – ''অপি ত্বং, সমণ, পিণ্ডমলত্থা''তি? ''তথা নু ত্বং, পাপিম, অকাসি যথাহং পিণ্ডং ন লভেয্য''ন্তি. ''তেন হি, ভন্তে, ভগবা দুতিযম্পি পঞ্চসালং ব্রাহ্মণগামং পিণ্ডায পবিসতু. তথাহং করিস্সামি যথা ভগবা পিণ্ডং লচ্ছতী''তি.

‘‘અપુઞ્ઞં પસવિ મારો, આસજ્જ નં તથાગતં;
કિં નુ મઞ્ઞસિ પાપિમ, ન મે પાપં વિપચ્ચતિ.

‘‘સુસુખં વત જીવામ, યેસં નો નત્થિ કિઞ્ચનં;
પીતિભક્ખા ભવિસ્સામ, દેવા આભસ્સરા યથા’’તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા ‘‘જાનાતિ મં ભગવા, જાનાતિ મં સુગતો’’તિ દુક્ખી દુમ્મનો તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૯. કસ્સકસુત્તં

૧૫૫. સાવત્થિનિદાનં. તેન ખો પન સમયેન ભગવા ભિક્ખૂનં નિબ્બાનપટિસંયુત્તાય ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સેતિ સમાદપેતિ સમુત્તેજેતિ સમ્પહંસેતિ . તે ચ ભિક્ખૂ અટ્ઠિં કત્વા મનસિ કત્વા સબ્બચેતસા સમન્નાહરિત્વા ઓહિતસોતા ધમ્મં સુણન્તિ.

અથ ખો મારસ્સ પાપિમતો એતદહોસિ – ‘‘અયં ખો સમણો ગોતમો ભિક્ખૂનં નિબ્બાનપટિસંયુત્તાય ધમ્મિયા કથાય…પે॰… યંનૂનાહં યેન સમણો ગોતમો તેનુપસઙ્કમેય્યં વિચક્ખુકમ્માયા’’તિ. અથ ખો મારો પાપિમા કસ્સકવણ્ણં અભિનિમ્મિનિત્વા મહન્તં નઙ્ગલં ખન્ધે કરિત્વા દીઘપાચનયટ્ઠિં ગહેત્વા હટહટકેસો સાણસાટિનિવત્થો કદ્દમમક્ખિતેહિ પાદેહિ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અપિ, સમણ, બલીબદ્દે અદ્દસા’’તિ? ‘‘કિં પન, પાપિમ, તે બલીબદ્દેહી’’તિ? ‘‘મમેવ, સમણ, ચક્ખુ, મમ રૂપા, મમ ચક્ખુસમ્ફસ્સવિઞ્ઞાણાયતનં. કુહિં મે, સમણ, ગન્ત્વા મોક્ખસિ? મમેવ, સમણ, સોતં, મમ સદ્દા…પે॰… મમેવ, સમણ, ઘાનં, મમ ગન્ધા; મમેવ, સમણ, જિવ્હા, મમ રસા; મમેવ, સમણ, કાયો, મમ ફોટ્ઠબ્બા; મમેવ, સમણ, મનો, મમ ધમ્મા, મમ મનોસમ્ફસ્સવિઞ્ઞાણાયતનં. કુહિં મે, સમણ, ગન્ત્વા મોક્ખસી’’તિ?

‘‘તવેવ , પાપિમ, ચક્ખુ, તવ રૂપા, તવ ચક્ખુસમ્ફસ્સવિઞ્ઞાણાયતનં. યત્થ ચ ખો, પાપિમ, નત્થિ ચક્ખુ, નત્થિ રૂપા, નત્થિ ચક્ખુસમ્ફસ્સવિઞ્ઞાણાયતનં, અગતિ તવ તત્થ, પાપિમ. તવેવ, પાપિમ , સોતં, તવ સદ્દા, તવ સોતસમ્ફસ્સવિઞ્ઞાણાયતનં. યત્થ ચ ખો, પાપિમ, નત્થિ સોતં, નત્થિ સદ્દા, નત્થિ સોતસમ્ફસ્સવિઞ્ઞાણાયતનં, અગતિ તવ તત્થ, પાપિમ. તવેવ , પાપિમ, ઘાનં, તવ ગન્ધા, તવ ઘાનસમ્ફસ્સવિઞ્ઞાણાયતનં. યત્થ ચ ખો, પાપિમ, નત્થિ ઘાનં, નત્થિ ગન્ધા, નત્થિ ઘાનસમ્ફસ્સવિઞ્ઞાણાયતનં, અગતિ તવ તત્થ, પાપિમ. તવેવ, પાપિમ, જિવ્હા, તવ રસા, તવ જિવ્હાસમ્ફસ્સવિઞ્ઞાણાયતનં…પે॰… તવેવ, પાપિમ, કાયો, તવ ફોટ્ઠબ્બા, તવ કાયસમ્ફસ્સવિઞ્ઞાણાયતનં…પે॰… તવેવ, પાપિમ, મનો, તવ ધમ્મા, તવ મનોસમ્ફસ્સવિઞ્ઞાણાયતનં. યત્થ ચ ખો, પાપિમ, નત્થિ મનો, નત્થિ ધમ્મા, નત્થિ મનોસમ્ફસ્સવિઞ્ઞાણાયતનં, અગતિ તવ તત્થ, પાપિમા’’તિ.

‘‘યં વદન્તિ મમ યિદન્તિ, યે વદન્તિ મમન્તિ ચ;
એત્થ ચે તે મનો અત્થિ, ન મે સમણ મોક્ખસી’’તિ.

‘‘યં વદન્તિ ન તં મય્હં, યે વદન્તિ ન તે અહં;
એવં પાપિમ જાનાહિ, ન મે મગ્ગમ્પિ દક્ખસી’’તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા...પે॰... તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૧૦. રજ્જસુત્તં

૧૫૬. એકં સમયં ભગવા કોસલેસુ વિહરતિ હિમવન્તપદેસે [હિમવન્તપસ્સે (સી॰)] અરઞ્ઞકુટિકાયં. અથ ખો ભગવતો રહોગતસ્સ પટિસલ્લીનસ્સ એવં ચેતસો પરિવિતક્કો ઉદપાદિ – ''સક્કા નુ ખો રજ્જં કારેતું અહનં અઘાતયં અજિનં અજાપયં અસોચં અસોચાપયં ધમ્મેના''તિ?

અથ ખો મારો પાપિમા ભગવતો ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ''કારેતુ, ભન્તે, ભગવા રજ્જં, કારેતુ, સુગતો, રજ્જં અહનં અઘાતયં અજિનં અજાપયં અસોચં અસોચાપયં ધમ્મેના''તિ. ''કિં પન મે ત્વં, પાપિમ, પસ્સસિ યં મં ત્વં એવં વદેસિ – 'કારેતુ, ભન્તે, ભગવા રજ્જં, કારેતુ સુગતો , રજ્જં અહનં અઘાતયં અજિનં અજાપયં અસોચં અસોચાપયં ધમ્મેના'''તિ? ''ભગવતા ખો, ભન્તે, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા ભાવિતા બહુલીકતા યાનીકતા વત્થુકતા અનુટ્ઠિતા પરિચિતા સુસમારદ્ધા. આકઙ્ખમાનો ચ, ભન્તે, ભગવા હિમવન્તં પબ્બતરાજં સુવણ્ણં ત્વેવ અધિમુચ્ચેય્ય સુવણ્ણઞ્ચ પનસ્સા''તિ [સુવણ્ણપબ્બતસ્સાતિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰), સુવણ્ણઞ્ચ પબ્બતસ્સાતિ (પી॰)].

''પબ્બતસ્સ સુવણ્ણસ્સ, જાતરૂપસ્સ કેવલો;
દ્વિત્તાવ નાલમેકસ્સ, ઇતિ વિદ્વા સમઞ્ચરે.

''યો દુક્ખમદક્ખિ યતોનિદાનં,
કામેસુ સો જન્તુ કથં નમેય્ય;
ઉપધિં વિદિત્વા સઙ્ગોતિ લોકે,
તસ્સેવ જન્તુ વિનયાય સિક્ખે''તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા ''જાનાતિ મં ભગવા, જાનાતિ મં સુગતો''તિ દુક્ખી દુમ્મનો તત્થેવન્તરધાયીતિ.

દુતિયો વગ્ગો.

તસ્સુદ્દાનં –

પાસાણો સીહો સકલિકં [સક્ખલિકં (ક॰)], પતિરૂપઞ્ચ માનસં;
પત્તં આયતનં પિણ્ડં, કસ્સકં રજ્જેન તે દસાતિ.

૩. તતિયવગ્ગો

૧. સમ્બહુલસુત્તં

૧૫૭. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સક્કેસુ વિહરતિ સિલાવતિયં. તેન ખો પન સમયેન સમ્બહુલા ભિક્ખૂ ભગવતો અવિદૂરે અપ્પમત્તા આતાપિનો પહિતત્તા વિહરન્તિ. અથ ખો મારો પાપિમા બ્રાહ્મણવણ્ણં અભિનિમ્મિનિત્વા મહન્તેન જટણ્ડુવેન અજિનક્ખિપનિવત્થો જિણ્ણો ગોપાનસિવઙ્કો ઘુરુઘુરુપસ્સાસી ઉદુમ્બરદણ્ડં

ગહેત્વા યેન તે ભિક્ખૂ તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તે ભિક્ખૂ એતદવોચ – ‘‘દહરા ભવન્તો પબ્બજિતા સુસૂ કાળકેસા ભદ્રેન યોબ્બનેન સમન્નાગતા પઠમેન વયસા અનિક્કીળિતાવિનો કામેસુ. ભુઞ્જન્તુ ભવન્તો માનુસકે કામે. મા સન્દિટ્ઠિકં હિત્વા કાલિકં અનુધાવિત્થા’’તિ. ‘‘ન ખો મયં, બ્રાહ્મણ, સન્દિટ્ઠિકં હિત્વા કાલિકં અનુધાવામ. કાલિકઞ્ચ ખો મયં, બ્રાહ્મણ, હિત્વા સન્દિટ્ઠિકં અનુધાવામ. કાલિકા હિ, બ્રાહ્મણ, કામા વુત્તા ભગવતા બહુદુક્ખા બહુપાયાસા, આદીનવો એત્થ ભિય્યો. સન્દિટ્ઠિકો અયં ધમ્મો અકાલિકો એહિપસ્સિકો ઓપનેય્યિકો પચ્ચત્તં વેદિતબ્બો વિઞ્ઞૂહી’’તિ. એવં વુત્તે, મારો પાપિમા સીસં ઓકમ્પેત્વા જિવ્હં નિલ્લાલેત્વા તિવિસાખં નલાટે નલાટિકં વુટ્ઠાપેત્વા દણ્ડમોલુબ્ભ પક્કામિ.

અથ ખો તે ભિક્ખૂ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો તે ભિક્ખૂ ભગવન્તં એતદવોચું – ‘‘ઇધ મયં, ભન્તે, ભગવતો અવિદૂરે અપ્પમત્તા આતાપિનો પહિતત્તા વિહરામ. અથ ખો, ભન્તે, અઞ્ઞતરો બ્રાહ્મણો મહન્તેન જટણ્ડુવેન અજિનક્ખિપનિવત્થો જિણ્ણો ગોપાનસિવઙ્કો ઘુરુઘુરુપસ્સાસી ઉદુમ્બરદણ્ડં ગહેત્વા યેન મયં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા અમ્હે એતદવોચ – ‘દહરા ભવન્તો પબ્બજિતા સુસૂ કાળકેસા ભદ્રેન યોબ્બનેન સમન્નાગતા પઠમેન વયસા અનિક્કીળિતાવિનો કામેસુ. ભુઞ્જન્તુ ભવન્તો માનુસકે કામે. મા સન્દિટ્ઠિકં હિત્વા કાલિકં અનુધાવિત્થા’તિ. એવં વુત્તે, મયં, ભન્તે, તં બ્રાહ્મણં એતદવોચુમ્હ – ‘ન ખો મયં, બ્રાહ્મણ, સન્દિટ્ઠિકં હિત્વા કાલિકં અનુધાવામ. કાલિકઞ્ચ ખો મયં, બ્રાહ્મણ, હિત્વા સન્દિટ્ઠિકં અનુધાવામ. કાલિકા હિ, બ્રાહ્મણ, કામા વુત્તા ભગવતા બહુદુક્ખા બહુપાયાસા, આદીનવો એત્થ ભિય્યો. સન્દિટ્ઠિકો અયં ધમ્મો અકાલિકો એહિપસ્સિકો ઓપનેય્યિકો પચ્ચત્તં વેદિતબ્બો વિઞ્ઞૂહી’તિ. એવં વુત્તે, ભન્તે, સો બ્રાહ્મણો સીસં ઓકમ્પેત્વા જિવ્હં નિલ્લાલેત્વા તિવિસાખં નલાટે નલાટિકં વુટ્ઠાપેત્વા દણ્ડમોલુબ્ભ પક્કન્તો’’તિ.

‘‘નેસો, ભિક્ખવે, બ્રાહ્મણો. મારો એસો પાપિમા તુમ્હાકં વિચક્ખુકમ્માય આગતો’’તિ. અથ ખો ભગવા એતમત્થં વિદિત્વા તાયં વેલાયં ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘યો દુક્ખમદ્દક્ખિ યતોનિદાનં,
કામેસુ સો જન્તુ કથં નમેય્ય;
ઉપધિં વિદિત્વા સઙ્ગોતિ લોકે,
તસ્સેવ જન્તુ વિનયાય સિક્ખે’’તિ.

૨. સમિદ્ધિસુત્તં

૧૫૮. એકં સમયં ભગવા સક્કેસુ વિહરતિ સિલાવતિયં. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મા સમિદ્ધિ ભગવતો અવિદૂરે અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરતિ. અથ ખો આયસ્મતો સમિદ્ધિસ્સ રહોગતસ્સ પટિસલ્લીનસ્સ એવં ચેતસો પરિવિતક્કો ઉદપાદિ – ‘‘લાભા વત મે, સુલદ્ધં વત મે, યસ્સ મે સત્થા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો. લાભા વત મે, સુલદ્ધં વત મે, ય્વાહં એવં સ્વાક્ખાતે ધમ્મવિનયે પબ્બજિતો. લાભા વત મે, સુલદ્ધં વત મે, યસ્સ મે સબ્રહ્મચારિનો સીલવન્તો કલ્યાણધમ્મા’’તિ. અથ ખો મારો પાપિમા આયસ્મતો સમિદ્ધિસ્સ ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય યેનાયસ્મા સમિદ્ધિ તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મતો સમિદ્ધિસ્સ અવિદૂરે મહન્તં ભયભેરવં સદ્દમકાસિ, અપિસ્સુદં પથવી મઞ્ઞે ઉન્દ્રીયતિ.

અથ ખો આયસ્મા સમિદ્ધિ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો આયસ્મા સમિદ્ધિ ભગવન્તં એતદવોચ – ''ઇધાહં, ભન્તે, ભગવતો અવિદૂરે અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરામિ. તસ્સ મય્હં, ભન્તે, રહોગતસ્સ પટિસલ્લીનસ્સ એવં ચેતસો પરિવિતક્કો ઉદપાદિ – 'લાભા વત મે, સુલદ્ધં વત મે, યસ્સ મે સત્થા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો. લાભા વત મે, સુલદ્ધં વત મે, ય્વાહં એવં સ્વાક્ખાતે ધમ્મવિનયે પબ્બજિતો. લાભા વત મે, સુલદ્ધં વત મે, યસ્સ મે સબ્રહ્મચારિનો સીલવન્તો કલ્યાણધમ્મા'તિ. તસ્સ મય્હં, ભન્તે, અવિદૂરે મહાભયભેરવસદ્દો અહોસિ, અપિસ્સુદં પથવી મઞ્ઞે ઉન્દ્રીયતી''તિ.

''નેસા, સમિદ્ધિ, પથવી ઉન્દ્રીયતિ. મારો એસો પાપિમા તુય્હં વિચક્ખુકમ્માય આગતો. ગચ્છ ત્વં, સમિદ્ધિ, તત્થેવ અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરાહી''તિ. ''એવં, ભન્તે''તિ ખો આયસ્મા સમિદ્ધિ ભગવતો પટિસ્સુત્વા ઉટ્ઠાયાસના ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા પક્કામિ. દુતિયમ્પિ ખો આયસ્મા સમિદ્ધિ તત્થેવ અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહાસિ. દુતિયમ્પિ ખો આયસ્મતો સમિદ્ધિસ્સ રહોગતસ્સ પટિસલ્લીનસ્સ...પે॰... દુતિયમ્પિ ખો મારો પાપિમા આયસ્મતો સમિદ્ધિસ્સ ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય...પે॰... અપિસ્સુદં પથવી મઞ્ઞે ઉન્દ્રીયતિ. અથ ખો આયસ્મા સમિદ્ધિ મારં પાપિમન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''સદ્ધાયાહં પબ્બજિતો, અગારસ્મા અનગારિયં;
સતિ પઞ્ઞા ચ મે બુદ્ધા, ચિત્તઞ્ચ સુસમાહિતં;
કામં કરસ્સુ રૂપાનિ, નેવ મં બ્યાધયિસ્સસી''તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા ''જાનાતિ મં સમિદ્ધિ ભિક્ખૂ''તિ દુક્ખી દુમ્મનો તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૩. ગોધિકસુત્તં

૧૫૯. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ વેળુવને કલન્દકનિવાપે. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મા ગોધિકો ઇસિગિલિપસ્સે વિહરતિ કાળસિલાયં. અથ ખો આયસ્મા ગોધિકો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો સામયિકં ચેતોવિમુત્તિં ફુસિ. અથ ખો આયસ્મા ગોધિકો તમ્હા સામયિકાય ચેતોવિમુત્તિયા પરિહાયિ . દુતિયમ્પિ ખો આયસ્મા ગોધિકો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો સામયિકં ચેતોવિમુત્તિં ફુસિ. દુતિયમ્પિ ખો આયસ્મા ગોધિકો તમ્હા સામયિકાય ચેતોવિમુત્તિયા પરિહાયિ. તતિયમ્પિ ખો આયસ્મા ગોધિકો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો સામયિકં ચેતોવિમુત્તિં ફુસિ. તતિયમ્પિ ખો આયસ્મા ગોધિકો તમ્હા...પે॰... પરિહાયિ. ચતુત્થમ્પિ ખો આયસ્મા ગોધિકો અપ્પમત્તો...પે॰... વિમુત્તિં ફુસિ . ચતુત્થમ્પિ ખો આયસ્મા ગોધિકો તમ્હા...પે॰... પરિહાયિ. પઞ્ચમમ્પિ ખો આયસ્મા ગોધિકો...પે॰... ચેતોવિમુત્તિં ફુસિ. પઞ્ચમમ્પિ ખો આયસ્મા...પે॰... વિમુત્તિયા પરિહાયિ. છટ્ઠમ્પિ ખો આયસ્મા ગોધિકો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો સામયિકં ચેતોવિમુત્તિં ફુસિ. છટ્ઠમ્પિ ખો આયસ્મા ગોધિકો તમ્હા સામયિકાય ચેતોવિમુત્તિયા પરિહાયિ. સત્તમમ્પિ ખો આયસ્મા ગોધિકો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો સામયિકં ચેતોવિમુત્તિં ફુસિ.

અથ ખો આયસ્મતો ગોધિકસ્સ એતદહોસિ – ''યાવ છટ્ઠં ખ્વાહં સામયિકાય ચેતોવિમુત્તિયા પરિહીનો. યંનૂનાહં સત્થં આહરેય્ય''ન્તિ. અથ ખો મારો પાપિમા આયસ્મતો ગોધિકસ્સ ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં ગાથાહિ અજ્ઝભાસિ –

“મહાવીર મહાપઞ્ઞ, ઇદ્ધિયા યસસા જલ;
સબ્બવેરભયાતીત, પાદે વન્દામિ ચક્ખુમ.

“સાવકો તે મહાવીર, મરણં મરણાભિભૂ;
આકઙ્ખતિ ચેતયતિ, તં નિસેધ જુતિન્ધર.

“કથઞ્હિ ભગવા તુય્હં, સાવકો સાસને રતો;
અપ્પત્તમાનસો સેક્ખો, કાલં કયિરા જનેસુતા”તિ.

તેન ખો પન સમયેન આયસ્મતો ગોધિકેન સત્થં આહરિતં હોતિ. અથ ખો ભગવા “મારો અયં પાપિમા” ઇતિ વિદિત્વા મારં પાપિમન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

“એવઞ્હિ ધીરા કુબ્બન્તિ, નાવકઙ્ખન્તિ જીવિતં;
સમૂલં તણ્હમબ્બુય્હ, ગોધિકો પરિનિબ્બુતો”તિ.

અથ ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – “આયામ, ભિક્ખવે, યેન ઇસિગિલિપસ્સં કાળસિલા તેનુપસઙ્કમિસ્સામ યત્થ ગોધિકેન કુલપુત્તેન સત્થં આહરિત”ન્તિ. “એવં, ભન્તે”તિ ખો તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું.

અથ ખો ભગવા સમ્બહુલેહિ ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં યેન ઇસિગિલિપસ્સં કાળસિલા તેનુપસઙ્કમિ. અદ્દસા ખો ભગવા આયસ્મન્તં ગોધિકં દૂરતોવ મઞ્ચકે વિવત્તક્ખન્ધં સેમાનં [સેય્યમાનં (સ્યા॰ કં॰), સોપ્પમાનં (ક॰)]. તેન ખો પન સમયેન ધૂમાયિતત્તં તિમિરાયિતત્તં ગચ્છતેવ પુરિમં દિસં, ગચ્છતિ પચ્છિમં દિસં, ગચ્છતિ ઉત્તરં દિસં, ગચ્છતિ દક્ખિણં દિસં, ગચ્છતિ ઉદ્ધં, ગચ્છતિ અધો, ગચ્છતિ અનુદિસં.

અથ ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – “પસ્સથ નો તુમ્હે, ભિક્ખવે, એતં ધૂમાયિતત્તં તિમિરાયિતત્તં ગચ્છતેવ પુરિમં દિસં, ગચ્છતિ પચ્છિમં દિસં, ગચ્છતિ ઉત્તરં દિસં, ગચ્છતિ દક્ખિણં દિસં, ગચ્છતિ ઉદ્ધં, ગચ્છતિ અધો, ગચ્છતિ અનુદિસ”ન્તિ? “એવં, ભન્તે”. “એસો ખો, ભિક્ખવે, મારો પાપિમા ગોધિકસ્સ કુલપુત્તસ્સ વિઞ્ઞાણં સમન્વેસતિ – ‘કત્થ ગોધિકસ્સ કુલપુત્તસ્સ વિઞ્ઞાણં પતિટ્ઠિત’ન્તિ? અપ્પતિટ્ઠિતેન ચ, ભિક્ખવે, વિઞ્ઞાણેન ગોધિકો કુલપુત્તો પરિનિબ્બુતો”તિ. અથ ખો મારો પાપિમા બેલુવપણ્ડુવીણં આદાય યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

“ઉદ્ધં અધો ચ તિરિયં, દિસા અનુદિસા સ્વહં;
અન્વેસં નાધિગચ્છામિ, ગોધિકો સો કુહિં ગતો”તિ.

“યો [સો (સી॰ પી॰)] ધીરો ધિતિસમ્પન્નો, ઝાયી ઝાનરતો સદા;
અહોરત્તં અનુયુઞ્જં, જીવિતં અનિકામયં.

“જેત્વાન મચ્ચુનો [ભેત્વા નમુચિનો (સી॰)] સેનં, અનાગન્ત્વા પુનબ્ભવં;
સમૂલં તણ્હમબ્બુય્હ, ગોધિકો પરિનિબ્બુતો”તિ.

‘‘તસ્સ સોકપરેતસ્સ, વીણા કચ્છા અભસ્સથ;
તતો સો દુમ્મનો યક્ખો, તત્થેવન્તરધાયથા’’તિ [તત્થેવન્તરધાયિથાતિ (સ્યા॰ કં॰), તત્થેવ અન્તરધાયીતિ (ક॰)].

૪. સત્તવસ્સાનુબન્ધસુત્તં

૧૬૦. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા ઉરુવેલાયં વિહરતિ નજ્જા નેરઞ્જરાય તીરે અજપાલનિગ્રોધે. તેન ખો પન સમયેન મારો પાપિમા સત્તવસ્સાનિ ભગવન્તં અનુબન્ધો હોતિ ઓતારાપેક્ખો ઓતારં અલભમાનો. અથ ખો મારો પાપિમા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘સોકાવતિણ્ણો નુ વનમ્હિ ઝાયસિ,
વિત્તં નુ જીનો ઉદ પત્થયાનો;
આગું નુ ગામસ્મિમકાસિ કિઞ્ચિ,
કસ્મા જનેન ન કરોસિ સક્ખિં;
સક્ખી ન સમ્પજ્જતિ કેનચિ તે’’તિ.

‘‘સોકસ્સ મૂલં પલિખાય સબ્બં,
અનાગુ ઝાયામિ અસોચમાનો;
છેત્વાન સબ્બં ભવલોભજપ્પં,
અનાસવો ઝાયામિ પમત્તબન્ધૂ’’તિ.

‘‘યં વદન્તિ મમ યિદન્તિ, યે વદન્તિ મમન્તિ ચ;
એત્થ ચે તે મનો અત્થિ, ન મે સમણ મોક્ખસી’’તિ.

‘‘યં વદન્તિ ન તં મય્હં, યે વદન્તિ ન તે અહં;
એવં પાપિમ જાનાહિ, ન મે મગ્ગમ્પિ દક્ખસી’’તિ.

‘‘સચે મગ્ગં અનુબુદ્ધં, ખેમં અમતગામિનં;
અપેહિ ગચ્છ ત્વમેવેકો, કિમઞ્ઞમનુસાસસી’’તિ.

‘‘અમચ્ચુધેય્યં પુચ્છન્તિ, યે જના પારગામિનો;
તેસાહં પુટ્ઠો અક્ખામિ, યં સચ્ચં તં નિરૂપધિ’’ન્તિ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભન્તે, ગામસ્સ વા નિગમસ્સ વા અવિદૂરે પોક્ખરણી. તત્રસ્સ કક્કટકો. અથ ખો, ભન્તે, સમ્બહુલા કુમારકા વા કુમારિકાયો વા તમ્હા ગામા વા નિગમા વા નિક્ખમિત્વા યેન સા પોક્ખરણી તેનુપસઙ્કમેય્યું; ઉપસઙ્કમિત્વા તં કક્કટકં ઉદકા ઉદ્ધરિત્વા થલે પતિટ્ઠપેય્યું. યં યદેવ હિ સો, ભન્તે, કક્કટકો અળં અભિનિન્નામેય્ય તં તદેવ તે કુમારકા વા કુમારિકાયો વા કટ્ઠેન વા કથલાય વા સઞ્છિન્દેય્યું સમ્ભઞ્જેય્યું સમ્પલિભઞ્જેય્યું. એવઞ્હિ સો, ભન્તે, કક્કટકો સબ્બેહિ અળેહિ સઞ્છિન્નેહિ સમ્ભગ્ગેહિ સમ્પલિભગ્ગેહિ અભબ્બો તં પોક્ખરણિં ઓતરિતું. એવમેવ ખો, ભન્તે, યાનિ કાનિચિ વિસૂકાયિકાનિ [યાનિ વિસુકાયિકાનિ (સી॰ પી॰ ક॰)]

વિસેવિતાનિ વિપ્ફન્દિતાનિ, સબ્બાનિ તાનિ [કાનિચિ કાનિચિ સબ્બાનિ (સી॰ પી॰ ક॰)] ભગવતા સઞ્છિન્નાનિ સમ્ભગ્ગાનિ સમ્પલિભગ્ગાનિ. અભબ્બો દાનાહં, ભન્તે, પુન ભગવન્તં ઉપસઙ્કમિતું યદિદં ઓતારાપેક્ખો''તિ. અથ ખો મારો પાપિમા ભગવતો સન્તિકે ઇમા નિબ્બેજનીયા ગાથાયો અભાસિ –

''મેદવણ્ણઞ્ચ પાસાણં, વાયસો અનુપરિયગા;
અપેત્થ મુદું વિન્દેમ, અપિ અસ્સાદના સિયા.

''અલદ્ધા તત્થ અસ્સાદં, વાયસેત્તો અપક્કમે;
કાકોવ સેલમાસજ્જ, નિબ્બિજ્જાપેમ ગોતમા''તિ.

૫. મારધીતુસુત્તં

૧૬૧. અથ ખો મારો પાપિમા ભગવતો સન્તિકે ઇમા નિબ્બેજનીયા ગાથાયો અભાસિત્વા તમ્હા ઠાના અપક્કમ્મ ભગવતો અવિદૂરે પથવિયં પલ્લઙ્કેન નિસીદિ તુણ્હીભૂતો મઙ્કુભૂતો પત્તક્ખન્ધો અધોમુખો પજ્ઝાયન્તો અપ્પટિભાનો કટ્ઠેન ભૂમિં વિલિખન્તો. અથ ખો તણ્હા ચ અરતિ ચ રગા ચ મારધીતરો યેન મારો પાપિમા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા મારં પાપિમન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિંસુ –

''કેનાસિ દુમ્મનો તાત, પુરિસં કં નુ સોચસિ;
મયં તં રાગપાસેન, આરઞ્ઞમિવ કુઞ્જરં;
બન્ધિત્વા આનયિસ્સામ, વસગો તે ભવિસ્સતી''તિ.

''અરહં સુગતો લોકે, ન રાગેન સુવાનયો;
મારધેય્યં અતિક્કન્તો, તસ્મા સોચામહં ભુસ''ન્તિ.

અથ ખો તણ્હા ચ અરતિ ચ રગા ચ મારધીતરો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં એતદવોચું – ''પાદે તે, સમણ, પરિચારેમા''તિ. અથ ખો ભગવા ન મનસાકાસિ, યથા તં અનુત્તરે ઉપધિસઙ્ખયે વિમુત્તો.

અથ ખો તણ્હા ચ અરતિ ચ રગા ચ મારધીતરો એકમન્તં અપક્કમ્મ એવં સમચિન્તેસું – ''ઉચ્ચાવચા ખો પુરિસાનં અધિપ્પાયા. યંનૂન મયં એકસતં એકસતં કુમારિવણ્ણસતં અભિનિમ્મિનેય્યામા''તિ. અથ ખો તણ્હા ચ અરતિ ચ રગા ચ મારધીતરો એકસતં એકસતં કુમારિવણ્ણસતં અભિનિમ્મિનિત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં એતદવોચું – ''પાદે તે, સમણ, પરિચારેમા''તિ. તમ્પિ ભગવા ન મનસાકાસિ, યથા તં અનુત્તરે ઉપધિસઙ્ખયે વિમુત્તો.

અથ ખો તણ્હા ચ અરતિ ચ રગા ચ મારધીતરો એકમન્તં અપક્કમ્મ એવં સમચિન્તેસું – ''ઉચ્ચાવચા ખો પુરિસાનં અધિપ્પાયા . યંનૂન મયં એકસતં એકસતં અવિજાતવણ્ણસતં અભિનિમ્મિનેય્યામા''તિ. અથ ખો તણ્હા ચ અરતિ ચ રગા ચ મારધીતરો એકસતં એકસતં અવિજાતવણ્ણસતં અભિનિમ્મિનિત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં એતદવોચું – ''પાદે તે, સમણ, પરિચારેમા''તિ. તમ્પિ ભગવા ન મનસાકાસિ, યથા તં અનુત્તરે ઉપધિસઙ્ખયે વિમુત્તો.

અથ ખો તણ્હા ચ...પે॰... યંનૂન મયં એકસતં એકસતં સકિં વિજાતવણ્ણસતં અભિનિમ્મિનેય્યામાતિ. અથ ખો તણ્હા ચ...પે॰... સકિં વિજાતવણ્ણસતં અભિનિમ્મિનિત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં એતદવોચું – ''પાદે તે, સમણ, પરિચારેમા''તિ. તમ્પિ ભગવા ન મનસાકાસિ, યથા તં અનુત્તરે ઉપધિસઙ્ખયે વિમુત્તો.

અથ ખો તણ્હા ચ...પે॰... યંનૂન મયં એકસતં એકસતં દુવિજાતવણ્ણસતં અભિનિમ્મિનેય્યામાતિ. અથ ખો તણ્હા ચ...પે॰... દુવિજાતવણ્ણસતં અભિનિમ્મિનિત્વા યેન ભગવા...પે॰... યથા તં અનુત્તરે ઉપધિસઙ્ખયે વિમુત્તો. અથ ખો તણ્હા ચ...પે॰... મજ્ઝિમિત્થિવણ્ણસતં અભિનિમ્મિનેય્યામાતિ. અથ ખો તણ્હા ચ...પે॰... મજ્ઝિમિત્થિવણ્ણસતં અભિનિમ્મિનિત્વા...પે॰... અનુત્તરે ઉપધિસઙ્ખયે વિમુત્તો.

અથ ખો તણ્હા ચ...પે॰... મહિત્થિવણ્ણસતં અભિનિમ્મિનેય્યામાતિ . અથ ખો તણ્હા ચ...પે॰... મહિત્થિવણ્ણસતં અભિનિમ્મિનિત્વા યેન ભગવા...પે॰... અનુત્તરે ઉપધિસઙ્ખયે વિમુત્તો. અથ ખો તણ્હા ચ અરતિ ચ રગા ચ મારધીતરો એકમન્તં અપક્કમ્મ એતદવોચું – સચ્ચં કિર નો પિતા અવોચ –

''અરહં સુગતો લોકે, ન રાગેન સુવાનયો;
મારધેય્યં અતિક્કન્તો, તસ્મા સોચામહં ભુસ''ન્તિ.

''યઞ્હિ મયં સમણં વા બ્રાહ્મણં વા અવીતરાગં ઇમિના ઉપક્કમેન ઉપક્કમેય્યામ હદયં વાસ્સ ફલેય્ય, ઉણ્હં લોહિતં વા મુખતો ઉગ્ગચ્છેય્ય, ઉમ્માદં વા પાપુણેય્ય ચિત્તક્ખેપં વા. સેય્યથા વા પન નળો હરિતો લુતો ઉસ્સુસ્સતિ વિસુસ્સતિ મિલાયતિ; એવમેવ ઉસ્સુસ્સેય્ય વિસુસ્સેય્ય મિલાયેય્યા''તિ.

અથ ખો તણ્હા ચ અરતિ ચ રગા ચ મારધીતરો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા એકમન્તં અટ્ઠંસુ. એકમન્તં ઠિતા ખો તણ્હા મારધીતા ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''સોકાવતિણ્ણો નુ વનમ્હિ ઝાયસિ,
વિત્તં નુ જીનો ઉદ પત્થયાનો;
આગું નુ ગામસ્મિમકાસિ કિઞ્ચિ,
કસ્મા જનેન ન કરોસિ સક્ખિં;
સક્ખી ન સમ્પજ્જતિ કેનચિ તે''તિ.

''અત્થસ્સ પત્તિં હદયસ્સ સન્તિં,
જેત્વાન સેનં પિયસાતરૂપં;
એકોહં [એકાહં (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰)] ઝાયં સુખમનુબોધિં,
તસ્મા જનેન ન કરોમિ સક્ખિં;
સક્ખી ન સમ્પજ્જતિ કેનચિ મે''તિ.

અથ ખો અરતિ [અરતિ ચ (ક॰)] મારધીતા ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''કથં વિહારીબહુલોધ ભિક્ખુ,

પઞ્ચોઘતિણ્ણો અતરીધ છટ્ઠં;
કથં ઝાયિં [કથં ઝાયં (સ્યા॰ કં॰ પી॰), કથજ્ઝાયં (ક॰)] બહુલં કામસઞ્ઞા,
પરિબાહિરા હોન્તિ અલદ્ધ યો ત''ન્તિ.

''પસ્સદ્ધકાયો સુવિમુત્તચિત્તો,
અસઙ્ખરાનો સતિમા અનોકો;
અઞ્ઞાય ધમ્મં અવિતક્કઝાયી,
ન કુપ્પતિ ન સરતિ ન થિનો [ન કુપ્પતી નસ્સરતી ન થીનો (સી॰)].

''એવંવિહારીબહુલોધ ભિક્ખુ,
પઞ્ચોઘતિણ્ણો અતરીધ છટ્ઠં;
એવં ઝાયિં બહુલં કામસઞ્ઞા,
પરિબાહિરા હોન્તિ અલદ્ધ યો ત''ન્તિ.

અથ ખો રગા [રગાચ (ક॰)] મારધીતા ભગવતો સન્તિકે ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''અચ્છેજ્જ તણ્હં ગણસઙ્ઘચારી,
અદ્ધા ચરિસ્સન્તિ [તરિસ્સન્તિ (સી॰)] બહૂ ચ સદ્ધા;
બહું વતાયં જનતં અનોકો,
અચ્છેજ્જ નેસ્સતિ મચ્ચુરાજસ્સ પાર''ન્તિ.

''નયન્તિ વે મહાવીરા, સદ્ધમ્મેન તથાગતા;
ધમ્મેન નયમાનાનં, કા ઉસૂયા વિજાનત''ન્તિ.

અથ ખો તણ્હા ચ અરતિ ચ રગા ચ મારધીતરો યેન મારો પાપિમા તેનુપસઙ્કમિંસુ. અદ્દસા ખો મારો પાપિમા તણ્હઞ્ચ અરતિઞ્ચ રગઞ્ચ મારધીતરો દૂરતોવ આગચ્છન્તિયો. દિસ્વાન ગાથાહિ અજ્ઝભાસિ –

''બાલા કુમુદનાળેહિ, પબ્બતં અભિમત્થથ [અભિમન્થથ (સી॰)];
ગિરિં નખેન ખનથ, અયો દન્તેહિ ખાદથ.

''સેલંવ સિરસૂહચ્ચ [સિરસિ ઊહચ્ચ (સી॰), સિરસિ ઓહચ્ચ (સ્યા॰ કં॰)], પાતાલે ગાધમેસથ;
ખાણુંવ ઉરસાસજ્જ, નિબ્બિજ્જાપેથ ગોતમા''તિ.

''દદ્દલ્લમાના આગઞ્છું, તણ્હા ચ અરતી રગા;
તા તત્થ પનુદી સત્થા, તૂલં ભટ્ઠંવ માલુતો''તિ.

તતિયો વગ્ગો.

તસ્સુદ્દાનં –

સમ્બહુલા સમિદ્ધિ ચ, ગોધિકં સત્તવસ્સાનિ;
ધીતરં દેસિતં બુદ્ધ, સેટ્ઠેન ઇમં મારપઞ્ચકન્તિ.

મારસંયુત્તં સમત્તં.

૫. ભિક્ખુનીસંયુત્તં

૧. આળવિકાસુત્તં

૧૬૨. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો આળવિકા ભિક્ખુની પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય સાવત્થિં પિણ્ડાય પાવિસિ. સાવત્થિયં પિણ્ડાય ચરિત્વા પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તા યેન અન્ધવનં તેનુપસઙ્કમિ વિવેકત્થિની. અથ ખો મારો પાપિમા આળવિકાય ભિક્ખુનિયા ભયં છમ્ભિતત્તં લોમહંસં ઉપ્પાદેતુકામો વિવેકમ્હા ચાવેતુકામો યેન આળવિકા ભિક્ખુની તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આળવિકં ભિક્ખુનિં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''નત્થિ નિસ્સરણં લોકે, કિં વિવેકેન કાહસિ;
ભુઞ્જસ્સુ કામરતિયો, માહુ પચ્છાનુતાપિની''તિ.

અથ ખો આળવિકાય ભિક્ખુનિયા એતદહોસિ – ''કો નુ ખ્વાયં મનુસ્સો વા અમનુસ્સો વા ગાથં ભાસતી''તિ? અથ ખો આળવિકાય ભિક્ખુનિયા એતદહોસિ – ''મારો ખો અયં પાપિમા મમ ભયં છમ્ભિતત્તં લોમહંસં ઉપ્પાદેતુકામો વિવેકમ્હા ચાવેતુકામો ગાથં ભાસતી''તિ. અથ ખો આળવિકા ભિક્ખુની ''મારો અયં પાપિમા'' ઇતિ વિદિત્વા મારં પાપિમન્તં ગાથાહિ પચ્ચભાસિ –

''અત્થિ નિસ્સરણં લોકે, પઞ્ઞાય મે સુફુસ્સિતં [સુફસ્સિતં (સી॰ પી॰)];
પમત્તબન્ધુ પાપિમ, ન ત્વં જાનાસિ તં પદં.

''સત્તિસૂલૂપમા કામા, ખન્ધાસં અધિકુટ્ટના;
યં ત્વં કામરતિં બ્રૂસિ, અરતિ મય્હ સા અહૂ''તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા ''જાનાતિ મં આળવિકા ભિક્ખુની''તિ દુક્ખી દુમ્મનો તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૨. સોમાસુત્તં

૧૬૩. સાવત્થિનિદાનં . અથ ખો સોમા ભિક્ખુની પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય સાવત્થિં પિણ્ડાય પાવિસિ. સાવત્થિયં પિણ્ડાય ચરિત્વા પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તા યેન અન્ધવનં તેનુપસઙ્કમિ દિવાવિહારાય. અન્ધવનં અજ્ઝોગાહેત્વા અઞ્ઞતરસ્મિં રુક્ખમૂલે દિવાવિહારં નિસીદિ. અથ ખો મારો પાપિમા સોમાય ભિક્ખુનિયા ભયં છમ્ભિતત્તં લોમહંસં ઉપ્પાદેતુકામો સમાધિમ્હા ચાવેતુકામો યેન સોમા ભિક્ખુની તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા સોમં ભિક્ખુનિં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''યં તં ઇસીહિ પત્તબ્બં, ઠાનં દુરભિસમ્ભવં;
ન તં દ્વઙ્ગુલપઞ્ઞાય, સક્કા પપ્પોતુમિત્થિયા''તિ.

અથ ખો સોમાય ભિક્ખુનિયા એતદહોસિ – ''કો નુ ખ્વાયં મનુસ્સો વા અમનુસ્સો વા ગાથં ભાસતી''તિ? અથ ખો સોમાય ભિક્ખુનિયા એતદહોસિ – ''મારો ખો અયં પાપિમા મમ ભયં છમ્ભિતત્તં લોમહંસં ઉપ્પાદેતુકામો

સમાધિમ્હા ચાવેતુકામો ગાથં ભાસતી''તિ. અથ ખો સોમા ભિક્ખુની ''મારો અયં પાપિમા'' ઇતિ વિદિત્વા મારં પાપિમન્તં ગાથાહિ પચ્ચભાસિ –

''ઇત્થિભાવો કિં કયિરા, ચિત્તમ્હિ સુસમાહિતે;
ઞાણમ્હિ વત્તમાનમ્હિ, સમ્મા ધમ્મં વિપસ્સતો.

''યસ્સ નૂન સિયા એવં, ઇત્થાહં પુરિસોતિ વા;
કિઞ્ચિ વા પન અઞ્ઞસ્મિ [અસ્મીતિ (સ્યા॰ કં॰ પી॰)], તં મારો વત્તુમરહતી''તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા ''જાનાતિ મં સોમા ભિક્ખુની''તિ દુક્ખી દુમ્મનો તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૩. કિસાગોતમીસુત્તં

૧૬૪. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો કિસાગોતમી ભિક્ખુની પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય સાવત્થિં પિણ્ડાય પાવિસિ. સાવત્થિયં પિણ્ડાય ચરિત્વા પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તા યેન અન્ધવનં તેનુપસઙ્કમિ , દિવાવિહારાય. અન્ધવનં અજ્ઝોગાહેત્વા અઞ્ઞતરસ્મિં રુક્ખમૂલે દિવાવિહારં નિસીદિ. અથ ખો મારો પાપિમા કિસાગોતમિયા ભિક્ખુનિયા ભયં છમ્ભિતત્તં લોમહંસં ઉપ્પાદેતુકામો સમાધિમ્હા ચાવેતુકામો યેન કિસાગોતમી ભિક્ખુની તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા કિસાગોતમિં ભિક્ખુનિં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''કિં નુ ત્વં મતપુત્તાવ, એકમાસિ રુદમ્મુખી;
વનમજ્ઝગતા એકા, પુરિસં નુ ગવેસસી''તિ.

અથ ખો કિસાગોતમિયા ભિક્ખુનિયા એતદહોસિ – ''કો નુ ખ્વાયં મનુસ્સો વા અમનુસ્સો વા ગાથં ભાસતી''તિ? અથ ખો કિસાગોતમિયા ભિક્ખુનિયા એતદહોસિ – ''મારો ખો અયં પાપિમા મમ ભયં છમ્ભિતત્તં લોમહંસં ઉપ્પાદેતુકામો સમાધિમ્હા ચાવેતુકામો ગાથં ભાસતી''તિ.

અથ ખો કિસાગોતમી ભિક્ખુની ''મારો અયં પાપિમા'' ઇતિ વિદિત્વા મારં પાપિમન્તં ગાથાહિ પચ્ચભાસિ –

''અચ્ચન્તં મતપુત્તામ્હિ, પુરિસા એતદન્તિકા;
ન સોચામિ ન રોદામિ, ન તં ભાયામિ આવુસો.

''સબ્બત્થ વિહતા નન્દી, તમોક્ખન્ધો પદાલિતો;
જેત્વાન મચ્ચુનો [જેત્વા નમુચિનો (સી॰)] સેનં, વિહરામિ અનાસવા''તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા ''જાનાતિ મં કિસાગોતમી ભિક્ખુની''તિ દુક્ખી દુમ્મનો તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૪. વિજયાસુત્તં

૧૬૫. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો વિજયા ભિક્ખુની પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા...પે॰... અઞ્ઞતરસ્મિં રુક્ખમૂલે દિવાવિહારં નિસીદિ. અથ ખો મારો પાપિમા વિજયાય ભિક્ખુનિયા ભયં છમ્ભિતત્તં લોમહંસં ઉપ્પાદેતુકામો

સમાધિમ્હા ચાવેતુકામો યેન વિજયા ભિક્ખુની તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા વિજયં ભિક્ખુનિં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

“દહરા ત્વં રૂપવતી, અહઞ્ચ દહરો સુસુ;
પઞ્ચઙ્ગિકેન તુરિયેન, એહય્યેભિરમામસે”તિ [એહિ અય્યે રમામસેતિ (સી॰)].

અથ ખો વિજયાય ભિક્ખુનિયા એતદહોસિ – “કો નુ ખ્વાયં મનુસ્સો વા અમનુસ્સો વા ગાથં ભાસતી”તિ? અથ ખો વિજયાય ભિક્ખુનિયા એતદહોસિ – “મારો ખો અયં પાપિમા મમ ભયં છમ્ભિતત્તં લોમહંસં ઉપ્પાદેતુકામો સમાધિમ્હા ચાવેતુકામો ગાથં ભાસતી”તિ. અથ ખો વિજયા ભિક્ખુની “મારો અયં પાપિમા” ઇતિ વિદિત્વા મારં પાપિમન્તં ગાથાહિ પચ્ચભાસિ –

“રૂપા સદ્દા રસા ગન્ધા, ફોટ્ઠબ્બા ચ મનોરમા;
નિય્યાતયામિ તુય્હેવ, માર નાહં તેનત્થિકા.

“ઇમિના પૂતિકાયેન, ભિન્દનેન પભઙ્ગુના;
અટ્ટીયામિ હરાયામિ, કામતણ્હા સમૂહતા.

“યે ચ રૂપૂપગા સત્તા, યે ચ અરૂપટ્ઠાયિનો [આરુપ્પટ્ઠાયિનો (સી॰ પી॰)];
યા ચ સન્તા સમાપત્તિ, સબ્બત્થ વિહતો તમો”તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા “જાનાતિ મં વિજયા ભિક્ખુની”તિ દુક્ખી દુમ્મનો તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૫. ઉપ્પલવણ્ણાસુત્તં

૧૬૬. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો ઉપ્પલવણ્ણા ભિક્ખુની પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા...પે॰... અઞ્ઞતરસ્મિં સુપુપ્ફિતસાલરુક્ખમૂલે અટ્ઠાસિ. અથ ખો મારો પાપિમા ઉપ્પલવણ્ણાય ભિક્ખુનિયા ભયં છમ્ભિતત્તં લોમહંસં ઉપ્પાદેતુકામો સમાધિમ્હા ચાવેતુકામો યેન ઉપ્પલવણ્ણા ભિક્ખુની તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ઉપ્પલવણ્ણં ભિક્ખુનિં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

“સુપુપ્ફિતગ્ગં ઉપગમ્મ ભિક્ખુનિ,
એકા તુવં તિટ્ઠસિ સાલમૂલે;
ન ચત્થિ તે દુતિયા વણ્ણધાતુ,
બાલે ન ત્વં ભાયસિ ધુત્તકાન”ન્તિ.

અથ ખો ઉપ્પલવણ્ણાય ભિક્ખુનિયા એતદહોસિ – “કો નુ ખ્વાયં મનુસ્સો વા અમનુસ્સો વા ગાથં ભાસતી”તિ? અથ ખો ઉપ્પલવણ્ણાય ભિક્ખુનિયા એતદહોસિ – “મારો ખો અયં પાપિમા મમ ભયં છમ્ભિતત્તં લોમહંસં ઉપ્પાદેતુકામો સમાધિમ્હા ચાવેતુકામો ગાથં ભાસતી”તિ. અથ ખો ઉપ્પલવણ્ણા ભિક્ખુની “મારો અયં પાપિમા” ઇતિ વિદિત્વા મારં પાપિમન્તં ગાથાહિ પચ્ચભાસિ –

“સતં સહસ્સાનિપિ ધુત્તકાનં,

ઇધાગતા તાદિસકા ભવેય્યું;
લોમં ન ઇઞ્જામિ ન સન્તસામિ,
ન માર ભાયામિ તમેકિકાપિ.

‘‘એસા અન્તરધાયામિ, કુચ્છિં વા પવિસામિ તે;
પખુમન્તરિકાયમ્પિ, તિટ્ઠન્તિં મં ન દક્ખસિ.

‘‘ચિત્તસ્મિં વસીભૂતામ્હિ, ઇદ્ધિપાદા સુભાવિતા;
સબ્બબન્ધનમુત્તામ્હિ, ન તં ભાયામિ આવુસો’’તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા ‘‘જાનાતિ મં ઉપ્પલવણ્ણા ભિક્ખુની’’તિ દુક્ખી દુમ્મનો તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૬. ચાલાસુત્તં

૧૬૭. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો ચાલા ભિક્ખુની પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા…પે॰… અઞ્ઞતરસ્મિં રુક્ખમૂલે દિવાવિહારં નિસીદિ. અથ ખો મારો પાપિમા યેન ચાલા ભિક્ખુની તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ચાલં ભિક્ખુનિં એતદવોચ – ‘‘કિં નુ ત્વં, ભિક્ખુનિ, ન રોચેસી’’તિ? ‘‘જાતિં ખ્વાહં, આવુસો, ન રોચેમી’’તિ.

‘‘કિં નુ જાતિં ન રોચેસિ, જાતો કામાનિ ભુઞ્જતિ;
કો નુ તં ઇદમાદપયિ, જાતિં મા રોચ [મા રોચેસિ (સી॰ પી॰)] ભિક્ખુની’’તિ.

‘‘જાતસ્સ મરણં હોતિ, જાતો દુક્ખાનિ ફુસ્સતિ [પસ્સતિ (સી॰ પી॰)];
બન્ધં વધં પરિક્લેસં, તસ્મા જાતિં ન રોચયે.

‘‘બુદ્ધો ધમ્મમદેસેસિ, જાતિયા સમતિક્કમં;
સબ્બદુક્ખપ્પહાનાય, સો મં સચ્ચે નિવેસયિ.

‘‘યે ચ રૂપૂપગા સત્તા, યે ચ અરૂપટ્ઠાયિનો;
નિરોધં અપ્પજાનન્તા, આગન્તારો પુનબ્ભવ’’ન્તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા ‘‘જાનાતિ મં ચાલા ભિક્ખુની’’તિ દુક્ખી દુમ્મનો તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૭. ઉપચાલાસુત્તં

૧૬૮. સાવત્થિનિદાનં . અથ ખો ઉપચાલા ભિક્ખુની પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા…પે॰… અઞ્ઞતરસ્મિં રુક્ખમૂલે દિવાવિહારં નિસીદિ. અથ ખો મારો પાપિમા યેન ઉપચાલા ભિક્ખુની તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ઉપચાલં ભિક્ખુનિં એતદવોચ – ‘‘કત્થ નુ ત્વં, ભિક્ખુનિ, ઉપ્પજ્જિતુકામા’’તિ? ‘‘ન ખ્વાહં, આવુસો, કત્થચિ ઉપ્પજ્જિતુકામા’’તિ.

‘‘તાવતિંસા ચ યામા ચ, તુસિતા ચાપિ દેવતા;

નિમ્માનરતિનો દેવા, યે દેવા વસવત્તિનો;
તત્થ ચિત્તં પણિધેહિ, રતિં પચ્ચનુભોસ્સસી''તિ.

''તાવતિંસા ચ યામા ચ, તુસિતા ચાપિ દેવતા;
નિમ્માનરતિનો દેવા, યે દેવા વસવત્તિનો;
કામબન્ધનબદ્ધા તે, એન્તિ મારવસં પુન.

''સબ્બો આદીપિતો [સબ્બોવ આદિત્તો (સ્યા॰ કં॰)] લોકો, સબ્બો લોકો પધૂપિતો;
સબ્બો પજ્જલિતો [પજ્જલિતો (સબ્બત્થ)] લોકો, સબ્બો લોકો પકમ્પિતો.

''અકમ્પિતં અપજ્જલિતં [અચલિતં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)], અપુથુજ્જનસેવિતં;
અગતિ યત્થ મારસ્સ, તત્થ મે નિરતો મનો''તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા ''જાનાતિ મં ઉપચાલા ભિક્ખુની''તિ દુક્ખી દુમ્મનો તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૮. સીસુપચાલાસુત્તં

૧૬૯. સાવત્થિનિદાનં . અથ ખો સીસુપચાલા [સીસૂપચાલા (સી॰)] ભિક્ખુની પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા ... પે॰... અઞ્ઞતરસ્મિં રુક્ખમૂલે દિવાવિહારં નિસીદિ. અથ ખો મારો પાપિમા યેન સીસુપચાલા ભિક્ખુની તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા સીસુપચાલં ભિક્ખુનિં એતદવોચ – ''કસ્સ નુ ત્વં, ભિક્ખુનિ, પાસણ્ડં રોચેસી''તિ? ''ન ખ્વાહં, આવુસો, કસ્સચિ પાસણ્ડં રોચેમી''તિ.

''કં નુ ઉદ્દિસ્સ મુણ્ડાસિ, સમણી વિય દિસ્સસિ;
ન ચ રોચેસિ પાસણ્ડં, કિમિવ ચરસિ મોમૂહા''તિ.

''ઇતો બહિદ્ધા પાસણ્ડા, દિટ્ઠીસુ પસીદન્તિ તે;
ન તેસં ધમ્મં રોચેમિ, તે ધમ્મસ્સ અકોવિદા.

''અત્થિ સક્યકુલે જાતો, બુદ્ધો અપ્પટિપુગ્ગલો;
સબ્બાભિભૂ મારનુદો, સબ્બત્થમપરાજિતો.

''સબ્બત્થ મુત્તો અસિતો, સબ્બં પસ્સતિ ચક્ખુમા;
સબ્બકમ્મક્ખયં પત્તો, વિમુત્તો ઉપધિસઙ્ખયે;
સો મય્હં ભગવા સત્થા, તસ્સ રોચેમિ સાસન''ન્તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા ''જાનાતિ મં સીસુપચાલા ભિક્ખુની''તિ દુક્ખી દુમ્મનો તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૯. સેલાસુત્તં

૧૭૦. સાવત્થિનિદાનં . અથ ખો સેલા ભિક્ખુની પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા…પે॰… અઞ્ઞતરસ્મિં રુક્ખમૂલે દિવાવિહારં નિસીદિ. અથ ખો મારો પાપિમા સેલાય ભિક્ખુનિયા ભયં છમ્ભિતત્તં લોમહંસં ઉપ્પાદેતુકામો…પે॰… સેલં ભિક્ખુનિં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘કેનિદં પકતં બિમ્બં, ક્વનુ [ક્વન્નુ (સી॰ પી॰), ક્વચિ (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] બિમ્બસ્સ કારકો;
ક્વનુ બિમ્બં સમુપ્પન્નં, ક્વનુ બિમ્બં નિરુજ્ઝતી’’તિ.

અથ ખો સેલાય ભિક્ખુનિયા એતદહોસિ – ‘‘કો નુ ખ્વાયં મનુસ્સો વા અમનુસ્સો વા ગાથં ભાસતી’’તિ? અથ ખો સેલાય ભિક્ખુનિયા એતદહોસિ – ‘‘મારો ખો અયં પાપિમા મમ ભયં છમ્ભિતત્તં લોમહંસં ઉપ્પાદેતુકામો સમાધિમ્હા ચાવેતુકામો ગાથં ભાસતી’’તિ. અથ ખો સેલા ભિક્ખુની ‘‘મારો અયં પાપિમા’’ ઇતિ વિદિત્વા મારં પાપિમન્તં ગાથાહિ પચ્ચભાસિ –

‘‘નયિદં અત્તકતં [નયિદં પકતં (સ્યા॰ કં॰)] બિમ્બં, નયિદં પરકતં [નયિદં પકતં (સ્યા॰ કં॰)] અઘં;
હેતું પટિચ્ચ સમ્ભૂતં, હેતુભઙ્ગા નિરુજ્ઝતિ.

‘‘યથા અઞ્ઞતરં બીજં, ખેત્તે વુત્તં વિરૂહતિ;
પથવીરસઞ્ચાગમ્મ, સિનેહઞ્ચ તદૂભયં.

‘‘એવં ખન્ધા ચ ધાતુયો, છ ચ આયતના ઇમે;
હેતું પટિચ્ચ સમ્ભૂતા, હેતુભઙ્ગા નિરુજ્ઝરે’’તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા ‘‘જાનાતિ મં સેલા ભિક્ખુની’’તિ દુક્ખી દુમ્મનો તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૧૦. વજિરાસુત્તં

૧૭૧. સાવત્થિનિદાનં . અથ ખો વજિરા ભિક્ખુની પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય સાવત્થિં પિણ્ડાય પાવિસિ. સાવત્થિયં પિણ્ડાય ચરિત્વા પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તા યેન અન્ધવનં તેનુપસઙ્કમિ દિવાવિહારાય. અન્ધવનં અજ્ઝોગાહેત્વા અઞ્ઞતરસ્મિં રુક્ખમૂલે દિવાવિહારં નિસીદિ. અથ ખો મારો પાપિમા વજિરાય ભિક્ખુનિયા ભયં છમ્ભિતત્તં લોમહંસં ઉપ્પાદેતુકામો સમાધિમ્હા ચાવેતુકામો યેન વજિરા ભિક્ખુની તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા વજિરં ભિક્ખુનિં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘કેનાયં પકતો સત્તો, કુવં સત્તસ્સ કારકો;
કુવં સત્તો સમુપ્પન્નો, કુવં સત્તો નિરુજ્ઝતી’’તિ.

અથ ખો વજિરાય ભિક્ખુનિયા એતદહોસિ – ‘‘કો નુ ખ્વાયં મનુસ્સો વા અમનુસ્સો વા ગાથં ભાસતી’’તિ? અથ ખો વજિરાય ભિક્ખુનિયા એતદહોસિ – ‘‘મારો ખો અયં પાપિમા મમ ભયં છમ્ભિતત્તં લોમહંસં ઉપ્પાદેતુકામો સમાધિમ્હા ચાવેતુકામો ગાથં ભાસતી’’તિ. અથ ખો વજિરા ભિક્ખુની ‘‘મારો અયં પાપિમા’’ ઇતિ વિદિત્વા, મારં પાપિમન્તં ગાથાહિ પચ્ચભાસિ –

‘‘કિં નુ સત્તોતિ પચ્ચેસિ, માર દિટ્ઠિગતં નુ તે;
સુદ્ધસઙ્ખારપુઞ્જોયં, નયિધ સત્તુપલબ્ભતિ.

‘‘યથા હિ અઙ્ગસમ્ભારા, હોતિ સદ્દો રથો ઇતિ;
એવં ખન્ધેસુ સન્તેસુ, હોતિ સત્તોતિ સમ્મુતિ [સમ્મતિ (સ્યા॰ કં॰)].

‘‘દુક્ખમેવ હિ સમ્ભોતિ, દુક્ખં તિટ્ઠતિ વેતિ ચ;
નાઞ્ઞત્ર દુક્ખા સમ્ભોતિ, નાઞ્ઞં દુક્ખા નિરુજ્ઝતી’’તિ.

અથ ખો મારો પાપિમા ‘‘જાનાતિ મં વજિરા ભિક્ખુની’’તિ દુક્ખી દુમ્મનો તત્થેવન્તરધાયીતિ.

ભિક્ખુનીસંયુત્તં સમત્તં.

તસ્સુદ્દાનં –

આળવિકા ચ સોમા ચ, ગોતમી વિજયા સહ;
ઉપ્પલવણ્ણા ચ ચાલા, ઉપચાલા સીસુપચાલા ચ;
સેલા વજિરાય તે દસાતિ.

૬. બ્રહ્મસંયુત્તં

૧. પઠમવગ્ગો

૧. બ્રહ્માયાચનસુત્તં

૧૭૨. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા ઉરુવેલાયં વિહરતિ નજ્જા નેરઞ્જરાય તીરે અજપાલનિગ્રોધમૂલે પઠમાભિસમ્બુદ્ધો. અથ ખો ભગવતો રહોગતસ્સ પટિસલ્લીનસ્સ એવં ચેતસો પરિવિતક્કો ઉદપાદિ – ‘‘અધિગતો ખો મ્યાયં ધમ્મો ગમ્ભીરો દુદ્દસો દુરનુબોધો સન્તો પણીતો અતક્કાવચરો નિપુણો પણ્ડિતવેદનીયો. આલયરામા ખો પનાયં પજા આલયરતા આલયસમ્મુદિતા. આલયરામાય ખો પન પજાય આલયરતાય આલયસમ્મુદિતાય દુદ્દસં ઇદં ઠાનં યદિદં ઇદપ્પચ્ચયતાપટિચ્ચસમુપ્પાદો. ઇદમ્પિ ખો ઠાનં દુદ્દસં યદિદં સબ્બસઙ્ખારસમથો સબ્બૂપધિપટિનિસ્સગ્ગો તણ્હાક્ખયો વિરાગો નિરોધો નિબ્બાનં. અહઞ્ચેવ ખો પન ધમ્મં દેસેય્યં; પરે ચ મે ન આજાનેય્યું; સો મમસ્સ કિલમથો, સા મમસ્સ વિહેસા’’તિ. અપિસ્સુ ભગવન્તં ઇમા અનચ્છરિયા ગાથાયો પટિભંસુ પુબ્બે અસ્સુતપુબ્બા –

‘‘કિચ્છેન મે અધિગતં, હલં દાનિ પકાસિતું;
રાગદોસપરેતેહિ, નાયં ધમ્મો સુસમ્બુધો.

‘‘પટિસોતગામિં નિપુણં, ગમ્ભીરં દુદ્દસં અણું;
રાગરત્તા ન દક્ખન્તિ, તમોખન્ધેન આવુટા’’તિ [તમોક્ખન્ધેન આવુતાતિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)].

ઇતિહ ભગવતો પટિસઞ્ચિક્ખતો અપ્પોસ્સુક્કતાય ચિત્તં નમતિ, નો ધમ્મદેસનાય.

અથ ખો બ્રહ્મુનો સહમ્પતિસ્સ ભગવતો ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય એતદહોસિ – ‘‘નસ્સતિ વત ભો લોકો, વિનસ્સતિ વત ભો લોકો, યત્ર હિ નામ તથાગતસ્સ અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ અપ્પોસ્સુક્કતાય ચિત્તં નમતિ [નમિસ્સતિ (?)], નો ધમ્મદેસનાયા’’તિ. અથ ખો બ્રહ્મા સહમ્પતિ – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં [સમ્મિઞ્જિતં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] વા બાહં પસારેય્ય, પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય એવમેવ – બ્રહ્મલોકે અન્તરહિતો ભગવતો પુરતો પાતુરહોસિ. અથ ખો બ્રહ્મા સહમ્પતિ એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા દક્ખિણજાણુમણ્ડલં પથવિયં નિહન્ત્વા યેન ભગવા તેનઞ્જલિં પણામેત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘દેસેતુ, ભન્તે, ભગવા ધમ્મં, દેસેતુ સુગતો ધમ્મં. સન્તિ સત્તા અપ્પરજક્ખજાતિકા, અસ્સવનતા ધમ્મસ્સ પરિહાયન્તિ. ભવિસ્સન્તિ ધમ્મસ્સ અઞ્ઞાતારો’’તિ. ઇદમવોચ બ્રહ્મા સહમ્પતિ, ઇદં વત્વા અથાપરં એતદવોચ –

‘‘પાતુરહોસિ મગધેસુ પુબ્બે,
ધમ્મો અસુદ્ધો સમલેહિ ચિન્તિતો;
અપાપુરેતં [અવાપુરેતં (સી॰)] અમતસ્સ દ્વારં,
સુણન્તુ ધમ્મં વિમલેનાનુબુદ્ધં.

‘‘સેલે યથા પબ્બતમુદ્ધનિટ્ઠિતો,

યથાપિ પસ્સે જનતં સમન્તતો;
તથૂપમં ધમ્મમયં સુમેધ,
પાસાદમારુય્હ સમન્તચક્ખુ;
સોકાવતિણ્ણં [સોકાવકિણ્ણં (સી॰)] જનતમપેતસોકો,
અવેક્ખસ્સુ જાતિજરાભિભૂતં.

‘‘ઉટ્ઠેહિ વીર વિજિતસઙ્ગામ,
સત્થવાહ અનણ [અણણ (રૂપસિદ્ધિટીકા)] વિચર લોકે;
દેસસ્સુ [દેસેતુ (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰)] ભગવા ધમ્મં,
અઞ્ઞાતારો ભવિસ્સન્તી’’તિ.

અથ ખો ભગવા બ્રહ્મુનો ચ અજ્ઝેસનં વિદિત્વા સત્તેસુ ચ કારુઞ્ઞતં પટિચ્ચ બુદ્ધચક્ખુના લોકં વોલોકેસિ. અદ્દસા ખો ભગવા બુદ્ધચક્ખુના લોકં વોલોકેન્તો સત્તે અપ્પરજક્ખે મહારજક્ખે તિક્ખિન્દ્રિયે મુદિન્દ્રિયે સ્વાકારે દ્વાકારે સુવિઞ્ઞાપયે દુવિઞ્ઞાપયે, અપ્પેકચ્ચે પરલોકવજ્જભયદસ્સાવિને વિહરન્તે, અપ્પેકચ્ચે ન પરલોકવજ્જભયદસ્સાવિને [દસ્સાવિનો (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] વિહરન્તે. સેય્યથાપિ નામ ઉપ્પલિનિયં વા પદુમિનિયં વા પુણ્ડરીકિનિયં વા અપ્પેકચ્ચાનિ ઉપ્પલાનિ વા પદુમાનિ વા પુણ્ડરીકાનિ વા ઉદકે જાતાનિ ઉદકે સંવડ્ઢાનિ ઉદકાનુગ્ગતાનિ અન્તો નિમુગ્ગપોસીનિ, અપ્પેકચ્ચાનિ ઉપ્પલાનિ વા પદુમાનિ વા પુણ્ડરીકાનિ વા ઉદકે જાતાનિ ઉદકે સંવડ્ઢાનિ સમોદકં ઠિતાનિ, અપ્પેકચ્ચાનિ ઉપ્પલાનિ વા પદુમાનિ વા પુણ્ડરીકાનિ વા ઉદકે જાતાનિ ઉદકે સંવડ્ઢાનિ ઉદકા અચ્ચુગ્ગમ્મ ઠિતાનિ [તિટ્ઠન્તિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] અનુપલિત્તાનિ ઉદકેન; એવમેવ ભગવા બુદ્ધચક્ખુના લોકં વોલોકેન્તો અદ્દસ સત્તે અપ્પરજક્ખે મહારજક્ખે તિક્ખિન્દ્રિયે મુદિન્દ્રિયે સ્વાકારે દ્વાકારે સુવિઞ્ઞાપયે દુવિઞ્ઞાપયે, અપ્પેકચ્ચે પરલોકવજ્જભયદસ્સાવિને વિહરન્તે, અપ્પેકચ્ચે ન પરલોકવજ્જભયદસ્સાવિને વિહરન્તે. દિસ્વાન બ્રહ્માનં સહમ્પતિં ગાથાય પચ્ચભાસિ –

‘‘અપારુતા તેસં અમતસ્સ દ્વારા,
યે સોતવન્તો પમુઞ્ચન્તુ સદ્ધં;
વિહિંસસઞ્ઞી પગુણં ન ભાસિં,
ધમ્મં પણીતં મનુજેસુ બ્રહ્મે’’તિ.

અથ ખો બ્રહ્મા સહમ્પતિ ‘‘કતાવકાસો ખોમ્હિ ભગવતા ધમ્મદેસનાયા’’તિ ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૨. ગારવસુત્તં

૧૭૩. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા ઉરુવેલાયં વિહરતિ નજ્જા નેરઞ્જરાય તીરે અજપાલનિગ્રોધમૂલે પઠમાભિસમ્બુદ્ધો. અથ ખો ભગવતો રહોગતસ્સ પટિસલ્લીનસ્સ એવં ચેતસો પરિવિતક્કો ઉદપાદિ – ‘‘દુક્ખં ખો અગારવો વિહરતિ અપ્પતિસ્સો, કં નુ ખ્વાહં સમણં વા બ્રાહ્મણં વા સક્કત્વા ગરું કત્વા [ગરુકત્વા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ઉપનિસ્સાય વિહરેય્ય’’ન્તિ?

અથ ખો ભગવતો એતદહોસિ – ‘‘અપરિપુણ્ણસ્સ ખો સીલક્ખન્ધસ્સ પારિપૂરિયા અઞ્ઞં સમણં વા બ્રાહ્મણં વા સક્કત્વા ગરું કત્વા ઉપનિસ્સાય વિહરેય્યં . ન ખો પનાહં પસ્સામિ સદેવકે લોકે સમારકે સબ્રહ્મકે સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય અત્તના સીલસમ્પન્નતરં અઞ્ઞં સમણં વા બ્રાહ્મણં વા, યમહં સક્કત્વા ગરું કત્વા ઉપનિસ્સાય વિહરેય્યં.

‘‘અપરિપુણ્ણસ્સ ખો સમાધિક્ખન્ધસ્સ પારિપૂરિયા અઞ્ઞં સમણં વા બ્રાહ્મણં વા સક્કત્વા ગરું કત્વા ઉપનિસ્સાય વિહરેય્યં. ન ખો પનાહં પસ્સામિ સદેવકે લોકે…પે॰… અત્તના સમાધિસમ્પન્નતરં અઞ્ઞં સમણં વા બ્રાહ્મણં વા, યમહં સક્કત્વા ગરું કત્વા ઉપનિસ્સાય વિહરેય્યં.

‘‘અપરિપુણ્ણસ્સ પઞ્ઞાક્ખન્ધસ્સ પારિપૂરિયા અઞ્ઞં સમણં વા બ્રાહ્મણં વા સક્કત્વા ગરું કત્વા ઉપનિસ્સાય વિહરેય્યં. ન ખો પનાહં પસ્સામિ સદેવકે…પે॰… અત્તના પઞ્ઞાસમ્પન્નતરં અઞ્ઞં સમણં વા બ્રાહ્મણં વા, યમહં સક્કત્વા ગરું કત્વા ઉપનિસ્સાય વિહરેય્યં.

‘‘અપરિપુણ્ણસ્સ ખો વિમુત્તિક્ખન્ધસ્સ પારિપૂરિયા અઞ્ઞં સમણં વા બ્રાહ્મણં વા સક્કત્વા ગરું કત્વા ઉપનિસ્સાય વિહરેય્યં. ન ખો પનાહં પસ્સામિ સદેવકે…પે॰… અત્તના વિમુત્તિસમ્પન્નતરં અઞ્ઞં સમણં વા બ્રાહ્મણં વા, યમહં સક્કત્વા ગરું કત્વા ઉપનિસ્સાય વિહરેય્યં.

‘‘અપરિપુણ્ણસ્સ ખો વિમુત્તિઞાણદસ્સનક્ખન્ધસ્સ પારિપૂરિયા અઞ્ઞં સમણં વા બ્રાહ્મણં વા સક્કત્વા ગરું કત્વા ઉપનિસ્સાય વિહરેય્યં. ન ખો પનાહં પસ્સામિ સદેવકે લોકે સમારકે સબ્રહ્મકે સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય અત્તના વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પન્નતરં અઞ્ઞં સમણં વા બ્રાહ્મણં વા, યમહં સક્કત્વા ગરું કત્વા ઉપનિસ્સાય વિહરેય્યં. યંનૂનાહં ય્વાયં ધમ્મો મયા અભિસમ્બુદ્ધો તમેવ ધમ્મં સક્કત્વા ગરું કત્વા ઉપનિસ્સાય વિહરેય્ય’’ન્તિ.

અથ ખો બ્રહ્મા સહમ્પતિ ભગવતો ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં વા બાહં પસારેય્ય પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય એવમેવ – બ્રહ્મલોકે અન્તરહિતો ભગવતો પુરતો પાતુરહોસિ. અથ ખો બ્રહ્મા સહમ્પતિ એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા યેન ભગવા તેનઞ્જલિં પણામેત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘એવમેતં , ભગવા, એવમેતં, સુગત! યેપિ તે, ભન્તે, અહેસું અતીતમદ્ધાનં અરહન્તો સમ્માસમ્બુદ્ધા, તેપિ ભગવન્તો ધમ્મઞ્ઞેવ સક્કત્વા ગરું કત્વા ઉપનિસ્સાય વિહરિંસુ; યેપિ તે, ભન્તે, ભવિસ્સન્તિ અનાગતમદ્ધાનં અરહન્તો સમ્માસમ્બુદ્ધા તેપિ ભગવન્તો ધમ્મઞ્ઞેવ સક્કત્વા ગરું કત્વા ઉપનિસ્સાય વિહરિસ્સન્તિ. ભગવાપિ, ભન્તે, એતરહિ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો ધમ્મઞ્ઞેવ સક્કત્વા ગરું કત્વા ઉપનિસ્સાય વિહરતૂ’’તિ. ઇદમવોચ બ્રહ્મા સહમ્પતિ, ઇદં વત્વા અથાપરં એતદવોચ –

‘‘યે ચ અતીતા સમ્બુદ્ધા, યે ચ બુદ્ધા અનાગતા;
યો ચેતરહિ સમ્બુદ્ધો, બહૂનં [બહુન્નં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] સોકનાસનો.

‘‘સબ્બે સદ્ધમ્મગરુનો, વિહંસુ [વિહરિંસુ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] વિહરન્તિ ચ;
તથાપિ વિહરિસ્સન્તિ, એસા બુદ્ધાન ધમ્મતા.

“તસ્મા હિ અત્તકામેન [અત્થકામેન (સી॰ પી॰ ક॰)], મહત્તમભિકઙ્ખતા;
સદ્ધમ્મો ગરુકાતબ્બો, સરં બુદ્ધાન સાસન”ન્તિ.

૩. બ્રહ્મદેવસુત્તં

૧૭૪. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તેન ખો પન સમયેન અઞ્ઞતરિસ્સા બ્રાહ્મણિયા બ્રહ્મદેવો નામ પુત્તો ભગવતો સન્તિકે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિતો હોતિ.

અથ ખો આયસ્મા બ્રહ્મદેવો એકો વૂપકટ્ઠો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો નચિરસ્સેવ – યસ્સત્થાય કુલપુત્તા સમ્મદેવ અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજન્તિ, તદનુત્તરં બ્રહ્મચરિયપરિયોસાનં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહાસિ. “ખીણા જાતિ , વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા”તિ અબ્ભઞ્ઞાસિ. અઞ્ઞતરો ચ પનાયસ્મા બ્રહ્મદેવો અરહતં અહોસિ.

અથ ખો આયસ્મા બ્રહ્મદેવો પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય સાવત્થિં પિણ્ડાય પાવિસિ. સાવત્થિયં સપદાનં પિણ્ડાય ચરમાનો યેન સકમાતુ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમિ. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મતો બ્રહ્મદેવસ્સ માતા બ્રાહ્મણી બ્રહ્મુનો આહુતિં નિચ્ચં પગ્ગણ્હાતિ . અથ ખો બ્રહ્મુનો સહમ્પતિસ્સ એતદહોસિ – “અયં ખો આયસ્મતો બ્રહ્મદેવસ્સ માતા બ્રાહ્મણી બ્રહ્મુનો આહુતિં નિચ્ચં પગ્ગણ્હાતિ. યંનૂનાહં તં ઉપસઙ્કમિત્વા સંવેજેય્ય”ન્તિ. અથ ખો બ્રહ્મા સહમ્પતિ – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં વા બાહં પસારેય્ય, પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય એવમેવ – બ્રહ્મલોકે અન્તરહિતો આયસ્મતો બ્રહ્મદેવસ્સ માતુ નિવેસને પાતુરહોસિ. અથ ખો બ્રહ્મા સહમ્પતિ વેહાસં ઠિતો આયસ્મતો બ્રહ્મદેવસ્સ માતરં બ્રાહ્મણિં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

“દૂરે ઇતો બ્રાહ્મણિ બ્રહ્મલોકો,
યસ્સાહુતિં પગ્ગણ્હાસિ નિચ્ચં;
નેતાદિસો બ્રાહ્મણિ બ્રહ્મભક્ખો,
કિં જપ્પસિ બ્રહ્મપથં અજાનં [અજાનન્તી (સી॰ પી॰ ક॰)].

“એસો હિ તે બ્રાહ્મણિ બ્રહ્મદેવો,
નિરૂપધિકો અતિદેવપત્તો;
અકિઞ્ચનો ભિક્ખુ અનઞ્ઞપોસી,
યો તે સો [તે સો (સી॰ પી॰), યો તે સ (?)] પિણ્ડાય ઘરં પવિટ્ઠો.

“આહુનેય્યો વેદગુ ભાવિતત્તો,
નરાનં દેવાનઞ્ચ દક્ખિણેય્યો;
બાહિત્વા પાપાનિ અનૂપલિત્તો,
ઘાસેસનં ઇરિયતિ સીતિભૂતો.

“ન તસ્સ પચ્છા ન પુરત્થમત્થિ,

સન્તો વિધૂમો અનિઘો નિરાસો;
નિક્ખિત્તદણ્ડો તસથાવરેસુ,
સો ત્યાહુતિં ભુઞ્જતુ અગ્ગપિણ્ડં.

‘‘વિસેનિભૂતો ઉપસન્તચિત્તો,
નાગોવ દન્તો ચરતિ અનેજો;
ભિક્ખુ સુસીલો સુવિમુત્તચિત્તો,
સો ત્યાહુતિં ભુઞ્જતુ અગ્ગપિણ્ડં.

‘‘તસ્મિં પસન્ના અવિકમ્પમાના,
પતિટ્ઠપેહિ દક્ખિણં દક્ખિણેય્યે;
કરોહિ પુઞ્ઞં સુખમાયતિકં,
દિસ્વા મુનિં બ્રાહ્મણિ ઓઘતિણ્ણ’’ન્તિ.

‘‘તસ્મિં પસન્ના અવિકમ્પમાના,
પતિટ્ઠપેસિ દક્ખિણં દક્ખિણેય્યે;
અકાસિ પુઞ્ઞં સુખમાયતિકં,
દિસ્વા મુનિં બ્રાહ્મણી ઓઘતિણ્ણ’’ન્તિ.

૪. બકબ્રહ્મસુત્તં

૧૭૫. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તેન ખો પન સમયેન બકસ્સ બ્રહ્મુનો એવરૂપં પાપકં દિટ્ઠિગતં ઉપ્પન્નં હોતિ – ‘‘ઇદં નિચ્ચં, ઇદં ધુવં, ઇદં સસ્સતં, ઇદં કેવલં, ઇદં અચવનધમ્મં, ઇદઞ્હિ ન જાયતિ ન જીયતિ ન મીયતિ ન ચવતિ ન ઉપપજ્જતિ, ઇતો ચ પનઞ્ઞં ઉત્તરિં [ઉત્તરિં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] નિસ્સરણં નત્થી’’તિ.

અથ ખો ભગવા બકસ્સ બ્રહ્મુનો ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં વા બાહં પસારેય્ય, પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય એવમેવ – જેતવને અન્તરહિતો તસ્મિં બ્રહ્મલોકે પાતુરહોસિ. અદ્દસા ખો બકો બ્રહ્મા ભગવન્તં દૂરતોવ આગચ્છન્તં. દિસ્વાન ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘એહિ ખો મારિસ, સ્વાગતં તે, મારિસ! ચિરસ્સં ખો મારિસ! ઇમં પરિયાયમકાસિ યદિદં ઇધાગમનાય. ઇદઞ્હિ, મારિસ, નિચ્ચં, ઇદં ધુવં, ઇદં સસ્સતં, ઇદં કેવલં, ઇદં અચવનધમ્મં, ઇદઞ્હિ ન જાયતિ ન જીયતિ ન મીયતિ ન ચવતિ ન ઉપપજ્જતિ. ઇતો ચ પનઞ્ઞં ઉત્તરિ નિસ્સરણં નત્થી’’તિ.

એવં વુત્તે, ભગવા બકં બ્રહ્માનં એતદવોચ – ‘‘અવિજ્જાગતો વત, ભો, બકો બ્રહ્મા; અવિજ્જાગતો વત, ભો, બકો બ્રહ્મા. યત્ર હિ નામ અનિચ્ચંયેવ સમાનં નિચ્ચન્તિ વક્ખતિ, અધુવંયેવ સમાનં ધુવન્તિ વક્ખતિ, અસસ્સતંયેવ સમાનં સસ્સતન્તિ વક્ખતિ, અકેવલંયેવ સમાનં કેવલન્તિ વક્ખતિ, ચવનધમ્મંયેવ સમાનં અચવનધમ્મન્તિ વક્ખતિ. યત્થ ચ પન જાયતિ ચ જીયતિ ચ મીયતિ ચ ચવતિ ચ ઉપપજ્જતિ ચ, તઞ્ચ તથા

વક્ખતિ – ‘ઇદઞ્હિ ન જાયતિ ન જીયતિ ન મીયતિ ન ચવતિ ન ઉપપજ્જતિ’. સન્તઞ્ચ પનઞ્ઞં ઉત્તરિ નિસ્સરણં, ‘નત્થઞ્ઞં ઉત્તરિ નિસ્સરણ’ન્તિ વક્ખતી’’તિ.

‘‘દ્વાસત્તતિ ગોતમ પુઞ્ઞકમ્મા,
વસવત્તિનો જાતિજરં અતીતા;
અયમન્તિમા વેદગૂ બ્રહ્મુપપત્તિ,
અસ્માભિજપ્પન્તિ જના અનેકા’’તિ.

‘‘અપ્પઞ્હિ એતં ન હિ દીઘમાયુ,
યં ત્વં બક મઞ્ઞસિ દીઘમાયું;
સતં સહસ્સાનં [સહસ્સાન (સ્યા॰ કં॰)] નિરબ્બુદાનં,
આયું પજાનામિ તવાહં બ્રહ્મે’’તિ.

‘‘અનન્તદસ્સી ભગવાહમસ્મિ,
જાતિજરં સોકમુપાતિવત્તો;
કિં મે પુરાણં વતસીલવત્તં,
આચિક્ખ મે તં યમહં વિજઞ્ઞા’’તિ.

‘‘યં ત્વં અપાયેસિ બહૂ મનુસ્સે,
પિપાસિતે ઘમ્મનિ સમ્પરેતે;
તં તે પુરાણં વતસીલવત્તં,
સુત્તપ્પબુદ્ધોવ અનુસ્સરામિ.

‘‘યં એણિકૂલસ્મિં જનં ગહીતં,
અમોચયી ગય્હકં નીયમાનં;
તં તે પુરાણં વતસીલવત્તં,
સુત્તપ્પબુદ્ધોવ અનુસ્સરામિ.

‘‘ગઙ્ગાય સોતસ્મિં ગહીતનાવં,
લુદ્દેન નાગેન મનુસ્સકમ્યા;
પમોચયિત્થ બલસા પસય્હ,
તં તે પુરાણં વતસીલવત્તં,
સુત્તપ્પબુદ્ધોવ અનુસ્સરામિ.

‘‘કપ્પો ચ તે બદ્ધચરો અહોસિં,
સમ્બુદ્ધિમન્તં [સમ્બુદ્ધિવન્તં (બહૂસુ)] વતિનં અમઞ્ઞિ;
તં તે પુરાણં વતસીલવત્તં,
સુત્તપ્પબુદ્ધોવ અનુસ્સરામી’’તિ.

‘‘અદ્ધા પજાનાસિ મમેતમાયું,
અઞ્ઞેપિ [અઞ્ઞમ્પિ (સી॰ પી॰)] જાનાસિ તથા હિ બુદ્ધો;
તથા હિ ત્યાયં જલિતાનુભાવો,
ઓભાસયં તિટ્ઠતિ બ્રહ્મલોક’’ન્તિ.

૫. અઞ્ઞતરબ્રહ્મસુત્તં

૧૭૬. સાવત્થિનિદાનં . તેન ખો પન સમયેન અઞ્ઞતરસ્સ બ્રહ્મુનો એવરૂપં પાપકં દિટ્ઠિગતં ઉપ્પન્નં હોતિ – ‘‘નત્થિ સો સમણો વા બ્રાહ્મણો વા યો ઇધ આગચ્છેય્યા’’તિ. અથ ખો ભગવા તસ્સ બ્રહ્મુનો ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો…પે॰… તસ્મિં બ્રહ્મલોકે પાતુરહોસિ. અથ ખો ભગવા તસ્સ બ્રહ્મુનો ઉપરિ વેહાસં પલ્લઙ્કેન નિસીદિ તેજોધાતું સમાપજ્જિત્વા.

અથ ખો આયસ્મતો મહામોગ્ગલ્લાનસ્સ એતદહોસિ – ‘‘કહં નુ ખો ભગવા એતરહિ વિહરતી’’તિ? અદ્દસા ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો [મહામોગ્ગલાનો (ક॰)] ભગવન્તં દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન તસ્સ બ્રહ્મુનો ઉપરિ વેહાસં પલ્લઙ્કેન નિસિન્નં તેજોધાતું સમાપન્નં. દિસ્વાન – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં વા બાહં પસારેય્ય, પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય એવમેવ – જેતવને અન્તરહિતો તસ્મિં બ્રહ્મલોકે પાતુરહોસિ. અથ ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો પુરત્થિમં દિસં નિસ્સાય [ઉપનિસ્સાય (સી॰)] તસ્સ બ્રહ્મુનો ઉપરિ વેહાસં પલ્લઙ્કેન નિસીદિ તેજોધાતું સમાપજ્જિત્વા નીચતરં ભગવતો.

અથ ખો આયસ્મતો મહાકસ્સપસ્સ એતદહોસિ – ‘‘કહં નુ ખો ભગવા એતરહિ વિહરતી’’તિ? અદ્દસા ખો આયસ્મા મહાકસ્સપો ભગવન્તં દિબ્બેન ચક્ખુના…પે॰… દિસ્વાન – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો…પે॰… એવમેવ – જેતવને અન્તરહિતો તસ્મિં બ્રહ્મલોકે પાતુરહોસિ. અથ ખો આયસ્મા મહાકસ્સપો દક્ખિણં દિસં નિસ્સાય તસ્સ બ્રહ્મુનો ઉપરિ વેહાસં પલ્લઙ્કેન નિસીદિ તેજોધાતું સમાપજ્જિત્વા નીચતરં ભગવતો.

અથ ખો આયસ્મતો મહાકપ્પિનસ્સ એતદહોસિ – ‘‘કહં નુ ખો ભગવા એતરહિ વિહરતી’’તિ? અદ્દસા ખો આયસ્મા મહાકપ્પિનો ભગવન્તં દિબ્બેન ચક્ખુના…પે॰… તેજોધાતું સમાપન્નં. દિસ્વાન – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો…પે॰… એવમેવ – જેતવને અન્તરહિતો તસ્મિં બ્રહ્મલોકે પાતુરહોસિ. અથ ખો આયસ્મા મહાકપ્પિનો પચ્છિમં દિસં નિસ્સાય તસ્સ બ્રહ્મુનો ઉપરિ વેહાસં પલ્લઙ્કેન નિસીદિ તેજોધાતું સમાપજ્જિત્વા નીચતરં ભગવતો.

અથ ખો આયસ્મતો અનુરુદ્ધસ્સ એતદહોસિ – ‘‘કહં નુ ખો ભગવા એતરહિ વિહરતી’’તિ? અદ્દસા ખો આયસ્મા અનુરુદ્ધો…પે॰… તેજોધાતું સમાપન્નં. દિસ્વાન – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો…પે॰… તસ્મિં બ્રહ્મલોકે પાતુરહોસિ. અથ ખો આયસ્મા અનુરુદ્ધો ઉત્તરં દિસં નિસ્સાય તસ્સ બ્રહ્મુનો ઉપરિ વેહાસં પલ્લઙ્કેન નિસીદિ તેજોધાતું સમાપજ્જિત્વા નીચતરં ભગવતો.

અથ ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો તં બ્રહ્માનં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘અજ્જાપિ તે આવુસો સા દિટ્ઠિ, યા તે દિટ્ઠિ પુરે અહુ;
પસ્સસિ વીતિવત્તન્તં, બ્રહ્મલોકે પભસ્સર’’ન્તિ.

''ન મે મારિસ સા દિટ્ઠિ, યા મે દિટ્ઠિ પુરે અહુ;
પસ્સામિ વીતિવત્તન્તં, બ્રહ્મલોકે પભસ્સરં;
સ્વાહં અજ્જ કથં વજ્જં, અહં નિચ્ચોમ્હિ સસ્સતો''તિ.

અથ ખો ભગવા તં બ્રહ્માનં સંવેજેત્વા – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં વા બાહં પસારેય્ય, પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય એવમેવ – તસ્મિં બ્રહ્મલોકે અન્તરહિતો જેતવને પાતુરહોસિ. અથ ખો સો બ્રહ્મા અઞ્ઞતરં બ્રહ્મપારિસજ્જં આમન્તેસિ – ''એહિ ત્વં, મારિસ, યેનાયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો તેનુપસઙ્કમ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં મહામોગ્ગલ્લાનં એવં વદેહિ – 'અત્થિ નુ ખો, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, અઞ્ઞેપિ તસ્સ ભગવતો સાવકા એવંમહિદ્ધિકા એવંમહાનુભાવા ; સેય્યથાપિ ભવં મોગ્ગલ્લાનો કસ્સપો કપ્પિનો અનુરુદ્ધો'''તિ? ''એવં, મારિસા''તિ ખો સો બ્રહ્મપારિસજ્જો તસ્સ બ્રહ્મુનો પટિસ્સુત્વા યેનાયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં મહામોગ્ગલ્લાનં એતદવોચ – ''અત્થિ નુ ખો, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, અઞ્ઞેપિ તસ્સ ભગવતો સાવકા એવંમહિદ્ધિકા એવંમહાનુભાવા; સેય્યથાપિ ભવં મોગ્ગલ્લાનો કસ્સપો કપ્પિનો અનુરુદ્ધો''તિ? અથ ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો તં બ્રહ્મપારિસજ્જં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''તેવિજ્જા ઇદ્ધિપત્તા ચ, ચેતોપરિયાયકોવિદા;
ખીણાસવા અરહન્તો, બહૂ બુદ્ધસ્સ સાવકા''તિ.

અથ ખો સો બ્રહ્મપારિસજ્જો આયસ્મતો મહામોગ્ગલ્લાનસ્સ ભાસિતં અભિનન્દિત્વા અનુમોદિત્વા યેન સો બ્રહ્મા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તં બ્રહ્માનં એતદવોચ – ''આયસ્મા મારિસ, મહામોગ્ગલ્લાનો એવમાહ –

''તેવિજ્જા ઇદ્ધિપત્તા ચ, ચેતોપરિયાયકોવિદા;
ખીણાસવા અરહન્તો, બહૂ બુદ્ધસ્સ સાવકા''તિ.

ઇદમવોચ સો બ્રહ્મપારિસજ્જો. અત્તમનો ચ સો બ્રહ્મા તસ્સ બ્રહ્મપારિસજ્જસ્સ ભાસિતં અભિનન્દીતિ.

૬. બ્રહ્મલોકસુત્તં

૧૭૭. સાવત્થિનિદાનં. તેન ખો પન સમયેન ભગવા દિવાવિહારગતો હોતિ પટિસલ્લીનો. અથ ખો સુબ્રહ્મા ચ પચ્ચેકબ્રહ્મા સુદ્ધાવાસો ચ પચ્ચેકબ્રહ્મા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા પચ્ચેકં દ્વારબાહં [પચ્ચેકદ્વારબાહં (પી॰ ક॰)] ઉપનિસ્સાય અટ્ઠંસુ. અથ ખો સુબ્રહ્મા પચ્ચેકબ્રહ્મા સુદ્ધાવાસં પચ્ચેકબ્રહ્માનં એતદવોચ – ''અકાલો ખો તાવ, મારિસ, ભગવન્તં પયિરુપાસિતું; દિવાવિહારગતો ભગવા પટિસલ્લીનો ચ. અસુકો ચ બ્રહ્મલોકો ઇદ્ધો ચેવ ફીતો ચ, બ્રહ્મા ચ તત્ર પમાદવિહારં વિહરતિ. આયામ, મારિસ, યેન સો બ્રહ્મલોકો તેનુપસઙ્કમિસ્સામ; ઉપસઙ્કમિત્વા તં બ્રહ્માનં સંવેજેય્યામા''તિ. ''એવં , મારિસા''તિ ખો સુદ્ધાવાસો પચ્ચેકબ્રહ્મા સુબ્રહ્મુનો પચ્ચેકબ્રહ્મુનો પચ્ચસ્સોસિ.

અથ ખો સુબ્રહ્મા ચ પચ્ચેકબ્રહ્મા સુદ્ધાવાસો ચ પચ્ચેકબ્રહ્મા – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો...પે॰... એવમેવ – ભગવતો પુરતો અન્તરહિતા તસ્મિં બ્રહ્મલોકે પાતુરહેસું. અદ્દસા ખો સો બ્રહ્મા તે બ્રહ્માનો દૂરતોવ આગચ્છન્તે. દિસ્વાન તે બ્રહ્માનો એતદવોચ – ''હન્દ કુતો નુ તુમ્હે, મારિસા, આગચ્છથા''તિ? ''આગતા ખો મયં,

મારિસ, અમ્હ તસ્સ ભગવતો સન્તિકા અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ. ગચ્છેય્યાસિ પન ત્વં, મારિસ, તસ્સ ભગવતો ઉપટ્ઠાનં અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સા''તિ?

એવં વુત્તો [એવં વુત્તે (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] ખો સો બ્રહ્મા તં વચનં અનધિવાસેન્તો સહસ્સક્ખત્તું અત્તાનં અભિનિમ્મિનિત્વા સુબ્રહ્માનં પચ્ચેકબ્રહ્માનં એતદવોચ – ''પસ્સસિ મે નો ત્વં, મારિસ, એવરૂપં ઇદ્ધાનુભાવ''ન્તિ? ''પસ્સામિ ખો ત્યાહં, મારિસ, એવરૂપં ઇદ્ધાનુભાવ''ન્તિ. ''સો ખ્વાહં, મારિસ, એવંમહિદ્ધિકો એવંમહાનુભાવો કસ્સ અઞ્ઞસ્સ સમણસ્સ વા બ્રાહ્મણસ્સ વા ઉપટ્ઠાનં ગમિસ્સામી''તિ?

અથ ખો સુબ્રહ્મા પચ્ચેકબ્રહ્મા દ્વિસહસ્સક્ખત્તું અત્તાનં અભિનિમ્મિનિત્વા તં બ્રહ્માનં એતદવોચ – ''પસ્સસિ મે નો ત્વં, મારિસ, એવરૂપં ઇદ્ધાનુભાવ''ન્તિ? ''પસ્સામિ ખો ત્યાહં, મારિસ, એવરૂપં ઇદ્ધાનુભાવ''ન્તિ. ''તયા ચ ખો, મારિસ, મયા ચ સ્વેવ ભગવા મહિદ્ધિકતરો ચેવ મહાનુભાવતરો ચ. ગચ્છેય્યાસિ ત્વં, મારિસ, તસ્સ ભગવતો ઉપટ્ઠાનં અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સા''તિ? અથ ખો સો બ્રહ્મા સુબ્રહ્માનં પચ્ચેકબ્રહ્માનં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''તયો સુપણ્ણા ચતુરો ચ હંસા,
બ્યગ્ઘીનિસા પઞ્ચસતા ચ ઝાયિનો;
તયિદં વિમાનં જલતે ચ [જલતેવ (પી॰ ક॰)] બ્રહ્મે,
ઓભાસયં ઉત્તરસ્સં દિસાય''ન્તિ.

''કિઞ્ચાપિ તે તં જલતે વિમાનં,
ઓભાસયં ઉત્તરસ્સં દિસાયં;
રૂપે રણં દિસ્વા સદા પવેધિતં,
તસ્મા ન રૂપે રમતી સુમેધો''તિ.

અથ ખો સુબ્રહ્મા ચ પચ્ચેકબ્રહ્મા સુદ્ધાવાસો ચ પચ્ચેકબ્રહ્મા તં બ્રહ્માનં સંવેજેત્વા તત્થેવન્તરધાયિંસુ . અગમાસિ ચ ખો સો બ્રહ્મા અપરેન સમયેન ભગવતો ઉપટ્ઠાનં અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સાતિ.

૭. કોકાલિકસુત્તં

૧૭૮. સાવત્થિનિદાનં. તેન ખો પન સમયેન ભગવા દિવાવિહારગતો હોતિ પટિસલ્લીનો. અથ ખો સુબ્રહ્મા ચ પચ્ચેકબ્રહ્મા સુદ્ધાવાસો ચ પચ્ચેકબ્રહ્મા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા પચ્ચેકં દ્વારબાહં નિસ્સાય અટ્ઠંસુ. અથ ખો સુબ્રહ્મા પચ્ચેકબ્રહ્મા કોકાલિકં ભિક્ખું આરબ્ભ ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

''અપ્પમેય્યં પમિનન્તો, કોધ વિદ્વા વિકપ્પયે;
અપ્પમેય્યં પમાયિનં, નિવુતં તં મઞ્ઞે પુથુજ્જન''ન્તિ.

૮. કતમોદકતિસ્સસુત્તં

૧૭૯. સાવત્થિનિદાનં. તેન ખો પન સમયેન ભગવા દિવાવિહારગતો હોતિ પટિસલ્લીનો. અથ ખો સુબ્રહ્મા ચ પચ્ચેકબ્રહ્મા સુદ્ધાવાસો ચ પચ્ચેકબ્રહ્મા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા પચ્ચેકં દ્વારબાહં નિસ્સાય

અઙ્કંસુ. અથ ખો સુદ્ધાવાસો પચ્ચેકબ્રહ્મા કતમોદકતિસ્સકં [કતમોરકતિસ્સકં (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] ભિક્ખું આરબ્ભ ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘અપ્પમેય્યં પમિનન્તો, કોધ વિદ્વા વિકપ્પયે;
અપ્પમેય્યં પમાયિનં, નિવુતં તં મઞ્ઞે અકિસ્સવ’’ન્તિ.

૯. તુરૂબ્રહ્મસુત્તં

૧૮૦. સાવત્થિનિદાનં. તેન ખો પન સમયેન કોકાલિકો ભિક્ખુ આબાધિકો હોતિ દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો. અથ ખો તુરૂ [તુદુ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] પચ્ચેકબ્રહ્મા અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણો કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેન કોકાલિકો ભિક્ખુ તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા વેહાસં ઠિતો કોકાલિકં ભિક્ખું એતદવોચ – ‘‘પસાદેહિ, કોકાલિક, સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનેસુ ચિત્તં. પેસલા સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના’’તિ. ‘‘કોસિ ત્વં, આવુસો’’તિ? ‘‘અહં તુરૂ પચ્ચેકબ્રહ્મા’’તિ. ‘‘નનુ ત્વં, આવુસો, ભગવતા અનાગામી બ્યાકતો, અથ કિઞ્ચરહિ ઇધાગતો? પસ્સ, યાવઞ્ચ તે ઇદં અપરદ્ધ’’ન્તિ.

‘‘પુરિસસ્સ હિ જાતસ્સ, કુઠારી [દુધારી (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] જાયતે મુખે;
યાય છિન્દતિ અત્તાનં, બાલો દુબ્ભાસિતં ભણં.

‘‘યો નિન્દિયં પસંસતિ,
તં વા નિન્દતિ યો પસંસિયો;
વિચિનાતિ મુખેન સો કલિં,
કલિના તેન સુખં ન વિન્દતિ.

‘‘અપ્પમત્તકો અયં કલિ,
યો અક્ખેસુ ધનપરાજયો;
સબ્બસ્સાપિ સહાપિ અત્તના,
અયમેવ મહન્તતરો કલિ;
યો સુગતેસુ મનં પદોસયે.

‘‘સતં સહસ્સાનં નિરબ્બુદાનં,
છત્તિંસતિ પઞ્ચ ચ અબ્બુદાનિ;
યમરિયગરહી [યમરિયે ગરહી (સ્યા॰ કં॰), યમરિયં ગરહં (ક॰)] નિરયં ઉપેતિ,
વાચં મનઞ્ચ પણિધાય પાપક’’ન્તિ.

૧૦. કોકાલિકસુત્તં

૧૮૧. સાવત્થિનિદાનં . અથ ખો કોકાલિકો ભિક્ખુ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો કોકાલિકો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘પાપિચ્છા, ભન્તે, સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના પાપિકાનં ઇચ્છાનં વસં ગતા’’તિ. એવં વુત્તે, ભગવા કોકાલિકં ભિક્ખું એતદવોચ –

‘‘મા હેવં, કોકાલિક, અવચ; મા હેવં, કોકાલિક, અવચ. પસાદેહિ, કોકાલિક, સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનેસુ ચિત્તં. પેસલા સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના’’તિ. દુતિયમ્પિ ખો કોકાલિકો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કિઞ્ચાપિ મે, ભન્તે, ભગવા સદ્ધાયિકો પચ્ચયિકો; અથ ખો પાપિચ્છાવ ભન્તે, સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના પાપિકાનં ઇચ્છાનં વસં ગતા’’તિ. દુતિયમ્પિ ખો ભગવા કોકાલિકં ભિક્ખું એતદવોચ – ‘‘મા હેવં, કોકાલિક, અવચ; મા હેવં, કોકાલિક, અવચ. પસાદેહિ, કોકાલિક, સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનેસુ ચિત્તં. પેસલા સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના’’તિ. તતિયમ્પિ ખો કોકાલિકો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કિઞ્ચાપિ…પે॰… ઇચ્છાનં વસં ગતા’’તિ. તતિયમ્પિ ખો ભગવા કોકાલિકં ભિક્ખું એતદવોચ – ‘‘મા હેવં…પે॰… પેસલા સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના’’તિ.

અથ ખો કોકાલિકો ભિક્ખુ ઉટ્ઠાયાસના ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા પક્કામિ. અચિરપક્કન્તસ્સ ચ કોકાલિકસ્સ ભિક્ખુનો સાસપમત્તીહિ પીળકાહિ [પિળકાહિ (સી॰ પી॰)] સબ્બો કાયો ફુટો અહોસિ. સાસપમત્તિયો હુત્વા મુગ્ગમત્તિયો અહેસું, મુગ્ગમત્તિયો હુત્વા કલાયમત્તિયો અહેસું, કલાયમત્તિયો હુત્વા કોલટ્ઠિમત્તિયો અહેસું, કોલટ્ઠિમત્તિયો હુત્વા કોલમત્તિયો અહેસું, કોલમત્તિયો હુત્વા આમલકમત્તિયો અહેસું, આમલકમત્તિયો હુત્વા બેલુવસલાટુકમત્તિયો અહેસું, બેલુવસલાટુકમત્તિયો હુત્વા બિલ્લમત્તિયો અહેસું, બિલ્લમત્તિયો હુત્વા પભિજ્જિંસુ. પુબ્બઞ્ચ લોહિતઞ્ચ પગ્ઘરિંસુ. અથ ખો કોકાલિકો ભિક્ખુ તેનેવ આબાધેન કાલમકાસિ . કાલઙ્કતો ચ કોકાલિકો ભિક્ખુ પદુમં નિરયં ઉપપજ્જિ સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનેસુ ચિત્તં આઘાતેત્વા.

અથ ખો બ્રહ્મા સહમ્પતિ અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણો કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતો ખો બ્રહ્મા સહમ્પતિ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કોકાલિકો, ભન્તે, ભિક્ખુ કાલઙ્કતો. કાલઙ્કતો ચ, ભન્તે, કોકાલિકો ભિક્ખુ પદુમં નિરયં ઉપપન્નો સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનેસુ ચિત્તં આઘાતેત્વા’’તિ. ઇદમવોચ બ્રહ્મા સહમ્પતિ, ઇદં વત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા તત્થેવન્તરધાયીતિ.

અથ ખો ભગવા તસ્સા રત્તિયા અચ્ચયેન ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ઇમં, ભિક્ખવે, રત્તિં બ્રહ્મા સહમ્પતિ અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણો કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેનાહં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા મં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતો ખો, ભિક્ખવે, બ્રહ્મા સહમ્પતિ મં એતદવોચ – ‘કોકાલિકો, ભન્તે, ભિક્ખુ કાલઙ્કતો. કાલઙ્કતો ચ, ભન્તે, કોકાલિકો ભિક્ખુ પદુમં નિરયં ઉપપન્નો સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનેસુ ચિત્તં આઘાતેત્વા’તિ. ઇદમવોચ, ભિક્ખવે , બ્રહ્મા સહમ્પતિ, ઇદં વત્વા મં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા તત્થેવન્તરધાયી’’તિ.

એવં વુત્તે, અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કીવદીઘં નુ ખો, ભન્તે, પદુમે નિરયે આયુપ્પમાણ’’ન્તિ? ‘‘દીઘં ખો, ભિક્ખુ, પદુમે નિરયે આયુપ્પમાણં. તં ન સુકરં સઙ્ખાતું – એત્તકાનિ વસ્સાનિ ઇતિ વા, એત્તકાનિ વસ્સસતાનિ ઇતિ વા, એત્તકાનિ વસ્સસહસ્સાનિ ઇતિ વા, એત્તકાનિ વસ્સસતસહસ્સાનિ ઇતિ વા’’તિ. ‘‘સક્કા પન, ભન્તે, ઉપમં કાતુ’’ન્તિ? ‘‘સક્કા , ભિક્ખૂ’’તિ ભગવા અવોચ –

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ વીસતિખારિકો કોસલકો તિલવાહો. તતો પુરિસો વસ્સસતસ્સ વસ્સસતસ્સ અચ્ચયેન એકમેકં તિલં ઉદ્ધરેય્ય; ખિપ્પતરં ખો સો, ભિક્ખુ, વીસતિખારિકો કોસલકો તિલવાહો ઇમિના ઉપક્કમેન પરિક્ખયં પરિયાદાનં ગચ્છેય્ય, ન ત્વેવ એકો અબ્બુદો નિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ અબ્બુદા નિરયા, એવમેકો

નિરબ્બુદનિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ નિરબ્બુદા નિરયા, એવમેકો અબબો નિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ અબબા નિરયા, એવમેકો અટટો નિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ અટટા નિરયા, એવમેકો અહહો નિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ અહહા નિરયા, એવમેકો કુમુદો નિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ કુમુદા નિરયા, એવમેકો સોગન્ધિકો નિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ સોગન્ધિકા નિરયા, એવમેકો ઉપ્પલનિરયો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખુ, વીસતિ ઉપ્પલા નિરયા, એવમેકો પુણ્ડરિકો નિરયો. સેય્યથાપિ , ભિક્ખુ, વીસતિ પુણ્ડરિકા નિરયા, એવમેકો પદુમો નિરયો. પદુમે પન, ભિક્ખુ, નિરયે કોકાલિકો ભિક્ખુ ઉપપન્નો સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનેસુ ચિત્તં આઘાતેત્વા''તિ. ઇદમવોચ ભગવા, ઇદં વત્વાન સુગતો અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

''પુરિસસ્સ હિ જાતસ્સ,
કુઠારી જાયતે મુખે;
યાય છિન્દતિ અત્તાનં,
બાલો દુબ્ભાસિતં ભણં.

''યો નિન્દિયં પસંસતિ,
તં વા નિન્દતિ યો પસંસિયો;
વિચિનાતિ મુખેન સો કલિં,
કલિના તેન સુખં ન વિન્દતિ.

''અપ્પમત્તકો અયં કલિ,
યો અક્ખેસુ ધનપરાજયો;
સબ્બસ્સાપિ સહાપિ અત્તના,
અયમેવ મહન્તરો કલિ;
યો સુગતેસુ મનં પદોસયે.

''સતં સહસ્સાનં નિરબ્બુદાનં,
છત્તિંસતિ પઞ્ચ ચ અબ્બુદાનિ;
યમરિયગરહી નિરયં ઉપેતિ,
વાચં મનઞ્ચ પણિધાય પાપક''ન્તિ.

પઠમો વગ્ગો.

તસ્સુદ્દાનં –

આયાચનં ગારવો બ્રહ્મદેવો,
બકો ચ બ્રહ્મા અપરા ચ દિટ્ઠિ;
પમાદકોકાલિકતિસ્સકો ચ,
તુરૂ ચ બ્રહ્મા અપરો ચ કોકાલિકોતિ.

૨. દુતિયવગ્ગો

૧. સનઙ્કુમારસુત્તં

૧૮૨. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ સપ્પિનીતીરે. અથ ખો બ્રહ્મા સનઙ્કુમારો અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણો કેવલકપ્પં સપ્પિનીતીરં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતો ખો બ્રહ્મા સનઙ્કુમારો ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

''ખત્તિયો સેટ્ઠો જનેતસ્મિં, યે ગોત્તપટિસારિનો;
વિજ્જાચરણસમ્પન્નો, સો સેટ્ઠો દેવમાનુસે''તિ.

ઇદમવોચ બ્રહ્મા સનઙ્કુમારો. સમનુઞ્ઞો સત્થા અહોસિ. અથ ખો બ્રહ્મા સનઙ્કુમારો ''સમનુઞ્ઞો મે સત્થા''તિ ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા તત્થેવન્તરધાયીતિ.

૨. દેવદત્તસુત્તં

૧૮૩. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ ગિજ્ઝકૂટે પબ્બતે અચિરપક્કન્તે દેવદત્તે. અથ ખો બ્રહ્મા સહમ્પતિ અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણો કેવલકપ્પં ગિજ્ઝકૂટં પબ્બતં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતો ખો બ્રહ્મા સહમ્પતિ દેવદત્તં આરબ્ભ ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

''ફલં વે કદલિં હન્તિ, ફલં વેળું ફલં નળં;
સક્કારો કાપુરિસં હન્તિ, ગબ્ભો અસ્સતરિં યથા''તિ.

૩. અન્ધકવિન્દસુત્તં

૧૮૪. એકં સમયં ભગવા માગધેસુ વિહરતિ અન્ધકવિન્દે. તેન ખો પન સમયેન ભગવા રત્તન્ધકારતિમિસાયં અબ્ભોકાસે નિસિન્નો હોતિ, દેવો ચ એકમેકં ફુસાયતિ. અથ ખો બ્રહ્મા સહમ્પતિ અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણો કેવલકપ્પં અન્ધકવિન્દં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતો ખો બ્રહ્મા સહમ્પતિ ભગવતો સન્તિકે ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

''સેવેથ પન્તાનિ સેનાસનાનિ,
ચરેય્ય સંયોજનવિપ્પમોક્ખા;
સચે રતિં નાધિગચ્છેય્ય તત્થ,
સઙ્ઘે વસે રક્ખિતત્તો સતીમા.

''કુલાકુલં પિણ્ડિકાય ચરન્તો,
ઇન્દ્રિયગુત્તો નિપકો સતીમા;

સેવેથ પન્તાનિ સેનાસનાનિ,
ભયા પમુત્તો અભયે વિમુત્તો.

‘‘યત્થ ભેરવા સરીસપા [સિરિં સપા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)],
વિજ્જુ સઞ્ચરતિ થનયતિ દેવો;
અન્ધકારતિમિસાય રત્તિયા,
નિસીદિ તત્થ ભિક્ખુ વિગતલોમહંસો.

‘‘ઇદઞ્હિ જાતુ મે દિટ્ઠં, નયિદં ઇતિહીતિહં;
એકસ્મિં બ્રહ્મચરિયસ્મિં, સહસ્સં મચ્ચુહાયિનં.

‘‘ભિય્યો [ભીયો (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] પઞ્ચસતા સેક્ખા, દસા ચ દસધા દસ;
સબ્બે સોતસમાપન્ના, અતિરચ્છાનગામિનો.

‘‘અથાયં [અત્થાયં-ઇતિપિ દી॰ નિ॰ ૨.૨૯૦] ઇતરા પજા, પુઞ્ઞભાગાતિ મે મનો;
સઙ્ખાતું નોપિ સક્કોમિ, મુસાવાદસ્સ ઓત્તપ’’ન્તિ [ઓત્તપેતિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰), ઓત્તપ્પેતિ (ક॰)].

૪. અરુણવતીસુત્તં

૧૮૫. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ…પે॰… તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ભિક્ખવો’’તિ. ‘‘ભદન્તે’’તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘ભૂતપુબ્બં, ભિક્ખવે, રાજા અહોસિ અરુણવા નામ. રઞ્ઞો ખો પન, ભિક્ખવે, અરુણવતો અરુણવતી નામ રાજધાની અહોસિ. અરુણવતિં ખો પન, ભિક્ખવે, રાજધાનિં [અરુણવતિયં ખો પન ભિક્ખવે રાજધાનિયં (પી॰ ક॰)] સિખી ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો ઉપનિસ્સાય વિહાસિ. સિખિસ્સ ખો પન, ભિક્ખવે, ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ અભિભૂસમ્ભવં નામ સાવકયુગં અહોસિ અગ્ગં ભદ્દયુગં. અથ ખો, ભિક્ખવે, સિખી ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો અભિભું ભિક્ખું આમન્તેસિ – ‘આયામ, બ્રાહ્મણ, યેન અઞ્ઞતરો બ્રહ્મલોકો તેનુપસઙ્કમિસ્સામ, યાવ ભત્તસ્સ કાલો ભવિસ્સતી’તિ. ‘એવં, ભન્તે’તિ ખો ભિક્ખવે, અભિભૂ ભિક્ખુ સિખિસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ પચ્ચસ્સોસિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, સિખી ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો અભિભૂ ચ ભિક્ખુ – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં વા બાહં પસારેય્ય, પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય એવમેવ – અરુણવતિયા રાજધાનિયા અન્તરહિતા તસ્મિં બ્રહ્મલોકે પાતુરહેસું.

‘‘અથ ખો, ભિક્ખવે, સિખી ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો અભિભું ભિક્ખું આમન્તેસિ – ‘પટિભાતુ, બ્રાહ્મણ, તં બ્રહ્મુનો ચ બ્રહ્મપરિસાય ચ બ્રહ્મપારિસજ્જાનઞ્ચ ધમ્મી કથા’તિ. ‘એવં, ભન્તે’તિ ખો, ભિક્ખવે, અભિભૂ ભિક્ખુ સિખિસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ પટિસ્સુત્વા, બ્રહ્માનઞ્ચ બ્રહ્મપરિસઞ્ચ બ્રહ્મપારિસજ્જે ચ ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સેસિ સમાદપેસિ સમુત્તેજેસિ સમ્પહંસેસિ. તત્ર સુદં, ભિક્ખવે, બ્રહ્મા ચ બ્રહ્મપરિસા ચ બ્રહ્મપારિસજ્જા ચ ઉજ્ઝાયન્તિ ખિય્યન્તિ [ખીયન્તિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] વિપાચેન્તિ – ‘અચ્છરિયં વત , ભો, અબ્ભુતં વત ભો, કથઞ્હિ નામ સત્થરિ સમ્મુખીભૂતે સાવકો ધમ્મં દેસેસ્સતી’’’તિ !

"અથ ખો, ભિક્ખવે, સિખી ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો અભિભું ભિક્ખું આમન્તેસિ – 'ઉજ્ઝાયન્તિ ખો તે, બ્રાહ્મણ, બ્રહ્મા ચ બ્રહ્મપરિસા ચ બ્રહ્મપારિસજ્જા ચ – અચ્છરિયં વત, ભો, અબ્ભુતં વત, ભો, કથઞ્હિ નામ સત્થરિ સમ્મુખીભૂતે સાવકો ધમ્મં દેસેસ્સતીતિ! તેન હિ ત્વં બ્રાહ્મણ, ભિય્યોસોમત્તાય બ્રહ્માનઞ્ચ બ્રહ્મપરિસઞ્ચ બ્રહ્મપારિસજ્જે ચ સંવેજેહી'તિ. 'એવં, ભન્તે'તિ ખો, ભિક્ખવે, અભિભૂ ભિક્ખુ સિખિસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ પટિસ્સુત્વા દિસ્સમાનેનપિ કાયેન ધમ્મં દેસેસિ, અદિસ્સમાનેનપિ કાયેન ધમ્મં દેસેસિ, દિસ્સમાનેનપિ હેટ્ઠિમેન ઉપડ્ઢકાયેન અદિસ્સમાનેન ઉપરિમેન ઉપડ્ઢકાયેન ધમ્મં દેસેસિ, દિસ્સમાનેનપિ ઉપરિમેન ઉપડ્ઢકાયેન અદિસ્સમાનેન હેટ્ઠિમેન ઉપડ્ઢકાયેન ધમ્મં દેસેસિ. તત્ર સુદં, ભિક્ખવે, બ્રહ્મા ચ બ્રહ્મપરિસા ચ બ્રહ્મપારિસજ્જા ચ અચ્છરિયબ્ભુતચિત્તજાતા અહેસું – 'અચ્છરિયં વત, ભો, અબ્ભુતં વત, ભો, સમણસ્સ મહિદ્ધિકતા મહાનુભાવતા'''તિ!

"અથ ખો અભિભૂ ભિક્ખુ સિખિં ભગવન્તં અરહન્તં સમ્માસમ્બુદ્ધં એતદવોચ – 'અભિજાનામિ ખ્વાહં, ભન્તે, ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ મજ્ઝે એવરૂપિં વાચં ભાસિતા – પહોમિ ખ્વાહં આવુસો, બ્રહ્મલોકે ઠિતો સહસ્સિલોકધાતું [સહસ્સીલોકધાતું (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] સરેન વિઞ્ઞાપેતુ'ન્તિ. 'એતસ્સ, બ્રાહ્મણ, કાલો, એતસ્સ, બ્રાહ્મણ, કાલો; યં ત્વં, બ્રાહ્મણ, બ્રહ્મલોકે ઠિતો સહસ્સિલોકધાતું સરેન વિઞ્ઞાપેય્યાસી'તિ. 'એવં, ભન્તે'તિ ખો, ભિક્ખવે, અભિભૂ ભિક્ખુ સિખિસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ પટિસ્સુત્વા બ્રહ્મલોકે ઠિતો ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

"આરમ્ભથ [આરબ્ભથ (સબ્બત્થ)] નિક્કમથ [નિક્ખમથ (સી॰ પી॰)], યુઞ્જથ બુદ્ધસાસને;
ધુનાથ મચ્ચુનો સેનં, નળાગારંવ કુઞ્જરો.

"યો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે, અપ્પમત્તો વિહસ્સતિ;
પહાય જાતિસંસારં, દુક્ખસ્સન્તં કરિસ્સતી"તિ.

"અથ ખો, ભિક્ખવે, સિખી ચ ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો અભિભૂ ચ ભિક્ખુ બ્રહ્માનઞ્ચ બ્રહ્મપરિસઞ્ચ બ્રહ્મપારિસજ્જે ચ સંવેજેત્વા – સેય્યથાપિ નામ...પે॰... તસ્મિં બ્રહ્મલોકે અન્તરહિતા અરુણવતિયા રાજધાનિયા પાતુરહેસું. અથ ખો, ભિક્ખવે, સિખી ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – 'અસ્સુત્થ નો, તુમ્હે, ભિક્ખવે, અભિભુસ્સ ભિક્ખુનો બ્રહ્મલોકે ઠિતસ્સ ગાથાયો ભાસમાનસ્સા'તિ? 'અસ્સુમ્હ ખો મયં, ભન્તે, અભિભુસ્સ ભિક્ખુનો બ્રહ્મલોકે ઠિતસ્સ ગાથાયો ભાસમાનસ્સા'તિ. 'યથા કથં પન તુમ્હે, ભિક્ખવે, અસ્સુત્થ અભિભુસ્સ ભિક્ખુનો બ્રહ્મલોકે ઠિતસ્સ ગાથાયો ભાસમાનસ્સા'''તિ? એવં ખો મયં, ભન્તે, અસ્સુમ્હ અભિભુસ્સ ભિક્ખુનો બ્રહ્મલોકે ઠિતસ્સ ગાથાયો ભાસમાનસ્સ –

"આરમ્ભથ નિક્કમથ, યુઞ્જથ બુદ્ધસાસને;
ધુનાથ મચ્ચુનો સેનં, નળાગારંવ કુઞ્જરો.

"યો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે, અપ્પમત્તો વિહસ્સતિ;
પહાય જાતિસંસારં, દુક્ખસ્સન્તં કરિસ્સતી"તિ.

"'એવં ખો મયં, ભન્તે, અસ્સુમ્હ અભિભુસ્સ ભિક્ખુનો બ્રહ્મલોકે ઠિતસ્સ ગાથાયો ભાસમાનસ્સા'તિ. 'સાધુ સાધુ, ભિક્ખવે; સાધુ ખો તુમ્હે, ભિક્ખવે! અસ્સુત્થ અભિભુસ્સ ભિક્ખુનો બ્રહ્મલોકે ઠિતસ્સ ગાથાયો

ભાસમાનસ્સા’’’તિ.

ઇદમવોચ ભગવા, અત્તમના તે ભિક્ખૂ ભગવતો ભાસિતં અભિનન્દુન્તિ.

૫. પરિનિબ્બાનસુત્તં

૧૮૬. એકં સમયં ભગવા કુસિનારાયં વિહરતિ ઉપવત્તને મલ્લાનં સાલવને અન્તરેન યમકસાલાનં પરિનિબ્બાનસમયે. અથ ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘હન્દ દાનિ, ભિક્ખવે , આમન્તયામિ વો – ‘વયધમ્મા સઙ્ખારા, અપ્પમાદેન સમ્પાદેથા’તિ. અયં તથાગતસ્સ પચ્છિમા વાચા’’.

અથ ખો ભગવા પઠમં ઝાનં [પઠમજ્ઝાનં (સ્યા॰ કં॰) એવં દુતિયં ઝાનં ઇચ્ચાદીસુપિ] સમાપજ્જિ. પઠમા ઝાના [પઠમજ્ઝાના (સ્યા॰ કં॰) એવં દુતિયા ઝાના ઇચ્ચાદીસુપિ] વુટ્ઠહિત્વા દુતિયં ઝાનં સમાપજ્જિ. દુતિયા ઝાના વુટ્ઠહિત્વા તતિયં ઝાનં સમાપજ્જિ. તતિયા ઝાના વુટ્ઠહિત્વા ચતુત્થં ઝાનં સમાપજ્જિ. ચતુત્થા ઝાના વુટ્ઠહિત્વા આકાસાનઞ્ચાયતનં સમાપજ્જિ. આકાસાનઞ્ચાયતના વુટ્ઠહિત્વા વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં સમાપજ્જિ. વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતના વુટ્ઠહિત્વા આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમાપજ્જિ. આકિઞ્ચઞ્ઞાયતના વુટ્ઠહિત્વા નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનં સમાપજ્જિ. નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતના વુટ્ઠહિત્વા સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધં સમાપજ્જિ.

સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધા વુટ્ઠહિત્વા નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનં સમાપજ્જિ. નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતના વુટ્ઠહિત્વા આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમાપજ્જિ. આકિઞ્ચઞ્ઞાયતના વુટ્ઠહિત્વા વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં સમાપજ્જિ. વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતના વુટ્ઠહિત્વા આકાસાનઞ્ચાયતનં સમાપજ્જિ. આકાસાનઞ્ચાયતના વુટ્ઠહિત્વા ચતુત્થં ઝાનં સમાપજ્જિ. ચતુત્થા ઝાના વુટ્ઠહિત્વા તતિયં ઝાનં સમાપજ્જિ. તતિયા ઝાના વુટ્ઠહિત્વા દુતિયં ઝાનં સમાપજ્જિ. દુતિયા ઝાના વુટ્ઠહિત્વા પઠમં ઝાનં સમાપજ્જિ. પઠમા ઝાના વુટ્ઠહિત્વા દુતિયં ઝાનં સમાપજ્જિ. દુતિયા ઝાના વુટ્ઠહિત્વા તતિયં ઝાનં સમાપજ્જિ. તતિયા ઝાના વુટ્ઠહિત્વા ચતુત્થં ઝાનં સમાપજ્જિ. ચતુત્થા ઝાના વુટ્ઠહિત્વા સમનન્તરં ભગવા પરિનિબ્બાયિ. પરિનિબ્બુતે ભગવતિ સહ પરિનિબ્બાના બ્રહ્મા સહમ્પતિ ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘સબ્બેવ નિક્ખિપિસ્સન્તિ, ભૂતા લોકે સમુસ્સયં;
યત્થ એતાદિસો સત્થા, લોકે અપ્પટિપુગ્ગલો;
તથાગતો બલપ્પત્તો, સમ્બુદ્ધો પરિનિબ્બુતો’’તિ.

પરિનિબ્બુતે ભગવતિ સહ પરિનિબ્બાના સક્કો દેવાનમિન્દો ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘અનિચ્ચા વત સઙ્ખારા, ઉપ્પાદવયધમ્મિનો;
ઉપ્પજ્જિત્વા નિરુજ્ઝન્તિ, તેસં વૂપસમો સુખો’’તિ.

પરિનિબ્બુતે ભગવતિ સહ પરિનિબ્બાના આયસ્મા આનન્દો ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘તદાસિ યં ભિંસનકં, તદાસિ લોમહંસનં;
સબ્બાકારવરૂપેતે, સમ્બુદ્ધે પરિનિબ્બુતે’’તિ.

પરિનિબ્બુતે ભગવતિ સહ પરિનિબ્બાના આયસ્મા અનુરુદ્ધો ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

‘‘નાહુ અસ્સાસપસ્સાસો, ઠિતચિત્તસ્સ તાદિનો;
અનેજો સન્તિમારબ્ભ, ચક્ખુમા પરિનિબ્બુતો [યં કાલમકરી મુનિ (મહાપરિનિબ્બાનસુત્તે)].

‘‘અસલ્લીનેન ચિત્તેન, વેદનં અજ્ઝવાસયિ;
પજ્જોતસ્સેવ નિબ્બાનં, વિમોક્ખો ચેતસો અહૂ’’તિ.

દુતિયો વગ્ગો.

તસ્સુદ્દાનં –

બ્રહ્માસનં દેવદત્તો, અન્ધકવિન્દો અરુણવતી;
પરિનિબ્બાનેન ચ દેસિતં, ઇદં બ્રહ્મપઞ્ચકન્તિ.

બ્રહ્મસંયુત્તં સમત્તં. [ઇતો પરં મરમ્મપોત્થકેસુ એવમ્પિ દિસ્સતિ –§બ્રહ્માયાચનં અગારવઞ્ચ, બ્રહ્મદેવો બકો ચ બ્રહ્મા.§અઞ્ઞતરો ચ બ્રહ્માકોકાલિકઞ્ચ, તિસ્સકઞ્ચ તુરૂ ચ§બ્રહ્મા કોકાલિકભિક્ખુ, સનઙ્કુમારેન દેવદત્તં.§અન્ધકવિન્દં અરુણવતિ, પરિનિબ્બાનેન પન્નરસાતિ]

૭. બ્રાહ્મણસંયુત્તં

૧. અરહન્તવગ્ગો

૧. ધનઞ્જાનીસુત્તં

૧૮૭. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ વેળુવને કલન્દકનિવાપે. તેન ખો પન સમયેન અઞ્ઞતરસ્સ ભારદ્વાજગોત્તસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ ધનઞ્જાની [ધાનઞ્જાની (પી॰ સી॰ અટ્ઠ॰)] નામ બ્રાહ્મણી અભિપ્પસન્ના હોતિ બુદ્ધે ચ ધમ્મે ચ સઙ્ઘે ચ. અથ ખો ધનઞ્જાની બ્રાહ્મણી ભારદ્વાજગોત્તસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ ભત્તં ઉપસંહરન્તી ઉપક્ખલિત્વા તિક્ખત્તું ઉદાનં ઉદાનેસિ –

‘‘નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ;
નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ;
નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સા’’તિ.

એવં વુત્તે, ભારદ્વાજગોત્તો બ્રાહ્મણો ધનઞ્જાનિં બ્રાહ્મણિં એતદવોચ – ‘‘એવમેવં પનાયં વસલી યસ્મિં વા તસ્મિં વા તસ્સ મુણ્ડકસ્સ સમણસ્સ વણ્ણં ભાસતિ. ઇદાનિ ત્યાહં, વસલિ, તસ્સ સત્થુનો વાદં આરોપેસ્સામી’’તિ. ‘‘ન ખ્વાહં તં, બ્રાહ્મણ, પસ્સામિ સદેવકે લોકે સમારકે સબ્રહ્મકે સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય, યો તસ્સ ભગવતો વાદં આરોપેય્ય અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ. અપિ ચ ત્વં, બ્રાહ્મણ, ગચ્છ, ગન્ત્વા વિજાનિસ્સસી’’તિ [ગન્ત્વાપિ જાનિસ્સસીતિ (સ્યા॰ કં॰)].

અથ ખો ભારદ્વાજગોત્તો બ્રાહ્મણો કુપિતો અનત્તમનો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો ભારદ્વાજગોત્તો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘કિંસુ છેત્વા સુખં સેતિ, કિંસુ છેત્વા ન સોચતિ;
કિસ્સસ્સુ એકધમ્મસ્સ, વધં રોચેસિ ગોતમા’’તિ.

‘‘કોધં છેત્વા સુખં સેતિ, કોધં છેત્વા ન સોચતિ;
કોધસ્સ વિસમૂલસ્સ, મધુરગ્ગસ્સ બ્રાહ્મણ;
વધં અરિયા પસંસન્તિ, તઞ્હિ છેત્વા ન સોચતી’’તિ.

એવં વુત્તે, ભારદ્વાજગોત્તો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ, અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ! સેય્યથાપિ, ભો ગોતમ, નિક્કુજ્જિતં વા ઉક્કુજ્જેય્ય, પટિચ્છન્નં વા વિવરેય્ય, મૂળ્હસ્સ વા મગ્ગં આચિક્ખેય્ય, અન્ધકારે વા તેલપજ્જોતં ધારેય્ય – ચક્ખુમન્તો રૂપાનિ દક્ખન્તીતિ; એવમેવં ભોતા ગોતમેન અનેકપરિયાયેન ધમ્મો પકાસિતો. એસાહં, ભન્તે, ભગવન્તં ગોતમં સરણં ગચ્છામિ ધમ્મઞ્ચ ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચ. લભેય્યાહં ભોતો ગોતમસ્સ સન્તિકે પબ્બજ્જં, લભેય્યં ઉપસમ્પદ’’ન્તિ.

અલત્થ ખો ભારદ્વાજગોત્તો બ્રાહ્મણો ભગવતો સન્તિકે પબ્બજ્જં, અલત્થ ઉપસમ્પદં. અચિરૂપસમ્પન્નો ખો પનાયસ્મા ભારદ્વાજો એકો વૂપકટ્ઠો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો નચિરસ્સેવ – યસ્સત્થાય કુલપુત્તા સમ્મદેવ અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજન્તિ તદનુત્તરં – બ્રહ્મચરિયપરિયોસાનં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહાસિ. ''ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા''તિ અબ્ભઞ્ઞાસિ. અઞ્ઞતરો ચ પનાયસ્મા ભારદ્વાજો અરહતં અહોસીતિ.

૨. અક્કોસસુત્તં

૧૮૮. એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ વેળુવને કલન્દકનિવાપે. અસ્સોસિ ખો અક્કોસકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો – ''ભારદ્વાજગોત્તો કિર બ્રાહ્મણો સમણસ્સ ગોતમસ્સ સન્તિકે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિતો''તિ કુપિતો અનત્તમનો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અસબ્ભાહિ ફરુસાહિ વાચાહિ અક્કોસતિ પરિભાસતિ.

એવં વુત્તે, ભગવા અક્કોસકભારદ્વાજં બ્રાહ્મણં એતદવોચ – ''તં કિં મઞ્ઞસિ, બ્રાહ્મણ, અપિ નુ ખો તે આગચ્છન્તિ મિત્તામચ્ચા ઞાતિસાલોહિતા અતિથિયો [અતિથયો (?)]''તિ? ''અપ્પેકદા મે, ભો ગોતમ, આગચ્છન્તિ મિત્તામચ્ચા ઞાતિસાલોહિતા અતિથિયો''તિ. '''તં કિં મઞ્ઞસિ, બ્રાહ્મણ, અપિ નુ તેસં અનુપ્પદેસિ ખાદનીયં વા ભોજનીયં વા સાયનીયં વા'''તિ? '''અપ્પેકદા નેસાહં, ભો ગોતમ, અનુપ્પદેમિ ખાદનીયં વા ભોજનીયં વા સાયનીયં વા'''તિ. '''સચે ખો પન તે, બ્રાહ્મણ, નપ્પટિગ્ગણ્હન્તિ , કસ્સ તં હોતી'''તિ? '''સચે તે, ભો ગોતમ, નપ્પટિગ્ગણ્હન્તિ, અમ્હાકમેવ તં હોતી'''તિ. ''એવમેવ ખો, બ્રાહ્મણ, યં ત્વં અમ્હે અનક્કોસન્તે અક્કોસસિ, અરોસેન્તે રોસેસિ, અભણ્ડન્તે ભણ્ડસિ, તં તે મયં નપ્પટિગ્ગણ્હામ. તવેવેતં, બ્રાહ્મણ, હોતિ; તવેવેતં, બ્રાહ્મણ, હોતિ''.

''યો ખો, બ્રાહ્મણ, અક્કોસન્તં પચ્ચક્કોસતિ, રોસેન્તં પટિરોસેતિ, ભણ્ડન્તં પટિભણ્ડતિ, અયં વુચ્ચતિ, બ્રાહ્મણ, સમ્ભુઞ્જતિ વીતિહરતીતિ. તે મયં તયા નેવ સમ્ભુઞ્જામ ન વીતિહરામ. તવેવેતં, બ્રાહ્મણ, હોતિ; તવેવેતં, બ્રાહ્મણ, હોતી''તિ. ''ભવન્તં ખો ગોતમં સરાજિકા પરિસા એવં જાનાતિ – 'અરહં સમણો ગોતમો'તિ. અથ ચ પન ભવં ગોતમો કુજ્ઝતી''તિ.

''અક્કોધસ્સ કુતો કોધો, દન્તસ્સ સમજીવિનો;
સમ્મદઞ્ઞા વિમુત્તસ્સ, ઉપસન્તસ્સ તાદિનો.

''તસ્સેવ તેન પાપિયો, યો કુદ્ધં પટિકુજ્ઝતિ;
કુદ્ધં અપ્પટિકુજ્ઝન્તો, સઙ્ગામં જેતિ દુજ્જયં.

''ઉભિન્નમત્થં ચરતિ, અત્તનો ચ પરસ્સ ચ;
પરં સઙ્કુપિતં ઞત્વા, યો સતો ઉપસમ્મતિ.

''ઉભિન્નં તિકિચ્છન્તાનં, અત્તનો ચ પરસ્સ ચ;
જના મઞ્ઞન્તિ બાલોતિ, યે ધમ્મસ્સ અકોવિદા''તિ.

એવં વુત્તે, અક્કોસકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ…પે॰… એસાહં ભવન્તં ગોતમં સરણં ગચ્છામિ ધમ્મઞ્ચ ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચ. લભેય્યાહં, ભન્તે, ભોતો ગોતમસ્સ સન્તિકે પબ્બજ્જં, લભેય્યં ઉપસમ્પદ’’ન્તિ.

અલત્થ ખો અક્કોસકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવતો સન્તિકે પબ્બજ્જં, અલત્થ ઉપસમ્પદં. અચિરૂપસમ્પન્નો ખો પનાયસ્મા અક્કોસકભારદ્વાજો એકો વૂપકટ્ઠો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો નચિરસ્સેવ – યસ્સત્થાય કુલપુત્તા સમ્મદેવ અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજન્તિ તદનુત્તરં – બ્રહ્મચરિયપરિયોસાનં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહાસિ. ‘‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં નાપરં ઇત્થત્તાયા’’તિ અબ્ભઞ્ઞાસિ. અઞ્ઞતરો ચ પનાયસ્મા ભારદ્વાજો અરહતં અહોસીતિ.

૩. અસુરિન્દકસુત્તં

૧૮૯. એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ વેળુવને કલન્દકનિવાપે. અસ્સોસિ ખો અસુરિન્દકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો – ‘‘ભારદ્વાજગોત્તો બ્રાહ્મણો કિર સમણસ્સ ગોતમસ્સ સન્તિકે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિતો’’તિ કુપિતો અનત્તમનો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અસબ્ભાહિ ફરુસાહિ વાચાહિ અક્કોસતિ પરિભાસતિ. એવં વુત્તે, ભગવા તુણ્હી અહોસિ. અથ ખો અસુરિન્દકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘જિતોસિ, સમણ, જિતોસિ, સમણા’’તિ.

‘‘જયં વે મઞ્ઞતિ બાલો, વાચાય ફરુસં ભણં;
જયઞ્ચેવસ્સ તં હોતિ, યા તિતિક્ખા વિજાનતો.

‘‘તસ્સેવ તેન પાપિયો, યો કુદ્ધં પટિકુજ્ઝતિ;
કુદ્ધં અપ્પટિકુજ્ઝન્તો, સઙ્ગામં જેતિ દુજ્જયં.

‘‘ઉભિન્નમત્થં ચરતિ, અત્તનો ચ પરસ્સ ચ;
પરં સઙ્કુપિતં ઞત્વા, યો સતો ઉપસમ્મતિ.

‘‘ઉભિન્નં તિકિચ્છન્તાનં, અત્તનો ચ પરસ્સ ચ;
જના મઞ્ઞન્તિ બાલોતિ, યે ધમ્મસ્સ અકોવિદા’’તિ.

એવં વુત્તે, અસુરિન્દકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ…પે॰… અબ્ભઞ્ઞાસિ. અઞ્ઞતરો ચ પનાયસ્મા ભારદ્વાજો અરહતં અહોસી’’તિ.

૪. બિલઙ્ગિકસુત્તં

૧૯૦. એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ વેળુવને કલન્દકનિવાપે. અસ્સોસિ ખો બિલઙ્ગિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો – ‘‘ભારદ્વાજગોત્તો કિર બ્રાહ્મણો સમણસ્સ ગોતમસ્સ સન્તિકે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિતો’’તિ કુપિતો અનત્તમનો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તુણ્હીભૂતો એકમન્તં અટ્ઠાસિ. અથ ખો ભગવા

બિલઙ્ગિકસ્સ ભારદ્વાજસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય બિલઙ્ગિકં ભારદ્વાજં બ્રાહ્મણં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘યો અપ્પદુટ્ઠસ્સ નરસ્સ દુસ્સતિ,
સુદ્ધસ્સ પોસસ્સ અનઙ્ગણસ્સ;
તમેવ બાલં પચ્ચેતિ પાપં,
સુખુમો રજો પટિવાતંવ ખિત્તો’’તિ.

એવં વુત્તે, વિલઙ્ગિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ...પે॰... અબ્ભઞ્ઞાસિ. અઞ્ઞતરો ચ પનાયસ્મા ભારદ્વાજો અરહતં અહોસી’’તિ.

૫. અહિંસકસુત્તં

૧૯૧. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો અહિંસકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો અહિંસકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અહિંસકાહં, ભો ગોતમ, અહિંસકાહં, ભો ગોતમા’’તિ.

‘‘યથા નામં તથા ચસ્સ, સિયા ખો ત્વં અહિંસકો;
યો ચ કાયેન વાચાય, મનસા ચ ન હિંસતિ;
સ વે અહિંસકો હોતિ, યો પરં ન વિહિંસતી’’તિ.

એવં વુત્તે, અહિંસકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ...પે॰... અબ્ભઞ્ઞાસિ. અઞ્ઞતરો ચ પનાયસ્મા અહિંસકભારદ્વાજો અરહતં અહોસી’’તિ.

૬. જટાસુત્તં

૧૯૨. સાવત્થિનિદાનં . અથ ખો જટાભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો જટાભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘અન્તોજટા બહિજટા, જટાય જટિતા પજા;
તં તં ગોતમ પુચ્છામિ, કો ઇમં વિજટયે જટ’’ન્તિ.

‘‘સીલે પતિટ્ઠાય નરો સપઞ્ઞો, ચિત્તં પઞ્ઞઞ્ચ ભાવયં;
આતાપી નિપકો ભિક્ખુ, સો ઇમં વિજટયે જટં.

‘‘યેસં રાગો ચ દોસો ચ, અવિજ્જા ચ વિરાજિતા;
ખીણાસવા અરહન્તો, તેસં વિજટિતા જટા.

‘‘યત્થ નામઞ્ચ રૂપઞ્ચ, અસેસં ઉપરુજ્ઝતિ;

પટિઘં રૂપસઞ્ઞા ચ, એત્થેસા છિજ્જતે જટા''તિ.

એવં વુત્તે, જટાભારદ્વાજો ભગવન્તં એતદવોચ – ''અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ...પે॰... અઞ્ઞતરો ચ પનાયસ્મા ભારદ્વાજો અરહતં અહોસી''તિ.

૭. સુદ્ધિકસુત્તં

૧૯૩. સાવત્થિનિદાનં . અથ ખો સુદ્ધિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સુદ્ધિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અજ્ઝભાસિ –

''ન બ્રાહ્મણો [નાબ્રાહ્મણો (?)] સુજ્ઝતિ કોચિ, લોકે સીલવાપિ તપોકરં;
વિજ્જાચરણસમ્પન્નો, સો સુજ્ઝતિ ન અઞ્ઞા ઇતરા પજા''તિ.

''બહુમ્પિ પલપં જપ્પં, ન જચ્ચા હોતિ બ્રાહ્મણો;
અન્તોકસમ્બુ સઙ્કિલિટ્ઠો, કુહનં ઉપનિસ્સિતો.

''ખત્તિયો બ્રાહ્મણો વેસ્સો, સુદ્દો ચણ્ડાલપુક્કુસો;
આરદ્ધવીરિયો પહિતત્તો, નિચ્ચં દળ્હપરક્કમો;
પપ્પોતિ પરમં સુદ્ધિં, એવં જાનાહિ બ્રાહ્મણા''તિ.

એવં વુત્તે, સુદ્ધિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ''અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ...પે॰... અઞ્ઞતરો ચ પનાયસ્મા ભારદ્વાજો અરહતં અહોસી''તિ.

૮. અગ્ગિકસુત્તં

૧૯૪. એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ વેળુવને કલન્દકનિવાપે. તેન ખો પન સમયેન અગ્ગિકભારદ્વાજસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ સપ્પિના પાયસો સન્નિહિતો હોતિ – ''અગ્ગિં જુહિસ્સામિ, અગ્ગિહુત્તં પરિચરિસ્સામી''તિ.

અથ ખો ભગવા પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય રાજગહં પિણ્ડાય પાવિસિ. રાજગહે સપદાનં પિણ્ડાય ચરમાનો યેન અગ્ગિકભારદ્વાજસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમિ ; ઉપસઙ્કમિત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. અદ્દસા ખો અગ્ગિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં પિણ્ડાય ઠિતં. દિસ્વાન ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''તીહિ વિજ્જાહિ સમ્પન્નો, જાતિમા સુતવા બહૂ;
વિજ્જાચરણસમ્પન્નો, સોમં ભુઞ્જેય્ય પાયસ''ન્તિ.

''બહુમ્પિ પલપં જપ્પં, ન જચ્ચા હોતિ બ્રાહ્મણો;
અન્તોકસમ્બુ સંકિલિટ્ઠો, કુહનાપરિવારિતો.

''પુબ્બેનિવાસં યો વેદી, સગ્ગાપાયઞ્ચ પસ્સતિ;
અથો જાતિક્ખયં પત્તો, અભિઞ્ઞાવોસિતો મુનિ.

''એતાહિ તીહિ વિજ્જાહિ, તેવિજ્જો હોતિ બ્રાહ્મણો;
વિજ્જાચરણસમ્પન્નો, સોમં ભુઞ્જેય્ય પાયસ''ન્તિ.

''ભુઞ્જતુ ભવં ગોતમો. બ્રાહ્મણો ભવ''ન્તિ.

''ગાથાભિગીતં મે અભોજનેય્યં,
સમ્પસ્સતં બ્રાહ્મણ નેસ ધમ્મો;
ગાથાભિગીતં પનુદન્તિ બુદ્ધા,
ધમ્મે સતિ બ્રાહ્મણ વુત્તિરેસા.

''અઞ્ઞેન ચ કેવલિનં મહેસિં,
ખીણાસવં કુક્કુચ્ચવૂપસન્તં;
અન્નેન પાનેન ઉપટ્ઠહસ્સુ,
ખેત્તઞ્હિ તં પુઞ્ઞપેક્ખસ્સ હોતી''તિ.

એવં વુત્તે, અગ્ગિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ''અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ...પે॰... અઞ્ઞતરો ચ પનાયસ્મા અગ્ગિકભારદ્વાજો અરહતં અહોસી''તિ.

૯. સુન્દરિકસુત્તં

૧૯૫. એકં સમયં ભગવા કોસલેસુ વિહરતિ સુન્દરિકાય નદિયા તીરે. તેન ખો પન સમયેન સુન્દરિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો સુન્દરિકાય નદિયા તીરે અગ્ગિં જુહતિ, અગ્ગિહુત્તં પરિચરતિ. અથ ખો સુન્દરિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો અગ્ગિં જુહિત્વા અગ્ગિહુત્તં પરિચરિત્વા ઉટ્ઠાયાસના સમન્તા ચતુદ્દિસા અનુવિલોકેસિ – ''કો નુ ખો ઇમં હબ્યસેસં ભુઞ્જેય્યા''તિ? અદ્દસા ખો સુન્દરિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં અઞ્ઞતરસ્મિં રુક્ખમૂલે સસીસં પારુતં નિસિન્નં. દિસ્વાન વામેન હત્થેન હબ્યસેસં ગહેત્વા દક્ખિણેન હત્થેન કમણ્ડલું ગહેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ. અથ ખો ભગવા સુન્દરિકભારદ્વાજસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ પદસદ્દેન સીસં વિવરિ. અથ ખો સુન્દરિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો 'મુણ્ડો અયં ભવં, મુણ્ડકો અયં ભવ'ન્તિ તતોવ પુન નિવત્તિતુકામો અહોસિ. અથ ખો સુન્દરિકભારદ્વાજસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ એતદહોસિ – 'મુણ્ડાપિ હિ ઇધેકચ્ચે બ્રાહ્મણા ભવન્તિ; યંનૂનાહં તં ઉપસઙ્કમિત્વા જાતિં પુચ્છેય્ય'ન્તિ.

અથ ખો સુન્દરિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – 'કિંજચ્ચો ભવ'ન્તિ?

''મા જાતિં પુચ્છ ચરણઞ્ચ પુચ્છ,
કટ્ઠા હવે જાયતિ જાતવેદો;
નીચાકુલીનોપિ મુનિ ધિતિમા,
આજાનીયો હોતિ હિરીનિસેધો.

‘‘સચ્ચેન દન્તો દમસા ઉપેતો,
વેદન્તગૂ વુસિતબ્રહ્મચરિયો;
યઞ્ઞોપનીતો તમુપવ્હયેથ,
કાલેન સો જુહતિ દક્ખિણેય્યે’’તિ.

‘‘અદ્ધા સુયિટ્ઠં સુહુતં મમ યિદં,
યં તાદિસં વેદગુમદ્દસામિ;
તુમ્હાદિસાનઞ્હિ અદસ્સનેન,
અઞ્ઞો જનો ભુઞ્જતિ હબ્યસેસ’’ન્તિ.

‘‘ભુઞ્જતુ ભવં ગોતમો. બ્રાહ્મણો ભવ’’ન્તિ.

‘‘ગાથાભિગીતં મે અભોજનેય્યં,
સમ્પસ્સતં બ્રાહ્મણ નેસ ધમ્મો;
ગાથાભિગીતં પનુદન્તિ બુદ્ધા,
ધમ્મે સતિ બ્રાહ્મણ વુત્તિરેસા.

‘‘અઞ્ઞેન ચ કેવલિનં મહેસિં,
ખીણાસવં કુક્કુચ્ચવૂપસન્તં;
અન્નેન પાનેન ઉપટ્ઠહસ્સુ,
ખેત્તઞ્હિ તં પુઞ્ઞપેક્ખસ્સ હોતી’’તિ.

‘‘અથ કસ્સ ચાહં, ભો ગોતમ, ઇમં હબ્યસેસં દમ્મી’’તિ? ‘‘ન ખ્વાહં, બ્રાહ્મણ, પસ્સામિ સદેવકે લોકે સમારકે સબ્રહ્મકે સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય યસ્સેસો હબ્યસેસો ભુત્તો સમ્મા પરિણામં ગચ્છેય્ય અઞ્ઞત્ર, બ્રાહ્મણ, તથાગતસ્સ વા તથાગતસાવકસ્સ વા. તેન હિ ત્વં, બ્રાહ્મણ, તં હબ્યસેસં અપ્પહરિતે વા છડ્ડેહિ અપ્પાણકે વા ઉદકે ઓપિલાપેહી’’તિ.

અથ ખો સુન્દરિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો તં હબ્યસેસં અપ્પાણકે ઉદકે ઓપિલાપેસિ. અથ ખો સો હબ્યસેસો ઉદકે પક્ખિત્તો ચિચ્ચિટાયતિ ચિટિચિટાયતિ સન્ધૂપાયતિ સમ્પધૂપાયતિ . સેય્યથાપિ નામ ફાલો [લોહો (ક॰)] દિવસંસન્તત્તો [દિવસસન્તત્તો (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ઉદકે પક્ખિત્તો ચિચ્ચિટાયતિ ચિટિચિટાયતિ સન્ધૂપાયતિ સમ્પધૂપાયતિ; એવમેવ સો હબ્યસેસો ઉદકે પક્ખિત્તો ચિચ્ચિટાયતિ ચિટિચિટાયતિ સન્ધૂપાયતિ સમ્પધૂપાયતિ.

અથ ખો સુન્દરિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો સંવિગ્ગો લોમહટ્ઠજાતો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતં ખો સુન્દરિકભારદ્વાજં બ્રાહ્મણં ભગવા ગાથાહિ અજ્ઝભાસિ –

‘‘મા બ્રાહ્મણ દારુ સમાદહાનો,
સુદ્ધિં અમઞ્ઞિ બહિદ્ધા હિ એતં;
ન હિ તેન સુદ્ધિં કુસલા વદન્તિ,

યો બાહિરેન પરિસુદ્ધિમિચ્છે.

“હિત્વા અહં બ્રાહ્મણ દારુદાહં
અજ્ઝત્તમેવુજ્જલયામિ [અજ્ઝત્તમેવ જલયામિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] જોતિં;
નિચ્ચગ્ગિની નિચ્ચસમાહિતત્તો,
અરહં અહં બ્રહ્મચરિયં ચરામિ.

“માનો હિ તે બ્રાહ્મણ ખારિભારો,
કોધો ધુમો ભસ્મનિ મોસવજ્જં;
જિવ્હા સુજા હદયં જોતિઠાનં,
અત્તા સુદન્તો પુરિસસ્સ જોતિ.

“ધમ્મો રહદો બ્રાહ્મણ સીલતિત્થો,
અનાવિલો સબ્ભિ સતં પસત્થો;
યત્થ હવે વેદગુનો સિનાતા,
અનલ્લગત્તાવ [અનલ્લીનગત્તાવ (સી॰ પી॰ ક॰)] તરન્તિ પારં.

“સચ્ચં ધમ્મો સંયમો બ્રહ્મચરિયં,
મજ્ઝે સિતા બ્રાહ્મણ બ્રહ્મપત્તિ;
સ તુજ્જુભૂતેસુ નમો કરોહિ,
તમહં નરં ધમ્મસારીતિ બ્રૂમી”તિ.

એવં વુત્તે, સુન્દરિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – “અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ...પે॰... અઞ્ઞતરો ચ પનાયસ્મા ભારદ્વાજો અરહતં અહોસી”તિ.

૧૦. બહુધીતરસુત્તં

૧૯૬. એકં સમયં ભગવા કોસલેસુ વિહરતિ અઞ્ઞતરસ્મિં વનસણ્ડે. તેન ખો પન સમયેન અઞ્ઞતરસ્સ ભારદ્વાજગોત્તસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ ચતુદ્દસ બલીબદ્દા નટ્ઠા હોન્તિ. અથ ખો ભારદ્વાજગોત્તો બ્રાહ્મણો તે બલીબદ્દે ગવેસન્તો યેન સો વનસણ્ડો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા અદ્દસ ભગવન્તં તસ્મિં વનસણ્ડે નિસિન્નં પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા. દિસ્વાન યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતો સન્તિકે ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

“ન હિ નૂનિમસ્સ [નહનૂનિમસ્સ (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] સમણસ્સ, બલીબદ્દા ચતુદ્દસ;
અજ્જસટ્ઠિં ન દિસ્સન્તિ, તેનાયં સમણો સુખી.

“ન હિ નૂનિમસ્સ સમણસ્સ, તિલાખેત્તસ્મિ પાપકા;
એકપણ્ણા દુપણ્ણા [દ્વિપણ્ણા (સી॰ પી॰)] ચ, તેનાયં સમણો સુખી.

‘‘ન હિ નૂનિમસ્સ સમણસ્સ, તુચ્છકોટ્ઠસ્મિં મૂસિકા;
ઉસ્સોળ્હિકાય નચ્ચન્તિ, તેનાયં સમણો સુખી.

‘‘ન હિ નૂનિમસ્સ સમણસ્સ, સન્થારો સત્તમાસિકો;
ઉપ્પાટકેહિ સઞ્છન્નો, તેનાયં સમણો સુખી.

‘‘ન હિ નૂનિમસ્સ સમણસ્સ, વિધવા સત્ત ધીતરો;
એકપુત્તા દુપુત્તા [દ્વિપુત્તા (સી॰ પી॰)] ચ, તેનાયં સમણો સુખી.

‘‘ન હિ નૂનિમસ્સ સમણસ્સ, પિઙ્ગલા તિલકાહતા;
સોત્તં પાદેન બોધેતિ, તેનાયં સમણો સુખી.

‘‘ન હિ નૂનિમસ્સ સમણસ્સ, પચ્ચૂસમ્હિ ઇણાયિકા;
દેથ દેથાતિ ચોદેન્તિ, તેનાયં સમણો સુખી’’તિ.

‘‘ન હિ મય્હં બ્રાહ્મણ, બલીબદ્દા ચતુદ્દસ;
અજ્જસટ્ઠિં ન દિસ્સન્તિ, તેનાહં બ્રાહ્મણા સુખી.

‘‘ન હિ મય્હં બ્રાહ્મણ, તિલાખેત્તસ્મિં પાપકા;
એકપણ્ણા દુપણ્ણા ચ, તેનાહં બ્રાહ્મણા સુખી.

‘‘ન હિ મય્હં બ્રાહ્મણ, તુચ્છકોટ્ઠસ્મિં મૂસિકા;
ઉસ્સોળ્હિકાય નચ્ચન્તિ, તેનાહં બ્રાહ્મણા સુખી.

‘‘ન હિ મય્હં બ્રાહ્મણ, સન્થારો સત્તમાસિકો;
ઉપ્પાટકેહિ સઞ્છન્નો, તેનાહં બ્રાહ્મણા સુખી.

‘‘ન હિ મય્હં બ્રાહ્મણ, વિધવા સત્ત ધીતરો;
એકપુત્તા દુપુત્તા ચ, તેનાહં બ્રાહ્મણા સુખી.

‘‘ન હિ મય્હં બ્રાહ્મણ, પિઙ્ગલા તિલકાહતા;
સોત્તં પાદેન બોધેતિ, તેનાહં બ્રાહ્મણા સુખી.

‘‘ન હિ મય્હં બ્રાહ્મણ, પચ્ચૂસમ્હિ ઇણાયિકા;
દેથ દેથાતિ ચોદેન્તિ, તેનાહં બ્રાહ્મણા સુખી’’તિ.

એવં વુત્તે, ભારદ્વાજગોત્તો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ, અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ! સેય્યથાપિ, ભો ગોતમ, નિક્કુજ્જિતં વા ઉક્કુજ્જેય્ય, પટિચ્છન્નં વા વિવરેય્ય, મૂળ્હસ્સ વા મગ્ગં આચિક્ખેય્ય, અન્ધકારે વા તેલપજ્જોતં ધારેય્ય – ચક્ખુમન્તો રૂપાનિ દક્ખન્તીતિ; એવમેવ ભોતા ગોતમેન અનેકપરિયાયેન

ધમ્મો પકાસિતો. એસાહં ભવન્તં ગોતમં સરણં ગચ્છામિ ધમ્મઞ્ચ ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચ. લભેય્યાહં ભોતો ગોતમસ્સ સન્તિકે પબ્બજ્જં, લભેય્યં ઉપસમ્પદ''ન્તિ.

અલત્થ ખો ભારદ્વાજગોત્તો બ્રાહ્મણો ભગવતો સન્તિકે પબ્બજ્જં, અલત્થ ઉપસમ્પદં. અચિરૂપસમ્પન્નો પનાયસ્મા ભારદ્વાજો એકો વૂપકટ્ઠો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો નચિરસ્સેવ – યસ્સત્થાય કુલપુત્તા સમ્મદેવ અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજન્તિ, તદનુત્તરં – બ્રહ્મચરિયપરિયોસાનં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહાસિ. ''ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા''તિ અબ્ભઞ્ઞાસિ. અઞ્ઞતરો ચ પનાયસ્મા ભારદ્વાજો અરહતં અહોસીતિ.

અરહન્તવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

ધનઞ્જાની ચ અક્કોસં, અસુરિન્દં બિલઙ્ગિકં;
અહિંસકં જટા ચેવ, સુદ્ધિકઞ્ચેવ અગ્ગિકા;
સુન્દરિકં બહુધીતરેન ચ તે દસાતિ.

૨. ઉપાસકવગ્ગો

૧. કસિભારદ્વાજસુત્તં

૧૯૭. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા મગધેસુ વિહરતિ દક્ખિણાગિરિસ્મિં એકનાળાયં બ્રાહ્મણગામે. તેન ખો પન સમયેન કસિભારદ્વાજસ્સ [કસિકભારદ્વાજસ્સ (ક॰)] બ્રાહ્મણસ્સ પઞ્ચમત્તાનિ નઙ્ગલસતાનિ પયુત્તાનિ હોન્તિ વપ્પકાલે. અથ ખો ભગવા પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય યેન કસિભારદ્વાજસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ કમ્મન્તો તેનુપસઙ્કમિ.

તેન ખો પન સમયેન કસિભારદ્વાજસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ પરિવેસના વત્તતિ. અથ ખો ભગવા યેન પરિવેસના તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. અદ્દસા ખો કસિભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં પિણ્ડાય ઠિતં. દિસ્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ''અહં ખો, સમણ, કસામિ ચ વપામિ ચ, કસિત્વા ચ વપિત્વા ચ ભુઞ્જામિ. ત્વમ્પિ, સમણ, કસસ્સુ ચ વપસ્સુ ચ, કસિત્વા ચ વપિત્વા ચ ભુઞ્જસ્સૂ''તિ. ''અહમ્પિ ખો, બ્રાહ્મણ, કસામિ ચ વપામિ ચ, કસિત્વા ચ વપિત્વા ચ ભુઞ્જામી''તિ. ન ખો મયં પસ્સામ ભોતો ગોતમસ્સ યુગં વા નઙ્ગલં વા ફાલં વા પાચનં વા બલીબદ્દે વા, અથ ચ પન ભવં ગોતમો એવમાહ – ''અહમ્પિ ખો, બ્રાહ્મણ, કસામિ ચ વપામિ ચ, કસિત્વા ચ વપિત્વા ચ ભુઞ્જામી''તિ . અથ ખો કસિભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''કસ્સકો પટિજાનાસિ, ન ચ પસ્સામિ તે કસિં;
કસ્સકો પુચ્છિતો બ્રૂહિ, કથં જાનેમુ તં કસિ''ન્તિ.

''સદ્ધા બીજં તપો વુટ્ઠિ, પઞ્ઞા મે યુગનઙ્ગલં;
હિરી ઈસા મનો યોત્તં, સતિ મે ફાલપાચનં.

‘‘કાયગુત્તો વચીગુત્તો, આહારે ઉદરે યતો;
સચ્ચં કરોમિ નિદ્દાનં, સોરચ્ચં મે પમોચનં.

‘‘વીરિયં મે ધુરધોરય્હં, યોગક્ખેમાધિવાહનં;
ગચ્છતિ અનિવત્તન્તં, યત્થ ગન્ત્વા ન સોચતિ.

‘‘એવમેસા કસી કટ્ઠા, સા હોતિ અમતપ્ફલા;
એતં કસિં કસિત્વાન, સબ્બદુક્ખા પમુચ્ચતી’’તિ.

‘‘ભુઞ્જતુ ભવં ગોતમો. કસ્સકો ભવં. યઞ્હિ ભવં ગોતમો અમતપ્ફલમ્પિ કસિં કસતી’’તિ [ભાસતીતિ (ક॰)].

‘‘ગાથાભિગીતં મે અભોજનેય્યં,
સમ્પસ્સતં બ્રાહ્મણ નેસ ધમ્મો;
ગાથાભિગીતં પનુદન્તિ બુદ્ધા,
ધમ્મે સતિ બ્રાહ્મણ વુત્તિરેસા.

‘‘અઞ્ઞેન ચ કેવલિનં મહેસિં,
ખીણાસવં કુક્કુચ્ચવૂપસન્તં;
અન્નેન પાનેન ઉપટ્ઠહસ્સુ,
ખેત્તઞ્હિ તં પુઞ્ઞપેક્ખસ્સ હોતી’’તિ.

એવં વુત્તે, કસિભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ…પે॰… અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત’’ન્તિ.

૨. ઉદયસુત્તં

૧૯૮. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો ભગવા પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય યેન ઉદયસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમિ. અથ ખો ઉદયો બ્રાહ્મણો ભગવતો પત્તં ઓદનેન પૂરેસિ. દુતિયમ્પિ ખો ભગવા પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય યેન ઉદયસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમિ…પે॰… તતિયમ્પિ ખો ઉદયો બ્રાહ્મણો ભગવતો પત્તં ઓદનેન પૂરેત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘પકટ્ઠકોયં સમણો ગોતમો પુનપ્પુનં આગચ્છતી’’તિ.

‘‘પુનપ્પુનઞ્ચેવ વપન્તિ બીજં, પુનપ્પુનં વસ્સતિ દેવરાજા;
પુનપ્પુનં ખેત્તં કસન્તિ કસ્સકા, પુનપ્પુનં ધઞ્ઞમુપેતિ રટ્ઠં.

‘‘પુનપ્પુનં યાચકા યાચયન્તિ, પુનપ્પુનં દાનપતી દદન્તિ;
પુનપ્પુનં દાનપતી દદિત્વા, પુનપ્પુનં સગ્ગમુપેન્તિ ઠાનં.

‘‘પુનપ્પુનં ખીરનિકા દુહન્તિ, પુનપ્પુનં વચ્છો ઉપેતિ માતરં;

> પુનપ્પુનં કિલમતિ ફન્દતિ ચ, પુનપ્પુનં ગબ્ભમુપેતિ મન્દો.
>
> ‘‘પુનપ્પુનં જાયતિ મીયતિ ચ, પુનપ્પુનં સિવથિકં [સીવથિકં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] હરન્તિ;
> મગ્ગઞ્ચ લદ્ધા અપુનબ્ભવાય, ન પુનપ્પુનં જાયતિ ભૂરિપઞ્ઞો’’તિ [પુનપ્પુનં જાયતિ ભૂરિપઞ્ઞોતિ (સ્યા॰ કં॰ ક॰)].

એવં વુત્તે, ઉદયો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ...પે॰... ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત’’ન્તિ.

૩. દેવહિતસુત્તં

૧૯૯. સાવત્થિનિદાનં . તેન ખો પન સમયેન ભગવા વાતેહાબાધિકો હોતિ; આયસ્મા ચ ઉપવાણો ભગવતો ઉપટ્ઠાકો હોતિ. અથ ખો ભગવા આયસ્મન્તં ઉપવાણં આમન્તેસિ – ‘‘ઇઙ્ઘ મે ત્વં, ઉપવાણ, ઉણ્હોદકં જાનાહી’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો આયસ્મા ઉપવાણો ભગવતો પટિસ્સુત્વા નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય યેન દેવહિતસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તુણ્હીભૂતો એકમન્તં અટ્ઠાસિ. અદ્દસા ખો દેવહિતો બ્રાહ્મણો આયસ્મન્તં ઉપવાણં તુણ્હીભૂતં એકમન્તં ઠિતં. દિસ્વાન આયસ્મન્તં ઉપવાણં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

> ‘‘તુણ્હીભૂતો ભવં તિટ્ઠં, મુણ્ડો સઙ્ઘાટિપારુતો;
> કિં પત્થયાનો કિં એસં, કિં નુ યાચિતુમાગતો’’તિ.
>
> ‘‘અરહં સુગતો લોકે, વાતેહાબાધિકો મુનિ;
> સચે ઉણ્હોદકં અત્થિ, મુનિનો દેહિ બ્રાહ્મણ.
>
> ‘‘પૂજિતો પૂજનેય્યાનં, સક્કરેય્યાન સક્કતો;
> અપચિતો અપચેય્યાનં [અપચિનેય્યાનં (સી॰ સ્યા॰ કં॰) ટીકા ઓલોકેતબ્બા], તસ્સ ઇચ્છામિ હાતવે’’તિ.

અથ ખો દેવહિતો બ્રાહ્મણો ઉણ્હોદકસ્સ કાજં પુરિસેન ગાહાપેત્વા ફાણિતસ્સ ચ પુટં આયસ્મતો ઉપવાણસ્સ પાદાસિ. અથ ખો આયસ્મા ઉપવાણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં ઉણ્હોદકેન ન્હાપેત્વા [નહાપેત્વા (સી॰ પી॰)] ઉણ્હોદકેન ફાણિતં આલોલેત્વા ભગવતો પાદાસિ. અથ ખો ભગવતો આબાધો પટિપ્પસ્સમ્ભિ.

અથ ખો દેવહિતો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો દેવહિતો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

> ‘‘કત્થ દજ્જા દેય્યધમ્મં, કત્થ દિન્નં મહપ્ફલં;
> કથઞ્હિ યજમાનસ્સ, કથં ઇજ્ઝતિ દક્ખિણા’’તિ.

‘‘પુબ્બેનિવાસં યો વેદી, સગ્ગાપાયઞ્ચ પસ્સતિ;
અથો જાતિક્ખયં પત્તો, અભિઞ્ઞાવોસિતો મુનિ.

‘‘એત્થ દજ્જા દેય્યધમ્મં, એત્થ દિન્નં મહપ્ફલં;
એવઞ્હિ યજમાનસ્સ, એવં ઇજ્ઝતિ દક્ખિણા’’તિ.

એવં વુત્તે, દેવહિતો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અભિક્કન્તં ભો ગોતમ…પે૰… ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત’’ન્તિ.

૪. મહાસાલસુત્તં

૨૦૦. સાવત્થિનિદાનં . અથ ખો અઞ્ઞતરો બ્રાહ્મણમહાસાલો લૂખો લૂખપાવુરણો [લૂખપાપુરણો (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો તં બ્રાહ્મણમહાસાલં ભગવા એતદવોચ – ‘‘કિન્નુ ત્વં, બ્રાહ્મણ, લૂખો લૂખપાવુરણો’’તિ? ‘‘ઇધ મે, ભો ગોતમ, ચત્તારો પુત્તા. તે મં દારેહિ સંપુચ્છ ઘરા નિક્ખામેન્તી’’તિ. ‘‘તેન હિ ત્વં, બ્રાહ્મણ, ઇમા ગાથાયો પરિયાપુણિત્વા સભાયં મહાજનકાયે સન્નિપતિતે પુત્તેસુ ચ સન્નિસિન્નેસુ ભાસસ્સુ –

‘‘યેહિ જાતેહિ નન્દિસ્સં, યેસઞ્ચ ભવમિચ્છિસં;
તે મં દારેહિ સંપુચ્છ, સાવ વારેન્તિ સૂકરં.

‘‘અસન્તા કિર મં જમ્મા, તાત તાતાતિ ભાસરે;
રક્ખસા પુત્તરૂપેન, તે જહન્તિ વયોગતં.

‘‘અસ્સોવ જિણ્ણો નિબ્ભોગો, ખાદના અપનીયતિ;
બાલકાનં પિતા થેરો, પરાગારેસુ ભિક્ખતિ.

‘‘દણ્ડોવ કિર મે સેય્યો, યઞ્ચે પુત્તા અનસ્સવા;
ચણ્ડમ્પિ ગોણં વારેતિ, અથો ચણ્ડમ્પિ કુક્કુરં.

‘‘અન્ધકારે પુરે હોતિ, ગમ્ભીરે ગાધમેધતિ;
દણ્ડસ્સ આનુભાવેન, ખલિત્વા પતિતિટ્ઠતી’’તિ.

અથ ખો સો બ્રાહ્મણમહાસાલો ભગવતો સન્તિકે ઇમા ગાથાયો પરિયાપુણિત્વા સભાયં મહાજનકાયે સન્નિપતિતે પુત્તેસુ ચ સન્નિસિન્નેસુ અભાસિ –

‘‘યેહિ જાતેહિ નન્દિસ્સં, યેસઞ્ચ ભવમિચ્છિસં;
તે મં દારેહિ સંપુચ્છ, સાવ વારેન્તિ સૂકરં.

‘‘અસન્તા કિર મં જમ્મા, તાત તાતાતિ ભાસરે;

રક્ખસા પુત્તરૂપેન, તે જહન્તિ વયોગતં.

‘‘અસ્સોવ જિણ્ણો નિબ્ભોગો, ખાદના અપનીયતિ;
બાલકાનં પિતા થેરો, પરાગારેસુ ભિક્ખતિ.

‘‘દણ્ડોવ કિર મે સેય્યો, યઞ્ચે પુત્તા અનસ્સવા;
ચણ્ડમ્પિ ગોણં વારેતિ, અથો ચણ્ડમ્પિ કુક્કુરં.

‘‘અન્ધકારે પુરે હોતિ, ગમ્ભીરે ગાધમેધતિ;
દણ્ડસ્સ આનુભાવેન, ખલિત્વા પતિતિટ્ઠતી’’તિ.

અથ ખો નં બ્રાહ્મણમહાસાલં પુત્તા ઘરં નેત્વા ન્હાપેત્વા પચ્ચેકં દુસ્સયુગેન અચ્છાદેસું. અથ ખો સો બ્રાહ્મણમહાસાલો એકં દુસ્સયુગં આદાય યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો બ્રાહ્મણમહાસાલો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘મયં, ભો ગોતમ, બ્રાહ્મણા નામ આચરિયસ્સ આચરિયધનં પરિયેસામ. પટિગ્ગણ્હતુ મે ભવં ગોતમો આચરિયધન’’ન્તિ. પટિગ્ગહેસિ ભગવા અનુકમ્પં ઉપાદાય. અથ ખો સો બ્રાહ્મણમહાસાલો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ…પે॰… ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત’’ન્તિ.

૫. માનત્થદ્ધસુત્તં

૨૦૧. સાવત્થિનિદાનં . તેન ખો પન સમયેન માનત્થદ્ધો નામ બ્રાહ્મણો સાવત્થિયં પટિવસતિ. સો નેવ માતરં અભિવાદેતિ, ન પિતરં અભિવાદેતિ, ન આચરિયં અભિવાદેતિ, ન જેટ્ઠભાતરં અભિવાદેતિ. તેન ખો પન સમયેન ભગવા મહતિયા પરિસાય પરિવુતો ધમ્મં દેસેતિ. અથ ખો માનત્થદ્ધસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ એતદહોસિ – ‘‘અયં ખો સમણો ગોતમો મહતિયા પરિસાય પરિવુતો ધમ્મં દેસેતિ. યંનૂનાહં યેન સમણો ગોતમો તેનુપસઙ્કમેય્યં. સચે મં સમણો ગોતમો આલપિસ્સતિ, અહમ્પિ તં આલપિસ્સામિ. નો ચે મં સમણો ગોતમો આલપિસ્સતિ, અહમ્પિ નાલપિસ્સામી’’તિ. અથ ખો માનત્થદ્ધો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તુણ્હીભૂતો એકમન્તં અટ્ઠાસિ. અથ ખો ભગવા તં નાલપિ. અથ ખો માનત્થદ્ધો બ્રાહ્મણો – ‘નાયં સમણો ગોતમો કિઞ્ચિ જાનાતી’તિ તતોવ પુન નિવત્તિતુકામો અહોસિ. અથ ખો ભગવા માનત્થદ્ધસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય માનત્થદ્ધં બ્રાહ્મણં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘ન માનં બ્રાહ્મણ સાધુ, અત્થિકસ્સીધ બ્રાહ્મણ;
યેન અત્થેન આગચ્છિ, તમેવમનુબ્રૂહયે’’તિ.

અથ ખો માનત્થદ્ધો બ્રાહ્મણો – ‘‘ચિત્તં મે સમણો ગોતમો જાનાતી’’તિ તત્થેવ ભગવતો પાદેસુ સિરસા નિપતિત્વા ભગવતો પાદાનિ મુખેન ચ પરિચુમ્બતિ પાણીહિ ચ પરિસમ્બાહતિ, નામઞ્ચ સાવેતિ – ‘‘માનત્થદ્ધાહં, ભો ગોતમ, માનત્થદ્ધાહં, ભો ગોતમા’’તિ. અથ ખો સા પરિસા અબ્ભુતચિત્તજાતા [અબ્ભુતચિત્તજાતા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰), અચ્છરિયબ્ભુતચિત્તજાતા (ક॰)] અહોસિ – ‘અચ્છરિયં વત ભો, અબ્ભુતં વત ભો! અયઞ્હિ માનત્થદ્ધો

બ્રાહ્મણો નેવ માતરં અભિવાદેતિ, ન પિતરં અભિવાદેતિ, ન આચરિયં અભિવાદેતિ, ન જેટ્ઠભાતરં અભિવાદેતિ; અથ ચ પન સમણે ગોતમે એવરૂપં પરમનિપચ્ચકારં કરોતી'તિ. અથ ખો ભગવા માનત્થદ્ધં બ્રાહ્મણં એતદવોચ – ''અલં, બ્રાહ્મણ , ઉટ્ઠેહિ, સકે આસને નિસીદ. યતો તે મયિ ચિત્તં પસન્ન''ન્તિ. અથ ખો માનત્થદ્ધો બ્રાહ્મણો સકે આસને નિસીદિત્વા ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''કેસુ ન માનં કયિરાથ, કેસુ ચસ્સ સગારવો;
ક્યસ્સ અપચિતા અસ્સુ, ક્યસ્સુ સાધુ સુપૂજિતા''તિ.

''માતરિ પિતરિ ચાપિ, અથો જેટ્ઠમ્હિ ભાતરિ;
આચરિયે ચતુત્થમ્હિ,
તેસુ ન માનં કયિરાથ;
તેસુ અસ્સ સગારવો,
ત્યસ્સ અપચિતા અસ્સુ;
ત્યસ્સુ સાધુ સુપૂજિતા.

''અરહન્તે સીતીભૂતે, કતકિચ્ચે અનાસવે;
નિહચ્ચ માનં અથદ્ધો, તે નમસ્સે અનુત્તરે''તિ.

એવં વુત્તે, માનત્થદ્ધો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ''અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ...પે॰... ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત''ન્તિ.

૬. પચ્ચનીકસુત્તં

૨૦૨. સાવત્થિનિદાનં . તેન ખો પન સમયેન પચ્ચનીકસાતો નામ બ્રાહ્મણો સાવત્થિયં પટિવસતિ. અથ ખો પચ્ચનીકસાતસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ એતદહોસિ – ''યંનૂનાહં યેન સમણો ગોતમો તેનુપસઙ્કમેય્યં. યં યદેવ સમણો ગોતમો ભાસિસ્સતિ તં તદેવસ્સાહં [તદેવ સાહં (ક॰)] પચ્ચનીકાસ્સ''ન્તિ [પચ્ચનીકસ્સન્તિ (પી॰), પચ્ચનીકસાતન્તિ (ક॰)]. તેન ખો પન સમયેન ભગવા અબ્ભોકાસે ચઙ્કમતિ. અથ ખો પચ્ચનીકસાતો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં ચઙ્કમન્તં એતદવોચ – 'ભણ સમણધમ્મ'ન્તિ.

''ન પચ્ચનીકસાતેન, સુવિજાનં સુભાસિતં;
ઉપક્કિલિટ્ઠચિત્તેન, સારમ્ભબહુલેન ચ.

''યો ચ વિનેય્ય સારમ્ભં, અપ્પસાદઞ્ચ ચેતસો;
આઘાતં પટિનિસ્સજ્જ, સ વે [સચે (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] જઞ્ઞા સુભાસિત''ન્તિ.

એવં વુત્તે, પચ્ચનીકસાતો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ''અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ, અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ...પે॰... ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત''ન્તિ.

૭. નવકમ્મિકસુત્તં

૨૦૩. એકં સમયં ભગવા કોસલેસુ વિહરતિ અઞ્ઞતરસ્મિં વનસણ્ડે . તેન ખો પન સમયેન નવકમ્મિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો તસ્મિં વનસણ્ડે કમ્મન્તં કારાપેતિ. અદ્દસા ખો નવકમ્મિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં અઞ્ઞતરસ્મિં સાલરુક્ખમૂલે નિસિન્નં પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા. દિસ્વાનસ્સ એતદહોસિ – ''અહં ખો ઇમસ્મિં વનસણ્ડે કમ્મન્તં કારાપેન્તો રમામિ. અયં સમણો ગોતમો કિં કારાપેન્તો રમતી''તિ? અથ ખો નવકમ્મિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ. ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''કે નુ કમ્મન્તા કરીયન્તિ, ભિક્ખુ સાલવને તવ;
યદેકકો અરઞ્ઞસ્મિં, રતિં વિન્દતિ ગોતમો''તિ.

''ન મે વનસ્મિં કરણીયમત્થિ,
ઉચ્છિન્નમૂલં મે વનં વિસૂકં;
સ્વાહં વને નિબ્બનથો વિસલ્લો,
એકો રમે અરતિં વિપ્પહાયા''તિ.

એવં વુત્તે, નવકમ્મિકભારદ્વાજો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ''અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ…પે॰… ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત''ન્તિ.

૮. કટ્ઠહારસુત્તં

૨૦૪. એકં સમયં ભગવા કોસલેસુ વિહરતિ અઞ્ઞતરસ્મિં વનસણ્ડે. તેન ખો પન સમયેન અઞ્ઞતરસ્સ ભારદ્વાજગોત્તસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ સમ્બહુલા અન્તેવાસિકા કટ્ઠહારકા માણવકા યેન વનસણ્ડો તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા અદ્દસંસુ ભગવન્તં તસ્મિં વનસણ્ડે નિસિન્નં પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા. દિસ્વાન યેન ભારદ્વાજગોત્તો બ્રાહ્મણો તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભારદ્વાજગોત્તં બ્રાહ્મણં એતદવોચું – ''યગ્ઘે, ભવં જાનેય્યાસિ! અસુકસ્મિં વનસણ્ડે સમણો નિસિન્નો પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા''. અથ ખો ભારદ્વાજગોત્તો બ્રાહ્મણો તેહિ માણવકેહિ સદ્ધિં યેન સો વનસણ્ડો તેનુપસઙ્કમિ. અદ્દસા ખો ભગવન્તં તસ્મિં વનસણ્ડે નિસિન્નં પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા. દિસ્વાન યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''ગમ્ભીરરૂપે બહુભેરવે વને,
સુઞ્ઞં અરઞ્ઞં વિજનં વિગાહિય;
અનિઞ્જમાનેન ઠિતેન વગ્ગુના,
સુચારુરૂપં વત ભિક્ખુ ઝાયસિ.

''ન યત્થ ગીતં નપિ યત્થ વાદિતં,
એકો અરઞ્ઞે વનવસ્સિતો મુનિ;
અચ્છેરરૂપં પટિભાતિ મં ઇદં,
યદેકકો પીતિમનો વને વસે.

‘‘મઞ્ઞામહં લોકાધિપતિસહબ્યતં,
આકઙ્ખમાનો તિદિવં અનુત્તરં;
કસ્મા ભવં વિજનમરઞ્ઞમસ્સિતો,
તપો ઇધ કુબ્બસિ બ્રહ્મપત્તિયા’’તિ.

‘‘યા કાચિ કઙ્ખા અભિનન્દના વા,
અનેકધાતૂસુ પુથૂ સદાસિતા;
અઞ્ઞાણમૂલપ્પભવા પજપ્પિતા,
સબ્બા મયા બ્યન્તિકતા સમૂલિકા.

‘‘સ્વાહં અકઙ્ખો અસિતો અનૂપયો,
સબ્બેસુ ધમ્મેસુ વિસુદ્ધદસ્સનો;
પપ્પુય્ય સમ્બોધિમનુત્તરં સિવં,
ઝાયામહં બ્રહ્મ રહો વિસારદો’’તિ.

એવં વુત્તે, ભારદ્વાજગોત્તો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ…પે॰… અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત’’ન્તિ.

૯. માતુપોસકસુત્તં

૨૦૫. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો માતુપોસકો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો માતુપોસકો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અહઞ્હિ, ભો ગોતમ, ધમ્મેન ભિક્ખં પરિયેસામિ, ધમ્મેન ભિક્ખં પરિયેસિત્વા માતાપિતરો પોસેમિ. કચ્ચાહં, ભો ગોતમ, એવંકારી કિચ્ચકારી હોમી’’તિ? ‘‘તગ્ઘ ત્વં, બ્રાહ્મણ, એવંકારી કિચ્ચકારી હોસિ. યો ખો, બ્રાહ્મણ, ધમ્મેન ભિક્ખં પરિયેસતિ, ધમ્મેન ભિક્ખં પરિયેસિત્વા માતાપિતરો પોસેતિ, બહું સો પુઞ્ઞં પસવતી’’તિ.

‘‘યો માતરં પિતરં વા, મચ્ચો ધમ્મેન પોસતિ;
તાય નં પારિચરિયાય, માતાપિતૂસુ પણ્ડિતા;
ઇધેવ નં પસંસન્તિ, પેચ્ચ સગ્ગે પમોદતી’’તિ.

એવં વુત્તે, માતુપોસકો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અભિક્કન્તં ભો ગોતમ, અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ… પે॰… ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત’’ન્તિ.

૧૦. ભિક્ખકસુત્તં

૨૦૬. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો ભિક્ખકો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો ભિક્ખકો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અહમ્પિ ખો, ભો ગોતમ, ભિક્ખકો, ભવમ્પિ ભિક્ખકો, ઇધ નો કિં નાનાકરણ’’ન્તિ?

“ન તેન ભિક્ખકો હોતિ, યાવતા ભિક્ખતે પરે;
વિસ્સં ધમ્મં સમાદાય, ભિક્ખુ હોતિ ન તાવતા.

“યોધ પુઞ્ઞઞ્ચ પાપઞ્ચ, બાહિત્વા બ્રહ્મચરિયં;
સઙ્ખાય લોકે ચરતિ, સ વે ભિક્ખૂતિ વુચ્ચતી”તિ.

એવં વુત્તે, ભિક્ખકો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – “અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ, અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ... પે॰... ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત”ન્તિ.

૧૧. સઙ્ગારવસુત્તં

૨૦૭. સાવત્થિનિદાનં. તેન ખો પન સમયેન સઙ્ગારવો નામ બ્રાહ્મણો સાવત્થિયં પટિવસતિ ઉદકસુદ્ધિકો, ઉદકેન પરિસુદ્ધિં પચ્ચેતિ, સાયં પાતં ઉદકોરોહનાનુયોગમનુયુત્તો વિહરતિ. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય સાવત્થિં પિણ્ડાય પાવિસિ. સાવત્થિયં પિણ્ડાય ચરિત્વા પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ – “ઇધ, ભન્તે, સઙ્ગારવો નામ બ્રાહ્મણો સાવત્થિયં પટિવસતિ ઉદકસુદ્ધિકો , ઉદકેન સુદ્ધિં પચ્ચેતિ, સાયં પાતં ઉદકોરોહનાનુયોગમનુયુત્તો વિહરતિ. સાધુ, ભન્તે, ભગવા યેન સઙ્ગારવસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમતુ અનુકમ્પં ઉપાદાયા”તિ. અધિવાસેસિ ભગવા તુણ્હીભાવેન.

અથ ખો ભગવા પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય યેન સઙ્ગારવસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમિ ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. અથ ખો સઙ્ગારવો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો સઙ્ગારવં બ્રાહ્મણં ભગવા એતદવોચ – “સચ્ચં કિર ત્વં, બ્રાહ્મણ, ઉદકસુદ્ધિકો, ઉદકેન સુદ્ધિં પચ્ચેસિ, સાયં પાતં ઉદકોરોહનાનુયોગમનુયુત્તો વિહરસી”તિ? “એવં, ભો ગોતમ”. “કિં પન ત્વં, બ્રાહ્મણ, અત્થવસં સમ્પસ્સમાનો ઉદકસુદ્ધિકો, ઉદકસુદ્ધિં પચ્ચેસિ, સાયં પાતં ઉદકોરોહનાનુયોગમનુયુત્તો વિહરસી”તિ? “ઇધ મે, ભો ગોતમ [ઇધ મે ભો ગોતમ અહં (પી॰ ક॰)], યં દિવા પાપકમ્મં કતં હોતિ, તં સાયં ન્હાનેન [નહાનેન (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] પવાહેમિ, યં રત્તિં પાપકમ્મં કતં હોતિ તં પાતં ન્હાનેન પવાહેમિ. ઇમં ખ્વાહં, ભો ગોતમ, અત્થવસં સમ્પસ્સમાનો ઉદકસુદ્ધિકો, ઉદકેન સુદ્ધિં પચ્ચેમિ, સાયં પાતં ઉદકોરોહનાનુયોગમનુયુત્તો વિહરામી”તિ.

“ધમ્મો રહદો બ્રાહ્મણ સીલતિત્થો,
અનાવિલો સબ્ભિ સતં પસત્થો;
યત્થ હવે વેદગુનો સિનાતા,
અનલ્લગત્તાવ [અનલ્લીનગત્તાવ (ક॰)] તરન્તિ પાર”ન્તિ.

એવં વુત્તે, સઙ્ગારવો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – “અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ, અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ... પે॰... ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત”ન્તિ.

૧૨. ખોમદુસ્સસુત્તં

૨૦૮. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સક્કેસુ વિહરતિ ખોમદુસ્સં નામં સક્યાનં નિગમો. અથ ખો ભગવા પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય ખોમદુસ્સં નિગમં પિણ્ડાય પાવિસિ. તેન ખો પન સમયેન ખોમદુસ્સકા બ્રાહ્મણગહપતિકા સભાયં સન્નિપતિતા હોન્તિ કેનચિદેવ કરણીયેન, દેવો ચ એકમેકં ફુસાયતિ. અથ ખો ભગવા યેન સા સભા તેનુપસઙ્કમિ. અદ્દસંસુ ખોમદુસ્સકા બ્રાહ્મણગહપતિકા ભગવન્તં દૂરતોવ આગચ્છન્તં. દિસ્વાન એતદવોચું – ''કે ચ મુણ્ડકા સમણકા, કે ચ સભાધમ્મં જાનિસ્સન્તી''તિ? અથ ખો ભગવા ખોમદુસ્સકે બ્રાહ્મણગહપતિકે ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''નેસા સભા યત્થ ન સન્તિ સન્તો,
સન્તો ન તે યે ન વદન્તિ ધમ્મં;
રાગઞ્ચ દોસઞ્ચ પહાય મોહં,
ધમ્મં વદન્તા ચ ભવન્તિ સન્તો''તિ.

એવં વુત્તે, ખોમદુસ્સકા બ્રાહ્મણગહપતિકા ભગવન્તં એતદવોચું – ''અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ, અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ; સેય્યથાપિ, ભો ગોતમ, નિક્કુજ્જિતં વા ઉક્કુજ્જેય્ય, પટિચ્છન્નં વા વિવરેય્ય, મૂળ્હસ્સ વા મગ્ગં આચિક્ખેય્ય, અન્ધકારે વા તેલપજ્જોતં ધારેય્ય – ચક્ખુમન્તો રૂપાનિ દક્ખન્તીતિ, એવમેવં ભોતા ગોતમેન અનેકપરિયાયેન ધમ્મો પકાસિતો. એતે મયં ભવન્તં ગોતમં સરણં ગચ્છામ ધમ્મઞ્ચ ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચ. ઉપાસકે નો ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતે સરણં ગતે''તિ.

ઉપાસકવગ્ગો દુતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

કસિ ઉદયો દેવહિતો, અઞ્ઞતરમહાસાલં;
માનથદ્ધં પચ્ચનીકં, નવકમ્મિકકટ્ઠહારં;
માતુપોસકં ભિક્ખકો, સઙ્ગારવો ચ ખોમદુસ્સેન દ્વાદસાતિ.

બ્રાહ્મણસંયુત્તં સમત્તં.

૮. વઙ્ગીસસંયુત્તં

૧. નિક્ખન્તસુત્તં

૨૦૯. એવં મે સુતં – એકં સમયં આયસ્મા વઙ્ગીસો આળવિયં વિહરતિ અગ્ગાળવે ચેતિયે આયસ્મતા નિગ્રોધકપ્પેન ઉપજ્ઝાયેન સદ્ધિં. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મા વઙ્ગીસો નવકો હોતિ અચિરપબ્બજિતો ઓહિય્યકો વિહારપાલો. અથ ખો સમ્બહુલા ઇત્થિયો સમલઙ્કરિત્વા યેન અગ્ગાળવકો આરામો તેનુપસઙ્કમિંસુ વિહારપેક્ખિકાયો. અથ ખો આયસ્મતો વઙ્ગીસસ્સ તા ઇત્થિયો દિસ્વા અનભિરતિ ઉપ્પજ્જતિ, રાગો ચિત્તં અનુદ્ધંસેતિ. અથ ખો આયસ્મતો વઙ્ગીસસ્સ એતદહોસિ – ''અલાભા વત મે, ન વત મે લાભા; દુલ્લદ્ધં વત મે, ન વત મે સુલદ્ધં; યસ્સ મે અનભિરતિ ઉપ્પન્ના, રાગો ચિત્તં અનુદ્ધંસેતિ, તં કુતેત્થ લબ્ભા, યં મે પરો અનભિરતિં વિનોદેત્વા અભિરતિં ઉપ્પાદેય્ય. યંનૂનાહં અત્તનાવ અત્તનો અનભિરતિં વિનોદેત્વા અભિરતિં ઉપ્પાદેય્ય''ન્તિ. અથ ખો આયસ્મા વઙ્ગીસો અત્તનાવ અત્તનો અનભિરતિં વિનોદેત્વા અભિરતિં ઉપ્પાદેત્વા તાયં વેલાયં ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

''નિક્ખન્તં વત મં સન્તં, અગારસ્માનગારિયં;
વિતક્કા ઉપધાવન્તિ, પગબ્ભા કણ્હતો ઇમે.

''ઉગ્ગપુત્તા મહિસ્સાસા, સિક્ખિતા દળ્હધમ્મિનો;
સમન્તા પરિકિરેય્યું, સહસ્સં અપલાયિનં.

''સચેપિ એતતો [એત્તતો (સી॰ પી॰ ક॰), એત્તકા (સ્યા॰ કં॰)] ભિય્યો, આગમિસ્સન્તિ ઇત્થિયો;
નેવ મં બ્યાધયિસ્સન્તિ [બ્યાથયિસ્સન્તિ (?)], ધમ્મે સમ્હિ પતિટ્ઠિતં.

''સક્ખી હિ મે સુતં એતં, બુદ્ધસ્સાદિચ્ચબન્ધુનો;
નિબ્બાનગમનં મગ્ગં, તત્થ મે નિરતો મનો.

''એવઞ્ચે મં વિહરન્તં, પાપિમ ઉપગચ્છસિ;
તથા મચ્ચુ કરિસ્સામિ, ન મે મગ્ગમ્પિ દક્ખસી''તિ.

૨. અરતિસુત્તં

૨૧૦. એકં સમયં...પે॰... આયસ્મા વઙ્ગીસો આળવિયં વિહરતિ અગ્ગાળવે ચેતિયે આયસ્મતા નિગ્રોધકપ્પેન ઉપજ્ઝાયેન સદ્ધિં. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મા નિગ્રોધકપ્પો પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તો વિહારં પવિસતિ, સાયં વા નિક્ખમતિ અપરજ્જુ વા કાલે. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મતો વઙ્ગીસસ્સ અનભિરતિ ઉપ્પન્ના હોતિ, રાગો ચિત્તં અનુદ્ધંસેતિ. અથ ખો આયસ્મતો વઙ્ગીસસ્સ એતદહોસિ – ''અલાભા વત મે, ન વત મે લાભા; દુલ્લદ્ધં વત મે, ન વત મે સુલદ્ધં; યસ્સ મે અનભિરતિ ઉપ્પન્ના, રાગો ચિત્તં અનુદ્ધંસેતિ; તં કુતેત્થ લબ્ભા, યં મે પરો અનભિરતિં વિનોદેત્વા અભિરતિં ઉપ્પાદેય્ય. યંનૂનાહં અત્તનાવ અત્તનો અનભિરતિં વિનોદેત્વા અભિરતિં

ઉપ્પાદેય્ય''ન્તિ. અથ ખો આયસ્મા વઙ્ગીસો અત્તનાવ અત્તનો અનભિરતિં વિનોદેત્વા અભિરતિં ઉપ્પાદેત્વા તાયં વેલાયં ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

''અરતિઞ્ચ રતિઞ્ચ પહાય, સબ્બસો ગેહસિતઞ્ચ વિતક્કં;
વનથં ન કરેય્ય કુહિઞ્ચિ, નિબ્બનથો અરતો સ હિ ભિક્ખુ [સ ભિક્ખુ (ક॰)].

''યમિધ પથવિઞ્ચ વેહાસં, રૂપગતઞ્ચ જગતોગધં;
કિઞ્ચિ પરિજીયતિ સબ્બમનિચ્ચં, એવં સમેચ્ચ ચરન્તિ મુતત્તા.

''ઉપધીસુ જના ગધિતાસે [ગથિતાસે (સી॰)], દિટ્ઠસુતે પટિઘે ચ મુતે ચ;
એત્થ વિનોદય છન્દમનેજો, યો એત્થ ન લિમ્પતિ તં મુનિમાહુ.

''અથ સટ્ઠિનિસ્સિતા સવિતક્કા, પુથૂ જનતાય અધમ્મા નિવિટ્ઠા;
ન ચ વગ્ગગતસ્સ કુહિઞ્ચિ, નો પન દુટ્ઠુલ્લભાણી સ ભિક્ખુ.

''દબ્બો ચિરરત્તસમાહિતો, અકુહકો નિપકો અપિહાલુ;
સન્તં પદં અજ્ઝગમા મુનિ પટિચ્ચ, પરિનિબ્બુતો કઙ્ખતિ કાલ''ન્તિન્તિ.

૩. પેસલસુત્તં

૨૧૧. એકં સમયં આયસ્મા વઙ્ગીસો આળવિયં વિહરતિ અગ્ગાળવે ચેતિયે આયસ્મતા નિગ્રોધકપ્પેન ઉપજ્ઝાયેન સદ્ધિં. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મા વઙ્ગીસો અત્તનો પટિભાનેન અઞ્ઞે પેસલે ભિક્ખૂ અતિમઞ્ઞતિ. અથ ખો આયસ્મતો વઙ્ગીસસ્સ એતદહોસિ – ''અલાભા વત મે, ન વત મે લાભા; દુલ્લદ્ધં વત મે, ન વત મે સુલદ્ધં; ય્વાહં અત્તનો પટિભાનેન અઞ્ઞે પેસલે ભિક્ખૂ અતિમઞ્ઞામી''તિ. અથ ખો આયસ્મા વઙ્ગીસો અત્તનાવ અત્તનો વિપ્પટિસારં ઉપ્પાદેત્વા તાયં વેલાયં ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

''માનં પજહસ્સુ ગોતમ, માનપથઞ્ચ પજહસ્સુ;
અસેસં માનપથમ્હિ, સમુચ્છિતો વિપ્પટિસારીહુવા ચિરરત્તં.

''મક્ખેન મક્ખિતા પજા, માનહતા નિરયં પપતન્તિ;
સોચન્તિ જના ચિરરત્તં, માનહતા નિરયં ઉપપન્ના.

''ન હિ સોચતિ ભિક્ખુ કદાચિ, મગ્ગજિનો સમ્માપટિપન્નો;
કિત્તિઞ્ચ સુખઞ્ચ અનુભોતિ, ધમ્મદસોતિ તમાહુ પહિતત્તં.

''તસ્મા અખિલોધ પધાનવા, નીવરણાનિ પહાય વિસુદ્ધો;
માનઞ્ચ પહાય અસેસં, વિજ્જાયન્તકરો સમિતાવી''તિ.

૪. આનન્દસુત્તં

૨૧૨. એકં સમયં આયસ્મા આનન્દો સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય સાવત્થિં પિણ્ડાય પાવિસિ આયસ્મતા વઙ્ગીસેન પચ્છાસમણેન. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મતો વઙ્ગીસસ્સ અનભિરતિ ઉપ્પન્ના હોતિ, રાગો ચિત્તં અનુદ્ધંસેતિ. અથ ખો આયસ્મા વઙ્ગીસો આયસ્મન્તં આનન્દં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''કામરાગેન ડય્હામિ, ચિત્તં મે પરિડય્હતિ;
સાધુ નિબ્બાપનં બ્રૂહિ, અનુકમ્પાય ગોતમા''તિ.

''સઞ્ઞાય વિપરિયેસા, ચિત્તં તે પરિડય્હતિ;
નિમિત્તં પરિવજ્જેહિ, સુભં રાગૂપસંહિતં.

''સઙ્ખારે પરતો પસ્સ, દુક્ખતો મા ચ અત્તતો;
નિબ્બાપેહિ મહારાગં, મા ડય્હિત્થો પુનપ્પુનં.

''અસુભાય ચિત્તં ભાવેહિ, એકગ્ગં સુસમાહિતં;
સતિ કાયગતા ત્યત્થુ, નિબ્બિદાબહુલો ભ.

''અનિમિત્તઞ્ચ ભાવેહિ, માનાનુસયમુજ્જહ;
તતો માનાભિસમયા, ઉપસન્તો ચરિસ્સસી''તિ.

૫. સુભાસિતસુત્તં

૨૧૩. સાવત્થિનિદાનં. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''ભિક્ખવો''તિ. ''ભદન્તે''તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

''ચતૂહિ, ભિક્ખવે, અઙ્ગેહિ સમન્નાગતા વાચા સુભાસિતા હોતિ, નો દુબ્ભાસિતા; અનવજ્જા ચ અનનુવજ્જા ચ વિઞ્ઞૂનં. કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સુભાસિતંયેવ ભાસતિ નો દુબ્ભાસિતં, ધમ્મંયેવ ભાસતિ નો અધમ્મં, પિયંયેવ ભાસતિ નો અપ્પિયં, સચ્ચંયેવ ભાસતિ નો અલિકં. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, ચતૂહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતા વાચા સુભાસિતા હોતિ, નો દુબ્ભાસિતા, અનવજ્જા ચ અનનુવજ્જા ચ વિઞ્ઞૂન''ન્તિ. ઇદમવોચ ભગવા, ઇદં વત્વાન સુગતો અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

''સુભાસિતં ઉત્તમમાહુ સન્તો,
ધમ્મં ભણે નાધમ્મં તં દુતિયં;
પિયં ભણે નાપ્પિયં તં તતિયં,
સચ્ચં ભણે નાલિકં તં ચતુત્થ''ન્તિ.

અથ ખો આયસ્મા વઙ્ગીસો ઉટ્ઠાયાસના એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા યેન ભગવા તેનઞ્જલિં પણામેત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ''પટિભાતિ મં ભગવા, પટિભાતિ મં સુગતા''તિ. ''પટિભાતુ તં વઙ્ગીસા''તિ ભગવા અવોચ. અથ ખો આયસ્મા વઙ્ગીસો ભગવન્તં સમ્મુખા સારુપ્પાહિ ગાથાહિ અભિત્થવિ –

“તમેવ વાચં ભાસેય્ય, યાયત્તાનં ન તાપયે;
પરે ચ ન વિહિંસેય્ય, સા વે વાચા સુભાસિતા.

“પિયવાચંવ ભાસેય્ય, યા વાચા પટિનન્દિતા;
યં અનાદાય પાપાનિ, પરેસં ભાસતે પિયં.

“સચ્ચં વે અમતા વાચા, એસ ધમ્મો સનન્તનો;
સચ્ચે અત્થે ચ ધમ્મે ચ, આહુ સન્તો પતિટ્ઠિતા.

“યં બુદ્ધો ભાસતે વાચં, ખેમં નિબ્બાનપત્તિયા;
દુક્ખસ્સન્તકિરિયાય, સા વે વાચાનમુત્તમા”તિ.

૬. સારિપુત્તસુત્તં

૨૧૪. એકં સમયં આયસ્મા સારિપુત્તો સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મા સારિપુત્તો ભિક્ખૂ ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સેતિ સમાદપેતિ સમુત્તેજેતિ સમ્પહંસેતિ પોરિયા વાચાય વિસ્સટ્ઠાય અનેલગલાય [અનેળગલાય (સી॰ ક॰), અનેલગળાય (સ્યા॰ કં॰ પી॰)] અત્થસ્સ વિઞ્ઞાપનિયા. તે ચ ભિક્ખૂ અટ્ઠિં કત્વા મનસિ કત્વા સબ્બચેતસા સમન્નાહરિત્વા ઓહિતસોતા ધમ્મં સુણન્તિ. અથ ખો આયસ્મતો વઙ્ગીસસ્સ એતદહોસિ – “અયં ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભિક્ખૂ ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સેતિ સમાદપેતિ સમુત્તેજેતિ સમ્પહંસેતિ પોરિયા વાચાય વિસ્સટ્ઠાય અનેલગલાય અત્થસ્સ વિઞ્ઞાપનિયા. તે ચ ભિક્ખૂ અટ્ઠિં કત્વા મનસિ કત્વા સબ્બચેતસા સમન્નાહરિત્વા ઓહિતસોતા ધમ્મં સુણન્તિ. યંનૂનાહં આયસ્મન્તં સારિપુત્તં સમ્મુખા સારુપ્પાહિ ગાથાહિ અભિત્થવેય્ય”ન્તિ.

અથ ખો આયસ્મા વઙ્ગીસો ઉટ્ઠાયાસના એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા યેનાયસ્મા સારિપુત્તો તેનઞ્જલિં પણામેત્વા આયસ્મન્તં સારિપુત્તં એતદવોચ – “પટિભાતિ મં, આવુસો સારિપુત્ત, પટિભાતિ મં, આવુસો સારિપુત્તા”તિ. “પટિભાતુ તં, આવુસો વઙ્ગીસા”તિ. અથ ખો આયસ્મા વઙ્ગીસો આયસ્મન્તં સારિપુત્તં સમ્મુખા સારુપ્પાહિ ગાથાહિ અભિત્થવિ –

“ગમ્ભીરપઞ્ઞો મેધાવી, મગ્ગામગ્ગસ્સ કોવિદો;
સારિપુત્તો મહાપઞ્ઞો, ધમ્મં દેસેતિ ભિક્ખુનં.

“સંખિત્તેનપિ દેસેતિ, વિત્થારેનપિ ભાસતિ;
સાળિકાયિવ નિગ્ઘોસો, પટિભાનં ઉદીરયિ [ઉદીરિયિ (સ્યા॰ કં॰) ઉદીરિયતિ (સામઞ્ઞફલસુત્તટીકાનુરૂપં)].

“તસ્સ તં દેસયન્તસ્સ, સુણન્તિ મધુરં ગિરં;
સરેન રજનીયેન, સવનીયેન વગ્ગુના;
ઉદગ્ગચિત્તા મુદિતા, સોતં ઓધેન્તિ ભિક્ખવો”તિ.

૭. પવારણાસુત્તં

૨૧૫. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ પુબ્બારામે મિગારમાતુપાસાદે મહતા ભિક્ખુસઙ્ઘેન સદ્ધિં પઞ્ચમત્તેહિ ભિક્ખુસતેહિ સબ્બેહેવ અરહન્તેહિ. તેન ખો પન સમયેન ભગવા તદહુપોસથે પન્નરસે પવારણાય ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવુતો અબ્ભોકાસે નિસિન્નો હોતિ. અથ ખો ભગવા તુણ્હીભૂતં ભિક્ખુસઙ્ઘં અનુવિલોકેત્વા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''હન્દ દાનિ, ભિક્ખવે, પવારેમિ વો. ન ચ મે કિઞ્ચિ ગરહથ કાયિકં વા વાચસિકં વા''તિ.

એવં વુત્તે, આયસ્મા સારિપુત્તો ઉટ્ઠાયાસના એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા યેન ભગવા તેનઞ્જલિં પણામેત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ''ન ખો મયં, ભન્તે, ભગવતો કિઞ્ચિ ગરહામ કાયિકં વા વાચસિકં વા. ભગવા હિ , ભન્તે, અનુપ્પન્નસ્સ મગ્ગસ્સ ઉપ્પાદેતા, અસઞ્જાતસ્સ મગ્ગસ્સ સઞ્જનેતા, અનક્ખાતસ્સ મગ્ગસ્સ અક્ખાતા, મગ્ગઞ્ઞૂ મગ્ગવિદૂ મગ્ગકોવિદો. મગ્ગાનુગા ચ, ભન્તે, એતરહિ સાવકા વિહરન્તિ પચ્છા સમન્નાગતા; અહઞ્ચ ખો, ભન્તે, ભગવન્તં પવારેમિ. ન ચ મે ભગવા કિઞ્ચિ ગરહતિ કાયિકં વા વાચસિકં વા''તિ.

''ન ખ્વાહં તે, સારિપુત્ત, કિઞ્ચિ ગરહામિ કાયિકં વા વાચસિકં વા. પણ્ડિતો ત્વં, સારિપુત્ત, મહાપઞ્ઞો ત્વં, સારિપુત્ત , પુથુપઞ્ઞો ત્વં, સારિપુત્ત, હાસપઞ્ઞો ત્વં, સારિપુત્ત, જવનપઞ્ઞો ત્વં, સારિપુત્ત, તિક્ખપઞ્ઞો ત્વં, સારિપુત્ત, નિબ્બેધિકપઞ્ઞો ત્વં, સારિપુત્ત. સેય્યથાપિ, સારિપુત્ત, રઞ્ઞો ચક્કવત્તિસ્સ જેટ્ઠપુત્તો પિતરા પવત્તિતં ચક્કં સમ્મદેવ અનુપ્પવત્તેતિ; એવમેવ ખો ત્વં, સારિપુત્ત, મયા અનુત્તરં ધમ્મચક્કં પવત્તિતં સમ્મદેવ અનુપ્પવત્તેસી''તિ.

''નો ચે કિર મે, ભન્તે, ભગવા કિઞ્ચિ ગરહતિ કાયિકં વા વાચસિકં વા. ઇમેસં પન, ભન્તે, ભગવા પઞ્ચન્નં ભિક્ખુસતાનં ન કિઞ્ચિ ગરહતિ કાયિકં વા વાચસિકં વા''તિ. ''ઇમેસમ્પિ ખ્વાહં, સારિપુત્ત, પઞ્ચન્નં ભિક્ખુસતાનં ન કિઞ્ચિ ગરહામિ કાયિકં વા વાચસિકં વા. ઇમેસઞ્હિ, સારિપુત્ત, પઞ્ચન્નં ભિક્ખુસતાનં સટ્ઠિ ભિક્ખૂ તેવિજ્જા, સટ્ઠિ ભિક્ખૂ છળભિઞ્ઞા, સટ્ઠિ ભિક્ખૂ ઉભતોભાગવિમુત્તા, અથ ઇતરે પઞ્ઞાવિમુત્તા''તિ.

અથ ખો આયસ્મા વઙ્ગીસો ઉટ્ઠાયાસના એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા યેન ભગવા તેનઞ્જલિં પણામેત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ''પટિભાતિ મં ભગવા, પટિભાતિ મં સુગતા''તિ. ''પટિભાતુ તં, વઙ્ગીસા''તિ ભગવા અવોચ. અથ ખો આયસ્મા વઙ્ગીસો ભગવન્તં સમ્મુખા સારુપ્પાહિ ગાથાહિ અભિત્થવિ –

''અજ્જ પન્નરસે વિસુદ્ધિયા, ભિક્ખૂ પઞ્ચસતા સમાગતા;
સંયોજનબન્ધનચ્છિદા , અનીઘા ખીણપુનબ્ભવા ઇસી.

''ચક્કવત્તી યથા રાજા, અમચ્ચપરિવારિતો;
સમન્તા અનુપરિયેતિ, સાગરન્તં મહિં ઇમં.

''એવં વિજિતસઙ્ગામં, સત્થવાહં અનુત્તરં;
સાવકા પયિરુપાસન્તિ, તેવિજ્જા મચ્ચુહાયિનો.

''સબ્બે ભગવતો પુત્તા, પલાપેત્થ ન વિજ્જતિ;
તણ્હાસલ્લસ્સ હન્તારં, વન્દે આદિચ્ચબન્ધુન''ન્તિ.

૮. પરોસહસ્સસુત્તં

૨૧૬. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે મહતા ભિક્ખુસઙ્ઘેન સદ્ધિં અડ્ઢતેલસેહિ ભિક્ખુસતેહિ. તેન ખો પન સમયેન ભગવા ભિક્ખૂ નિબ્બાનપટિસંયુત્તાય ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સેતિ સમાદપેતિ સમુત્તેજેતિ સમ્પહંસેતિ. તે ચ ભિક્ખૂ અટ્ઠિં કત્વા મનસિ કત્વા સબ્બચેતસા સમન્નાહરિત્વા ઓહિતસોતા ધમ્મં સુણન્તિ. અથ ખો આયસ્મતો વઙ્ગીસસ્સ એતદહોસિ – ‘‘અયં ખો ભગવા ભિક્ખૂ નિબ્બાનપટિસંયુત્તાય ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સેતિ સમાદપેતિ સમુત્તેજેતિ સમ્પહંસેતિ. તે ચ ભિક્ખૂ અટ્ઠિં કત્વા મનસિ કત્વા સબ્બચેતસા સમન્નાહરિત્વા ઓહિતસોતા ધમ્મં સુણન્તિ. યંનૂનાહં ભગવન્તં સમ્મુખા સારુપ્પાહિ ગાથાહિ અભિત્થવેય્ય’’ન્તિ.

અથ ખો આયસ્મા વઙ્ગીસો ઉટ્ઠાયાસના એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા યેન ભગવા તેનઞ્જલિં પણામેત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘પટિભાતિ મં ભગવા, પટિભાતિ મં સુગતા’’તિ. ‘‘પટિભાતુ તં, વઙ્ગીસા’’તિ ભગવા અવોચ. અથ ખો આયસ્મા વઙ્ગીસો ભગવન્તં સમ્મુખા સારુપ્પાહિ ગાથાહિ અભિત્થવિ –

‘‘પરોસહસ્સં ભિક્ખૂનં, સુગતં પયિરુપાસતિ;
દેસેન્તં વિરજં ધમ્મં, નિબ્બાનં અકુતોભયં.

‘‘સુણન્તિ ધમ્મં વિમલં, સમ્માસમ્બુદ્ધદેસિતં;
સોભતિ વત સમ્બુદ્ધો, ભિક્ખુસઙ્ઘપુરક્ખતો.

‘‘નાગનામોસિ ભગવા, ઇસીનં ઇસિસત્તમો;
મહામેઘોવ હુત્વાન, સાવકે અભિવસ્સતિ.

‘‘દિવાવિહારા નિક્ખમ્મ, સત્થુદસ્સનકમ્યતા [સત્થુદસ્સનકામતા (સી॰ સ્યા॰ કં॰)];
સાવકો તે મહાવીર, પાદે વન્દતિ વઙ્ગીસો’’તિ.

‘‘કિં નુ તે, વઙ્ગીસ, ઇમા ગાથાયો પુબ્બે પરિવિતક્કિતા, ઉદાહુ ઠાનસોવ તં પટિભન્તી’’તિ? ‘ન ખો મે, ભન્તે, ઇમા ગાથાયો પુબ્બે પરિવિતક્કિતા, અથ ખો ઠાનસોવ મં પટિભન્તી’તિ. ‘તેન હિ તં, વઙ્ગીસ, ભિય્યોસોમત્તાય પુબ્બે અપરિવિતક્કિતા ગાથાયો પટિભન્તૂ’તિ. ‘એવં, ભન્તે’તિ ખો આયસ્મા વઙ્ગીસો ભગવતો પટિસ્સુત્વા ભિય્યોસોમત્તાય ભગવન્તં પુબ્બે અપરિવિતક્કિતાહિ ગાથાહિ અભિત્થવિ –

‘‘ઉમ્મગ્ગપથં [ઉમ્મગ્ગસતં (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] મારસ્સ અભિભુય્ય, ચરતિ પભિજ્જ ખિલાનિ;
તં પસ્સથ બન્ધપમુઞ્ચકરં, અસિતં ભાગસો પવિભજં.

‘‘ઓઘસ્સ નિત્થરણત્થં, અનેકવિહિતં મગ્ગં અક્ખાસિ;
તસ્મિઞ્ચે અમતે અક્ખાતે, ધમ્મદ્દસા ઠિતા અસંહીરા.

‘‘પજ્જોતકરો અતિવિજ્ઝ [અતિવિજ્ઝ ધમ્મં (સી॰ સ્યા॰ કં॰)], સબ્બટ્ઠિતીનં અતિક્કમમદ્દસ;
ઞત્વા ચ સચ્છિકત્વા ચ, અગ્ગં સો દેસયિ દસદ્ધાનં.

‘‘એવં સુદેસિતે ધમ્મે,
કો પમાદો વિજાનતં ધમ્મં [કો પમાદો વિજાનતં (સી॰ સ્યા॰ કં॰)];
તસ્મા હિ તસ્સ ભગવતો સાસને;
અપ્પમત્તો સદા નમસ્સમનુસિક્ખે’’તિ.

૯. કોણ્ડઞ્ઞસુત્તં

૨૧૭. એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ વેળુવને કલન્દકનિવાપે. અથ ખો આયસ્મા અઞ્ઞાસિકોણ્ડઞ્ઞો [અઞ્ઞાકોણ્ડઞ્ઞો (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] સુચિરસ્સેવ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતો પાદેસુ સિરસા નિપતિત્વા ભગવતો પાદાનિ મુખેન ચ પરિચુમ્બતિ, પાણીહિ ચ પરિસમ્બાહતિ, નામઞ્ચ સાવેતિ – ‘‘કોણ્ડઞ્ઞોહં, ભગવા, કોણ્ડઞ્ઞોહં, સુગતા’’તિ. અથ ખો આયસ્મતો વઙ્ગીસસ્સ એતદહોસિ – ‘‘અયં ખો આયસ્મા અઞ્ઞાસિકોણ્ડઞ્ઞો સુચિરસ્સેવ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતો પાદેસુ સિરસા નિપતિત્વા ભગવતો પાદાનિ મુખેન ચ પરિચુમ્બતિ, પાણીહિ ચ પરિસમ્બાહતિ, નામઞ્ચ સાવેતિ – ‘કોણ્ડઞ્ઞોહં, ભગવા, કોણ્ડઞ્ઞોહં, સુગતા’તિ. યંનૂનાહં આયસ્મન્તં અઞ્ઞાસિકોણ્ડઞ્ઞં ભગવતો સમ્મુખા સારુપ્પાહિ ગાથાહિ અભિત્થવેય્ય’’ન્તિ.

અથ ખો આયસ્મા વઙ્ગીસો ઉટ્ઠાયાસના એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા યેન ભગવા તેનઞ્જલિં પણામેત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘પટિભાતિ મં, ભગવા, પટિભાતિ મં, સુગતા’’તિ. ‘‘પટિભાતુ તં, વઙ્ગીસા’’તિ ભગવા અવોચ. અથ ખો આયસ્મા વઙ્ગીસો આયસ્મન્તં અઞ્ઞાસિકોણ્ડઞ્ઞં ભગવતો સમ્મુખા સારુપ્પાહિ ગાથાહિ અભિત્થવિ –

‘‘બુદ્ધાનુબુદ્ધો સો થેરો, કોણ્ડઞ્ઞો તિબ્બનિક્કમો;
લાભી સુખવિહારાનં, વિવેકાનં અભિણ્હસો.

‘‘યં સાવકેન પત્તબ્બં, સત્થુસાસનકારિના;
સબ્બસ્સ તં અનુપ્પત્તં, અપ્પમત્તસ્સ સિક્ખતો.

‘‘મહાનુભાવો તેવિજ્જો, ચેતોપરિયાયકોવિદો;
કોણ્ડઞ્ઞો બુદ્ધદાયાદો [બુદ્ધસાવકો (પી॰)], પાદે વન્દતિ સત્થુનો’’તિ.

૧૦. મોગ્ગલ્લાનસુત્તં

૨૧૮. એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ ઇસિગિલિપસ્સે કાળસિલાયં મહતા ભિક્ખુસઙ્ઘેન સદ્ધિં પઞ્ચમત્તેહિ ભિક્ખુસતેહિ સબ્બેહેવ અરહન્તેહિ. તેસં સુદં આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો ચેતસા ચિત્તં સમન્નેસતિ [સમન્વેસતિ (સ્યા॰ અટ્ઠ॰)] વિપ્પમુત્તં નિરુપધિં. અથ ખો આયસ્મતો વઙ્ગીસસ્સ એતદહોસિ – ‘‘અયં ખો ભગવા રાજગહે વિહરતિ ઇસિગિલિપસ્સે કાળસિલાયં મહતા ભિક્ખુસઙ્ઘેન સદ્ધિં પઞ્ચમત્તેહિ ભિક્ખુસતેહિ સબ્બેહેવ અરહન્તેહિ. તેસં સુદં આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો ચેતસા ચિત્તં સમન્નેસતિ વિપ્પમુત્તં નિરુપધિં. યંનૂનાહં આયસ્મન્તં મહામોગ્ગલ્લાનં ભગવતો સમ્મુખા સારુપ્પાહિ ગાથાહિ અભિત્થવેય્ય’’ન્તિ.

અથ ખો આયસ્મા વઙ્ગીસો ઉટ્ઠાયાસના એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા યેન ભગવા તેનઞ્જલિં પણામેત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘પટિભાતિ મં, ભગવા, પટિભાતિ મં, સુગતા’’તિ. ‘‘પટિભાતુ તં, વઙ્ગીસા’’તિ ભગવા અવોચ. અથ ખો આયસ્મા વઙ્ગીસો આયસ્મન્તં મહામોગ્ગલ્લાનં ભગવતો સમ્મુખા સારુપ્પાહિ ગાથાહિ અભિત્થવિ –

‘‘નગસ્સ પસ્સે આસીનં, મુનિં દુક્ખસ્સ પારગું;
સાવકા પયિરુપાસન્તિ, તેવિજ્જા મચ્ચુહાયિનો.

‘‘તે ચેતસા અનુપરિયેતિ [અનુપરિયેસતિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰)], મોગ્ગલ્લાનો મહિદ્ધિકો;
ચિત્તં નેસં સમન્નેસં [સમન્વેસં (સ્યા॰ અટ્ઠ॰)], વિપ્પમુત્તં નિરૂપધિં.

‘‘એવં સબ્બઙ્ગસમ્પન્નં, મુનિં દુક્ખસ્સ પારગું;
અનેકાકારસમ્પન્નં, પયિરુપાસન્તિ ગોતમ’’ન્તિ.

૧૧. ગગ્ગરાસુત્તં

૨૧૯. એકં સમયં ભગવા ચમ્પાયં વિહરતિ ગગ્ગરાય પોક્ખરણિયા તીરે મહતા ભિક્ખુસઙ્ઘેન સદ્ધિં પઞ્ચમત્તેહિ ભિક્ખુસતેહિ સત્તહિ ચ ઉપાસકસતેહિ સત્તહિ ચ ઉપાસિકાસતેહિ અનેકેહિ ચ દેવતાસહસ્સેહિ. ત્યાસ્સુદં ભગવા અતિરોચતિ [અતિવિરોચતિ (ક॰)] વણ્ણેન ચેવ યસસા ચ. અથ ખો આયસ્મતો વઙ્ગીસસ્સ એતદહોસિ – ‘‘અયં ખો ભગવા ચમ્પાયં વિહરતિ ગગ્ગરાય પોક્ખરણિયા તીરે મહતા ભિક્ખુસઙ્ઘેન સદ્ધિં પઞ્ચમત્તેહિ ભિક્ખુસતેહિ સત્તહિ ચ ઉપાસકસતેહિ સત્તહિ ચ ઉપાસિકાસતેહિ અનેકેહિ ચ દેવતાસહસ્સેહિ. ત્યાસ્સુદં ભગવા અતિરોચતિ વણ્ણેન ચેવ યસસા ચ. યંનૂનાહં ભગવન્તં સમ્મુખા સારુપ્પાય ગાથાય અભિત્થવેય્ય’’ન્તિ.

અથ ખો આયસ્મા વઙ્ગીસો ઉટ્ઠાયાસના એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા યેન ભગવા તેનઞ્જલિં પણામેત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘પટિભાતિ મં, ભગવા, પટિભાતિ મં, સુગતા’’તિ. ‘‘પટિભાતુ તં, વઙ્ગીસા’’તિ ભગવા અવોચ. અથ ખો આયસ્મા વઙ્ગીસો ભગવન્તં સમ્મુખા સારુપ્પાય ગાથાય અભિત્થવિ –

‘‘ચન્દો યથા વિગતવલાહકે નભે,
વિરોચતિ વિગતમલોવ ભાણુમા;
એવમ્પિ અઙ્ગીરસ ત્વં મહામુનિ,
અતિરોચસિ યસસા સબ્બલોક’’ન્તિ.

૧૨. વઙ્ગીસસુત્તં

૨૨૦. એકં સમયં આયસ્મા વઙ્ગીસો સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે . તેન ખો પન સમયેન આયસ્મા વઙ્ગીસો અચિરઅરહત્તપ્પત્તો હુત્વા [હોતિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] વિમુત્તિસુખં પટિસંવેદી [વિમુત્તિસુખપટિસંવેદી (સી॰ પી॰)] તાયં વેલાયં ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

‘‘કાવેય્યમત્તા વિચરિમ્હ પુબ્બે, ગામા ગામં પુરા પુરં;
અથદ્દસામ સમ્બુદ્ધં, સદ્ધા નો ઉપપજ્જથ.

‘‘સો મે ધમ્મમદેસેસિ, ખન્ધાયતનધાતુયો [ખન્ધે આયતનાનિ ધાતુયો (સ્યા॰ કં॰ પી॰ક॰)];
તસ્સાહં ધમ્મં સુત્વાન, પબ્બજિં અનગારિયં.

‘‘બહુન્નં વત અત્થાય, બોધિં અજ્ઝગમા મુનિ;
ભિક્ખૂનં ભિક્ખુનીનઞ્ચ, યે નિયામગતદ્દસા.

‘‘સ્વાગતં વત મે આસિ, મમ બુદ્ધસ્સ સન્તિકે;
તિસ્સો વિજ્જા અનુપ્પત્તા, કતં બુદ્ધસ્સ સાસનં.

‘‘પુબ્બેનિવાસં જાનામિ, દિબ્બચક્ખું વિસોધિતં;
તેવિજ્જો ઇદ્ધિપત્તોમ્હિ, ચેતોપરિયાયકોવિદો’’તિ.

વઙ્ગીસસંયુત્તં સમત્તં.

તસ્સુદ્દાનં –

નિક્ખન્તં અરતિ ચેવ, પેસલા અતિમઞ્ઞના;
આનન્દેન સુભાસિતા, સારિપુત્તપવારણા;
પરોસહસ્સં કોણ્ડઞ્ઞો, મોગ્ગલ્લાનેન ગગ્ગરા;
વઙ્ગીસેન દ્વાદસાતિ.

૯. વનસંયુત્તં

૧. વિવેકસુત્તં

૨૨૧. એવં મે સુતં – એકં સમયં અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ કોસલેસુ વિહરતિ અઞ્ઞતરસ્મિં વનસણ્ડે. તેન ખો પન સમયેન સો ભિક્ખુ દિવાવિહારગતો પાપકે અકુસલે વિતક્કે વિતક્કેતિ ગેહનિસ્સિતે. અથ ખો યા તસ્મિં વનસણ્ડે અધિવત્થા દેવતા તસ્સ ભિક્ખુનો અનુકમ્પિકા અત્થકામા તં ભિક્ખું સંવેજેતુકામા યેન સો ભિક્ખુ તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તં ભિક્ખું ગાથાહિ અજ્ઝભાસિ –

''વિવેકકામોસિ વનં પવિટ્ઠો,
અથ તે મનો નિચ્છરતી બહિદ્ધા;
જનો જનસ્મિં વિનયસ્સુ છન્દં,
તતો સુખી હોહિસિ વીતરાગો.

''અરતિં પજહાસિ સતો, ભવાસિ સતં તં સારયામસે;
પાતાલરજો હિ દુત્તરો, મા તં કામરજો અવાહરિ.

''સકુણો યથા પંસુકુન્થિતો [પંસુકુણ્ઠિતો (ક॰), પંસુકુણ્ડિતો (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)], વિધુનં પાતયતિ સિતં રજં;
એવં ભિક્ખુ પધાનવા સતિમા, વિધુનં પાતયતિ સિતં રજ''ન્તિ.

અથ ખો સો ભિક્ખુ તાય દેવતાય સંવેજિતો સંવેગમાપાદીતિ.

૨. ઉપટ્ઠાનસુત્તં

૨૨૨. એકં સમયં અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ કોસલેસુ વિહરતિ અઞ્ઞતરસ્મિં વનસણ્ડે. તેન ખો પન સમયેન સો ભિક્ખુ દિવાવિહારગતો સુપતિ. અથ ખો યા તસ્મિં વનસણ્ડે અધિવત્થા દેવતા તસ્સ ભિક્ખુનો અનુકમ્પિકા અત્થકામા તં ભિક્ખું સંવેજેતુકામા યેન સો ભિક્ખુ તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તં ભિક્ખું ગાથાહિ અજ્ઝભાસિ –

''ઉટ્ઠેહિ ભિક્ખુ કિં સેસિ, કો અત્થો સુપિતેન [સુપિનેન (સી॰)] તે;
આતુરસ્સ હિ કા નિદ્દા, સલ્લવિદ્ધસ્સ રુપ્પતો.

''યાય સદ્ધાય પબ્બજિતો [યાય સદ્ધાપબ્બજિતો (સી॰ સ્યા॰ કં॰)], અગારસ્માનગારિયં;
તમેવ સદ્ધં બ્રૂહેહિ, મા નિદ્દાય વસં ગમી''તિ.

''અનિચ્ચા અદ્ધુવા કામા, યેસુ મન્દોવ મુચ્છિતો;
બદ્ધેસુ [ખન્ધેસુ (સી॰)] મુત્તં અસિતં, કસ્મા પબ્બજિતં તપે.

''છન્દરાગસ્સ વિનયા, અવિજ્જાસમતિક્કમા;

તં ઞાણં પરમોદાનં [પરિયોદાતં (સી॰ પી॰), પરમોદાતં (સ્યા॰ કં॰), પરમવોદાનં (સી॰ અટ્ઠ॰)], કસ્મા પબ્બજિતં તપે.

‘‘છેત્વા [ભેત્વા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] અવિજ્જં વિજ્જાય, આસવાનં પરિક્ખયા;
અસોકં અનુપાયાસં, કસ્મા પબ્બજિતં તપે.

‘‘આરદ્ધવીરિયં પહિતત્તં, નિચ્ચં દળ્હપરક્કમં;
નિબ્બાનં અભિકઙ્ખન્તં, કસ્મા પબ્બજિતં તપે’’તિ.

૩. કસ્સપગોત્તસુત્તં

૨૨૩. એકં સમયં આયસ્મા કસ્સપગોત્તો કોસલેસુ વિહરતિ અઞ્ઞતરસ્મિં વનસણ્ડે. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મા કસ્સપગોત્તો દિવાવિહારગતો અઞ્ઞતરં છેતં ઓવદતિ. અથ ખો યા તસ્મિં વનસણ્ડે અધિવત્થા દેવતા આયસ્મન્તં કસ્સપગોત્તં સંવેજેતુકામા યેનાયસ્મા કસ્સપગોત્તો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં કસ્સપગોત્તં ગાથાહિ અજ્ઝભાસિ –

‘‘ગિરિદુગ્ગચરં છેતં, અપ્પપઞ્ઞં અચેતસં;
અકાલે ઓવદં ભિક્ખુ, મન્દોવ પટિભાતિ મં.

‘‘સુણાતિ ન વિજાનાતિ, આલોકેતિ ન પસ્સતિ;
ધમ્મસ્મિં ભઞ્ઞમાનસ્મિં, અત્થં બાલો ન બુજ્ઝતિ.

‘‘સચેપિ દસ પજ્જોતે, ધારયિસ્સસિ કસ્સપ;
નેવ દક્ખતિ રૂપાનિ, ચક્ખુ હિસ્સ ન વિજ્જતી’’તિ.

અથ ખો આયસ્મા કસ્સપગોત્તો તાય દેવતાય સંવેજિતો સંવેગમાપાદીતિ.

૪. સમ્બહુલસુત્તં

૨૨૪. એકં સમયં સમ્બહુલા ભિક્ખૂ કોસલેસુ વિહરન્તિ અઞ્ઞતરસ્મિં વનસણ્ડે. અથ ખો તે ભિક્ખૂ વસ્સંવુટ્ઠા [વસ્સંવુત્થા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] તેમાસચ્ચયેન ચારિકં પક્કમિંસુ. અથ ખો યા તસ્મિં વનસણ્ડે અધિવત્થા દેવતા તે ભિક્ખૂ અપસ્સન્તી પરિદેવમાના તાયં વેલાયં ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘અરતિ વિય મેજ્જ ખાયતિ,
બહુકે દિસ્વાન વિવિત્તે આસને;
તે ચિત્તકથા બહુસ્સુતા,
કોમે ગોતમસાવકા ગતા’’તિ.

એવં વુત્તે, અઞ્ઞતરા દેવતા તં દેવતં ગાથાય પચ્ચભાસિ –

‘‘માગધં ગતા કોસલં ગતા, એકચ્ચિયા પન વજ્જિભૂમિયા;
મગા વિય અસઙ્ગચારિનો, અનિકેતા વિહરન્તિ ભિક્ખવો’’તિ.

૫. આનન્દસુત્તં

૨૨૫. એકં સમયં આયસ્મા આનન્દો કોસલેસુ વિહરતિ અઞ્ઞતરસ્મિં વનસણ્ડે. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મા આનન્દો અતિવેલં ગિહિસઞ્ઞત્તિબહુલો વિહરતિ. અથ ખો યા તસ્મિં વનસણ્ડે અધિવત્થા દેવતા આયસ્મતો આનન્દસ્સ અનુકમ્પિકા અત્થકામા આયસ્મન્તં આનન્દં સંવેજેતુકામા યેનાયસ્મા આનન્દો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં આનન્દં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘રુક્ખમૂલગહનં પસક્કિય, નિબ્બાનં હદયસ્મિં ઓપિય;
ઝા ગોતમ મા પમાદો [મા ચ પમાદો (સી॰ પી॰)], કિં તે બિળિબિળિકા કરિસ્સતી’’તિ.

અથ ખો આયસ્મા આનન્દો તાય દેવતાય સંવેજિતો સંવેગમાપાદીતિ.

૬. અનુરુદ્ધસુત્તં

૨૨૬. એકં સમયં આયસ્મા અનુરુદ્ધો કોસલેસુ વિહરતિ અઞ્ઞતરસ્મિં વનસણ્ડે. અથ ખો અઞ્ઞતરા તાવતિંસકાયિકા દેવતા જાલિની નામ આયસ્મતો અનુરુદ્ધસ્સ પુરાણદુતિયિકા યેનાયસ્મા અનુરુદ્ધો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં અનુરુદ્ધં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘તત્થ ચિત્તં પણિધેહિ, યત્થ તે વુસિતં પુરે;
તાવતિંસેસુ દેવેસુ, સબ્બકામસમિદ્ધિસુ;
પુરક્ખતો પરિવુતો, દેવકઞ્ઞાહિ સોભસી’’તિ.

‘‘દુગ્ગતા દેવકઞ્ઞાયો, સક્કાયસ્મિં પતિટ્ઠિતા;
તે ચાપિ દુગ્ગતા સત્તા, દેવકઞ્ઞાહિ પત્થિતા’’તિ.

‘‘ન તે સુખં પજાનન્તિ, યે ન પસ્સન્તિ નન્દનં;
આવાસં નરદેવાનં, તિદસાનં યસસ્સિન’’ન્તિ.

‘‘ન ત્વં બાલે વિજાનાસિ, યથા અરહતં વચો;
અનિચ્ચા સબ્બસઙ્ખારા, ઉપ્પાદવયધમ્મિનો;
ઉપ્પજ્જિત્વા નિરુજ્ઝન્તિ, તેસં વૂપસમો સુખો.

‘‘નત્થિ દાનિ પુનાવાસો, દેવકાયસ્મિ જાલિનિ;
વિક્ખીણો જાતિસંસારો, નત્થિ દાનિ પુનબ્ભવો’’તિ.

૭. નાગદત્તસુત્તં

૨૨૭. એકં સમયં આયસ્મા નાગદત્તો કોસલેસુ વિહરતિ અઞ્ઞતરસ્મિં વનસણ્ડે. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મા નાગદત્તો અતિકાલેન ગામં પવિસતિ, અતિદિવા પટિક્કમતિ. અથ ખો યા તસ્મિં વનસણ્ડે અધિવત્થા દેવતા આયસ્મતો નાગદત્તસ્સ અનુકમ્પિકા અત્થકામા આયસ્મન્તં નાગદત્તં સંવેજેતુકામા યેનાયસ્મા નાગદત્તો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં નાગદત્તં ગાથાહિ અજ્ઝભાસિ –

''કાલે પવિસ નાગદત્ત, દિવા ચ આગન્ત્વા અતિવેલચારી;
સંસટ્ઠો ગહટ્ઠેહિ, સમાનસુખદુક્ખો.

''ભાયામિ નાગદત્તં સુપ્પગબ્ભં, કુલેસુ વિનિબદ્ધં;
મા હેવ મચ્ચુરઞ્ઞો બલવતો, અન્તકસ્સ વસં ઉપેસી''તિ [વસમેય્યાતિ (સી॰ પી॰), વસમેસીતિ (સ્યા॰ કં॰)].

અથ ખો આયસ્મા નાગદત્તો તાય દેવતાય સંવેજિતો સંવેગમાપાદીતિ.

૮. કુલઘરણીસુત્તં

૨૨૮. એકં સમયં અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ કોસલેસુ વિહરતિ અઞ્ઞતરસ્મિં વનસણ્ડે. તેન ખો પન સમયેન સો ભિક્ખુ અઞ્ઞતરસ્મિં કુલે અતિવેલં અજ્ઝોગાળ્હપ્પત્તો વિહરતિ. અથ ખો યા તસ્મિં વનસણ્ડે અધિવત્થા દેવતા તસ્સ ભિક્ખુનો અનુકમ્પિકા અત્થકામા તં ભિક્ખું સંવેજેતુકામા યા તસ્મિં કુલે કુલઘરણી, તસ્સા વણ્ણં અભિનિમ્મિનિત્વા યેન સો ભિક્ખુ તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તં ભિક્ખું ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''નદીતીરેસુ સણ્ઠાને, સભાસુ રથિયાસુ ચ;
જના સઙ્ગમ્મ મન્તેન્તિ, મઞ્ચ તઞ્ચ [ત્વઞ્ચ (ક॰)] કિમન્તર''ન્તિ.

''બહૂહિ સદ્દા પચ્ચૂહા, ખમિતબ્બા તપસ્સિના;
ન તેન મઙ્કુ હોતબ્બં, ન હિ તેન કિલિસ્સતિ.

''યો ચ સદ્દપરિત્તાસી, વને વાતમિગો યથા;
લહુચિત્તોતિ તં આહુ, નાસ્સ સમ્પજ્જતે વત''ન્તિ.

૯. વજ્જિપુત્તસુત્તં

૨૨૯. એકં સમયં અઞ્ઞતરો વજ્જિપુત્તકો ભિક્ખુ વેસાલિયં વિહરતિ અઞ્ઞતરસ્મિં વનસણ્ડે. તેન ખો પન સમયેન વેસાલિયં વજ્જિપુત્તકો સબ્બરત્તિચારો હોતિ. અથ ખો સો ભિક્ખુ વેસાલિયા તૂરિય-તાળિત-વાદિત-નિગ્ઘોસસદ્દં સુત્વા પરિદેવમાનો તાયં વેલાયં ઇમં ગાથં અભાસિ –

''એકકા મયં અરઞ્ઞે વિહરામ,
અપવિદ્ધંવ [અપવિદ્ધંવ (સ્યા॰ કં॰)] વનસ્મિં દારુકં;
એતાદિસિકાય રત્તિયા,

કો સુ નામમ્હેહિ [નામ અમ્હેહિ (સી॰ પી॰)] પાપિયો''તિ.

અથ ખો યા તસ્મિં વનસણ્ડે અધિવત્થા દેવતા તસ્સ ભિક્ખુનો અનુકમ્પિકા અત્થકામા તં ભિક્ખું સંવેજેતુકામા યેન સો ભિક્ખુ તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તં ભિક્ખું ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''એકકોવ ત્વં અરઞ્ઞે વિહરસિ, અપવિદ્ધંવ વનસ્મિં દારુકં;
તસ્સ તે બહુકા પિહયન્તિ, નેરયિકા વિય સગ્ગગામિન''ન્તિ.

અથ ખો સો ભિક્ખુ તાય દેવતાય સંવેજિતો સંવેગમાપાદીતિ.

૧૦. સજ્ઝાયસુત્તં

૨૩૦. એકં સમયં અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ કોસલેસુ વિહરતિ અઞ્ઞતરસ્મિં વનસણ્ડે. તેન ખો પન સમયેન સો ભિક્ખુ યં સુદં પુબ્બે અતિવેલં સજ્ઝાયબહુલો વિહરતિ સો અપરેન સમયેન અપ્પોસ્સુક્કો તુણ્હીભૂતો સઙ્કસાયતિ. અથ ખો યા તસ્મિં વનસણ્ડે અધિવત્થા દેવતા તસ્સ ભિક્ખુનો ધમ્મં અસુણન્તી યેન સો ભિક્ખુ તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તં ભિક્ખું ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''કસ્મા તુવં ધમ્મપદાનિ ભિક્ખુ, નાધીયસિ ભિક્ખૂહિ સંવસન્તો;
સુત્વાન ધમ્મં લભતિપ્પસાદં, દિટ્ઠેવ ધમ્મે લભતિપ્પસંસ''ન્તિ.

''અહુ પુરે ધમ્મપદેસુ છન્દો, યાવ વિરાગેન સમાગમિમ્હ;
યતો વિરાગેન સમાગમિમ્હ, યં કિઞ્ચિ દિટ્ઠંવ સુતં મુતં વા;
અઞ્ઞાય નિક્ખેપનમાહુ સન્તો''તિ.

૧૧. અકુસલવિતક્કસુત્તં

૨૩૧. એકં સમયં અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ કોસલેસુ વિહરતિ અઞ્ઞતરસ્મિં વનસણ્ડે. તેન ખો પન સમયેન સો ભિક્ખુ દિવાવિહારગતો પાપકે અકુસલે વિતક્કે વિતક્કેતિ, સેય્યથિદં – કામવિતક્કં, બ્યાપાદવિતક્કં, વિહિંસાવિતક્કં. અથ ખો યા તસ્મિં વનસણ્ડે અધિવત્થા દેવતા તસ્સ ભિક્ખુનો અનુકમ્પિકા અત્થકામા તં ભિક્ખું સંવેજેતુકામા યેન સો ભિક્ખુ તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તં ભિક્ખું ગાથાહિ અજ્ઝભાસિ –

''અયોનિસો મનસિકારા, સો વિતક્કેહિ ખજ્જસિ;
અયોનિસો [અયોનિં (પી॰ ક॰)] પટિનિસ્સજ્જ, યોનિસો અનુચિન્તય.

''સત્થારં ધમ્મમારબ્ભ, સઙ્ઘં સીલાનિ અત્તનો;
અધિગચ્છસિ પામોજ્જં, પીતિસુખમસંસયં;
તતો પામોજ્જબહુલો, દુક્ખસ્સન્તં કરિસ્સસી''તિ.

અથ ખો સો ભિક્ખુ તાય દેવતાય સંવેજિતો સંવેગમાપાદીતિ.

૧૨. મજ્ઝન્હિકસુત્તં

૨૩૨. એકં સમયં અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ કોસલેસુ વિહરતિ અઞ્ઞતરસ્મિં વનસણ્ડે. અથ ખો તસ્મિં વનસણ્ડે અધિવત્થા દેવતા યેન સો ભિક્ખુ તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તસ્સ ભિક્ખુનો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘ઠિતે મજ્ઝન્હિકે કાલે, સન્નિસીવેસુ [સન્નિસિન્નેસુ (સ્યા॰ કં॰ પી॰)] પક્ખિસુ;
સણતેવ બ્રહારઞ્ઞં, તં ભયં પટિભાતિ મં.

‘‘ઠિતે મજ્ઝન્હિકે કાલે, સન્નિસીવેસુ પક્ખિસુ;
સણતેવ બ્રહારઞ્ઞં, સા રતિ પટિભાતિ મ’’ન્તિ.

૧૩. પાકતિન્દ્રિયસુત્તં

૨૩૩. એકં સમયં સમ્બહુલા ભિક્ખૂ કોસલેસુ વિહરન્તિ અઞ્ઞતરસ્મિં વનસણ્ડે ઉદ્ધતા ઉન્નળા ચપલા મુખરા વિકિણ્ણવાચા મુટ્ઠસ્સતિનો અસમ્પજાના અસમાહિતા વિબ્ભન્તચિત્તા પાકતિન્દ્રિયા. અથ ખો યા તસ્મિં વનસણ્ડે અધિવત્થા દેવતા તેસં ભિક્ખૂનં અનુકમ્પિકા અત્થકામા તે ભિક્ખૂ સંવેજેતુકામા યેન તે ભિક્ખૂ તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તે ભિક્ખૂ ગાથાહિ અજ્ઝભાસિ –

‘‘સુખજીવિનો પુરે આસું, ભિક્ખૂ ગોતમસાવકા;
અનિચ્છા પિણ્ડમેસના, અનિચ્છા સયનાસનં;
લોકે અનિચ્ચતં ઞત્વા, દુક્ખસ્સન્તં અકંસુ તે.

‘‘દુપ્પોસં કત્વા અત્તાનં, ગામે ગામણિકા વિય;
ભુત્વા ભુત્વા નિપજ્જન્તિ, પરાગારેસુ મુચ્છિતા.

‘‘સઙ્ઘસ્સ અઞ્જલિં કત્વા, ઇધેકચ્ચે વદામહં;
અપવિદ્ધા [અપવિટ્ઠા (સ્યા॰ કં॰)] અનાથા તે, યથા પેતા તથેવ તે.

‘‘યે ખો પમત્તા વિહરન્તિ, તે મે સન્ધાય ભાસિતં;
યે અપ્પમત્તા વિહરન્તિ, નમો તેસં કરોમહ’’ન્તિ.

અથ ખો તે ભિક્ખૂ તાય દેવતાય સંવેજિતા સંવેગમાપાદુન્તિ.

૧૪. ગન્ધત્થેનસુત્તં

૨૩૪. એકં સમયં અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ કોસલેસુ વિહરતિ અઞ્ઞતરસ્મિં વનસણ્ડે. તેન ખો પન સમયેન સો ભિક્ખુ પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તો પોક્ખરણિં ઓગાહેત્વા પદુમં ઉપસિઙ્ઘતિ. અથ ખો યા તસ્મિં વનસણ્ડે અધિવત્થા દેવતા તસ્સ ભિક્ખુનો અનુકમ્પિકા અત્થકામા તં ભિક્ખું સંવેજેતુકામા યેન સો ભિક્ખુ તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તં ભિક્ખું ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘યમેતં વારિજં પુપ્ફં, અદિન્નં ઉપસિઙ્ઘસિ;
એકઙ્ગમેતં થેય્યાનં, ગન્ધત્થેનોસિ મારિસા’’તિ.

‘‘ન હરામિ ન ભઞ્જામિ, આરા સિઙ્ઘામિ વારિજં;
અથ કેન નુ વણ્ણેન, ગન્ધત્થેનોતિ વુચ્ચતિ.

‘‘ય્વાયં ભિસાનિ ખનતિ, પુણ્ડરીકાનિ ભઞ્જતિ;
એવં આકિણ્ણકમ્મન્તો, કસ્મા એસો ન વુચ્ચતી’’તિ.

‘‘આકિણ્ણલુદ્દો પુરિસો, ધાતિચેલંવ મક્ખિતો;
તસ્મિં મે વચનં નત્થિ, ત્વઞ્ચારહામિ વત્તવે.

‘‘અનઙ્ગણસ્સ પોસસ્સ, નિચ્ચં સુચિગવેસિનો;
વાલગ્ગમત્તં પાપસ્સ, અબ્ભામત્તંવ ખાયતી’’તિ.

‘‘અદ્ધા મં યક્ખ જાનાસિ, અથો મે અનુકમ્પસિ;
પુનપિ યક્ખ વજ્જાસિ, યદા પસ્સસિ એદિસ’’ન્તિ.

‘‘નેવ તં ઉપજીવામ, નપિ તે ભતકામ્હસે;
ત્વમેવ ભિક્ખુ જાનેય્ય, યેન ગચ્છેય્ય સુગ્ગતિ’’ન્તિ.

અથ ખો સો ભિક્ખુ તાય દેવતાય સંવેજિતો સંવેગમાપાદીતિ.

વનસંયુત્તં સમત્તં.

તસ્સુદ્દાનં –

વિવેકં ઉપટ્ઠાનઞ્ચ, કસ્સપગોત્તેન સમ્બહુલા;
આનન્દો અનુરુદ્ધો ચ, નાગદત્તઞ્ચ કુલઘરણી.

વજ્જિપુત્તો ચ વેસાલી, સજ્ઝાયેન અયોનિસો;
મજ્ઝન્હિકાલમ્હિ પાકતિન્દ્રિય, પદુમપુપ્ફેન ચુદ્દસ ભવેતિ.

૧૦. યક્ખસંયુત્તં

૧. ઇન્દકસુત્તં

૨૩૫. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ ઇન્દકૂટે પબ્બતે, ઇન્દકસ્સ યક્ખસ્સ ભવને. અથ ખો ઇન્દકો યક્ખો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘રૂપં ન જીવન્તિ વદન્તિ બુદ્ધા, કથં ન્વયં વિન્દતિમં સરીરં;
કુતસ્સ અટ્ઠીયકપિણ્ડમેતિ, કથં ન્વયં સજ્જતિ ગબ્ભરસ્મિ’’ન્તિ.

‘‘પઠમં કલલં હોતિ, કલલા હોતિ અબ્બુદં;
અબ્બુદા જાયતે પેસિ, પેસિ નિબ્બત્તતી ઘનો;
ઘના પસાખા જાયન્તિ, કેસા લોમા નખાપિ ચ.

‘‘યઞ્ચસ્સ ભુઞ્જતી માતા, અન્નં પાનઞ્ચ ભોજનં;
તેન સો તત્થ યાપેતિ, માતુકુચ્છિગતો નરો’’તિ.

૨. સક્કનામસુત્તં

૨૩૬. એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ ગિજ્ઝકૂટે પબ્બતે. અથ ખો સક્કનામકો યક્ખો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘સબ્બગન્થપ્પહીનસ્સ , વિપ્પમુત્તસ્સ તે સતો;
સમણસ્સ ન તં સાધુ, યદઞ્ઞમનુસાસસી’’તિ [યદઞ્ઞમનુસાસતીતિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)].

‘‘યેન કેનચિ વણ્ણેન, સંવાસો સક્ક જાયતિ;
ન તં અરહતિ સપ્પઞ્ઞો, મનસા અનુકમ્પિતું.

‘‘મનસા ચે પસન્નેન, યદઞ્ઞમનુસાસતિ;
ન તેન હોતિ સંયુત્તો, યાનુકમ્પા [સાનુકમ્પા (સી॰ પી॰)] અનુદ્દયા’’તિ.

૩. સૂચિલોમસુત્તં

૨૩૭. એકં સમયં ભગવા ગયાયં વિહરતિ ટઙ્કિતમઞ્ચે સૂચિલોમસ્સ યક્ખસ્સ ભવને. તેન ખો પન સમયેન ખરો ચ યક્ખો સૂચિલોમો ચ યક્ખો ભગવતો અવિદૂરે અતિક્કમન્તિ. અથ ખો ખરો યક્ખો સૂચિલોમં યક્ખં એતદવોચ – ‘‘એસો સમણો’’તિ! ‘‘નેસો સમણો, સમણકો એસો’’. ‘‘યાવ જાનામિ યદિ વા સો સમણો યદિ વા પન સો સમણકો’’તિ.

અથ ખો સૂચિલોમો યક્ખો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતો કાયં ઉપનામેસિ. અથ ખો ભગવા કાયં અપનામેસિ. અથ ખો સૂચિલોમો યક્ખો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘ભાયસિ મં સમણા’’તિ? ‘‘ન ખ્વાહં તં, આવુસો, ભાયામિ; અપિ ચ તે સમ્ફસ્સો પાપકો’’તિ. ‘‘પઞ્હં તં, સમણ પુચ્છિસ્સામિ. સચે મે ન બ્યાકરિસ્સસિ, ચિત્તં વા તે ખિપિસ્સામિ, હદયં વા તે ફાલેસ્સામિ, પાદેસુ વા ગહેત્વા પારગઙ્ગાય [પારં ગઙ્ગાય (ક॰)] ખિપિસ્સામી’’તિ. ‘‘ન ખ્વાહં તં, આવુસો, પસ્સામિ સદેવકે લોકે સમારકે સબ્રહ્મકે સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય, યો મે ચિત્તં વા ખિપેય્ય હદયં વા ફાલેય્ય પાદેસુ વા ગહેત્વા પારગઙ્ગાય ખિપેય્ય; અપિ ચ ત્વં, આવુસો, પુચ્છ યદા કઙ્ખસી’’તિ. અથ ખો સૂચિલોમો યક્ખો ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ – ( ) [(અથ ખો સૂચિલોમો યક્ખો ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ.) (સી॰)]

‘‘રાગો ચ દોસો ચ કુતોનિદાના,
અરતી રતી લોમહંસો કુતોજા;
કુતો સમુટ્ઠાય મનોવિતક્કા,
કુમારકા ધઙ્કમિવોસ્સજન્તી’’તિ.

‘‘રાગો ચ દોસો ચ ઇતોનિદાના,
અરતી રતી લોમહંસો ઇતોજા;
ઇતો સમુટ્ઠાય મનોવિતક્કા,
કુમારકા ધઙ્કમિવોસ્સજન્તિ.

‘‘સ્નેહજા અત્તસમ્ભૂતા, નિગ્રોધસ્સેવ ખન્ધજા;
પુથૂ વિસત્તા કામેસુ, માલુવાવ વિતતા [વિત્થતા (સ્યા॰ કં॰)] વને.

‘‘યે નં પજાનન્તિ યતોનિદાનં,
તે નં વિનોદેન્તિ સુણોહિ યક્ખ;
તે દુત્તરં ઓઘમિમં તરન્તિ,
અતિણ્ણપુબ્બં અપુનબ્ભવાયા’’તિ.

૪. મણિભદ્દસુત્તં

૨૩૮. એકં સમયં ભગવા મગધેસુ વિહરતિ મણિમાલિકે ચેતિયે મણિભદ્દસ્સ યક્ખસ્સ ભવને. અથ ખો મણિભદ્દો યક્ખો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘સતીમતો સદા ભદ્દં, સતિમા સુખમેધતિ;
સતીમતો સુવે સેય્યો, વેરા ચ પરિમુચ્ચતી’’તિ.

‘‘સતીમતો સદા ભદ્દં, સતિમા સુખમેધતિ;
સતીમતો સુવે સેય્યો, વેરા ન પરિમુચ્ચતિ.

‘‘યસ્સ સબ્બમહોરત્તં [રત્તિં (સ્યા॰ કં॰ ક॰)], અહિંસાય રતો મનો;

મેત્તં સો સબ્બભૂતેસુ, વેરં તસ્સ ન કેનચી’’તિ.

૫. સાનુસુત્તં

૨૩૯. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તેન ખો પન સમયેન અઞ્ઞતરિસ્સા ઉપાસિકાય સાનુ નામ પુત્તો યક્ખેન ગહિતો હોતિ. અથ ખો સા ઉપાસિકા પરિદેવમાના તાયં વેલાયં ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

‘‘ચાતુદ્દસિં પઞ્ચદસિં, યા ચ પક્ખસ્સ અટ્ઠમી;
પાટિહારિયપક્ખઞ્ચ, અટ્ઠઙ્ગસુસમાગતં.

‘‘ઉપોસથં ઉપવસન્તિ, બ્રહ્મચરિયં ચરન્તિ યે;
ન તેહિ યક્ખા કીળન્તિ, ઇતિ મે અરહતં સુતં;
સા દાનિ અજ્જ પસ્સામિ, યક્ખા કીળન્તિ સાનુના’’તિ.

‘‘ચાતુદ્દસિં પઞ્ચદસિં, યા ચ પક્ખસ્સ અટ્ઠમી;
પાટિહારિયપક્ખઞ્ચ, અટ્ઠઙ્ગસુસમાગતં;
ઉપોસથં ઉપવસન્તિ, બ્રહ્મચરિયં ચરન્તિ યે.

‘‘ન તેહિ યક્ખા કીળન્તિ, સાહુ તે અરહતં સુતં;
સાનું પબુદ્ધં વજ્જાસિ, યક્ખાનં વચનં ઇદં;
માકાસિ પાપકં કમ્મં, આવિ વા યદિ વા રહો.

‘‘સચે ચ [સચેવ (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰), યઞ્ચેવ (સી॰)] પાપકં કમ્મં, કરિસ્સસિ કરોસિ વા;
ન તે દુક્ખા પમુત્યત્થિ, ઉપ્પચ્ચાપિ પલાયતો’’તિ.

‘‘મતં વા અમ્મ રોદન્તિ, યો વા જીવં ન દિસ્સતિ;
જીવન્તં અમ્મ પસ્સન્તી, કસ્મા મં અમ્મ રોદસી’’તિ.

‘‘મતં વા પુત્ત રોદન્તિ, યો વા જીવં ન દિસ્સતિ;
યો ચ કામે ચજિત્વાન, પુનરાગચ્છતે ઇધ;
તં વાપિ પુત્ત રોદન્તિ, પુન જીવં મતો હિ સો.

‘‘કુક્કુળા ઉબ્ભતો તાત, કુક્કુળં [કુક્કુળે (સી॰)] પતિતુમિચ્છસિ;
નરકા ઉબ્ભતો તાત, નરકં પતિતુમિચ્છસિ.

‘‘અભિધાવથ ભદ્દન્તે, કસ્સ ઉજ્ઝાપયામસે;
આદિત્તા નીહતં [નિબ્ભતં (સ્યા॰ કં॰ ક॰), નિભતં (પી॰ ક॰)] ભણ્ડં, પુન ડય્હિતુમિચ્છસી’’તિ.

૬. પિયઙ્કરસુત્તં

૨૪૦. એકં સમયં આયસ્મા અનુરુદ્ધો સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મા અનુરુદ્ધો રત્તિયા પચ્ચૂસસમયં પચ્ચુટ્ઠાય ધમ્મપદાનિ ભાસતિ. અથ ખો પિયઙ્કરમાતા યક્ખિની પુત્તકં એવં તોસેસિ –

‘‘મા સદ્દં કરિ પિયઙ્કર, ભિક્ખુ ધમ્મપદાનિ ભાસતિ;
અપિ [અપિ (સી॰)] ચ ધમ્મપદં વિજાનિય, પટિપજ્જેમ હિતાય નો સિયા.

‘‘પાણેસુ ચ સંયમામસે, સમ્પજાનમુસા ન ભણામસે;
સિક્ખેમ સુસીલ્યમત્તનો [સુસીલમત્તનો (સી॰ ક॰)], અપિ મુચ્ચેમ પિસાચયોનિયા’’તિ.

૭. પુનબ્બસુસુત્તં

૨૪૧. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તેન ખો પન સમયેન ભગવા ભિક્ખૂ નિબ્બાનપટિસંયુત્તાય ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સેતિ સમાદપેતિ સમુત્તેજેતિ સમ્પહંસેતિ. તે ચ ભિક્ખૂ અટ્ઠિં કત્વા મનસિ કત્વા સબ્બચેતસા સમન્નાહરિત્વા ઓહિતસોતા ધમ્મં સુણન્તિ. અથ ખો પુનબ્બસુમાતા યક્ખિની પુત્તકે એવં તોસેસિ –

‘‘તુણ્હી ઉત્તરિકે હોહિ, તુણ્હી હોહિ પુનબ્બસુ;
યાવાહં બુદ્ધસેટ્ઠસ્સ, ધમ્મં સોસ્સામિ સત્થુનો.

‘‘નિબ્બાનં ભગવા આહ, સબ્બગન્થપ્પમોચનં;
અતિવેલા ચ મે હોતિ, અસ્મિં ધમ્મે પિયાયના.

‘‘પિયો લોકે સકો પુત્તો, પિયો લોકે સકો પતિ;
તતો પિયતરા મય્હં, અસ્સ ધમ્મસ્સ મગ્ગના.

‘‘ન હિ પુત્તો પતિ વાપિ, પિયો દુક્ખા પમોચયે;
યથા સદ્ધમ્મસ્સવનં, દુક્ખા મોચેતિ પાણિનં.

‘‘લોકે દુક્ખપરેતસ્મિં, જરામરણસંયુતે;
જરામરણમોક્ખાય, યં ધમ્મં અભિસમ્બુધં;
તં ધમ્મં સોતુમિચ્છામિ, તુણ્હી હોહિ પુનબ્બસૂ’’તિ.

‘‘અમ્મા ન બ્યાહરિસ્સામિ, તુણ્હીભૂતાયમુત્તરા;
ધમ્મમેવ નિસામેહિ, સદ્ધમ્મસ્સવનં સુખં;
સદ્ધમ્મસ્સ અનઞ્ઞાય, અમ્મા દુક્ખં ચરામસે.

‘‘એસ દેવમનુસ્સાનં, સમ્મૂળ્હાનં પભઙ્કરો;
બુદ્ધો અન્તિમસારીરો, ધમ્મં દેસેતિ ચક્ખુમા’’તિ.

‘‘સાધુ ખો પણ્ડિતો નામ, પુત્તો જાતો ઉરેસયો;
પુત્તો મે બુદ્ધસેટ્ઠસ્સ, ધમ્મં સુદ્ધં પિયાયતિ.

‘‘પુનબ્બસુ સુખી હોહિ, અજ્જાહમ્હિ સમુગ્ગતા;
દિટ્ઠાનિ અરિયસચ્ચાનિ, ઉત્તરાપિ સુણાતુ મે’’તિ.

૮. સુદત્તસુત્તં

૨૪૨. એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ સીતવને. તેન ખો પન સમયેન અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ રાજગહં અનુપ્પત્તો હોતિ કેનચિદેવ કરણીયેન. અસ્સોસિ ખો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ – ‘‘બુદ્ધો કિર લોકે ઉપ્પન્નો’’તિ. તાવદેવ ચ પન ભગવન્તં દસ્સનાય ઉપસઙ્કમિતુકામો હોતિ. અથસ્સ અનાથપિણ્ડિકસ્સ ગહપતિસ્સ એતદહોસિ – ‘‘અકાલો ખો અજ્જ ભગવન્તં દસ્સનાય ઉપસઙ્કમિતું. સ્વે દાનાહં કાલેન ભગવન્તં દસ્સનાય ગમિસ્સામી’’તિ બુદ્ધગતાય સતિયા નિપજ્જિ. રત્તિયા સુદં તિક્ખત્તું વુટ્ઠાસિ પભાતન્તિ મઞ્ઞમાનો. અથ ખો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ યેન સિવથિકદ્વારં [સીવથિકદ્વારં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] તેનુપસઙ્કમિ. અમનુસ્સા દ્વારં વિવરિંસુ. અથ ખો અનાથપિણ્ડિકસ્સ ગહપતિસ્સ નગરમ્હા નિક્ખમન્તસ્સ આલોકો અન્તરધાયિ, અન્ધકારો પાતુરહોસિ, ભયં છમ્ભિતત્તં લોમહંસો ઉદપાદિ, તતોવ પુન નિવત્તિતુકામો અહોસિ. અથ ખો સિવકો [સીવકો (સી॰ પી॰)] યક્ખો અન્તરહિતો સદ્દમનુસ્સાવેસિ –

‘‘સતં હત્થી સતં અસ્સા, સતં અસ્સતરીરથા;
સતં કઞ્ઞાસહસ્સાનિ, આમુક્કમણિકુણ્ડલા;
એકસ્સ પદવીતિહારસ્સ, કલં નાગ્ઘન્તિ સોળસિં.

‘‘અભિક્કમ ગહપતિ, અભિક્કમ ગહપતિ;
અભિક્કમનં તે સેય્યો, નો પટિક્કમન’’ન્તિ.

અથ ખો અનાથપિણ્ડિકસ્સ ગહપતિસ્સ અન્ધકારો અન્તરધાયિ, આલોકો પાતુરહોસિ, યં અહોસિ ભયં છમ્ભિતત્તં લોમહંસો, સો પટિપ્પસ્સમ્ભિ. દુતિયમ્પિ ખો અનાથપિણ્ડિકસ્સ ગહપતિસ્સ આલોકો અન્તરધાયિ, અન્ધકારો પાતુરહોસિ, ભયં છમ્ભિતત્તં લોમહંસો ઉદપાદિ, તતોવ પુન નિવત્તિતુકામો અહોસિ. દુતિયમ્પિ ખો સિવકો યક્ખો અન્તરહિતો સદ્દમનુસ્સાવેસિ –

‘‘સતં હત્થી સતં અસ્સા...પે॰...
કલં નાગ્ઘન્તિ સોળસિં.

‘‘અભિક્કમ ગહપતિ, અભિક્કમ ગહપતિ;
અભિક્કમનં તે સેય્યો, નો પટિક્કમન’’ન્તિ.

અથ ખો અનાથપિણ્ડિકસ્સ ગહપતિસ્સ અન્ધકારો અન્તરધાયિ , આલોકો પાતુરહોસિ, યં અહોસિ ભયં છમ્ભિતત્તં લોમહંસો, સો પટિપ્પસ્સમ્ભિ. તતિયમ્પિ ખો અનાથપિણ્ડિકસ્સ ગહપતિસ્સ આલોકો અન્તરધાયિ,

અન્ધકારો પાતુરહોસિ, ભયં છમ્ભિતત્તં લોમહંસો ઉદપાદિ, તતોવ પુન નિવત્તિતુકામો અહોસિ. તતિયમ્પિ ખો સિવકો યક્ખો અન્તરહિતો સદ્દમનુસ્સાવેસિ –

“સતં હત્થી સતં અસ્સા…પે॰…
કલં નાગ્ઘન્તિ સોળસિં.

“અભિક્કમ ગહપતિ, અભિક્કમ ગહપતિ;
અભિક્કમનં તે સેય્યો, નો પટિક્કમન”ન્તિ.

અથ ખો અનાથપિણ્ડિકસ્સ ગહપતિસ્સ અન્ધકારો અન્તરધાયિ, આલોકો પાતુરહોસિ, યં અહોસિ ભયં છમ્ભિતત્તં લોમહંસો, સો પટિપ્પસ્સમ્ભિ. અથ ખો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ યેન સીતવનં યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ.

તેન ખો પન સમયેન ભગવા રત્તિયા પચ્ચૂસસમયં પચ્ચુટ્ઠાય અબ્ભોકાસે ચઙ્કમતિ. અદ્દસા ખો ભગવા અનાથપિણ્ડિકં ગહપતિં દૂરતોવ આગચ્છન્તં. દિસ્વાન ચઙ્કમા ઓરોહિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. નિસજ્જ ખો ભગવા અનાથપિણ્ડિકં ગહપતિં એતદવોચ – “એહિ સુદત્તા”તિ. અથ ખો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ, નામેન મં ભગવા આલપતીતિ, હટ્ઠો ઉદગ્ગો તત્થેવ ભગવતો પાદેસુ સિરસા નિપતિત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – “કચ્ચિ, ભન્તે, ભગવા સુખમસયિત્થા”તિ?

“સબ્બદા વે સુખં સેતિ, બ્રાહ્મણો પરિનિબ્બુતો;
યો ન લિમ્પતિ કામેસુ, સીતિભૂતો નિરૂપધિ.

“સબ્બા આસત્તિયો છેત્વા, વિનેય્ય હદયે દરં;
ઉપસન્તો સુખં સેતિ, સન્તિં પપ્પુય્ય ચેતસા”તિ [ચેતસોતિ (સી॰)].

૯. પઠમસુક્કાસુત્તં

૨૪૩. એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ વેળુવને કલન્દકનિવાપે. તેન ખો પન સમયેન સુક્કા ભિક્ખુની મહતિયા પરિસાય પરિવુતા ધમ્મં દેસેતિ. અથ ખો સુક્કાય ભિક્ખુનિયા અભિપ્પસન્નો યક્ખો રાજગહે રથિકાય રથિકં સિઙ્ઘાટકેન સિઙ્ઘાટકં ઉપસઙ્કમિત્વા તાયં વેલાયં ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

“કિં મે કતા રાજગહે મનુસ્સા, મધુપીતાવ સેયરે;
યે સુક્કં ન પયિરુપાસન્તિ, દેસેન્તિં અમતં પદં.

“તઞ્ચ પન અપ્પટિવાનીયં, અસેચનકમોજવં;
પિવન્તિ મઞ્ઞે સપ્પઞ્ઞા, વલાહકમિવ પન્થગૂ”તિ [વલાહકમિવદ્ધગૂતિ (સી॰)].

૧૦. દુતિયસુક્કાસુત્તં

૨૪૪. એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ વેળુવને કલન્દકનિવાપે. તેન ખો પન સમયેન અઞ્ઞતરો ઉપાસકો સુક્કાય ભિક્ખુનિયા ભોજનં અદાસિ. અથ ખો સુક્કાય ભિક્ખુનિયા અભિપ્પસન્નો યક્ખો રાજગહે રથિકાય રથિકં સિઙ્ઘાટકેન સિઙ્ઘાટકં ઉપસઙ્કમિત્વા તાયં વેલાયં ઇમં ગાથં અભાસિ –

“પુઞ્ઞં વત પસવિ બહું, સપ્પઞ્ઞો વતાયં ઉપાસકો;
યો સુક્કાય અદાસિ ભોજનં, સબ્બગન્થેહિ વિપ્પમુત્તિયા”તિ [વિપ્પમુત્તાયાતિ (સ્યા॰ કં॰)].

૧૧. ચીરાસુત્તં

૨૪૫. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ વેળુવને કલન્દકનિવાપે. તેન ખો પન સમયેન અઞ્ઞતરો ઉપાસકો ચીરાય [ચિરાય (ક॰)] ભિક્ખુનિયા ચીવરં અદાસિ. અથ ખો ચીરાય ભિક્ખુનિયા અભિપ્પસન્નો યક્ખો રાજગહે રથિકાય રથિકં સિઙ્ઘાટકેન સિઙ્ઘાટકં ઉપસઙ્કમિત્વા તાયં વેલાયં ઇમં ગાથં અભાસિ –

“પુઞ્ઞં વત પસવિ બહું, સપ્પઞ્ઞો વતાયં ઉપાસકો;
યો ચીરાય અદાસિ ચીવરં, સબ્બયોગેહિ વિપ્પમુત્તિયા”તિ [વિપ્પમુત્તાયાતિ (સ્યા॰ કં॰)].

૧૨. આળવકસુત્તં

૨૪૬. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા આળવિયં વિહરતિ આળવકસ્સ યક્ખસ્સ ભવને. અથ ખો આળવકો યક્ખો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – “નિક્ખમ, સમણા”તિ. “સાધાવુસો”તિ ભગવા નિક્ખમિ. “પવિસ, સમણા”તિ. “સાધાવુસો”તિ ભગવા પાવિસિ. દુતિયમ્પિ ખો આળવકો યક્ખો ભગવન્તં એતદવોચ – “નિક્ખમ, સમણા”તિ. “સાધાવુસો”તિ ભગવા નિક્ખમિ. “પવિસ, સમણા”તિ. “સાધાવુસો”તિ ભગવા પાવિસિ. તતિયમ્પિ ખો આળવકો યક્ખો ભગવન્તં એતદવોચ – “નિક્ખમ, સમણા”તિ. “સાધાવુસો”તિ ભગવા નિક્ખમિ. “પવિસ, સમણા”તિ. “સાધાવુસો”તિ ભગવા પાવિસિ. ચતુત્થમ્પિ ખો આળવકો યક્ખો ભગવન્તં એતદવોચ – “નિક્ખમ, સમણા”તિ. “ન ખ્વાહં તં, આવુસો, નિક્ખમિસ્સામિ. યં તે કરણીયં તં કરોહી”તિ. “પઞ્હં તં, સમણ, પુચ્છિસ્સામિ. સચે મે ન બ્યાકરિસ્સસિ, ચિત્તં વા તે ખિપિસ્સામિ, હદયં વા તે ફાલેસ્સામિ, પાદેસુ વા ગહેત્વા પારગઙ્ગાય ખિપિસ્સામી”તિ. “ન ખ્વાહં તં, આવુસો, પસ્સામિ સદેવકે લોકે સમારકે સબ્રહ્મકે સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય, યે મે ચિત્તં વા ખિપેય્ય હદયં વા ફાલેય્ય, પાદેસુ વા ગહેત્વા પારગઙ્ગાય ખિપેય્ય. અપિ ચ ત્વં, આવુસો, પુચ્છ યદા કઙ્ખસી”તિ [(અથ ખો આળવકો યક્ખો ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ.) (સી॰)].

“કિંસૂધ વિત્તં પુરિસસ્સ સેટ્ઠં, કિંસુ સુચિણ્ણં સુખમાવહાતિ;
કિંસુ હવે સાદુતરં રસાનં, કથંજીવિં જીવિતમાહુ સેટ્ઠ”ન્તિ.

“સદ્ધીધ વિત્તં પુરિસ્સ સેટ્ઠં, ધમ્મો સુચિણ્ણો સુખમાવહાતિ;
સચ્ચં હવે સાદુતરં રસાનં, પઞ્ઞાજીવિં જીવિતમાહુ સેટ્ઠ”ન્તિ.

“કથંસુ તરતિ ઓઘં, કથંસુ તરતિ અણ્ણવં;
કથંસુ દુક્ખમચ્ચેતિ, કથંસુ પરિસુજ્ઝતી”તિ.

“સદ્ધાય તરતિ ઓઘં, અપ્પમાદેન અણ્ણવં;
વીરિયેન દુક્ખમચ્ચેતિ, પઞ્ઞાય પરિસુજ્ઝતી”તિ.

“કથંસુ લભતે પઞ્ઞં, કથંસુ વિન્દતે ધનં;
કથંસુ કિત્તિં પપ્પોતિ, કથં મિત્તાનિ ગન્થતિ;
અસ્મા લોકા પરં લોકં, કથં પેચ્ચ ન સોચતી”તિ.

“સદ્દહાનો અરહતં, ધમ્મં નિબ્બાનપત્તિયા;
સુસ્સૂસં [સુસ્સૂસા (સી॰ પી॰)] લભતે પઞ્ઞં, અપ્પમત્તો વિચક્ખણો.

“પતિરૂપકારી ધુરવા, ઉટ્ઠાતા વિન્દતે ધનં;
સચ્ચેન કિત્તિં પપ્પોતિ, દદં મિત્તાનિ ગન્થતિ;
અસ્મા લોકા પરં લોકં, એવં પેચ્ચ ન સોચતિ.

“યસ્સેતે ચતુરો ધમ્મા, સદ્ધસ્સ ઘરમેસિનો;
સચ્ચં દમ્મો ધિતિ ચાગો, સ વે પેચ્ચ ન સોચતિ.

“ઇઙ્ઘ અઞ્ઞેપિ પુચ્છસ્સુ, પુથૂ સમણબ્રાહ્મણે;
યદિ સચ્ચા દમ્મા ચાગા, ખન્ત્યા ભિય્યોધ વિજ્જતી”તિ.

“કથં નુ દાનિ પુચ્છેય્યં, પુથૂ સમણબ્રાહ્મણે;
યોહં [સોહં (સી॰), સ્વાહં (ક॰)] અજ્જ પજાનામિ, યો અત્થો સમ્પરાયિકો.

“અત્થાય વત મે બુદ્ધો, વાસાયાળવિમાગમા [માગતો (પી॰ ક॰)];
યોહં [સોહં (સી॰)] અજ્જ પજાનામિ, યત્થ દિન્નં મહપ્ફલં.

“સો અહં વિચરિસ્સામિ, ગામા ગામં પુરા પુરં;
નમસ્સમાનો સમ્બુદ્ધં, ધમ્મસ્સ ચ સુધમ્મત”ન્તિ.

યક્ખસંયુત્તં સમત્તં.

તસ્સુદ્દાનં –

ઇન્દકો સક્ક સૂચિ ચ, મણિભદ્દો ચ સાનુ ચ;
પિયઙ્કર પુનબ્બસુ સુદત્તો ચ, દ્વે સુક્કા ચીરઆળવીતિ દ્વાદસ.

૧૧. સક્કસંયુત્તં

૧. પઠમવગ્ગો

૧. સુવીરસુત્તં

૨૪૭. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ભિક્ખવો’’તિ. ‘‘ભદન્તે’’તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘ભૂતપુબ્બં, ભિક્ખવે, અસુરા દેવે અભિયંસુ. અથ ખો, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો સુવીરં દેવપુત્તં આમન્તેસિ – ‘એતે, તાત સુવીર, અસુરા દેવે અભિયન્તિ. ગચ્છ, તાત સુવીર, અસુરે પચ્ચુય્યાહી’તિ. ‘એવં ભદ્દન્તવા’તિ ખો, ભિક્ખવે, સુવીરો દેવપુત્તો સક્કસ્સ દેવાનમિન્દસ્સ પટિસ્સુત્વા પમાદં આપાદેસિ [આહરેસિ (કત્થચિ) નવઙ્ગુત્તરે સીહનાદસુત્તેપિ]. દુતિયમ્પિ ખો, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો સુવીરં દેવપુત્તં આમન્તેસિ – ‘એતે, તાત સુવીર, અસુરા દેવે અભિયન્તિ. ગચ્છ, તાત સુવીર, અસુરે પચ્ચુય્યાહી’તિ. ‘એવં ભદ્દન્તવા’તિ ખો, ભિક્ખવે, સુવીરો દેવપુત્તો સક્કસ્સ દેવાનમિન્દસ્સ પટિસ્સુત્વા દુતિયમ્પિ પમાદં આપાદેસિ. તતિયમ્પિ ખો, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો સુવીરં દેવપુત્તં આમન્તેસિ – ‘એતે, તાત સુવીર, અસુરા દેવે અભિયન્તિ. ગચ્છ, તાત સુવીર, અસુરે પચ્ચુય્યાહી’તિ . ‘એવં ભદ્દન્તવા’તિ ખો, ભિક્ખવે, સુવીરો દેવપુત્તો સક્કસ્સ દેવાનમિન્દસ્સ પટિસ્સુત્વા તતિયમ્પિ પમાદં આપાદેસિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો સુવીરં દેવપુત્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘અનુટ્ઠહં અવાયામં, સુખં યત્રાધિગચ્છતિ;
સુવીર તત્થ ગચ્છાહિ, મઞ્ચ તત્થેવ પાપયા’’તિ.

‘‘અલસ્વસ્સ [અલસ’સ્સ (સી॰ પી॰), અલસ્વાયં (સ્યા॰ કં॰)] અનુટ્ઠાતા, ન ચ કિચ્ચાનિ કારયે;
સબ્બકામસમિદ્ધસ્સ, તં મે સક્ક વરં દિસા’’તિ.

‘‘યત્થાલસો અનુટ્ઠાતા, અચ્ચન્તં સુખમેધતિ;
સુવીર તત્થ ગચ્છાહિ, મઞ્ચ તત્થેવ પાપયા’’તિ.

‘‘અકમ્મુના [અકમ્મના (સી॰ પી॰)] દેવસેટ્ઠ, સક્ક વિન્દેમુ યં સુખં;
અસોકં અનુપાયાસં, તં મે સક્ક વરં દિસા’’તિ.

‘‘સચે અત્થિ અકમ્મેન, કોચિ ક્વચિ ન જીવતિ;
નિબ્બાનસ્સ હિ સો મગ્ગો, સુવીર તત્થ ગચ્છાહિ;
મઞ્ચ તત્થેવ પાપયા’’તિ.

‘‘સો હિ નામ, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો સકં પુઞ્ઞફલં ઉપજીવમાનો દેવાનં તાવતિંસાનં ઇસ્સરિયાધિપચ્ચં રજ્જં કારેન્તો ઉટ્ઠાનવીરિયસ્સ વણ્ણવાદી ભવિસ્સતિ. ઇધ ખો તં, ભિક્ખવે, સોભેથ, યં તુમ્હે

એવં સ્વાક્ખાતે ધમ્મવિનયે પબ્બજિતા સમાના ઉટ્ઠહેય્યાથ ઘટેય્યાથ વાયમેય્યાથ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય, અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાયા''તિ.

૨. સુસીમસુત્તં

૨૪૮. સાવત્થિયં. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''ભિક્ખવો''તિ. ''ભદન્તે''તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

''ભૂતપુબ્બં, ભિક્ખવે, અસુરા દેવે અભિયંસુ. અથ ખો, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો સુસીમં [સુસિમં (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] દેવપુત્તં આમન્તેસિ – 'એતે, તાત સુસીમ, અસુરા દેવે અભિયન્તિ. ગચ્છ, તાત સુસીમ, અસુરે પચ્ચુય્યાહી'તિ. 'એવં ભદ્દન્તવા'તિ ખો, ભિક્ખવે, સુસીમો દેવપુત્તો સક્કસ્સ દેવાનમિન્દસ્સ પટિસ્સુત્વા પમાદં આપાદેસિ. દુતિયમ્પિ ખો, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો સુસીમં દેવપુત્તં આમન્તેસિ...પે॰... દુતિયમ્પિ પમાદં આપાદેસિ. તતિયમ્પિ ખો, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો સુસીમં દેવપુત્તં આમન્તેસિ...પે॰... તતિયમ્પિ પમાદં આપાદેસિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો સુસીમં દેવપુત્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''અનુટ્ઠહં અવાયામં, સુખં યત્રાધિગચ્છતિ;
સુસીમ તત્થ ગચ્છાહિ, મઞ્ચ તત્થેવ પાપયા''તિ.

''અલસ્વસ્સ અનુટ્ઠાતા, ન ચ કિચ્ચાનિ કારયે;
સબ્બકામસમિદ્ધસ્સ, તં મે સક્ક વરં દિસા''તિ.

''યત્થાલસો અનુટ્ઠાતા, અચ્ચન્તં સુખમેધતિ;
સુસીમ તત્થ ગચ્છાહિ, મઞ્ચ તત્થેવ પાપયા''તિ.

''અકમ્મુના દેવસેટ્ઠ, સક્ક વિન્દેમુ યં સુખં;
અસોકં અનુપાયાસં, તં મે સક્ક વરં દિસા''તિ.

''સચે અત્થિ અકમ્મેન, કોચિ ક્વચિ ન જીવતિ;
નિબ્બાનસ્સ હિ સો મગ્ગો, સુસીમ તત્થ ગચ્છાહિ;
મઞ્ચ તત્થેવ પાપયા''તિ.

''સો હિ નામ, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો સકં પુઞ્ઞફલં ઉપજીવમાનો દેવાનં તાવતિંસાનં ઇસ્સરિયાધિપચ્ચં રજ્જં કારેન્તો ઉટ્ઠાનવીરિયસ્સ વણ્ણવાદી ભવિસ્સતિ. ઇધ ખો તં, ભિક્ખવે, સોભેથ, યં તુમ્હે એવં સ્વાક્ખાતે ધમ્મવિનયે પબ્બજિતા સમાના ઉટ્ઠહેય્યાથ ઘટેય્યાથ વાયમેય્યાથ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા, અનધિગતસ્સ અધિગમાય, અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાયા''તિ.

૩. ધજગ્ગસુત્તં

૨૪૯. સાવત્થિયં . તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ભિક્ખવો’’તિ . ‘‘ભદન્તે’’તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘ભૂતપુબ્બં, ભિક્ખવે, દેવાસુરસઙ્ગામો સમુપબ્યૂળ્હો અહોસિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો દેવે તાવતિંસે આમન્તેસિ –

‘સચે, મારિસા, દેવાનં સઙ્ગામગતાનં ઉપ્પજ્જેય્ય ભયં વા છમ્ભિતત્તં વા લોમહંસો વા, મમેવ તસ્મિં સમયે ધજગ્ગં ઉલ્લોકેય્યાથ. મમઞ્હિ વો ધજગ્ગં ઉલ્લોકયતં યં ભવિસ્સતિ ભયં વા છમ્ભિતત્તં વા લોમહંસો વા, સો પહીયિસ્સતિ’.

‘નો ચે મે ધજગ્ગં ઉલ્લોકેય્યાથ, અથ પજાપતિસ્સ દેવરાજસ્સ ધજગ્ગં ઉલ્લોકેય્યાથ. પજાપતિસ્સ હિ વો દેવરાજસ્સ ધજગ્ગં ઉલ્લોકયતં યં ભવિસ્સતિ ભયં વા છમ્ભિતત્તં વા લોમહંસો વા, સો પહીયિસ્સતિ’.

‘નો ચે પજાપતિસ્સ દેવરાજસ્સ ધજગ્ગં ઉલ્લોકેય્યાથ, અથ વરુણસ્સ દેવરાજસ્સ ધજગ્ગં ઉલ્લોકેય્યાથ. વરુણસ્સ હિ વો દેવરાજસ્સ ધજગ્ગં ઉલ્લોકયતં યં ભવિસ્સતિ ભયં વા છમ્ભિતત્તં વા લોમહંસો વા, સો પહીયિસ્સતિ’.

‘નો ચે વરુણસ્સ દેવરાજસ્સ ધજગ્ગં ઉલ્લોકેય્યાથ, અથ ઈસાનસ્સ દેવરાજસ્સ ધજગ્ગં ઉલ્લોકેય્યાથ. ઈસાનસ્સ હિ વો દેવરાજસ્સ ધજગ્ગં ઉલ્લોકયતં યં ભવિસ્સતિ ભયં વા છમ્ભિતત્તં વા લોમહંસો વા, સો પહીયિસ્સતી’’’તિ.

‘‘તં ખો પન, ભિક્ખવે, સક્કસ્સ વા દેવાનમિન્દસ્સ ધજગ્ગં ઉલ્લોકયતં, પજાપતિસ્સ વા દેવરાજસ્સ ધજગ્ગં ઉલ્લોકયતં, વરુણસ્સ વા દેવરાજસ્સ ધજગ્ગં ઉલ્લોકયતં, ઈસાનસ્સ વા દેવરાજસ્સ ધજગ્ગં ઉલ્લોકયતં યં ભવિસ્સતિ ભયં વા છમ્ભિતત્તં વા લોમહંસો વા, સો પહીયેથાપિ નોપિ પહીયેથ [નો પહીયેથ (ક॰)].

‘‘તં કિસ્સ હેતુ? સક્કો હિ, ભિક્ખવે, દેવાનમિન્દો અવીતરાગો અવીતદોસો અવીતમોહો ભીરુ છમ્ભી ઉત્રાસી પલાયીતિ.

‘‘અહઞ્ચ ખો, ભિક્ખવે, એવં વદામિ – ‘સચે તુમ્હાકં, ભિક્ખવે, અરઞ્ઞગતાનં વા રુક્ખમૂલગતાનં વા સુઞ્ઞાગારગતાનં વા ઉપ્પજ્જેય્ય ભયં વા છમ્ભિતત્તં વા લોમહંસો વા, મમેવ તસ્મિં સમયે અનુસ્સરેય્યાથ – ઇતિપિ સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો વિજ્જાચરણસમ્પન્નો સુગતો લોકવિદૂ અનુત્તરો પુરિસદમ્મસારથિ સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા’તિ. મમઞ્હિ વો, ભિક્ખવે, અનુસ્સરતં યં ભવિસ્સતિ ભયં વા છમ્ભિતત્તં વા લોમહંસો વા, સો પહીયિસ્સતિ.

‘‘નો ચે મં અનુસ્સરેય્યાથ, અથ ધમ્મં અનુસ્સરેય્યાથ – ‘સ્વાક્ખાતો ભગવતા ધમ્મો સન્દિટ્ઠિકો અકાલિકો એહિપસ્સિકો ઓપનેય્યિકો પચ્ચત્તં વેદિતબ્બો વિઞ્ઞૂહી’તિ. ધમ્મઞ્હિ વો, ભિક્ખવે, અનુસ્સરતં યં ભવિસ્સતિ ભયં વા છમ્ભિતત્તં વા લોમહંસો વા, સો પહીયિસ્સતિ.

‘‘નો ચે ધમ્મં અનુસ્સરેય્યાથ, અથ સઙ્ઘં અનુસ્સરેય્યાથ – ‘સુપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો ઉજુપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો ઞાયપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો સામીચિપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો, યદિદં ચત્તારિ પુરિસયુગાનિ અટ્ઠ પુરિસપુગ્ગલા એસ ભગવતો સાવકસઙ્ઘો, આહુનેય્યો પાહુનેય્યો દક્ખિણેય્યો અઞ્જલિકરણીયો અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સા’તિ. સઙ્ઘઞ્હિ વો, ભિક્ખવે, અનુસ્સરતં યં ભવિસ્સતિ ભયં વા છમ્ભિતત્તં વા લોમહંસો વા, સો પહીયિસ્સતિ.

‘‘તં કિસ્સ હેતુ? તથાગતો હિ, ભિક્ખવે, અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો વીતરાગો વીતદોસો વીતમોહો અભીરુ અચ્છમ્ભી અનુત્રાસી અપલાયી’’તિ. ઇદમવોચ ભગવા. ઇદં વત્વાન સુગતો અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

‘‘અરઞ્ઞે રુક્ખમૂલે વા, સુઞ્ઞાગારેવ ભિક્ખવો;
અનુસ્સરેથ [અનુસ્સરેય્યાથ (ક॰) પદસિદ્ધિ પન ચિન્તેતબ્બા] સમ્બુદ્ધં, ભયં તુમ્હાક નો સિયા.

‘‘નો ચે બુદ્ધં સરેય્યાથ, લોકજેટ્ઠં નરાસભં;
અથ ધમ્મં સરેય્યાથ, નિય્યાનિકં સુદેસિતં.

‘‘નો ચે ધમ્મં સરેય્યાથ, નિય્યાનિકં સુદેસિતં;
અથ સઙ્ઘં સરેય્યાથ, પુઞ્ઞક્ખેત્તં અનુત્તરં.

‘‘એવં બુદ્ધં સરન્તાનં, ધમ્મં સઙ્ઘઞ્ચ ભિક્ખવો;
ભયં વા છમ્ભિતત્તં વા, લોમહંસો ન હેસ્સતી’’તિ.

૪. વેપચિત્તિસુત્તં

૨૫૦. સાવત્થિનિદાનં. ‘‘ભૂતપુબ્બં , ભિક્ખવે, દેવાસુરસઙ્ગામો સમુપબ્યૂળ્હો અહોસિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, વેપચિત્તિ અસુરિન્દો અસુરે આમન્તેસિ – ‘સચે, મારિસા, દેવાનં અસુરસઙ્ગામે સમુપબ્યૂળ્હે અસુરા જિનેય્યું દેવા પરાજિનેય્યું [પરાજેય્યું (સી॰ પી॰)], યેન નં સક્કં દેવાનમિન્દં કણ્ઠપઞ્ચમેહિ બન્ધનેહિ બન્ધિત્વા મમ સન્તિકે આનેય્યાથ અસુરપુર’ન્તિ. સક્કોપિ ખો, ભિક્ખવે, દેવાનમિન્દો દેવે તાવતિંસે આમન્તેસિ – ‘સચે, મારિસા, દેવાનં અસુરસઙ્ગામે સમુપબ્યૂળ્હે દેવા જિનેય્યું અસુરા પરાજિનેય્યું, યેન નં વેપચિત્તિં અસુરિન્દં કણ્ઠપઞ્ચમેહિ બન્ધનેહિ બન્ધિત્વા મમ સન્તિકે આનેય્યાથ સુધમ્મસભ’’’ન્તિ. તસ્મિં ખો પન, ભિક્ખવે, સઙ્ગામે દેવા જિનિંસુ , અસુરા પરાજિનિંસુ [પરાજિંસુ (સી॰ પી॰)]. અથ ખો, ભિક્ખવે, દેવા તાવતિંસા વેપચિત્તિં અસુરિન્દં કણ્ઠપઞ્ચમેહિ બન્ધનેહિ બન્ધિત્વા સક્કસ્સ દેવાનમિન્દસ્સ સન્તિકે આનેસું સુધમ્મસભં. તત્ર સુદં, ભિક્ખવે, વેપચિત્તિ અસુરિન્દો કણ્ઠપઞ્ચમેહિ બન્ધનેહિ બદ્ધો સક્કં દેવાનમિન્દં સુધમ્મસભં પવિસન્તઞ્ચ નિક્ખમન્તઞ્ચ અસબ્ભાહિ ફરુસાહિ વાચાહિ અક્કોસતિ પરિભાસતિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, માતલિ સઙ્ગાહકો સક્કં દેવાનમિન્દં ગાથાહિ અજ્ઝભાસિ –

‘‘ભયા નુ મઘવા સક્ક, દુબ્બલ્યા નો તિતિક્ખસિ;
સુણન્તો ફરુસં વાચં, સમ્મુખા વેપચિત્તિનો’’તિ.

‘‘નાહં ભયા ન દુબ્બલ્યા, ખમામિ વેપચિત્તિનો;
કથઞ્હિ માદિસો વિઞ્ઞૂ, બાલેન પટિસંયુજે’’તિ.

‘‘ભિય્યો બાલા પભિજ્જેય્યું, નો ચસ્સ પટિસેધકો;
તસ્મા ભુસેન દણ્ડેન, ધીરો બાલં નિસેધયે’’તિ.

‘‘એતદેવ અહં મઞ્ઞે, બાલસ્સ પટિસેધનં;
પરં સઙ્કુપિતં ઞત્વા, યો સતો ઉપસમ્મતી’’તિ.

‘‘એતદેવ તિતિક્ખાય, વજ્જં પસ્સામિ વાસવ;
યદા નં મઞ્ઞતિ બાલો, ભયા મ્યાયં તિતિક્ખતિ;
અજ્ઝારુહતિ દુમ્મેધો, ગોવ ભિય્યો પલાયિન’’ન્તિ.

‘‘કામં મઞ્ઞતુ વા મા વા, ભયા મ્યાયં તિતિક્ખતિ;
સદત્થપરમા અત્થા, ખન્ત્યા ભિય્યો ન વિજ્જતિ.

‘‘યો હવે બલવા સન્તો, દુબ્બલસ્સ તિતિક્ખતિ;
તમાહુ પરમં ખન્તિં, નિચ્ચં ખમતિ દુબ્બલો.

‘‘અબલં તં બલં આહુ, યસ્સ બાલબલં બલં;
બલસ્સ ધમ્મગુત્તસ્સ, પટિવત્તા ન વિજ્જતિ.

‘‘તસ્સેવ તેન પાપિયો, યો કુદ્ધં પટિકુજ્ઝતિ;
કુદ્ધં અપ્પટિકુજ્ઝન્તો, સઙ્ગામં જેતિ દુજ્જયં.

‘‘ઉભિન્નમત્થં ચરતિ, અત્તનો ચ પરસ્સ ચ;
પરં સઙ્કુપિતં ઞત્વા, યો સતો ઉપસમ્મતિ.

‘‘ઉભિન્નં તિકિચ્છન્તાનં, અત્તનો ચ પરસ્સ ચ;
જના મઞ્ઞન્તિ બાલોતિ, યે ધમ્મસ્સ અકોવિદા’’તિ.

‘‘સો હિ નામ, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો સકં પુઞ્ઞફલં ઉપજીવમાનો દેવાનં તાવતિંસાનં ઇસ્સરિયાધિપચ્ચં રજ્જં કારેન્તો ખન્તિસોરચ્ચસ્સ વણ્ણવાદી ભવિસ્સતિ. ઇધ ખો તં, ભિક્ખવે, સોભેથ યં તુમ્હે એવં સ્વાક્ખાતે ધમ્મવિનયે પબ્બજિતા સમાના ખમા ચ ભવેય્યાથ સોરતા ચા’’તિ.

૫. સુભાસિતજયસુત્તં

૨૫૧. સાવત્થિનિદાનં. ‘‘ભૂતપુબ્બં, ભિક્ખવે, દેવાસુરસઙ્ગામો સમુપબ્યૂળ્હો અહોસિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, વેપચિત્તિ અસુરિન્દો સક્કં દેવાનમિન્દં એતદવોચ – ‘હોતુ, દેવાનમિન્દ, સુભાસિતેન જયો’તિ. ‘હોતુ, વેપચિત્તિ, સુભાસિતેન જયો’તિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, દેવા ચ અસુરા ચ પારિસજ્જે ઠપેસું – ‘ઇમે નો સુભાસિતદુબ્ભાસિતં આજાનિસ્સન્તી’તિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, વેપચિત્તિં અસુરિન્દો સક્કં દેવાનમિન્દં એતદવોચ – ‘ભણ, દેવાનમિન્દ,

ગાથ’ન્તિ. એવં વુત્તે, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો વેપચિત્તિ અસુરિન્દં એતદવોચ – ‘તુમ્હે ખ્વેત્થ, વેપચિત્તિ, પુબ્બદેવા. ભણ, વેપચિત્તિ, ગાથ’ન્તિ. એવં વુત્તે, ભિક્ખવે, વેપચિત્તિ અસુરિન્દો ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘ભિય્યો બાલા પભિજ્જેય્યું, નો ચસ્સ પટિસેધકો;
તસ્મા ભુસેન દણ્ડેન, ધીરો બાલં નિસેધયે’’તિ.

‘‘ભાસિતાય ખો પન, ભિક્ખવે, વેપચિત્તિના અસુરિન્દેન ગાથાય અસુરા અનુમોદિંસુ, દેવા તુણ્હી અહેસું. અથ ખો, ભિક્ખવે, વેપચિત્તિ અસુરિન્દો સક્કં દેવાનમિન્દં એતદવોચ – ‘ભણ, દેવાનમિન્દ, ગાથ’ન્તિ. એવં વુત્તે, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘એતદેવ અહં મઞ્ઞે, બાલસ્સ પટિસેધનં;
પરં સઙ્કુપિતં ઞત્વા, યો સતો ઉપસમ્મતી’’તિ.

‘‘ભાસિતાય ખો પન, ભિક્ખવે, સક્કેન દેવાનમિન્દેન ગાથાય, દેવા અનુમોદિંસુ, અસુરા તુણ્હી અહેસું. અથ ખો, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો વેપચિત્તિં અસુરિન્દં એતદવોચ – ‘ભણ, વેપચિત્તિ, ગાથ’ન્તિ. એવં વુત્તે, ભિક્ખવે, વેપચિત્તિ અસુરિન્દો ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘એતદેવ તિતિક્ખાય, વજ્જં પસ્સામિ વાસવ;
યદા નં મઞ્ઞતિ બાલો, ભયા મ્યાયં તિતિક્ખતિ;
અજ્ઝારુહતિ દુમ્મેધો, ગોવ ભિય્યો પલાયિન’’ન્તિ.

‘‘ભાસિતાય ખો પન, ભિક્ખવે, વેપચિત્તિના અસુરિન્દેન ગાથાય અસુરા અનુમોદિંસુ, દેવા તુણ્હી અહેસું. અથ ખો, ભિક્ખવે, વેપચિત્તિ અસુરિન્દો સક્કં દેવાનમિન્દં એતદવોચ – ‘ભણ, દેવાનમિન્દ, ગાથ’ન્તિ. એવં વુત્તે, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

‘‘કામં મઞ્ઞતુ વા મા વા, ભયા મ્યાયં તિતિક્ખતિ;
સદત્થપરમા અત્થા, ખન્ત્યા ભિય્યો ન વિજ્જતિ.

‘‘યો હવે બલવા સન્તો, દુબ્બલસ્સ તિતિક્ખતિ;
તમાહુ પરમં ખન્તિં, નિચ્ચં ખમતિ દુબ્બલો.

‘‘અબલં તં બલં આહુ, યસ્સ બાલબલં બલં;
બલસ્સ ધમ્મગુત્તસ્સ, પટિવત્તા ન વિજ્જતિ.

‘‘તસ્સેવ તેન પાપિયો, યો કુદ્ધં પટિકુજ્ઝતિ;
કુદ્ધં અપ્પટિકુજ્ઝન્તો, સઙ્ગામં જેતિ દુજ્જયં.

‘‘ઉભિન્નમત્થં ચરતિ, અત્તનો ચ પરસ્સ ચ;
પરં સઙ્કુપિતં ઞત્વા, યો સતો ઉપસમ્મતિ.

‘‘ઉભિન્નં તિકિચ્છન્તાનં, અત્તનો ચ પરસ્સ ચ;
જના મઞ્ઞન્તિ બાલોતિ, યે ધમ્મસ્સ અકોવિદા’’તિ.

‘‘ભાસિતાસુ ખો પન, ભિક્ખવે, સક્કેન દેવાનમિન્દેન ગાથાસુ, દેવા અનુમોદિંસુ, અસુરા તુણ્હી અહેસું. અથ ખો, ભિક્ખવે, દેવાનઞ્ચ અસુરાનઞ્ચ પારિસજ્જા એતદવોચું – ‘ભાસિતા ખો વેપચિત્તિના અસુરિન્દેન ગાથાયો. તા ચ ખો સદણ્ડાવચરા સસત્થાવચરા, ઇતિ ભણ્ડનં ઇતિ વિગ્ગહો ઇતિ કલહો. ભાસિતા ખો [ભાસિતા ખો પન (સી॰)] સક્કેન દેવાનમિન્દેન ગાથાયો. તા ચ ખો અદણ્ડાવચરા અસત્થાવચરા, ઇતિ અભણ્ડનં ઇતિ અવિગ્ગહો ઇતિ અકલહો. સક્કસ્સ દેવાનમિન્દસ્સ સુભાસિતેન જયો’તિ. ઇતિ ખો, ભિક્ખવે સક્કસ્સ દેવાનમિન્દસ્સ સુભાસિતેન જયો અહોસી’’તિ.

૬. કુલાવકસુત્તં

૨૫૨. સાવત્થિયં. ‘‘ભૂતપુબ્બં, ભિક્ખવે, દેવાસુરસઙ્ગામો સમુપબ્યૂળ્હો અહોસિ. તસ્મિં ખો પન, ભિક્ખવે, સઙ્ગામે અસુરા જિનિંસુ , દેવા પરાજિનિંસુ. પરાજિતા ચ ખો, ભિક્ખવે, દેવા અપાયંસ્વેવ ઉત્તરેનમુખા, અભિયંસ્વેવ ને અસુરા. અથ ખો, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો માતલિં સઙ્ગાહકં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘કુલાવકા માતલિ સિમ્બલિસ્મિં,
ઈસામુખેન પરિવજ્જયસ્સુ;
કામં ચજામ અસુરેસુ પાણં,
માયિમે દિજા વિકુલાવકા [વિકુલાવા (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] અહેસુ’’ન્તિ.

‘‘‘એવં ભદ્દન્તવા’તિ ખો, ભિક્ખવે, માતલિ સઙ્ગાહકો સક્કસ્સ દેવાનમિન્દસ્સ પટિસ્સુત્વા સહસ્સયુત્તં આજઞ્ઞરથં પચ્ચુદાવત્તેસિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, અસુરાનં એતદહોસિ – ‘પચ્ચુદાવત્તો ખો દાનિ સક્કસ્સ દેવાનમિન્દસ્સ સહસ્સયુત્તો આજઞ્ઞરથો . દુતિયમ્પિ ખો દેવા અસુરેહિ સઙ્ગામેસ્સન્તીતિ ભીતા અસુરપુરમેવ પાવિસિંસુ. ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, સક્કસ્સ દેવાનમિન્દસ્સ ધમ્મેન જયો અહોસી’’’તિ.

૭. નદુબ્ભિયસુત્તં

૨૫૩. સાવત્થિયં. ‘‘ભૂતપુબ્બં, ભિક્ખવે, સક્કસ્સ દેવાનમિન્દસ્સ રહોગતસ્સ પટિસલ્લીનસ્સ એવં ચેતસો પરિવિતક્કો ઉદપાદિ – ‘યોપિ મે અસ્સ સુપચ્ચત્થિકો તસ્સપાહં ન દુબ્ભેય્ય’ન્તિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, વેપચિત્તિ અસુરિન્દો સક્કસ્સ દેવાનમિન્દસ્સ ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય યેન સક્કો દેવાનમિન્દો તેનુપસઙ્કમિ. અદ્દસા ખો, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો વેપચિત્તિં અસુરિન્દં દૂરતોવ આગચ્છન્તં. દિસ્વાન વેપચિત્તિં અસુરિન્દં એતદવોચ – ‘તિટ્ઠ, વેપચિત્તિ, ગહિતોસી’’’તિ.

‘‘યદેવ તે, મારિસ, પુબ્બે ચિત્તં, તદેવ ત્વં મા પજહાસી’’તિ [તદેવ ત્વં મારિસ પહાસીતિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰)].

‘‘સપસ્સુ ચ મે, વેપચિત્તિ, અદુબ્ભાયા’’તિ [અદ્રુબ્ભાય (ક॰)].

‘‘યં મુસા ભણતો પાપં, યં પાપં અરિયૂપવાદિનો;

મિત્તદ્દુનો ચ યં પાપં, યં પાપં અકતઞ્ઞુનો;
તમેવ પાપં ફુસતુ [ફુસતિ (સી॰ પી॰)], યો તે દુબ્ભે સુજમ્પતી’’તિ.

૮. વેરોચનઅસુરિન્દસુત્તં

૨૫૪. સાવત્થિયં જેતવને. તેન ખો પન સમયેન ભગવા દિવાવિહારગતો હોતિ પટિસલ્લીનો. અથ ખો સક્કો ચ દેવાનમિન્દો વેરોચનો ચ અસુરિન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા પચ્ચેકં દ્વારબાહં નિસ્સાય અટ્ઠંસુ. અથ ખો વેરોચનો અસુરિન્દો ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘વાયમેથેવ પુરિસો, યાવ અત્થસ્સ નિપ્ફદા;
નિપ્ફન્નસોભનો [સોભિનો (સી॰), સોભણો (પી॰ ક॰)] અત્થો [અત્થા (સી॰)], વેરોચનવચો ઇદ’’ન્તિ.

‘‘વાયમેથેવ પુરિસો, યાવ અત્થસ્સ નિપ્ફદા;
નિપ્ફન્નસોભનો અત્થો [નિપ્ફન્નસોભિનો અત્થા (સી॰ સ્યા॰ કં॰)], ખન્ત્યા ભિય્યો ન વિજ્જતી’’તિ.

‘‘સબ્બે સત્તા અત્થજાતા, તત્થ તત્થ યથારહં;
સંયોગપરમા ત્વેવ, સમ્ભોગા સબ્બપાણિનં;
નિપ્ફન્નસોભનો અત્થો, વેરોચનવચો ઇદ’’ન્તિ.

‘‘સબ્બે સત્તા અત્થજાતા, તત્થ તત્થ યથારહં;
સંયોગપરમા ત્વેવ, સમ્ભોગા સબ્બપાણિનં;
નિપ્ફન્નસોભનો અત્થો, ખન્ત્યા ભિય્યો ન વિજ્જતી’’તિ.

૯. અરઞ્ઞાયતનઇસિસુત્તં

૨૫૫. સાવત્થિયં . ‘‘ભૂતપુબ્બં, ભિક્ખવે, સમ્બહુલા ઇસયો સીલવન્તો કલ્યાણધમ્મા અરઞ્ઞાયતને પણ્ણકુટીસુ સમ્મન્તિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, સક્કો ચ દેવાનમિન્દો વેપચિત્તિ ચ અસુરિન્દો યેન તે ઇસયો સીલવન્તો કલ્યાણધમ્મા તેનુપસઙ્કમિંસુ. અથ ખો, ભિક્ખવે, વેપચિત્તિ અસુરિન્દો પટલિયો [અટલિયો (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰), આટલિયો (ક॰) મ॰ નિ॰ ૨.૪૧૦] ઉપાહના આરોહિત્વા ખગ્ગં ઓલગ્ગેત્વા છત્તેન ધારિયમાનેન અગ્ગદ્વારેન અસ્સમં પવિસિત્વા તે ઇસયો સીલવન્તે કલ્યાણધમ્મે અપબ્યામતો કરિત્વા અતિક્કમિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો પટલિયો ઉપાહના ઓરોહિત્વા ખગ્ગં અઞ્ઞેસં દત્વા છત્તં અપનામેત્વા દ્વારેનેવ અસ્સમં પવિસિત્વા તે ઇસયો સીલવન્તે કલ્યાણધમ્મે અનુવાતં પઞ્જલિકો નમસ્સમાનો અટ્ઠાસિ’’. અથ ખો, ભિક્ખવે, તે ઇસયો સીલવન્તો કલ્યાણધમ્મા સક્કં દેવાનમિન્દં ગાથાય અજ્ઝભાસિંસુ –

‘‘ગન્ધો ઇસીનં ચિરદિક્ખિતાનં,
કાયા ચુતો ગચ્છતિ માલુતેન;
ઇતો પટિક્કમ્મ સહસ્સનેત્ત,
ગન્ધો ઇસીનં અસુચિ દેવરાજા’’તિ.

‘‘ગન્ધો ઇસીનં ચિરદિક્ખિતાનં,
કાયા ચુતો ગચ્છતુ [ગચ્છતિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] માલુતેન,
સુચિત્રપુપ્ફં સિરસ્મિંવ માલં;
ગન્ધં એતં પટિકઙ્ખામ ભન્તે,
ન હેત્થ દેવા પટિકૂલસઞ્ઞિનો’’તિ.

૧૦. સમુદ્દકસુત્તં

૨૫૬. સાવત્થિયં. ‘‘ભૂતપુબ્બં, ભિક્ખવે, સમ્બહુલા ઇસયો સીલવન્તો કલ્યાણધમ્મા સમુદ્દતીરે પણ્ણકુટીસુ સમ્મન્તિ. તેન ખો પન સમયેન દેવાસુરસઙ્ગામો સમુપબ્યૂળ્હો અહોસિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, તેસં ઇસીનં સીલવન્તાનં કલ્યાણધમ્માનં એતદહોસિ – ‘ધમ્મિકા ખો દેવા, અધમ્મિકા અસુરા. સિયાપિ નો અસુરતો ભયં. યંનૂન મયં સમ્બરં અસુરિન્દં ઉપસઙ્કમિત્વા અભયદક્ખિણં યાચેય્યામા’’’તિ. ‘‘અથ ખો, ભિક્ખવે, તે ઇસયો સીલવન્તો કલ્યાણધમ્મા – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં વા બાહં પસારેય્ય, પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય એવમેવ – સમુદ્દતીરે પણ્ણકુટીસુ અન્તરહિતા સમ્બરસ્સ અસુરિન્દસ્સ સમ્મુખે પાતુરહેસું. અથ ખો, ભિક્ખવે, તે ઇસયો સીલવન્તો કલ્યાણધમ્મા સમ્બરં અસુરિન્દં ગાથાય અજ્ઝભાસિંસુ –

‘‘ઇસયો સમ્બરં પત્તા, યાચન્તિ અભયદક્ખિણં;
કામંકરો હિ તે દાતું, ભયસ્સ અભયસ્સ વા’’તિ.

‘‘ઇસીનં અભયં નત્થિ, દુટ્ઠાનં સક્કસેવિનં;
અભયં યાચમાનાનં, ભયમેવ દદામિ વો’’તિ.

‘‘અભયં યાચમાનાનં, ભયમેવ દદાસિ નો;
પટિગ્ગણ્હામ તે એતં, અક્ખયં હોતુ તે ભયં.

‘‘યાદિસં વપતે બીજં, તાદિસં હરતે ફલં;
કલ્યાણકારી કલ્યાણં, પાપકારી ચ પાપકં;
પવુત્તં તાત તે બીજં, ફલં પચ્ચનુભોસ્સસી’’તિ.

‘‘અથ ખો, ભિક્ખવે, તે ઇસયો સીલવન્તો કલ્યાણધમ્મા સમ્બરં અસુરિન્દં અભિસપિત્વા – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં વા બાહં પસારેય્ય, પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય એવમેવ – સમ્બરસ્સ અસુરિન્દસ્સ સમ્મુખે અન્તરહિતા સમુદ્દતીરે પણ્ણકુટીસુ પાતુરહેસું. અથ ખો, ભિક્ખવે, સમ્બરો અસુરિન્દો તેહિ ઇસીહિ સીલવન્તેહિ કલ્યાણધમ્મેહિ અભિસપિતો રત્તિયા સુદં તિક્ખત્તું ઉબ્બિજ્જી’’તિ.

પઠમો વગ્ગો.

તસ્સુદ્દાનં –

સુવીરં સુસીમઞ્ચેવ, ધજગ્ગં વેપચિત્તિનો;

સુભાસિતં જયઞ્ચેવ, કુલાવકં નદુબ્ભિયં;
વેરોચન અસુરિન્દો, ઇસયો અરઞ્ઞકઞ્ચેવ;
ઇસયો ચ સમુદ્દકાતિ.

૨. દુતિયવગ્ગો

૧. વતપદસુત્તં

૨૫૭. સાવત્થિયં . ‘‘સક્કસ્સ, ભિક્ખવે, દેવાનમિન્દસ્સ પુબ્બે મનુસ્સભૂતસ્સ સત્ત વતપદાનિ [વત્તપદાનિ (ક॰)] સમત્તાનિ સમાદિન્નાનિ અહેસું, યેસં સમાદિન્નત્તા સક્કો સક્કત્તં અજ્ઝગા. કતમાનિ સત્ત વતપદાનિ? યાવજીવં માતાપેત્તિભરો અસ્સં, યાવજીવં કુલે જેટ્ઠાપચાયી અસ્સં, યાવજીવં સણ્હવાચો અસ્સં, યાવજીવં અપિસુણવાચો અસ્સં, યાવજીવં વિગતમલમચ્છેરેન ચેતસા અગારં અજ્ઝાવસેય્યં મુત્તચાગો પયતપાણિ વોસ્સગ્ગરતો યાચયોગો દાનસંવિભાગરતો, યાવજીવં સચ્ચવાચો અસ્સં, યાવજીવં અક્કોધનો અસ્સં – સચેપિ મે કોધો ઉપ્પજ્જેય્ય, ખિપ્પમેવ નં પટિવિનેય્ય’’ન્તિ. ‘‘સક્કસ્સ, ભિક્ખવે, દેવાનમિન્દસ્સ પુબ્બે મનુસ્સભૂતસ્સ ઇમાનિ સત્ત વતપદાનિ સમત્તાનિ સમાદિન્નાનિ અહેસું, યેસં સમાદિન્નત્તા સક્કો સક્કત્તં અજ્ઝગા’’તિ.

‘‘માતાપેત્તિભરં જન્તું, કુલે જેટ્ઠાપચાયિનં;
સણ્હં સખિલસમ્ભાસં, પેસુણેય્યપ્પહાયિનં.

‘‘મચ્છેરવિનયે યુત્તં, સચ્ચં કોધાભિભું નરં;
તં વે દેવા તાવતિંસા, આહુ સપ્પુરિસો ઇતી’’તિ.

૨. સક્કનામસુત્તં

૨૫૮. સાવત્થિયં જેતવને. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ એતદવોચ – ‘‘સક્કો, ભિક્ખવે, દેવાનમિન્દો પુબ્બે મનુસ્સભૂતો સમાનો મઘો નામ માણવો અહોસિ, તસ્મા મઘવાતિ વુચ્ચતિ.

‘‘સક્કો, ભિક્ખવે, દેવાનમિન્દો પુબ્બે મનુસ્સભૂતો સમાનો પુરે [પુરે પુરે (સી॰ પી॰)] દાનં અદાસિ, તસ્મા પુરિન્દદોતિ વુચ્ચતિ.

‘‘સક્કો, ભિક્ખવે, દેવાનમિન્દો પુબ્બે મનુસ્સભૂતો સમાનો સક્કચ્ચં દાનં અદાસિ, તસ્મા સક્કોતિ વુચ્ચતિ.

‘‘સક્કો , ભિક્ખવે, દેવાનમિન્દો પુબ્બે મનુસ્સભૂતો સમાનો આવસથં અદાસિ, તસ્મા વાસવોતિ વુચ્ચતિ.

‘‘સક્કો, ભિક્ખવે, દેવાનમિન્દો સહસ્સમ્પિ અત્થાનં મુહુત્તેન ચિન્તેતિ, તસ્મા સહસ્સક્ખોતિ વુચ્ચતિ.

‘‘સક્કસ્સ, ભિક્ખવે, દેવાનમિન્દસ્સ સુજા નામ અસુરકઞ્ઞા પજાપતિ, તસ્મા સુજમ્પતીતિ વુચ્ચતિ.

‘‘સક્કો, ભિક્ખવે, દેવાનમિન્દો દેવાનં તાવતિંસાનં ઇસ્સરિયાધિપચ્ચં રજ્જં કારેતિ, તસ્મા દેવાનમિન્દોતિ વુચ્ચતિ.

‘‘સક્કસ્સ , ભિક્ખવે દેવાનમિન્દસ્સ પુબ્બે મનુસ્સભૂતસ્સ સત્ત વતપદાનિ સમત્તાનિ સમાદિન્નાનિ અહેસું, યેસં સમાદિન્નત્તા સક્કો સક્કત્તં અજ્ઝગા. કતમાનિ સત્ત વતપદાનિ? યાવજીવં માતાપેત્તિભરો અસ્સં, યાવજીવં કુલે જેટ્ઠાપચાયી અસ્સં, યાવજીવં સણ્હવાચો અસ્સં, યાવજીવં અપિસુણવાચો અસ્સં, યાવજીવં વિગતમલમચ્છેરેન ચેતસા અગારં અજ્ઝાવસેય્યં મુત્તચાગો પયતપાણિ વોસ્સગ્ગરતો યાચયોગો દાનસંવિભાગરતો, યાવજીવં સચ્ચવાચો અસ્સં, યાવજીવં અક્કોધનો અસ્સં – સચેપિ મે કોધો ઉપ્પજ્જેય્ય, ખિપ્પમેવ નં પટિવિનેય્ય’’ન્તિ. ‘‘સક્કસ્સ, ભિક્ખવે, દેવાનમિન્દસ્સ પુબ્બે મનુસ્સભૂતસ્સ ઇમાનિ સત્ત વતપદાનિ સમત્તાનિ સમાદિન્નાનિ અહેસું, યેસં સમાદિન્નત્તા સક્કો સક્કત્તં અજ્ઝગા’’તિ.

‘‘માતાપેત્તિભરં જન્તું, કુલે જેટ્ઠાપચાયિનં;
સણ્હં સખિલસમ્ભાસં, પેસુણેય્યપ્પહાયિનં.

‘‘મચ્છેરવિનયે યુત્તં, સચ્ચં કોધાભિભું નરં;
તં વે દેવા તાવતિંસા, આહુ સપ્પુરિસો ઇતી’’તિ.

૩. મહાલિસુત્તં

૨૫૯. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ મહાવને કૂટાગારસાલાયં. અથ ખો મહાલિ લિચ્છવી યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો મહાલિ લિચ્છવી ભગવન્તં એતદવોચ –

‘‘દિટ્ઠો ખો , ભન્તે, ભગવતા સક્કો દેવાનમિન્દો’’તિ?

‘‘દિટ્ઠો ખો મે, મહાલિ, સક્કો દેવાનમિન્દો’’તિ.

‘‘સો હિ નૂન, ભન્તે, સક્કપતિરૂપકો ભવિસ્સતિ. દુદ્દસો હિ, ભન્તે, સક્કો દેવાનમિન્દો’’તિ.

‘‘સક્કઞ્ચ ખ્વાહં, મહાલિ, પજાનામિ સક્કકરણે ચ ધમ્મે, યેસં ધમ્માનં સમાદિન્નત્તા સક્કો સક્કત્તં અજ્ઝગા, તઞ્ચ પજાનામિ.

‘‘સક્કો, મહાલિ, દેવાનમિન્દો પુબ્બે મનુસ્સભૂતો સમાનો મઘો નામ માણવો અહોસિ, તસ્મા મઘવાતિ વુચ્ચતિ.

‘‘સક્કો, મહાલિ, દેવાનમિન્દો પુબ્બે મનુસ્સભૂતો સમાનો સક્કચ્ચં દાનં અદાસિ, તસ્મા સક્કોતિ વુચ્ચતિ.

‘‘સક્કો, મહાલિ, દેવાનમિન્દો પુબ્બે મનુસ્સભૂતો સમાનો પુરે દાનં અદાસિ, તસ્મા પુરિન્દદોતિ વુચ્ચતિ.

‘‘સક્કો, મહાલિ, દેવાનમિન્દો પુબ્બે મનુસ્સભૂતો સમાનો આવસથં અદાસિ, તસ્મા વાસવોતિ વુચ્ચતિ.

‘‘સક્કો, મહાલિ, દેવાનમિન્દો સહસ્સમ્પિ અત્થાનં મુહુત્તેન ચિન્તેતિ, તસ્મા સહસ્સક્ખોતિ વુચ્ચતિ.

‘‘સક્કસ્સ , મહાલિ, દેવાનમિન્દસ્સ સુજા નામ અસુરકઞ્ઞા પજાપતિ, તસ્મા સુજમ્પતીતિ વુચ્ચતિ.

‘‘સક્કો, મહાલિ, દેવાનમિન્દો દેવાનં તાવતિંસાનં ઇસ્સરિયાધિપચ્ચં રજ્જં કારેતિ, તસ્મા દેવાનમિન્દોતિ વુચ્ચતિ.

‘‘સક્કસ્સ, મહાલિ, દેવાનમિન્દસ્સ પુબ્બે મનુસ્સભૂતસ્સ સત્ત વતપદાનિ સમત્તાનિ સમાદિન્નાનિ અહેસું, યેસં સમાદિન્નત્તા સક્કો સક્કત્તં અજ્ઝગા. કતમાનિ સત્ત વતપદાનિ? યાવજીવં માતાપેત્તિભરો અસ્સં, યાવજીવં કુલે જેટ્ઠાપચાયી અસ્સં, યાવજીવં સણ્હવાચો અસ્સં, યાવજીવં અપિસુણવાચો અસ્સં, યાવજીવં વિગતમલમચ્છેરેન ચેતસા અગારં અજ્ઝાવસેય્યં મુત્તચાગો પયતપાણિ વોસ્સગ્ગરતો યાચયોગો દાનસંવિભાગરતો, યાવજીવં સચ્ચવાચો અસ્સં, યાવજીવં અક્કોધનો અસ્સં – સચેપિ મે કોધો ઉપ્પજ્જેય્ય, ખિપ્પમેવ નં પટિવિનેય્ય’’ન્તિ. ‘‘સક્કસ્સ, મહાલિ, દેવાનમિન્દસ્સ પુબ્બે મનુસ્સભૂતસ્સ ઇમાનિ સત્ત વતપદાનિ સમત્તાનિ સમાદિન્નાનિ અહેસું, યેસં સમાદિન્નત્તા સક્કો સક્કત્તં અજ્ઝગા’’તિ.

‘‘માતાપેત્તિભરં જન્તું, કુલે જેટ્ઠાપચાયિનં;
સણ્હં સખિલસમ્ભાસં, પેસુણેય્યપ્પહાયિનં.

‘‘મચ્છેરવિનયે યુત્તં, સચ્ચં કોધાભિભું નરં;
તં વે દેવા તાવતિંસા, આહુ સપ્પુરિસો ઇતી’’તિ.

૪. દલિદ્દસુત્તં

૨૬૦. એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ વેળુવને કલન્દકનિવાપે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ભિક્ખવો’’તિ. ‘‘ભદન્તે’’તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘ભૂતપુબ્બં, ભિક્ખવે, અઞ્ઞતરો પુરિસો ઇમસ્મિંયેવ રાજગહે મનુસ્સદલિદ્દો [મનુસ્સદળિદ્દો (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] અહોસિ મનુસ્સકપણો મનુસ્સવરાકો. સો તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે સદ્ધં સમાદિયિ, સીલં સમાદિયિ, સુતં સમાદિયિ, ચાગં સમાદિયિ, પઞ્ઞં સમાદિયિ. સો તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે સદ્ધં સમાદિયિત્વા સીલં સમાદિયિત્વા સુતં સમાદિયિત્વા ચાગં સમાદિયિત્વા પઞ્ઞં સમાદિયિત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જિ દેવાનં તાવતિંસાનં સહબ્યતં. સો અઞ્ઞે દેવે અતિરોચતિ વણ્ણેન ચેવ યસસા ચ. તત્ર સુદં, ભિક્ખવે, દેવા તાવતિંસા ઉજ્ઝાયન્તિ ખિય્યન્તિ વિપાચેન્તિ – ‘અચ્છરિયં વત ભો, અબ્ભુતં વત ભો! અયઞ્હિ દેવપુત્તો પુબ્બે મનુસ્સભૂતો સમાનો મનુસ્સદલિદ્દો અહોસિ મનુસ્સકપણો મનુસ્સવરાકો; સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપન્નો દેવાનં તાવતિંસાનં સહબ્યતં. સો અઞ્ઞે દેવે અતિરોચતિ વણ્ણેન ચેવ યસસા ચા’’’તિ.

‘‘અથ ખો, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો દેવે તાવતિંસે આમન્તેસિ – ‘મા ખો તુમ્હે, મારિસા, એતસ્સ દેવપુત્તસ્સ ઉજ્ઝાયિત્થ. એસો ખો, મારિસા, દેવપુત્તો પુબ્બે મનુસ્સભૂતો સમાનો તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે સદ્ધં સમાદિયિ, સીલં સમાદિયિ, સુતં સમાદિયિ, ચાગં સમાદિયિ, પઞ્ઞં સમાદિયિ. સો તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે સદ્ધં સમાદિયિત્વા સીલં સમાદિયિત્વા સુતં સમાદિયિત્વા ચાગં સમાદિયિત્વા પઞ્ઞં સમાદિયિત્વા

કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપન્નો દેવાનં તાવતિંસાનં સહબ્યતં . સો અઞ્ઞે દેવે અતિરોચતિ વણ્ણેન ચેવ યસસા ચા’’’તિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો દેવે તાવતિંસે અનુનયમાનો તાયં વેલાયં ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

‘‘યસ્સ સદ્ધા તથાગતે, અચલા સુપ્પતિટ્ઠિતા;
સીલઞ્ચ યસ્સ કલ્યાણં, અરિયકન્તં પસંસિતં.

‘‘સઙ્ઘે પસાદો યસ્સત્થિ, ઉજુભૂતઞ્ચ દસ્સનં;
અદલિદ્દોતિ તં આહુ, અમોઘં તસ્સ જીવિતં.

‘‘તસ્મા સદ્ધઞ્ચ સીલઞ્ચ, પસાદં ધમ્મદસ્સનં;
અનુયુઞ્જેથ મેધાવી, સરં બુદ્ધાન સાસન’’ન્તિ.

૫. રામણેય્યકસુત્તં

૨૬૧. સાવત્થિયં જેતવને. અથ ખો સક્કો દેવાનમિન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતો ખો સક્કો દેવાનમિન્દો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કિં નુ ખો, ભન્તે, ભૂમિરામણેય્યક’’ન્તિ?

‘‘આરામચેત્યા વનચેત્યા, પોક્ખરઞ્ઞો સુનિમ્મિતા;
મનુસ્સરામણેય્યસ્સ, કલં નાગ્ઘન્તિ સોળસિં.

‘‘ગામે વા યદિ વારઞ્ઞે, નિન્ને વા યદિ વા થલે;
યત્થ અરહન્તો વિહરન્તિ, તં ભૂમિરામણેય્યક’’ન્તિ.

૬. યજમાનસુત્તં

૨૬૨. એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ ગિજ્ઝકૂટે પબ્બતે. અથ ખો સક્કો દેવાનમિન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતો ખો સક્કો દેવાનમિન્દો ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘યજમાનાનં મનુસ્સાનં, પુઞ્ઞપેક્ખાન પાણિનં;
કરોતં ઓપધિકં પુઞ્ઞં, કત્થ દિન્નં મહપ્ફલ’’ન્તિ.

‘‘ચત્તારો ચ પટિપન્ના, ચત્તારો ચ ફલે ઠિતા;
એસ સઙ્ઘો ઉજુભૂતો, પઞ્ઞાસીલસમાહિતો.

‘‘યજમાનાનં મનુસ્સાનં, પુઞ્ઞપેક્ખાન પાણિનં;
કરોતં ઓપધિકં પુઞ્ઞં, સઙ્ઘે દિન્નં મહપ્ફલ’’ન્તિ.

૭. બુદ્ધવન્દનાસુત્તં

૨૬૩. સાવત્થિયં જેતવને. તેન ખો પન સમયેન ભગવા દિવાવિહારગતો હોતિ પટિસલ્લીનો. અથ ખો સક્કો ચ દેવાનમિન્દો બ્રહ્મા ચ સહમ્પતિ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા પચ્ચેકં દ્વારબાહં નિસ્સાય અટ્ઠંસુ. અથ ખો સક્કો દેવાનમિન્દો ભગવતો સન્તિકે ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘ઉટ્ઠેહિ વીર વિજિતસઙ્ગામ,
પન્નભાર અનણ વિચર લોકે;
ચિત્તઞ્ચ તે સુવિમુત્તં,
ચન્દો યથા પન્નરસાય રત્તિ’’ન્તિ.

‘‘ન ખો, દેવાનમિન્દ, તથાગતા એવં વન્દિતબ્બા. એવઞ્ચ ખો, દેવાનમિન્દ, તથાગતા વન્દિતબ્બા –

‘‘ઉટ્ઠેહિ વીર વિજિતસઙ્ગામ,
સત્થવાહ અનણ વિચર લોકે;
દેસસ્સુ ભગવા ધમ્મં,
અઞ્ઞાતારો ભવિસ્સન્તી’’તિ.

૮. ગહટ્ઠવન્દનાસુત્તં

૨૬૪. સાવત્થિયં. તત્ર…પે॰… એતદવોચ – ‘‘ભૂતપુબ્બં, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો માતલિં સઙ્ગાહકં આમન્તેસિ – ‘યોજેહિ, સમ્મ માતલિ, સહસ્સયુત્તં આજઞ્ઞરથં. ઉય્યાનભૂમિં ગચ્છામ સુભૂમિં દસ્સનાયા’તિ. ‘એવં ભદ્દન્તવા’તિ ખો, ભિક્ખવે, માતલિ સઙ્ગાહકો સક્કસ્સ દેવાનમિન્દસ્સ પટિસ્સુત્વા સહસ્સયુત્તં આજઞ્ઞરથં યોજેત્વા સક્કસ્સ દેવાનમિન્દસ્સ પટિવેદેસિ – ‘યુત્તો ખો તે, મારિસ, સહસ્સયુત્તો આજઞ્ઞરથો. યસ્સ દાનિ કાલં મઞ્ઞસી’’’તિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો વેજયન્તપાસાદા ઓરોહન્તો અઞ્જલિં કત્વા [પઞ્જલિકો (પી॰), પઞ્જલિં કત્વા (ક॰)] સુદં પુથુદ્દિસા નમસ્સતિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, માતલિ સઙ્ગાહકો સક્કં દેવાનમિન્દં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘તં નમસ્સન્તિ તેવિજ્જા, સબ્બે ભુમ્મા ચ ખત્તિયા;
ચત્તારો ચ મહારાજા, તિદસા ચ યસસ્સિનો;
અથ કો નામ સો યક્ખો, યં ત્વં સક્ક નમસ્સસી’’તિ.

‘‘મં નમસ્સન્તિ તેવિજ્જા, સબ્બે ભુમ્મા ચ ખત્તિયા;
ચત્તારો ચ મહારાજા, તિદસા ચ યસસ્સિનો.

‘‘અહઞ્ચ સીલસમ્પન્ને, ચિરરત્તસમાહિતે;
સમ્માપબ્બજિતે વન્દે, બ્રહ્મચરિયપરાયને.

‘‘યે ગહટ્ઠા પુઞ્ઞકરા, સીલવન્તો ઉપાસકા;

ધમ્મેન દારં પોસેન્તિ, તે નમસ્સામિ માતલી''તિ.

''સેટ્ઠા હિ કિર લોકસ્મિં, યે ત્વં સક્ક નમસ્સસિ;
અહમ્પિ તે નમસ્સામિ, યે નમસ્સસિ વાસવા''તિ.

''ઇદં વત્વાન મઘવા, દેવરાજા સુજમ્પતિ;
પુથુદ્દિસા નમસ્સિત્વા, પમુખો રથમારુહી''તિ.

૯. સત્થારવન્દનાસુત્તં

૨૬૫. સાવત્થિયં જેતવને. ''ભૂતપુબ્બં, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો માતલિં સઙ્ગાહકં આમન્તેસિ – 'યોજેહિ, સમ્મ માતલિ, સહસ્સયુત્તં આજઞ્ઞરથં, ઉય્યાનભૂમિં ગચ્છામ સુભૂમિં દસ્સનાયા'તિ. 'એવં ભદ્દન્તવા'તિ ખો, ભિક્ખવે, માતલિ સઙ્ગાહકો સક્કસ્સ દેવાનમિન્દસ્સ પટિસ્સુત્વા સહસ્સયુત્તં આજઞ્ઞરથં યોજેત્વા સક્કસ્સ દેવાનમિન્દસ્સ પટિવેદેસિ – 'યુત્તો ખો તે, મારિસ, સહસ્સયુત્તો આજઞ્ઞરથો. યસ્સ દાનિ કાલં મઞ્ઞસી'''તિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો વેજયન્તપાસાદા ઓરોહન્તો અઞ્જલિં કત્વા સુદં ભગવન્તં નમસ્સતિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, માતલિ સઙ્ગાહકો સક્કં દેવાનમિન્દં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''યઞ્હિ દેવા મનુસ્સા ચ, તં નમસ્સન્તિ વાસવ;
અથ કો નામ સો યક્ખો, યં ત્વં સક્ક નમસ્સસી''તિ.

''યો ઇધ સમ્માસમ્બુદ્ધો, અસ્મિં લોકે સદેવકે;
અનોમનામં સત્થારં, તં નમસ્સામિ માતલિ.

''યેસં રાગો ચ દોસો ચ, અવિજ્જા ચ વિરાજિતા;
ખીણાસવા અરહન્તો, તે નમસ્સામિ માતલિ.

''યે રાગદોસવિનયા, અવિજ્જાસમતિક્કમા;
સેક્ખા અપચયારામા, અપ્પમત્તાનુસિક્ખરે;
તે નમસ્સામિ માતલી''તિ.

''સેટ્ઠા હિ કિર લોકસ્મિં, યે ત્વં સક્ક નમસ્સસિ;
અહમ્પિ તે નમસ્સામિ, યે નમસ્સસિ વાસવા''તિ.

''ઇદં વત્વાન મઘવા, દેવરાજા સુજમ્પતિ;
ભગવન્તં નમસ્સિત્વા, પમુખો રથમારુહી''તિ.

૧૦. સઙ્ઘવન્દનાસુત્તં

૨૬૬. સાવત્થિયં જેતવને. તત્ર ખો...પે॰... એતદવોચ – ''ભૂતપુબ્બં, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો માતલિં સઙ્ગાહકં આમન્તેસિ – 'યોજેહિ, સમ્મ માતલિ, સહસ્સયુત્તં આજઞ્ઞરથં , ઉય્યાનભૂમિં ગચ્છામ સુભૂમિં

દસ્સનાયા’તિ. ‘એવં ભદ્દન્તવા’તિ ખો, ભિક્ખવે, માતલિ સઙ્ગાહકો સક્કસ્સ દેવાનમિન્દસ્સ પટિસ્સુત્વા, સહસ્સયુત્તં આજઞ્ઞરથં યોજેત્વા સક્કસ્સ દેવાનમિન્દસ્સ પટિવેદેસિ – ‘યુત્તો ખો તે, મારિસ, સહસ્સયુત્તો આજઞ્ઞરથો, યસ્સ દાનિ કાલં મઞ્ઞસી’’’તિ. અથ ખો, ભિક્ખવે , સક્કો દેવાનમિન્દો વેજયન્તપાસાદા ઓરોહન્તો અઞ્જલિં કત્વા સુદં ભિક્ખુસઙ્ઘં નમસ્સતિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, માતલિ સઙ્ગાહકો સક્કં દેવાનમિન્દં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘તઞ્હિ એતે નમસ્સેય્યું, પૂતિદેહસયા નરા;
નિમુગ્ગા કુણપમ્હેતે, ખુપ્પિપાસસમપ્પિતા.

‘‘કિં નુ તેસં પિહયસિ, અનાગારાન વાસવ;
આચારં ઇસિનં બ્રૂહિ, તં સુણોમ વચો તવા’’તિ.

‘‘એતં તેસં પિહયામિ, અનાગારાન માતલિ;
યમ્હા ગામા પક્કમન્તિ, અનપેક્ખા વજન્તિ તે.

‘‘ન તેસં કોટ્ઠે ઓપેન્તિ, ન કુમ્ભિ [ન કુમ્ભા (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰)] ન કળોપિયં [ખળોપિયં (સી॰)];
પરનિટ્ઠિતમેસાના [પરનિટ્ઠિતમેસના (સ્યા॰ કં॰ ક॰)], તેન યાપેન્તિ સુબ્બતા.

‘‘સુમન્તમન્તિનો ધીરા, તુણ્હીભૂતા સમઞ્ચરા;
દેવા વિરુદ્ધા અસુરેહિ, પુથુ મચ્ચા ચ માતલિ.

‘‘અવિરુદ્ધા વિરુદ્ધેસુ, અત્તદણ્ડેસુ નિબ્બુતા;
સાદાનેસુ અનાદાના, તે નમસ્સામિ માતલી’’તિ.

‘‘સેટ્ઠા હિ કિર લોકસ્મિં, યે ત્વં સક્ક નમસ્સસિ;
અહમ્પિ તે નમસ્સામિ, યે નમસ્સસિ વાસવા’’તિ.

‘‘ઇદં વત્વાન મઘવા, દેવરાજા સુજમ્પતિ;
ભિક્ખુસઙ્ઘં નમસ્સિત્વા, પમુખો રથમારુહી’’તિ.

દુતિયો વગ્ગો.

તસ્સુદ્દાનં –

દેવા પન [વ તપદેન (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] તયો વુત્તા, દલિદ્દઞ્ચ રામણેય્યકં;
યજમાનઞ્ચ વન્દના, તયો સક્કનમસ્સનાતિ.

૩. તતિયવગ્ગો

૧. છેત્વાસુત્તં

૨૬૭. સાવત્થિયં જેતવને. અથ ખો સક્કો દેવાનમિન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતો ખો સક્કો દેવાનમિન્દો ભગવન્તં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

‘‘કિંસુ છેત્વા સુખં સેતિ, કિંસુ છેત્વા ન સોચતિ;
કિસ્સસ્સુ એકધમ્મસ્સ, વધં રોચેસિ ગોતમા’’તિ.

‘‘કોધં છેત્વા સુખં સેતિ, કોધં છેત્વા ન સોચતિ;
કોધસ્સ વિસમૂલસ્સ, મધુરગ્ગસ્સ વાસવ;
વધં અરિયા પસંસન્તિ, તઞ્હિ છેત્વા ન સોચતી’’તિ.

૨. દુબ્બણ્ણિયસુત્તં

૨૬૮. સાવત્થિયં જેતવને. તત્ર ખો…પે॰… એતદવોચ – ‘‘ભૂતપુબ્બં, ભિક્ખવે, અઞ્ઞતરો યક્ખો દુબ્બણ્ણો ઓકોટિમકો સક્કસ્સ દેવાનમિન્દસ્સ આસને નિસિન્નો અહોસિ. તત્ર સુદં, ભિક્ખવે, દેવા તાવતિંસા ઉજ્ઝાયન્તિ ખિય્યન્તિ વિપાચેન્તિ – ‘અચ્છરિયં વત ભો, અબ્ભુતં વત, ભો! અયં યક્ખો દુબ્બણ્ણો ઓકોટિમકો સક્કસ્સ દેવાનમિન્દસ્સ આસને નિસિન્નો’’’તિ! યથા યથા ખો, ભિક્ખવે, દેવા તાવતિંસા ઉજ્ઝાયન્તિ ખિય્યન્તિ વિપાચેન્તિ, તથા તથા સો યક્ખો અભિરૂપતરો ચેવ હોતિ દસ્સનીયતરો ચ પાસાદિકતરો ચ.

‘‘અથ ખો, ભિક્ખવે, દેવા તાવતિંસા યેન સક્કો દેવાનમિન્દો તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા સક્કં દેવાનમિન્દં એતદવોચું – ‘ઇધ તે, મારિસ, અઞ્ઞતરો યક્ખો દુબ્બણ્ણો ઓકોટિમકો સક્કસ્સ દેવાનમિન્દસ્સ આસને નિસિન્નો. તત્ર સુદં, મારિસ, દેવા તાવતિંસા ઉજ્ઝાયન્તિ ખિય્યન્તિ વિપાચેન્તિ – અચ્છરિયં વત, ભો, અબ્ભુતં વત, ભો! અયં યક્ખો દુબ્બણ્ણો ઓકોટિમકો સક્કસ્સ દેવાનમિન્દસ્સ આસને નિસિન્નોતિ. યથા યથા ખો, મારિસ, દેવા ઉજ્ઝાયન્તિ ખિય્યન્તિ વિપાચેન્તિ, તથા તથા સો યક્ખો અભિરૂપતરો ચેવ હોતિ દસ્સનીયતરો ચ પાસાદિકતરો ચાતિ. સો હિ નૂન, મારિસ, કોધભક્ખો યક્ખો ભવિસ્સતી’’’તિ.

‘‘અથ ખો, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો યેન સો કોધભક્ખો યક્ખો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા દક્ખિણજાણુમણ્ડલં પથવિયં નિહન્ત્વા યેન સો કોધભક્ખો યક્ખો તેનઞ્જલિં પણામેત્વા તિક્ખત્તું નામં સાવેતિ – ‘સક્કોહં મારિસ, દેવાનમિન્દો, સક્કોહં, મારિસ, દેવાનમિન્દો’તિ. યથા યથા ખો, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો નામં સાવેસિ, તથા તથા સો યક્ખો દુબ્બણ્ણતરો ચેવ અહોસિ ઓકોટિમકતરો ચ. દુબ્બણ્ણતરો ચેવ હુત્વા ઓકોટિમકતરો ચ તત્થેવન્તરધાયી’’તિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો સકે આસને નિસીદિત્વા દેવે તાવતિંસે અનુનયમાનો તાયં વેલાયં ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

‘‘ન સૂપહતચિત્તોમ્હિ, નાવત્તેન સુવાનયો;
ન વો ચિરાહં કુજ્ઝામિ, કોધો મયિ નાવતિટ્ઠતિ.

‘‘કુદ્ધાહં ન ફરુસં બ્રૂમિ, ન ચ ધમ્માનિ કિત્તયે;
સન્નિગ્ગણ્હામિ અત્તાનં, સમ્પસ્સં અત્થમત્તનો’’તિ.

૩. સમ્બરિમાયાસુત્તં

૨૬૯. સાવત્થિયં...પે॰... ભગવા એતદવોચ – ''ભૂતપુબ્બં, ભિક્ખવે, વેપચિત્તિ અસુરિન્દો આબાધિકો અહોસિ દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો. અથ ખો ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો યેન વેપચિત્તિ અસુરિન્દો તેનુપસઙ્કમિ ગિલાનપુચ્છકો. અદ્દસા ખો, ભિક્ખવે, વેપચિત્તિ અસુરિન્દો સક્કં દેવાનમિન્દં દૂરતોવ આગચ્છન્તં. દિસ્વાન સક્કં દેવાનમિન્દં એતદવોચ – 'તિકિચ્છ મં દેવાનમિન્દા'તિ. 'વાચેહિ મં, વેપચિત્તિ, સમ્બરિમાય'ન્તિ. 'ન તાવાહં વાચેમિ, યાવાહં, મારિસ, અસુરે પટિપુચ્છામી'''તિ. ''અથ ખો, ભિક્ખવે, વેપચિત્તિ અસુરિન્દો અસુરે પટિપુચ્છિ – 'વાચેમહં, મારિસા, સક્કં દેવાનમિન્દં સમ્બરિમાય'ન્તિ? 'મા ખો ત્વં, મારિસ, વાચેસિ સક્કં દેવાનમિન્દં સમ્બરિમાય'''ન્તિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, વેપચિત્તિ અસુરિન્દો સક્કં દેવાનમિન્દં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''માયાવી મઘવા સક્ક, દેવરાજ સુજમ્પતિ;
ઉપેતિ નિરયં ઘોરં, સમ્બરોવ સતં સમ''ન્તિ.

૪. અચ્ચયસુત્તં

૨૭૦. સાવત્થિયં...પે॰... આરામે. તેન ખો પન સમયેન દ્વે ભિક્ખૂ સમ્પયોજેસું. તત્રેકો ભિક્ખુ અચ્ચસરા. અથ ખો સો ભિક્ખુ તસ્સ ભિક્ખુનો સન્તિકે અચ્ચયં અચ્ચયતો દેસેતિ; સો ભિક્ખુ નપ્પટિગ્ગણ્હાતિ. અથ ખો સમ્બહુલા ભિક્ખૂ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો તે ભિક્ખૂ ભગવન્તં એતદવોચું – ''ઇધ, ભન્તે, દ્વે ભિક્ખૂ સમ્પયોજેસું, તત્રેકો ભિક્ખુ અચ્ચસરા . અથ ખો સો, ભન્તે, ભિક્ખુ તસ્સ ભિક્ખુનો સન્તિકે અચ્ચયં અચ્ચયતો દેસેતિ, સો ભિક્ખુ નપ્પટિગ્ગણ્હાતી''તિ.

''દ્વેમે, ભિક્ખવે, બાલા. યો ચ અચ્ચયં અચ્ચયતો ન પસ્સતિ, યો ચ અચ્ચયં દેસેન્તસ્સ યથાધમ્મં નપ્પટિગ્ગણ્હા''તિ – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે બાલા. ''દ્વેમે, ભિક્ખવે, પણ્ડિતા. યો ચ અચ્ચયં અચ્ચયતો પસ્સતિ, યો ચ અચ્ચયં દેસેન્તસ્સ યથાધમ્મં પટિગ્ગણ્હા''તિ – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પણ્ડિતા.

''ભૂતપુબ્બં , ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો સુધમ્માયં સભાયં દેવે તાવતિંસે અનુનયમાનો તાયં વેલાયં ઇમં ગાથં અભાસિ –

''કોધો વો વસમાયાતુ, મા ચ મિત્તેહિ વો જરા;
અગરહિયં મા ગરહિત્થ, મા ચ ભાસિત્થ પેસુણં;
અથ પાપજનં કોધો, પબ્બતોવાભિમદ્દતી''તિ.

૫. અક્કોધસુત્તં

૨૭૧. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ...પે॰... ભગવા એતદવોચ – ''ભૂતપુબ્બં, ભિક્ખવે, સક્કો દેવાનમિન્દો સુધમ્માયં સભાયં દેવે તાવતિંસે અનુનયમાનો તાયં વેલાયં ઇમં ગાથં અભાસિ –

''મા વો કોધો અજ્ઝભવિ, મા ચ કુજ્ઝિત્થ કુજ્ઝતં;
અક્કોધો અવિહિંસા ચ, અરિયેસુ ચ પટિપદા [વસતી સદા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)];
અથ પાપજનં કોધો, પબ્બતોવાભિમદ્દતી''તિ.

તતિયો વગ્ગો.

તસ્સુદ્દાનં –

છેત્વા દુબ્બણ્ણિયમાયા, અચ્ચયેન અકોધનો;
દેસિતં બુદ્ધસેટ્ઠેન, ઇદઞ્હિ સક્કપઞ્ચકન્તિ.

સક્કસંયુત્તં સમત્તં.

સગાથાવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

દેવતા દેવપુત્તો ચ, રાજા મારો ચ ભિક્ખુની;
બ્રહ્મા બ્રાહ્મણ વઙ્ગીસો, વનયક્ખેન વાસવોતિ.

સગાથાવગ્ગસંયુત્તપાળિ નિટ્ઠિતા.